CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

V

PATIMI ȘI VIRTUȚI

EDITURA EVANGHELISMOS
BUCUREȘTI - 2007

CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

V

PATIMI ȘI VIRTUȚI

Traducere din limba greacă
de Ieroschim. Ștefan Nuțescu

SCHITUL LACU – SFÂNTUL MUNTE ATHOS

EDITURA EVANGHELISMOS

BUCUREȘTI - 2007

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale României
PAISIE AGHIORITUL
Cuvinte duhovnicești / Paisie Aghioritul; trad. din lb. greacă
Ieroschimonah Ștefan Nuțescu; prolog: Monahia Filoteia
București; Evanghelismos, 2003
vol.
ISBN 973-86040-6-0
Vol. 5: Patimi și virtuți, - 2007 - ISBN 978-973-7812-45-2
I. Nuțescu, Ștefan (trad.)
II. Filoteia, Monahia (pref.)

281.94

PROLOG

Fericitul Stareț Paisie ne spusese, la începutul vieții noastre chinoviale, în 1968: *„Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este și dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are și dragoste?”*. Aceste *„virtuți înfrățite*”, după cum caracteriza Starețul smerenia și dragostea, sunt temelia vieții duhovnicești, de vreme ce atrag Harul lui Dumnezeu și le nasc pe toate celelalte virtuți. *„Cultivați cu simplitate smerenia și dragostea, ne spunea el, și, de îndată ce vor crește aceste virtuți, mândria și răutatea vor rămâne atrofiate, iar patimile vor trage să moară*”.

În acest al cincilea volum – editat cu binecuvântarea Păstorului nostru, Preasfințitul Nicodim, Mitropolitul Casandrei – sunt cuprinse învățături ale Starețului cu privire la patimi și virtuți. Aceste cuvinte nu constituie o învățătură sistematică, nici nu se referă pe larg la toate patimile și virtuțile, ci ele au fost adunate din răspunsurile Starețului la întrebările legate de „diagnosticarea” și vindecarea patimilor, precum și de lucrarea virtuții. Aceste răspunsuri nu-i privesc numai pe monahi, ci pe fiecare om care are *„neliniștea cea bună*” spre cultivarea virtuții. Starețul, prin cunoscutul său tact pastoral, prin pildele potrivite și umorul spontan, aduce *„însorire*” duhovnicească, care ajută să se deschidă în sufletul nostru florile pocăinței și astfel să dăm rod de virtute. Ne încurajează să privim în față pe omul nostru cel vechi și astfel să ne scârbim de *„masca lui cea hidoasă*” și să o lepădăm. Credem că vorba simplă, dar luminată a Starețului ne va ajuta să ne nevoim și mai mult, pentru a ne slobozi din robia patimilor și a trăi libertatea cea în Hristos.

Starețul spunea: *„Dumnezeu nu-i dă omului slăbiciuni, ci puteri. În funcție de felul în care omul va folosi aceste puteri, el poate deveni bun sau rău*”. Adică dacă folosim aceste puteri potrivit voii lui Dumnezeu, ne apropiem de El și devenim asemenea cu El după har. Dar dacă le folosim potrivit cu *„voile omului celui vechi*”, devenim robi ai patimilor și ne îndepărtăm de Dumnezeu. Ca să devenim oameni noi, trebuie să identificăm voia noastră cu voia lui Dumnezeu, care se descoperă în sfintele lui porunci. *„Păzind poruncile lui Dumnezeu,* spunea Starețul*, lucrăm virtutea și dobândim sănătatea sufletului*”.

Starețul accentua faptul că dumnezeiescul Har încetează să lucreze în omul care slujește patimilor sale. De aceea, atunci când cineva îi spunea că este stăpânit de o patimă, obișnuia să spună: *„Ia aminte, căci făcând astfel alungi Harul lui Dumnezeu*”. Iar când îl întrebam cum să dobândim Harul lui Dumnezeu sau cum se

poate înrudi omul cu Dumnezeu, uneori ne spunea că prin smerenie, alteori prin dragoste și noblețe duhovnicească, alteori prin jertfă și mărinimie, iar alteori accentua că trebuie să ne lepădăm de sine. Căci toate acestea sunt caracteristice *„omului celui nou”*, ale omului care s-a izbăvit de patimi. *„Când spun să ne lepădăm de sine,* spunea Starețul*, înțeleg să ne lepădăm de patimile noastre, să ne dezbrăcăm de omul nostru cel vechi… Dacă ne vom lepăda de sine și va pleca chiriașul cel rău, adică omul cel vechi, atunci va locui în locul gol al inimii omul cel nou al Noului Testament*”.

Acest volum este alcătuit din două unități și fiecare din ele se împarte în patru părți. Prima unitate se referă la patimi, iar a doua la virtuți.

În prima parte a unității despre patimi se vorbește despre iubirea de sine, care este *„mama patimilor”*, de vreme ce toate patimile – atât cele trupești, cum sunt lăcomia pântecelui, iubirea de plăceri și celelalte, cât și cele sufletești, precum mândria, invidia etc. — *„de la ea pornesc”*.

În partea a doua se vorbește despre mândrie, care este *„Comandamentul General al patimilor”*, după cum o caracteriza Starețul. Am putea spune că, așa cum *„virtutea este una singură, smerenia”*, tot astfel una singură este și patima, mândria, de vreme ce aceasta *„ne-a adus din Rai pe pământ, iar de aici, de pe pământ, încearcă să ne trimită în iad”*.

Partea a treia se referă la osândire, care se naște din mândrie și este *„plină de nedreptate”*. Darul judecății, pe care Dumnezeu l-a dat omului ca să deosebească binele de rău, este transformat de el în patima osândirii, patimă de care Dumnezeu se scârbește cel mai mult.

În partea a patra se vorbește despre patimile invidiei, mândriei și întristării, care constituie la rândul lor o pervertire a puterilor sufletului și o rea întrebuințare a darurilor cu care am fost înzestrați. Puterea dorinței, care ne-a fost dată de Dumnezeu pentru a căuta binele, o schimbăm în invidie și zavistie, pe când puterea înnăscută a mâniei, pe care trebuie să o folosim pentru a ne nevoi cu bărbăție împotriva răului, noi o întoarcem împotriva aproapelui. În sfârșit, patima întristării ne lipsește de posibilitatea de a ne bucura de binecuvântările bogate ale lui Dumnezeu și ne slăbește duhovnicește. Starețul deosebește această întristare de întristarea cea după Dumnezeu, care izvorăște din pocăință și umple sufletul de dulce mângâiere.

Unitatea referitoare la virtuți începe cu smerenia cea *„înălțătoare”*. Fără smerenie virtuțile noastre sunt *„pline de toxine”*. Răbdarea poate avea în ea cârtire sau ipocrizie,

simplitatea poate aluneca în obrăznicie sau viclenie, bucuria poate să nu fie veselie duhovnicească, ci o satisfacție lumească. „*Toți cei care au găsit calea smeritei cugetări,* spunea Starețul*, înaintează în viața duhovnicească repede, statornic și fără osteneală*”. Iar într-o epistolă de-a sa, scria: „*Calea cea mai scurtă, mai sigură și mai ușoară către Ierusalimul cel de sus este smerenia*”.

Partea a doua se referă la dragoste, care trebuie „*împărțită*” corect lui Dumnezeu, aproapelui și întregii zidiri. Dragostea față de Dumnezeu este legată inseparabil de dragostea către aproapele și conduce sufletul către iubirea dumnezeiască, către nebunia dumnezeiască, către beția dumnezeiască. Adevărata dragoste către aproapele este „*dragostea duhovnicească prețioasă*”, pe care o are cel care „*își scoate propriul eu din dragostea sa*”, adică cel care nu-și urmărește propriul interes. Iar dragostea către întreaga zidire este revărsarea dragostei celei „*cuprinzătoare*” pe care o are omul duhovnicesc.

În a treia parte se vorbește despre noblețe și mărinimie, care constituie coordonatele principale ale învățăturii Starețului. „*Nobletea,* spunea Starețul*, le are pe toate: are mărinimie, are smerenie și simplitate, are lipsă de interes, cinste… are și cea mai mare bucurie și veselie duhovnicească*”. Starețul, fără să diminueze importanța ascezei, așază noblețea sufletească și mărinimia deasupra oricărei nevoințe ascetice, de vreme ce, dacă nu există noblețe, toate cele duhovnicești – asceză, metanii și celelalte – sunt, așa cum spunea Starețul, „*sperietori de ciori*”, adică pot alunga doar ciorile, iar nu pe demoni.

În partea a patra se face referire la simplitate, care este „*prima odraslă a smereniei*”, la credință și la nădejdea în Dumnezeu, care este „*cea mai bună asigurare pentru om*”, la răbdare, care „*clarifică multe și rezolvă lucrurile dumnezeiește*”, la bucuria duhovnicească, care vine odată cu „*punerea în bună rânduială a vieții lăuntrice și dă aripi sufletului*”. La sfârșit Starețul vorbește despre discernământ, „*coroana virtuților*”. Discernământul „*nu este simplu o virtute*”, nu este un pas făcut în sporirea duhovnicească, ci urmarea și asigurarea ei. El este „*cârma care conduce sufletul în siguranță, ca să nu se împiedice nici la dreapta, nici la stânga*”, ci să păsească cu statornicie pe calea împărătească a virtuților, evitând extremele, care sunt ale demonilor.

Ca epilog al acestei cărți au fost așezate cuvinte ale Starețului despre neliniștea cea bună, „*frământarea cea bună pentru «lupta cea bună»*”, așa cum o numea el. „*Neliniștea cea bună,* spunea Starețul*, este întraripare, dăruiește sufletului noblețe, vioiciune. Nu aduce încordare și supărare, ci mângâiere.*

Nu este osteneală, nu este zbucium sufletesc, ci râvnă pentru nevoință”.

Fie ca această râvnă duhovnicească să se aprindă în noi toți, ca să ne nevoim pentru a ne dezbrăca de omul nostru cel vechi și a ne îmbrăca cu smerenia, ca să Se sălășluiască în inima noastră Dragostea, Hristos.

26 Septembrie 2006
Mutarea Moaștelor Sfântului Apostol
și Evanghelist Ioan Teologul

Stareța Sfintei Sihăstrii,
Monahia Filotheia,
și surorile mele cele în Hristos

— Gheronda, spuneți-ne ceva înainte de a pleca!

— Ce să vă spun? V-am spus atâtea...

— Spuneți-ne ceva, ca să lucrăm până veți veni din nou!

— Ei, de vreme ce insistați, vă spun...

Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este și dragostea.

Dar, oare, cel care are smerenie nu are și dragoste?

UNITATEA ÎNTÂI

PATIMILE

**«Lupta împotriva patimilor
este o mucenicie continuă, dar
dulce, pentru păzirea poruncilor,
pentru dragostea lui Hristos».**

Lupta împotriva patimilor

— Gheronda, ce anume cerea Prorocul David atunci când spunea: *„cu duh stăpânitor mă întărește”*[1]?

— David cerea de la Dumnezeu să-i dea harisma de a-i conduce pe oameni. Dar și fiecare om are nevoie de *„duh stăpânitor”*, pentru că trebuie să se conducă pe sine însuși, ca să nu-l conducă pe el patimile sale.

— Ce sunt patimile?

— Eu văd patimile ca pe niște puteri ale sufletului. Dumnezeu nu dă slăbiciuni, ci puteri[2]. Însă atunci când nu valorificăm aceste puteri pentru săvârșirea binelui, vine aghiuță, le exploatează și ele devin patimi, iar apoi cârtim și ne răzvrătim împotriva lui Dumnezeu. Pe când, dacă le-am valorifica întorcându-le împotriva răului, ne-ar ajuta în nevoința duhovnicească. Mânia, de pildă, arată că sufletul are bărbăție, care e de ajutor în viața duhovnicească. Acela care nu este mânios și nu are bărbăție, nu poate cu ușurință să se pună pe sine la punct. Omul mânios, dacă-și va folosi în viața duhovnicească puterea pe care o are, este ca o mașină care-o ia pe drumul drept și n-o mai poate ajunge nimeni. Dacă însă n-o valorifică și nu se supraveghează pe sine, seamănă cu o mașină care merge cu viteză exagerată pe drum neregulat deraind la tot pasul.

Omul trebuie să cunoască puterile pe care le are și să le întoarcă spre bine. Astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, va ajunge într-o stare duhovnicească bună. Egoismul, de pildă, să-l întoarcă împotriva diavolului și să nu se dea bătut atunci când acesta vine și-l ispitește. Înclinația spre vorbărie să o sfințească cultivând Rugăciunea lui Iisus. Nu este mai bine să vorbească cu Hristos și să se sfințească, decât să flecărească și să păcătuiască? Adică, omul poate deveni bun sau rău în funcție de felul în care își va folosi puterile sufletului.

---

[1] Psalmul 50, 14.

[2] Starețul exprimă aici într-un mod simplu învățătura de credință care spune că Dumnezeu „nici n-a făcut, nici n-a creat răul” (Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul XXVI, Partea a II-a, p. 41). Prin urmare, așa cum spune Sfântul Nicodim Aghioritul, nici patimi „nu a sădit în firea omenească, ci din pricina nepăsării noastre au intrat în ea împotriva firii”. (*Noua Scară*, Ed. Shina, Volos, 1956, p. 152). Patimile, potrivit învățăturii Sfinților Părinți, provin din folosirea „împotriva firii” a funcțiilor trupului și a puterilor sufletești. Atunci când această folosire „împotriva firii” se cronicizează, ea devine o obișnuință rea și este nevoie de multă nevoință pentru a o dezrădăcina.

— Gheronda, unii consideră că nu au condiții pentru a duce o viață duhovnicească și spun: „Nu ai ce lua de la cel care nu are”[3].

— Dacă spun că sunt îngreunați de patimi moștenite și se îndreptățesc pe ei înșiși, aceasta este și mai grav.

— Dar când cineva este îngreunat într-adevăr de ele?

— Ascultă, fiecare om are înclinații moștenite, bune sau rele. Trebuie însă să se lupte pentru a scăpa de propriile defecte și a cultiva ceea ce are bun, ca să devină un chip adevărat și plin de har al lui Dumnezeu.

Înclinațiile rele moștenite nu sunt o piedică pentru sporirea duhovnicească. Căci atunci când cineva se nevoiește, fie chiar și puțin, dar cu multă stăruință, atunci se mișcă în planul duhovnicesc, în cel al minunii, în care toate înclinațiile rele moștenite sunt dizolvate de Harul lui Dumnezeu.

Dumnezeu se înduioșează și ajută mult un suflet care are înclinații rele moștenite, dar care se luptă cu râvnă să zboare spre cer cu aripa lui atrofiată, care este moștenirea cea rea. Cunosc mulți care s-au slobozit de acestea cu puțină osteneală din partea lor și cu mult ajutor de la Dumnezeu. Acești oameni sunt mari eroi în fața lui Dumnezeu. Căci ceea ce îl înduioșează pe Dumnezeu este lucrarea pe care o săvârșim asupra omului nostru cel vechi.

— Gheronda, Botezul nu șterge înclinațiile rele moștenite?

— Botezul ne izbăvește de blestemul păcatului strămoșesc și de toate păcatele. Când omul se botează, el se îmbracă în Hristos, se izbăvește de păcatul strămoșesc și vine asupra lui Harul dumnezeiesc, însă înclinațiile rele moștenite rămân. Oare Dumnezeu nu ar fi putut să le șteargă și pe ele prin Sfântul Botez? Le lasă însă pentru a ne lupta, a birui și a ne încununa.

— Eu, atunci când cad mereu într-o patimă, îmi spun: „Așa m-am născut, asta sunt eu”.

— Asta mai lipsea, să ne spui că părinții tăi ți-au dat toate defectele pe care le ai. Din moși strămoși s-au adunat la tine toate defectele, iar harismele la ceilalți?… Nu cumva te iei la ceartă și cu Dumnezeu? Cel care spune: „Eu am acest caracter, așa m-am născut, am moștenit înclinații rele, în aceste condiții am crescut, prin urmare nu pot să mă îndrept…” este ca și cum ar spune: „Vinovat este nu numai tatăl și mama mea, ci și Dumnezeu!”. Știți cât mă mâhnesc când aud unele ca acestea? În felul acesta îi jignești și pe părinți, și pe Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu

[3] Vezi Lucian, *Dialoguri funebre*, Dialogul al II-lea.

încetează să lucreze în tine din clipa în care începi să gândești astfel.

— Gheronda, spun unii că slăbiciunile nu se pot corecta, când se află în firea omului.

— Știi ce se întâmplă? Unora le convine să spună că un defect oarecare se datorează firii lor, fiindcă așa se îndreptățesc pe ei înșiși și nu fac niciun efort ca să scape de el. „Mie, spun ei, Dumnezeu nu mi-a dat daruri! Cu ce sunt eu de vină? De ce îmi cer lucruri mai presus de puterile mele?” Și apoi se culcă pe-o ureche. Se îndreptățesc pe ei înșiși, își odihnesc gândul și-o țin tot pe-a lor. Cum ne vom îndrepta dacă spunem: „Acestea sunt înclinații moștenite, celelalte sunt în caracterul meu”? Acest fel de a vedea lucrurile alungă vitejia duhovnicească.

— Da, Gheronda, dar…

— Iarăși „dar”? Ce-i cu tine, măi copilă? Aluneci ca broasca țestoasă. Te îndreptățești mereu.

— Gheronda, o fac înadins?

— Nu spun că o faci înadins, dar de vreme ce ți-a dăruit Dumnezeu atâta minte și ești brici, foarte deșteaptă, nu înțelegi cât de rea este îndreptățirea? Un căpșor atât de mic să aibă atâta minte și să nu înțeleagă!

Am observat că unii, deși sunt deștepți și înțeleg ceea ce este corect, susțin ceea ce este greșit, deoarece aceasta le convine. Și astfel își îndreptățesc patimile. Alții nu se îndreptățesc pe ei înșiși, dar cad în deznădejde la gândul că există în caracterul lor ceva de neîndreptat. Așa face diavolul: pe unul îl împiedică de la sporirea duhovnicească prin îndreptățirea de sine, pe altul îl prinde cu sensibilitatea exagerată și-l aruncă în deznădejde.

Pentru a fi tăiată o patimă, trebuie ca omul să nu se îndreptățească pe sine însuși, ci să se smerească. De pildă, dacă spune: „Eu nu am dragoste în firea mea, în timp ce altul are” și nu se nevoiește să o dobândească, cum va spori? Nu sporești fără luptă. Nu ați citit în cărțile patristice câte slăbiciuni aveau unii Părinți și la ce înălțimi duhovnicești au ajuns? I-au întrecut chiar și pe cei care aveau multe virtuți. Iată la ce măsură a ajuns Avva Moise Egipteanul, el care a fost un tâlhar atât de mare! Vedeți ce face Harul lui Dumnezeu?

După mine, cel care are înclinații rele moștenite și se luptă ca să dobândească virtuți, va avea mai multă răsplată decât cel care a moștenit de la părinții săi virtuți și nu trebuie să se lupte ca să le dobândească. Pentru că unul le-a găsit pe toate de-a gata pe când celălalt s-a luptat aspru ca să le dobândească. Vezi, și oamenii îi apreciază mai mult pe acei copii care au găsit datorii lăsate de părinții lor și s-au ostenit din greu nu numai să le achite, ci să

câștige și avere, decât pe cei care au moștenit averea lăsată de părinții lor și au păstrat-o.

Descoperirea patimilor

— Gheronda, mă chinuie propriile mele patimi.

— Îți dai seama că înăuntrul tău există patimi?

— Uneori îmi dau seama.

— Asta-i bine. Când omul recunoaște că are patimi, se smerește și atunci vine Harul lui Dumnezeu.

— Mă mâhnesc însă pentru faptul că greșesc mereu.

— Să te bucuri că greșești mereu, pentru că ești mândră și în felul acesta te smerești. „Dumnezeul meu, să spui, aceasta sunt eu! Ajută-mă! Nimic nu pot să fac dacă nu mă ajuți Tu”. Să nu deznădăjduiești! Când greșim, ni se descoperă sinele adevărat, îl cunoaștem și încercăm să ne îndreptăm. În felul acesta înaintăm pe calea cea bună și nu trăim cu sentimentul fals că mergem bine. Eu mă bucur atunci când vreo neputință de-a mea se manifestă, când îmi ies patimile la iveală. Dacă nu ar ieși la iveală, aș crede că m-am sfințit, când de fapt semințele patimilor ar rămâne în inima mea. La fel și tu, când te mânii sau cazi în osândire, e firesc să te mâhnești, pentru că ai căzut, dar trebuie să te și bucuri pentru că ți s-a dezvăluit neputința. Atunci te vei lupta ca să te izbăvești de ea.

— Gheronda, când o patimă nu se manifestă un timp înseamnă că nu mai există înăuntrul meu?

— Dacă vreo patimă există înăuntrul tău, ea se va manifesta la un moment dat. De aceea, când știi că înăuntrul tău se ascunde o patimă, trebuie să fii atentă. Când știi, de pildă, că afară de chilia ta se ascunde un șarpe, dacă ieși afară, vei arunca o privire într-acolo și vei fi atentă ca nu cumva să te muște. Nu ești în pericol când știi că șarpele se află acolo și ești atentă când iese ca să-l omori, ci ești în pericol atunci când nu știi că se află acolo și, pășind tu fără grijă, el poate veni să te muște. Vreau să spun că este un lucru primejdios ca omul să nu se supravegheze pe sine și să nu-și cunoască patimile. Când cineva își cunoaște patimile și luptă împotriva lor, atunci îl ajută și Hristos la dezrădăcinarea lor.

— Gheronda, nu cumva trebuie să mă nevoiesc fără să mă preocupe faptul dacă m-am îndreptat sau nu? Nu cumva, a mă îndrepta ține de Dumnezeu?

— Da, să te nevoiești și să le lași pe toate în seama lui Dumnezeu, dar să te cercetezi și pe tine însuți ca să vezi unde te afli, ce faci. Vezi, medicul caută mai întâi să afle cauza de la care provine febra și apoi ce medicament să-i dea bolnavului, ca să-i

scadă febra. Adică, din clipa în care omul începe să-și vadă slăbiciunile, trebuie să intre înăuntrul său neliniștea cea bună, ca să se lupte să le corecteze. Eu mă cercetez pe mine însumi și văd că am aceste slăbiciuni. Îmi urmez nevoința și mă cercetez iarăși pe mine însumi: „Până ieri aveam slăbiciunile cutare și cutare. Am tăiat vreuna din ele? Unde mă aflu în ce privește acea patimă?”. Iar apoi Îi spun lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, fac ce pot, dar ajută-mi Tu ca să mă îndrept, căci singur nu pot”.

— Se poate ca un om să nu aibă puterea de a-și vedea patimile?

— Când omul este sensibil, Dumnezeu nu îngăduie ca el să-și cunoască patimile dintr-odată. Căci pe cel sensibil îl ispitește și diavolul și-l aruncă în deznădejde: „De ce să ai această patimă? îi spune. De ce ai făcut lucrul ăsta? Și cum l-ai făcut pe acela? Deci nu te vei mântui”. Și așa poate sfârși la psihiatrie.

Sprijin patimilor este mândria

— Gheronda, ce se întâmplă atunci când un suflet se nevoiește ani de zile, dar nu vede nicio sporire?

— Când nu vedem vreo sporire în nevoința noastră, înseamnă că fie nu avem trezvie, fie Dumnezeu nu îngăduie să înaintăm mai mult, ca să nu ne mândrim și astfel să ne vătămăm.

— Gheronda, după cum mă văd pe mine însămi, devin pe zi ce trece tot mai rea. Ce se va întâmpla cu mine?

— Ascultă, binecuvântato, există trei stadii. În primul stadiu, Dumnezeu dă bomboane și ciocolate, fiindcă vede nevoia și neputința sufletului. În al doilea, El își retrage puțin Harul Său pentru a ne înțelepți, pentru a înțelege omul că fără ajutorul Său nu poate face nici cel mai mic lucru, pentru a se smeri și a simți nevoia să caute scăparea la El. Al treilea stadiu este o stare duhovnicească bună, permanentă și statornică. Tu te afli între al doilea și al treilea stadiu. Înaintezi puțin, apoi uiți de neputința ta, Hristos Își retrage Harul Său, te dezgolești de Harul dumnezeiesc, îți vezi din nou neputința și îți revii. Dacă mi-ai fi spus că pe măsură ce înaintezi ești mai bine, m-aș fi temut, căci aș fi văzut că ai mândrie. Acum însă, când spui că te vezi pe tine însăți tot mai rea, eu mă bucur, pentru că văd că ești bine. Nu te teme! Cu cât înaintează cineva, cu atât își vede mai mult lipsurile și nedesăvârșirile sale. Iar aceasta înseamnă sporire.

— Se poate ca Dumnezeu să nu mă asculte atunci când Îi cer să mă ajute să mă izbăvesc de o patimă?

— Oare Dumnezeul nostru este Baal[4]? Dumnezeu aude și ne ajută. Se poate să nu-I simți ajutorul. Dar cauza nu este Dumnezeu, ci tu însăți, ca una care alungi ajutorul Lui cu mândria ta.

Dacă nu ar exista pericolul de-a ne-o lua în cap și a ne mândri, e cu neputință ca Dumnezeu să nu ajute. Bunul Dumnezeu vrea să ne izbăvim de patimile noastre, însă nu ne ajută să ne izbăvim dacă avem mândrie sau predispoziție spre mândrie, căci altfel am crede că am reușit fără ajutorul Lui.

De aceea, atunci când Îl rugăm pe Dumnezeu cu toată inima noastră să ne ajute să ne izbăvim de o patimă, iar El nu ne ajută, trebuie să înțelegem îndată că în spatele acestei patimi se ascunde o alta mai mare, care este mândria. Dar fiindcă nu vedem mândria, Dumnezeu lasă să rămână acea patimă care se vede, cum ar fi de pildă lăcomia pântecelui, flecăreala, mânia și celelalte, ca să ne smerim. Iar când ne scârbim de patimile noastre din pricina căderilor continue, când ne cunoaștem neputința și ne smerim, atunci Dumnezeu ne ajută și urcăm treptele duhovnicești câte două odată.

Patimile se dezrădăcinează ușor cât sunt „fragede”

— Gheronda, văd că am patimi multe.

— Da, ai multe patimi, dar ești și tânără și ai și bărbăție, și de aceea poți lucra ca să scoți din grădina ta spinii și să plantezi crini, zambile, trandafiri și să te veselești apoi stând în ea. Acum cât ești tânără, patimile sunt „fragede” și se dezrădăcinează ușor. Vezi, și buruienile sălbatice, chiar și spini să fie, se dezrădăcinează ușor cât sunt fragede; în vreme ce, atunci când cresc, se întăresc și cu greu le poți prinde ca să le dezrădăcinezi. Și urzica, când scoate primele frunze, nu se deosebește în finețe de busuioc; poți să o apuci și să o miroși, pentru că este fragedă. De aceea să te străduiești să-ți dezrădăcinezi patimile cât ești tânără, căci altfel, dacă le vei lăsa, sufletul tău va fi robit de felurite dorințe și îți va fi greu să te eliberezi de ele.

Aceia care nu își dezrădăcinează patimile de tineri suferă mult la bătrânețe, deoarece îmbătrânesc împreună cu patimile, care devin „rele vechi”, greu de vindecat. Omul cu cât înaintează în vârstă, începe să-și iubească patimile. Ajunge la vârsta dragostei, a afecțiunii și devine și mai îngăduitor față de sine însuși. Slăbește și voința, iar lupta împotriva patimilor devine și mai dificilă. Tânărul are vioiciune; dacă valorifică această vioiciune

[4] Vezi III Împărați 18, 26.

spre dezrădăcinarea patimilor, sporește.

Cum să ne izbăvim de patimi?

— Gheronda, de ce cad mereu în lăcomia pântecelui?

— Fiindcă ai slăbiciunea asta. Diavolul dă atacul asupra meterezului care este slab; nu le lovește pe celelalte care sunt bine fortificate. „Dacă ocup acest meterez, își spune el, cu ușurință le voi ocupa și pe celelalte”. De aceea meterezul slab trebuie fortificat bine.

— Mă descumpănesc când îmi văd patimile.

— Să nu te descumpănești, nici să fii lașă, ci cu curaj să-ți prinzi patimile una câte una, începând de la cea mai mare. La început, îți e de ajutor să nu te ocupi de patimile mai mici, ci să le lovești și să le dezrădăcinezi pe cele mai mari pe care le vezi. Și pe măsura ce se slăbesc rădăcinile patimilor mari, se vor usca și rădăcinile subțiri ale patimilor mai mici. Prin urmare, atunci când dezrădăcinezi o patimă mare, împreună cu aceasta se dezrădăcinează și altele mai mici.

— De ce, deși iau de multe ori hotărârea să mă lupt cu râvnă împotriva patimilor mele, în cele din urmă nu o înfăptuiesc?

— Fiindcă iei multe hotărâri odată. Patimile, precum și virtuțile, constituie un lanț. O patimă este legată de alta și o virtute este legată de altă virtute, așa cum vagoanele unui tren sunt legate între ele și toate-l urmează pe primul. Așadar, dacă te hotărăști să te nevoiești mai mult timp, ca să tai o patimă anume și să cultivi virtutea opusă ei, vei reuși. Și împreună cu această patimă pe care o vei tăia, te vei izbăvi și de alte patimi și se vor dezvolta virtuțile corespunzătoare. Să presupunem că invidiezi: dacă te lupți ca să nu invidiezi, vei cultiva dragostea, bunătatea și în același timp te vei izbăvi de mânie, de osândire, de răutate, de întristare.

— Gheronda, o patimă sau o obișnuință rea este mai bine să o tai dintr-odată sau încet-încet?

— Dacă poți să o tai dintr-odată, este mai bine, căci altfel lasă… rămășițe. Nu trebuie să întârzii. Atunci când cineva traversează un râu, mai ales pe timp de iarnă, încearcă să-l treacă cât se poate de repede, ca nu cumva să înghețe. Dacă îl traversează repede, până să înghețe, se va încălzi din nou. Vezi, și caii, atunci când îi leagă, dacă vor să se sloboadă, rup funia dintr-odată. La fel și cu ispita, trebuie tăiată funia dintr-odată.

— Sfântul Isaac Sirul scrie: „Nepătimire nu înseamnă a nu

simți cineva patimile, ci a nu le primi”[5]. Oare și cel nepătimaș poate primi atacul patimilor?

— Da, se poate. Dar orice i-ar arunca diavolul, este ars de flacăra dumnezeiască pe care a aprins-o înăuntrul său. Diavolul nu încetează să-l atace pe om, dar când omul nu primește provocările vrăjmașului, inima lui se curățește și Se sălășluiește în ea Hristos. Inima lui se preface în cuptor, în „rug aprins”[6], și orice cade apoi în ea, este ars.

Mai bine să murim eroic, decât să fim biruiți de patimi

— Gheronda, recunoștința față de Dumnezeu este suficientă pentru a ne îndemna la lupta împotriva patimilor?

— Numai recunoștința față de Dumnezeu nu ajunge; este nevoie și de intenție bună, de recunoașterea păcătoșeniei și de asceză făcută cu mărinimie.

— Pomenirea morții ajută la lucrarea lăuntrică?

— Da, ajută mult. Dacă ne aducem aminte de moarte cu nădejde în Dumnezeu, vom cunoaște deșertăciunea acestei lumi și vom fi ajutați duhovnicește. De aceea să aducem în mintea noastră Judecata lui Dumnezeu și să nu uităm că vom fi judecați pentru păcatele pe care le-am făcut și de care nu ne-am pocăit. Să mă gândesc: „Ce fac? Cum de trăiesc cu atâta nepăsare? Unde mă voi duce dacă mor în clipa asta? Oare am făcut vreun contract cu moartea? Mor și mici, și mari”. Dacă mă gândesc că Dumnezeu poate să mă ia peste puțin, atunci nu voi păcătui.

Ca să moară patimile, trebuie să cugetăm la moarte, la Judecata viitoare, și să pătimim și noi din mărinimie pentru Hristos, Care atât de multe a pătimit ca să ne mântuiască. Lupta împotriva patimilor este o mucenicie continuă, dar dulce, pentru păzirea poruncilor, pentru dragostea lui Hristos. Mai bine să murim eroic, decât să fim biruiți de patimi și să-L rănim pe Hristos.

— Gheronda, mă simt strâmtorată în nevoința pe care-o fac.

— Dacă te doare când scoți un spin din deget, cu cât mai mult când dezrădăcinezi dinăuntrul tău o patimă! Apoi să mai știi că atunci când omul se străduiește să taie o patimă, ispititorul pune piedici, iar omul se simte strâmtorat, așa cum se simte strâmtorat demonizatul când i se citesc exorcisme, fiindcă se dă o luptă, se războiește cu diavolul; apoi însă este slobozit.

Curățirea lăuntrică nu se face fără osteneală, apăsând pe

---

[5] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul LXXXI.

[6] Vezi *Ieșire* 3, 2-3.

butoane. Patimile nu se taie dintr-o dată, așa cum trunchiul copacului nu se taie cu o singură fierăstruire. Fierăstrăul taie mult timp până ce trunchiul este tăiat dintr-o parte în alta. Și treaba nu se termină aici. Pentru ca trunchiul să devină mobilă, de câtă osteneală nu este nevoie! Trebuie să fie cioplit mai întâi, să fie făcut scânduri, pe care să le ia apoi tâmplarul ca să le facă mobilă folositoare.

— Și dacă nu înțeleg că această trudă este necesară?

— Atunci vei rămâne buturugă și vei fi aruncată în foc.

Trebuie să semănăm, ca să dea Dumnezeu

— Gheronda, în fiecare zi spun: „De mâine voi lua aminte, mă voi îndrepta”, dar apoi cad iarăși în aceleași greșeli.

— Să-L pui pe Dumnezeu înainte. Să spui: „Cu puterea lui Dumnezeu voi încerca să mă îndrept”, ca să te ajute Dumnezeu. Faptul că vrei să te îndrepți înseamnă că accepți ajutorul. Ceri așadar de la Dumnezeu să te ajute, iar El Își aruncă privirea asupra ta. Adaugi și de la tine puțină străduință și înaintezi. Cine, când vede un copilaș care încearcă să rostogolească un pietroi cu mânuțele, nu va alerga ca să-l ajute, pentru a nu-l vedea chinuindu-se? La fel face și Dumnezeu, când vede puțina ta străduință, te va ajuta să biruiești.

Unii, deși nu depun niciun efort pentru a se îndrepta, spun: „Hristoase al meu, am aceste patimi! Tu poți să mă izbăvești. Așadar, izbăvește-mă!”. Ei, cum să ajute atunci Dumnezeu? Pentru ca să ajute Dumnezeu, omul trebuie să se străduiască pe cât îi stă în putință. Adică sunt lucruri pe care trebuie să le facă omul însuși, ca să ajute apoi Dumnezeu. În niciun caz nu poate fi ajutat, dacă el însuși nu vrea să se ajute pe sine.

Uneori noi căutăm să dobândim Harul și harismele lui Dumnezeu într-un mod magic. Credem că putem să dobândim fără osteneală o virtute sau chiar să ne sfințim. Dar pentru ca Dumnezeu să dea, trebuie ca noi să semănăm. Cum să ne dea Dumnezeu fără ca noi să lucrăm. Ce spune troparul? *„Nerodirea pustiului o ai lucrat”*[7]. Dumnezeu trimite ploaie, înmoaie pământul, dar și noi trebuie să ne „arăm” ogorul. Pământul este gata, dar trebuie să băgăm plugul în ogor și să-l semănăm. Și ceea ce semănăm, aceea vom secera. Dar cum vom semăna dacă nu arăm? Și ce vom secera, dacă nu semănăm?

De aceea să nu întrebați numai ce poate Dumnezeu să facă, ci să vă întrebați și pe voi înșivă ce puteți face. Banca lui Hristos dă o

[7] Din troparul de obște al Curioșilor: *„Cu curgerile lacrimilor tale”*.

dobândă foarte mare. Dar cum vom ridica bani, dacă nu am depus nimic la bancă?

PARTEA ÎNTÂI

IUBIREA DE SINE,
MAMA TUTUROR PATIMILOR

„Cel ce are iubire de sine nu poate avea odihnă, pace sufletească, fiindcă nu este liber lăuntric.

CAPITOLUL 1

Iubirea de sine și urmările ei

Din iubirea de sine se nasc toate patimile

— Gheronda, ce este iubirea de sine?

— A face pe plac omului tău celui vechi, adică pe omul tău cel vechi. Și lăcomia pântecelui, și egoismul, și încăpățânarea, și invidia se trag din iubirea de sine. Și, vezi, unul din iubire de sine caută confortul, tihna personală, fără a ține cont de nimeni. Altul se îngrijește cu meticulozitate de mâncarea sa, de somnul său, ca nu cumva să pățească ceva cu sănătatea. Altul caută să fie luat în seamă, să fie apreciat de ceilalți: puțin să nu-i dai importanță sau să nu-i faci voia, că reacționează imediat: „De ce nu m-au băgat în seamă? îți spune. Am să le arăt eu lor!”. Măi, măi, înfricoșător lucru este iubirea de sine!

— Gheronda, cum poate spune cineva: *„Pentru Tine suntem omorâți în toate zilele”*[1]?

— Dacă-și jertfește voia sa de dragul celuilalt. Voia proprie are în ea sinele nostru, are iubire de sine. Cel care nu cercetează dacă ceea ce-l odihnește pe el îl odihnește și pe celălalt și începe cu tot felul de pretenții: „vreau asta, vreau cealaltă” sau „de ce nu mi-ai făcut aia, de ce nu mi-ai dat asta?”, unuia ca acesta în cele din urmă îi ține diavolul isonul.

— Gheronda, unii, dacă nu li se face voia, nu-și găsesc liniștea.

— Cum să se liniștească, de vreme ce nu voiesc decât propria lor satisfacere? Dacă omul amestecă egoismul său în tot ceea ce vrea, cum să-L mai aibă și pe Hristos? Dar dacă își lasă la o parte sinele său ca să aibă ceea ce este mai important, adică pe Hristos, atunci le are pe toate. Când nu-L are pe Hristos, nu are nimic. Dacă omul își leapădă sinele, Dumnezeu i le dă pe toate într-un chip minunat.

— Gheronda, când ne vorbiți de lepădarea sinelui nostru, eu simt o teamă, gândindu-mă că poate nu rezist.

— Ei, asta-i bună! Este ca și cum ai spune: „Dacă mă lepăd de patimi, ce-mi mai rămâne după aceea?”. Căci, atunci când spun să ne lepădăm sinele, înțeleg să scăpăm de patimi, să ne dezbrăcăm de omul nostru cel vechi. Unui om matur care are minte îi este puțintel greu să zică: „Nu pot să mă lepăd de sine”. Dacă alții îți spun: „Ia barosul și dărâmă zidul acesta!”, iar tu ești învățată cu

[1] *Psalmul* 43, 23.

peniția, ești îndreptățită să spui: „Nu pot”. Dar pentru a ne dezbrăca de omul nostru cel vechi nu este nevoie de puteri trupești, ci de smerenie.

Din mâncarea fără gust să-L gustați pe Hristos

Iubire de sine este și dorința de a mânca sau a se odihni cineva mai mult decât îi este necesar. În mod normal, trupului trebuie să-i dăm numai ceea ce are nevoie. Un lucru este dorința și alt lucru este nevoia. Un lucru este să vreau să mulțumesc trupul și alt lucru este să-i dau trupului ceea ce are nevoie. Să presupunem că am înaintea mea două mâncăruri cu aceleași vitamine, dar una din ele este mai gustoasă decât cealaltă. Dacă o prefer pe cea mai gustoasă, asta arată iubirea de sine. Dacă însă nu am poftă de mâncare, deoarece sunt bolnăvicios, și o prefer pe cea mai gustoasă ca să o pot mânca, acest lucru înseamnă discernământ.

Trupul, „vameșul cel rău”[2], așa cum spune Avva Macarie, poate cere mai mult, căci organismul este așa cum îl obișnuiești. Când omul are stomacul micșorat, atunci se poate înfrâna cu ușurință. Altminteri, devine rob stomacului, căci și acesta, mărindu-se, simte nevoia să se umple. De pildă, unul care este foarte gras; acesta, cu „magazia” pe care și-a făcut-o, simte nevoia să mănânce cel puțin o jumătate de miel ca să se sature, iar apoi să bea și două bidoane cu apă.

— În trecut, Gheronda, oamenii aveau organismul mai puternic sau se sileau pe ei înșiși?

— Aveau, desigur, un organism puțin mai puternic, dar se sileau și pe ei înșiși. Hagi-Gheorghe dădea în fiecare zi călugărilor săi puțină miere și nucă[3].

Și erau copii de cincisprezece ani, aflați în perioada de creștere, dar aveau și creșterea duhovnicească. Astăzi pătrunde în minte o logică lumească: „Să nu postească copiii, ca să nu se îmbolnăvească. Să nu le lipsească copiilor nimic, ca să nu le fie greu”. Și în cele din urmă duc o viață nefericită, dorindu-și mereu fripturi. Dar nici aceasta nu le ajută la nimic.

Dacă te bucuri când nu mănânci pentru dragostea lui Hristos, atunci te hrănești. Dacă pentru dragostea lui Hristos preferi mâncarea lipsită de gust în locul celei gustoase, atunci din

[2] Vezi Paladie, Episcopul Elenopolului, *Istoria Lausiacă*.

[3] Obștea Starețului Hagi-Gheorghe avea rânduiala postului neîncetat. (Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Bătrânul Hagi-Gheorghe*, Ed. Evanghelismos, 2006).

mâncarea fără gust Îl guști pe Hristos.

Iubirea de sine biruiește dragostea pentru aproapele nostru

— Gheronda, un bătrânel se chinuia astăzi să urce scările bisericii, și, deși treceau mulți pe acolo, nimeni nu se ducea să-l ajute.

— *„Un preot văzându-l a trecut pe alături… asemenea și un levit văzându-l a trecut pe alături”*[4]. Au dreptate… Nu știu… nu au auzit niciodată Evanghelia Samarineanului milostiv!… Ce să spun? Ne iubim pe noi înșine, și nu-i iubim pe ceilalți. Iubirea de sine biruiește dragostea pentru aproapele nostru, de aceea ne purtăm așa. Însă cel care se iubește pe sine mai mult decât pe ceilalți, nu trăiește potrivit cu duhul Evangheliei. Și Hristos, dacă Se gândea la Sine Însuși, ar fi rămas în Cer; nu ar fi venit pe pământ să sufere, să fie răstignit, ca să ne mântuiască.

Astăzi, mai mult sau mai puțin, la cei mai mulți oameni există iubire de sine, nu au duh de jertfă. A pătruns duhul lui: „Să nu pățesc eu ceva rău”. Știți cât mă doare când văd ce lume există astăzi!… Când eram internat în spital[5], într-o zi a trebuit să fie ridicat un bolnav țintuit la pat, pentru a fi mutat într-un alt salon. Era acolo un infirmier care, deși aceasta era treaba lui, nu a mers să ajute deloc. „Nu pot, mă doare mijlocul”, a spus el cu nepăsare. Măi, măi, vezi ce om neom! Și să vezi, o infirmieră, care avea doi copilași și aștepta pe al treilea, s-a chinuit sărmana împreună cu alta și l-au ridicat. Nu s-a gândit deloc la sine. A uitat în ce stare se afla și a alergat să-l ajute pe cel bolnav! Când văd un om că o duce greu, că nu are putere, dar se jertfește pentru a-i sluji pe ceilalți, știți câtă bucurie îmi aduce! O, mare bucurie! Inima îmi tresaltă. Simt că sunt înrudit cu el, pentru că și el este înrudit cu Dumnezeu.

„Să se aleagă praful de ceilalți!”

— Gheronda, astăzi, în timp ce multă lume aștepta ca să vă vadă, un oarecare tânăr nu a așteptat ca să-i vină rândul, ci a intrat înaintea tuturor.

— Da, a venit și mi-a spus: „Trebuie să te văd. Am mers în Sfântul Munte, dar nu te-am găsit și am venit aici”. „Bine, îi spun,

[4] Vezi Luca 10, 31-32.

[5] În 1987 Starețul a fost supus unei operații de hernie.

nu vezi câtă lume așteaptă? Să se oprească toți, ca să mă ocup acum cu tine?” „Da, Părinte”, îmi spune. Auzi vorbă! Și ceilalți să stea pe scări în picioare, înghesuiți, oameni în vârstă, femei cu copii mici… iar el insista. Și nici măcar nu avea vreo problemă serioasă, niște bazaconii vrea să-mi spună. Ai înțeles? „Să se aleagă praful de ceilalți!”.

Gândiți-vă, vin unii și-mi spun: „Părinte, astăzi să te rogi numai pentru mine, și pentru nimeni altul!”. Auzi pretenție la ei! Este ca și cum ar spune: „Cu acest tren voi călători numai eu! Să nu intre nimeni altul!”. Dacă tot merge trenul, de ce să nu intre și ceilalți înăuntru?

— Gheronda, ce înțeles au cuvintele lui Hristos: *„Cine va voi să-și scape sufletul, îl va pierde”*[6]?

— Ele înseamnă că omul trebuie să-și „piardă” viața sa, în înțelesul cel bun. Să nu-și prețuiască viața, să-și jertfească viața pentru celălalt. *„Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui”*[7], spune Apostolul Pavel. Toată temelia vieții duhovnicești aceasta este: să uit de mine în înțelesul cel bun și să mă gândesc la celălalt, să particip la durerea, la greutatea celuilalt. Să nu mă îngrijesc cum să scap de greutate, ci cum să-l ajut pe celălalt, cum să-l odihnesc.

— Cum îmi voi da seama, Gheronda, ce anume îl odihnește pe celălalt, ca să trec la faptă?

— Dacă te pui în situația celuilalt, atunci vei înțelege ce îl odihnește pe celălalt. Dacă însă rămâi închisă în carapacea ta, cum să îți dai seama ce îl odihnește pe celălalt?

În vremea noastră, cei mai mulți caută cum să ia locul celuilalt, iar nu cum să se pună în locul celuilalt, ca să-l înțeleagă. Uneori observ că unii, chiar și atunci când se duc să se împărtășească, nu-și așteaptă rândul. Fiecare își spune: „Eu am treabă și mă grăbesc” și nu se gândește: „Sunt oare vrednic să mă împărtășesc?” sau „Nu cumva celălalt este mai grăbit decât mine?”. Nimic! Se împărtășesc și pleacă. Pe când ar trebui să te bucuri chiar și atunci când te lipsești de Sfânta Împărtășanie de dragul celuilalt. Iar dacă preotul are o singură părticică din Sfântul Trup și se găsește un bolnav pe moarte care trebuie împărtășit, trebuie să te bucuri că nu te vei împărtăși tu ca să se împărtășească bolnavul. Asta vrea Hristos. Așa vine Hristos în inimă și o umple de bucurie.

[6] Matei 16, 25.
[7] I Corinteni 10, 24.

— Gheronda, o soră îmi face greutăți.

— Știi ce se întâmplă? Mulți văd ce greutăți le fac ceilalți, iar nu cu ce îi îngreuiază ei pe alții. Au pretenții numai de la ceilalți, nu și de la ei înșiși. Însă logica vieții duhovnicești este să cercetezi cu ce anume îi îngreuiezi tu pe ceilalți și nu cu ce te îngreuiază alții pe tine; să vezi ce anume îl odihnește pe celălalt, iar nu ce te odihnește pe tine. Oare pentru odihnă am venit în această viață? Pentru viață comodă? Nu am venit în această lume ca să petrecem bine, ci ca să scuturăm de pe noi tina păcatului și să ne pregătim pentru cealaltă viață.

Dacă ne gândim numai la noi înșine și facem doar ceea ce ne odihnește pe noi, după aceea dorim ca ceilalți să se gândească la noi, vrem ca toți să ne slujească, vrem ca toți să ne ajute… adică mereu „vrem” ceva și ajungem la sfârșit să trăim în comoditate. „Mie îmi convine astfel”, spune unul, „Mie îmi convine altfel”, spune altul, și în cele din urmă fiecare se odihnește în ceea ce îi convine, dar odihnă nu află, fiindcă adevărata odihnă vine din odihna celuilalt.

În timpul ocupației germane, în 1941, deoarece germanii intrau prin sate, dădeau foc și ucideau, plecaserăm din Konița și urcaserăm în munți. În ziua când germanii au intrat în Konița, cei doi frați ai mei se duseseră de dimineață la câmp, unde aveam porumb, ca să prășească. De îndată ce am auzit că au ajuns germanii, i-am spus mamei mele: „Mă voi duce la câmp ca să le dau de știre”. Ea însă nu mă lăsa, deoarece toți îi spuneau: „Oricum ceilalți sunt pierduți. Nu-l lăsa și pe acesta să se ducă, fiindcă se va prăpădi și el!”. Dar eu cum puteam să o ascult? Încalț opincile și alerg la câmp. Din pricina grabei însă nu le-am legat bine și, cum alergam pe un câmp plin de apă, s-au lipit opincile în noroi. Le las atunci și alerg desculț pe malul râului care era plin de mărăcini. Timp de aproape o oră, în acea căldură de vară, am alergat desculț pe spini, dar nici nu-mi dădeam seama de vreo durere. Ajung la ogorul nostru, mă duc acolo unde prășeau frații mei și le spun: „Au venit germanii! Să mergem să ne ascundem!”. Însă chiar atunci îi vedem pe nemți venind înarmați. „Continuați să prășiți cu sapele, le-am spus, iar eu mă voi preface că răresc porumbul și smulg buruienile”. Nemții au trecut fără să ne facă sau să ne spună ceva. După aceea am văzut că picioarele mele se făcuseră tot o rană din pricina spinilor. Până atunci nu simțisem nimic, deoarece alergasem cu bucurie! Era bucuria jertfei. Puteam, oare, să-i las pe frații mei? Dacă nu aș fi alergat, iar ei ar fi pățit ceva, toată viața mea ar fi fost după aceea un chin. Și

inconștient dacă eram în momentul acela, m-ar fi chinuit apoi gândul de a fi ales comoditatea.

Iubirea de sine ne lipsește de pace și de bucurie

— Din ce cauză, Gheronda, nu-mi găsesc întotdeauna pacea?

— Nu te-ai eliberat încă de sinele tău, ci ești sclava omului tău celui vechi. Caută să-ți arunci sinele, căci altfel te va arunca el pe tine. Cel care are iubire de sine nu poate avea odihnă, pace sufletească, fiindcă nu este liber lăuntric. Este ca broasca țestoasă, și pășește la fel ca ea. Oare broasca țestoasă își scoate liber capul? Mai tot timpul rămâne închisă în carapacea ei.

— Gheronda, teoretic îmi dau seama cum trebuie să fiu, în practică însă…

— Punerea în practică este dificilă fiindcă prin asta îl constrângi pe omul cel vechi. Dar dacă nu-l constrângem cu sârguință pe omul nostru cel vechi, el ne va arunca în aer zidirea duhovnicească.

— Gheronda, cum este iadul?

— Am să-ți povestesc o întâmplare pe care am auzit-o. Odată, un om simplu Îl ruga pe Dumnezeu să-i arate cum este Raiul și iadul. Așadar într-o noapte a auzit o voce în somn spunându-i: „Vino să-ți arăt iadul!”. Și îndată s-a aflat într-o încăpere în care mulți oameni stăteau în jurul unei mese, iar în mijloc era o oală plină cu mâncare. Însă toți acei oameni erau înfometați, pentru că nu puteau mânca. Țineau în mână câte-o lingură foarte lungă. Luau mâncarea din oală, dar nu puteau aduce lingura la gură. De aceea unii bombăneau, alți strigau, alții plângeau… Apoi a auzit aceeași voce spunându-i: „Vino acum să-ți arăt și Raiul!”. Și îndată s-a aflat într-o altă încăpere, unde mulți oameni stăteau în jurul unei mese asemănătoare cu cea dintâi, iar în mijlocul ei era tot o oală cu mâncare, iar ei aveau aceleași linguri lungi. Însă toți erau sătui și bucuroși, pentru că fiecare lua cu lingura sa mâncare din oală și-l hrănea pe celălalt. Ai înțeles acum cum poți să trăiești Raiul încă din această viață?

Cel care săvârșește binele se bucură, deoarece este răsplătit cu mângâiere dumnezeiască. Cel care săvârșește răul suferă și face din raiul pământesc un iad pământesc. Ai dragoste, bunătate? Ești înger și, oriunde mergi sau te oprești, transmiți Raiul. Ai patimi, răutate? Ai înăuntrul tău pe diavolul și, oriunde mergi sau te oprești, transmiți iadul. Încă de aici începem să trăim Raiul sau iadul.

CAPITOLUL 2

Eliberarea din sclavia iubirii de sine

Scopul ascezei: dezbrăcarea de omul nostru cel vechi

— Gheronda, cum pot scăpa de iubirea de sine? Puterile mele trupești sunt puține și îmi vine greu să mă lepăd de mine însămi și să mă jertfesc.

— *„Jertfa lui Dumnezeu - duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi”*[8]. Nu biruiești iubirea de sine ridicând traista grea a celuilalt – nu asta va cere Dumnezeu de la tine, de vreme ce nu ai puteri trupești –, ci dacă te smerești și rabzi o vorbă grea, o nedreptate. Și dacă adaugi și puțină osteneală trupească, făcută din dragoste și bunătate, știi cum ajută apoi Dumnezeu?

— Gheronda, ce legătură au osteneala trupească și asceza cu tăierea patimilor?

— Osteneala trupească supune trupul duhului. Și postul, și privegherea, și orice asceză, dimpreună cu nevoința pentru tăierea patimilor sufletești sunt de ajutor atunci când sunt făcute pentru dragostea lui Hristos. Căci dacă nu se nevoiește cineva pentru a-și dezrădăcina patimile sufletești, mândria, invidia, mânia, ci face numai o asceză trupească seacă, își va hrăni patimile cu mândria. Patimile sufletești ne pricinuiesc un rău mai mare decât grăsimea trupului. Grăsimea este o tumoare benignă, pe când patimile sufletești sunt o tumoare malignă. Nu spun să nu facă cineva asceză, ci să pătrundă înțelesul ascezei, al cărei scop este dezbrăcarea de omul nostru cel vechi.

— Gheronda, cum trebuie să se nevoiască cineva în înfrânare?

— Nevoința trebuie să se facă după cum urmează: să-i dai organismului tot ce are nevoie, anume somn, mâncare etc. Apoi să ții spre tăierea patimilor sufletești: poftele, egoismul, invidia și celelalte. Și apoi să te înfrânezi de la mâncare și somn. Atunci va avea sens asceza trupească.

— Cum poți discerne până unde ajung limitele rezistenței tale și de unde începe iubirea de sine?

— Trebuie să te supraveghezi pe tine și să cercetezi. Cercetând, îți vei afla măsurile. Și băcanul care este neexperimentat la început, atunci când cântărește, odată pune mult, altădată puțin. După ce dobândește experiență, pune cât trebuie. În tot cazul, atunci când cineva este tânăr, se poate nevoi

[8] Psalmul 50, 19.

mai mult. Cu cât înaintează în vârstă, îi slăbesc puterile și nu se mai poate sili pe sine însuși. Dacă se silește mai mult decât trebuie, își poate vătăma chiar și sănătatea. De aceea, din când în când trebuie să-și recerceteze puterile și să se conformeze noii situații.

— Uneori, Gheronda, când mă simt epuizată, mă împuținez cu sufletul și nu mai pot face nimic. Nu cumva aceasta este iubire de sine?

— Atunci când te simți epuizată, să cercetezi dacă nu cumva este din pricina vreunei boli. Dacă nu este din pricina vreunei boli, vezi dacă nu cumva îți lipsește somnul sau ai nevoie să mănânci sau să te odihnești mai mult. Dacă nimic din acestea nu se întâmplă, atunci este de la ispititorul. Ridică-te, începe-ți treaba ta și așa învingi ispita!

— Cât trebuie să stărui, Gheronda, în osteneală? Nu cumva alung Harul lui Dumnezeu prin faptul că mă cruț pe mine însămi?

— Nu, binecuvântato! Trebuie să iei aminte și să te oprești înainte de-a ajunge în situația să nu mai poți.

— Simt însă că nu am împlinit niciodată ceea ce spun Părinții: „Dă sânge, ca să primești Duh”[9].

— Ce sânge să dai tu, de vreme ce îți lipsește sângele? Tu ai nevoie să ți se dea sânge… Să fii atentă la patimile sufletești!

Să nu ne închinăm la odihnă

— Gheronda, atunci când spun: „Atât pot să lucrez, atât rezist eu!”, o spun din iubire de sine?

— Cu cât stai mai mult, cu atât te înmoi mai tare; cu cât lucrezi, cu atât te întărești. Pe lângă faptul că alungă mucezeala cu osteneala, este ajutat și duhovnicește.

Scopul este ca omul să ajungă să se bucure mai mult de reaua-pătimire decât de traiul cel bun. Dacă ați ști cum trăiesc unii bătrânei acolo în Sfântul Munte și ce bucurie simt ei! Iată, un bătrânel care locuia singur, la un kilometru mai încolo de Coliba mea, știți câtă lepădare de sine avea? Coliba lui se afla la înălțime, într-un loc foarte abrupt și cobora pe cărare în patru labe ca ursul, sărmanul, ca să meargă la un alt bătrânel de mai jos, când avea nevoie de ceva. Au vrut unii să-l ia ca să-l îngrijească la bătrânețe, dar el nu a primit. Apoi toți spuneau: „Este înșelat”, fiindcă stătea acolo singur. Într-o zi a venit la Colibă și mi-a spus pricina pentru care nu a vrut să plece de acolo: atunci când trăia starețul său, coliba lor nu avea bisericuță, iar el îl ruga pe stareț să

[9] Vezi Patericul egiptean, Avva Longhin, pf. 6.

construiască una: „Să ridicăm o bisericuță, i-a spus în cele din urmă starețul, dar după aceea să nu mai pleci niciodată de aici, fiindcă va rămâne Sfântul Înger în Sfântul Altar și nu se cade să-l lași singur”. Atunci el i-a făgăduit că va rămâne pentru totdeauna la acea colibă, și astfel au făcut bisericuța. În cele din urmă, i s-a dărâmat și chilia și locuia în bisericuță; dormea într-o strană. O astfel de lepădare de sine avea! M-am îngrijit să-i duc câteva haine, ca să aibă cel puțin cu ce să se schimbe, când suferea de colici intestinali. Într-o zi am trimis un cunoscut de-al meu, care era medic, să-l vadă. A mers împreună cu un altul, au bătut în ușă de mai multe ori, dar nimic. Când au deschis, l-au găsit mort în strana în care obișnuia să stea, acoperit cu o pătură. Acolo s-a odihnit în Domnul!

În viața noastră, traiul aspru pentru dragostea lui Hristos aduce în inimă gingășia lui Hristos. Desfătările dumnezeiești se nasc din durerile trupești. Părinții au dat sânge și au primit duh. Cu sudoare și osteneală au primit Harul. Și-au lepădat sinele și l-au găsit în mâinile lui Dumnezeu.

M-au emoționat mult viețile Sfinților nevoitori de la Sinai. Cinci mii de nevoitori au trăit în Sinai și câți alții în Sfântul Munte! Timp de o mie de ani, câți Părinți s-au sfințit! Dar și Mărturisitorii și Mucenicii, câte au pătimit! Iar noi cârtim chiar și pentru cel mai mic necaz. Căutăm să dobândim sfinția fără osteneală. Lepădarea de sine este floare rară. Nici chiar noi, monahii, n-am înțeles că „cele bune cu osteneală se dobândesc”[10] și de aceea suntem îngăduitori cu noi înșine; ne îndreptățim și găsim circumstanțe atenuante pentru orice. De acolo începe răul. Și diavolul găsește îndreptățiri pentru fiecare om, dar anii trec.

De aceea să nu uităm de noi, ci să ne amintim puțin și de faptul că există și moarte. De vreme ce vom muri, să nu-i dăm trupului atât de multă atenție. Nu spun să nu-i dăm atenție și să pățim ceva rău, ci să nu ne închinăm odihnei.

De ce te păstrezi pe tine însăți pentru tine însăți?

— Gheronda, îmi spune gândul că obosesc repede nu din cauza puținei mele rezistențe, ci din altă pricină.

— Da, dacă exista înăuntrul tău focul cel dumnezeiesc, altfel ar fi stat lucrurile.

— Gheronda, cum voi dobândi acest foc dumnezeiesc?

— Uitând de tine însăți și gândindu-te la ceilalți.

— Mi se pare greu să fac acest lucru întotdeauna.

[10] Dicton antic. Vezi și *Molitfelnic, Slujba Tunderii în Schima cea Mare*.

— Cel puțin încearcă să te gândești și să te îngrijești de ceilalți așa cum te gândești și te îngrijești de tine însăți. Astfel, încet-încet vei ajunge să nu te mai intereseze propria persoană, în înțelesul cel bun, și să te gândești întotdeauna la ceilalți. Și atunci, desigur, se va gândi și Dumnezeu la tine, se vor gândi și ceilalți. Numai să nu faci acest lucru pentru ca să se gândească ceilalți la tine…

— Prin urmare, Gheronda, ceea ce mă chinuiește este sinele meu.

— Da, măi copilă, leapădă-ți sinele! Dacă-ți arunci sinele, apoi vei zbura. De ce te păstrezi pe tine însăți pentru tine însăți? Partea de dragoste pe care o ții pentru tine, o iei din dragostea cuprinzătoare pe care trebuie să o ai pentru ceilalți.

— Gheronda, cum să-mi arunc sinele?

— Pe cât poți, să te scoți pe tine din acțiunile tale și să-i așezi pe ceilalți înăuntrul tău. Străduiește-te ca lucrul pe care îl vrei pentru tine să-l dai celorlalți. Să dai și iar să dai, fără să te pui la socoteală pe tine însăți. Cu cât vei da mai mult, cu atât vei primi mai mult, căci Dumnezeu îți va da din belșug Harul și dragostea Sa. Te va iubi mult, la fel cum și tu Îl vei iubi mult, fiindcă vei înceta să-ți iubești propriul sine, care îți cere să te hrănești din egoism și mândrie, iar nu din Harul lui Dumnezeu, care dă sufletului toate vitaminele și aduce în trup dumnezeiasca schimbare, făcându-l pe om să strălucească. Mă voi ruga ca să simți toate acestea foarte curând, ca să te izbăvești de chinul iubirii de sine.

— Gheronda, mă pot lupta să mă izbăvesc de iubirea de sine și totuși sinele meu să fie prezent în ceea ce fac?

— Cum te lupți? Te lepezi de sine? Fiecare aruncă ceea ce este dezgustător. Trebuie însă să înțelegi că este dezgustător. Dacă nu te scârbești de acel lucru, nu-l arunci. Vreau să spun că, pentru a-l arunca pe omul tău cel vechi, trebuie să te scârbești de el. Cu picioare înțepenite nu mergi mai departe.

Când există lepădare de sine, Dumnezeu dă Harul Său

— Gheronda, mă mustră conștiința atunci când mă cruț pe mine însămi, căci îmi spun: „Oare Sfinții cum se sileau pe ei înșiși?”.

— Când omul își depășește limitele rezistenței sale, nevoindu-se cu smerenie, cu mărinimie, atunci vine la el puterea dumnezeiască, cea mai presus de fire.

— Gheronda, Avva Varsanufie spune: „Nu căuta odihna

trupească, dacă nu ți-o va da ție Domnul”[11]. Ce vrea să spună aici?

— Vrea să spună să nu cauți o viață de huzur, o viață comodă. Mai întâi este nevoie de lepădare de sine, și apoi vin puterile dumnezeiești cele multe, căci dacă există lepădare de sine, atunci Dumnezeu îi dă omului Harul Său.

Dacă omul are duhul de jertfă, atunci primește ajutorul dumnezeiesc. Unuia ca acesta îi poartă de grijă Dumnezeu. Pe măsura jertfei și a rugăciunii făcute de cineva pentru semenul său, este și ajutorul pe care îl primește de la Dumnezeu. Odată, pe când mă întorceam seara târziu de la Mănăstirea Stavronichita la Coliba Părintelui Tihon – o aranjam pe atunci[12], ca să locuiesc într-însa –, m-a oprit pe cale cineva care avea multe probleme. Îl ascultam stând în picioare și având în spate traista încărcată cu lucruri. Mai și burnița, pe deasupra. Se înnoptase, dar el continua să vorbească. Și cum tot burnița, ne făcurăm leoarcă. La un moment dat mi-a venit gândul: „Cum voi găsi Coliba? Noapte, noroi, cărarea greu de străbătut, nu am nici lanternă… Dar cum să-l întrerup?”. Când l-am întrebat unde avea să rămână, el mi-a spus că la o chilie din apropiere. Și așa am stat acolo până la miezul nopții. De îndată ce ne-am despărțit și am luat-o pe cărare, am alunecat și am căzut în mărăcini. Pantofii mi-au ieșit din picioare alunecând mai jos, traista a rămas agățată în crengi, iar dulama mi s-a strâns în jurul gâtului. Nu vedeam nimic. Atunci mi-am spus: „Mai bine să rămân aici și să încep Pavecernița. Voi face și Miezonoptica împreună cu Utrenia, după care se va lumina și-mi voi găsi Chilia. Dar, oare, acest sărman își va găsi calea sa?”. De îndată însă ce am ajuns la „Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta…”, deodată o lumină ca aceea a unui reflector a luminat toată valea Kaliagrei. Mi-am găsit pantofii și am pornit spre Colibă. Toată cărarea era luminată de acea lumină. Când am ajuns la Colibă, am găsit până și cheia de la zăvor, care era atât de mică și pe care o pusesem într-un loc în care, chiar și ziuă de ar fi fost, cu greu aș fi găsit-o. Am intrat înăuntru, am aprins candelele din bisericuță și abia atunci a dispărut acea lumină. Nu mai era nevoie de ea!…

[11] Sfinții Varsanufie și Ioan, întrebarea 109.

[12] În anul 1968.

PARTEA A DOUA

MÂNDRIA, RĂDĂCINA RĂULUI

«Cel mândru este despărțit de Dumnezeu, fiindcă mândria este un rău conductor; este un izolator care nu lasă Harul lui Dumnezeu să treacă și ne desparte de Dumnezeu».

CAPITOLUL 1

Mândria, Comandamentul General al patimilor

— Gheronda, sunt invidioasă, țin minte răul, osândesc, mă mânii…

— Invidia, osândirea, mânia, ținerea de minte a răului și celelalte, toate pornesc de la mândrie. Mândria este Comandamentul General al tuturor patimilor. Așadar, dacă lovești mândria, lovești toate patimile și vine apoi înăuntrul tău smerenia și dragostea. De aceea, cred că este de ajuns să te ocupi sau mai degrabă să deschizi front de luptă împotriva mândriei; să îndrepți toate atacurile înspre cetatea mândriei, care ne desparte de Dumnezeu. Vezi, când dușmanul războiește o țară, cele mai multe forțe le va trimite să lovească capitala. O singură bombă dacă aruncă în capitală și-o distruge, s-a terminat, a distrus întreaga țară.

— Gheronda, cu cine se înrudește cel mândru?

— Cu ducă-se pe pustii, cu diavolul… Cu toate că până și diavolul cedează mai ușor decât cel mândru. Căci pe demon îl răpui, dacă te smerești, în timp ce pe cel mândru, chiar dacă te smerești și îi ceri iertare, nu poți să-l îndupleci, ci îți va spune: „Te prefaci!”.

Cel care are mai multă smerenie, are mai mult miez duhovnicesc. Cel mândru nu are miez lăuntric. Este ca și spicul necopt care stă drept, în timp ce spicul copt își pleacă căpșorul. Și, pe lângă faptul că este întunecat, este și neliniștit lăuntric, iar în afară este tulburat și gălăgios. Căci, atunci când există mândrie, tot ceea ce face omul este ca un balon pe care îl umflă diavolul, și pe care-l găurește apoi cu un ac, pocnește și se sparge.

Mândria este lucru de necinste, este lucru înfricoșător, de vreme ce și pe îngeri i-a făcut demoni! Ea ne-a adus din Rai pe pământ, iar acum încearcă să ne trimită de pe pământ în iad.

Când nu ne dăm seama de mândrie

— Eu, Gheronda, nu-mi dau seama dacă mă mândresc pentru ceva anume.

— Atunci înseamnă că exista înăuntrul tău o mândrie generală. De multe ori, diavolul îți prezintă lucrurile camuflate, iar omul nu prinde de știre atunci când acționează cu mândrie. Dacă însă se supraveghează și se cercetează pe sine, înțelege unde anume a acționat cu mândrie. Se poate să nu-și simtă toată

mândria pe care o are, dar puțin își va da seama de ea. Va vedea că simte înăuntrul său o satisfacție egoistă, o superioritate față de ceilalți.

— Gheronda, dar atunci când cineva nu poate deloc să-și dea seama că are mândrie, ce se întâmplă?

— Atunci acționează legile duhovnicești. Se mândrește, cade și se smerește. Se mândrește din nou, iarăși cade, iarăși se smerește. Și se continuă această stare în toată viața sa, mândrie-smerenie, mândrie-smerenie. Această smerenie nu este virtute, ci este rezultatul legilor duhovnicești care acționează. Adică omul se smerește fără să vrea și fără vreun rezultat. Ajunge atunci la o stagnare. I se dă doar prilejul să înțeleagă că nu merge bine. Îi spun, de pildă, unei maici: „Această icoană ai pictat-o bine". Dacă se va mândri, când va face o altă icoană, va spune: „Această icoană o voi face mai bună decât cea de dinainte ca să-mi spună iarăși părintele «bravo»". Și vezi, pe urmă face o caricatură. Eu o corectez, dar fiindcă spune din nou în sinea ei: „Acum o voi face exact așa cum mi-a spus Gheronda, ca să-mi spună «bravo»", va face iarăși o caricatură.

— E posibil însă ca ea însăși să o considere bună?

— Cum să nu? Caricatura o poate considera capodoperă și vine apoi bucuroasă să-mi spună: „Cum vi se pare, Gheronda, acum? Este bună?". Eu îi voi dovedi că este o caricatură și atunci va înțelege.

— Și dacă nu înțelege?

— Atunci înseamnă că mândria ei „a prins coajă" și ea va continua să facă aceleași greșeli. Orice îi vei spune, nu o vei scoate dintr-ale ei.

— Gheronda, ce să fac atunci când cu mintea îmi dau seama de mândrie, dar inima îmi rămâne împietrită?

— De acolo să începi și încet-încet va veni și vindecarea. Medicul pune întâi diagnosticul și după aceea purcede la tratament.

Mândria se înfiltrează peste tot

— Gheronda, când îmi împlinesc îndatoririle mele duhovnicești, mă ajută mai mult dacă întâmpin puțină greutate. E posibil ca și în acest lucru să existe mândrie?

— Ei, dacă nu ești atentă, chiar și culcată să stai și să nu faci nimic, iarăși te poți mândri. Trenul deraiază și în stânga, și în dreapta. Diavolul ne prinde și dintr-o parte, și dintr-alta. Unii mă întreabă: „La ce să iau aminte, ca să nu cad în mândrie?". Este ca

și cum ar spune: „Pe unde sunt în pericol să cad? Pe aici sau pe acolo?”. Poți să cazi și pe aici, și pe acolo, și pe stânga, și pe dreapta, și de pe scară, și de pe scaun, și de pe scăunel. În fiecare clipă și în fiecare situație este nevoie de atenție, fiindcă mândria se infiltrează peste tot.

— Se poate ca cineva să nu aibă nimic și să se mândrească?

— Uneori se poate ca unul ca acesta să aibă mai multă mândrie. Când eram la Mănăstirea Stomiu[1], în Epir, aflasem despre un cioban bătrân că era părăsit cu totul. Nu-și întemeiase familie și umbla de ici-colo. În cele din urmă l-a strâns de pe drumuri un alt cioban și l-a așezat într-o colibă, unde ținea crengile pentru capre. Nu-l lăsa nici să aprindă focul ca să se încălzească, temându-se ca nu cumva să ia foc crengile. Și-n coliba aceea rece, avea într-un colț ca așternut două scânduri și o saltea. Când am aflat, am mers să-l văd. Când am văzut în ce mizerie stătea, i-am spus unei femei sărace: „Câți bani vrei ca să-l speli puțin?”. „Nimic, îmi zice ea, să-mi dai numai săpun”. Când mă dusesem altă dată, l-am găsit mâncând, căci era la amiază. Numai ce a terminat de mâncat, mă privește. Întoarce farfuria invers și-mi spune cu satisfacție: „Asta înseamnă să ai minte, călugăre! Asta înseamnă să ai minte… Sunt câini și pisici p-aici…”. Adică a considerat a fi o mare ispravă faptul că a întors farfuria invers ca să nu o lingă câinii și pisicile. De parcă ar fi zburat în cosmos. Iată, mândrie! În ce hal se afla și cu toate acestea ce mândrie avea!

Gândurile de mândrie

— Gheronda, ce trebuie să facem atunci când ne vin gânduri de mândrie?

— Așa cum alții râd de noi atunci când ne văd mândrindu-ne, tot astfel și noi să râdem de gândurile de mândrie.

— Celui smerit îi vin gânduri de mândrie?

— Îi vin, dar el le ia în râs, fiindcă se cunoaște pe sine.

— Gheronda, am citit undeva că gândul de mândrie trebuie să-l alungăm de îndată, întocmai ca pe gândul cel rușinos.

— Un gând rușinos îl simți îndată, pe când gândul de mândrie, ca să-ți dai seama de el, este nevoie de multă trezvie. Dacă, de pildă, în timpul rugăciunii, îți trece prin minte un gând necurat, îl vei simți și-l vei alunga imediat. „Hai, pleacă de aici!”, vei spune. Dar dacă în biserică îți vine gândul că citești frumos la Psaltire și te mândrești, este nevoie de trezvie ca să-ți dai seama de el și să-l alungi.

[1] Starețul a viețuit în Sfânta Mănăstire Stomiu din 1958 până în 1962.

— Gheronda, de cele mai multe ori gândul de mândrie o ia înainte și vine într-o clipită. Cum i-o pot lua înainte ca să aduc gândul smerit?

— Treaba trebuie făcută de mai înainte – *„găti-tu-m-am și nu m-am tulburat”*[2] spune David –, fiindcă gândurile de mândrie vin fulgerător. Asta este o mașinație veche a diavolului. Tu acum să-ți iei o mașină nouă – adică să cultivi neîncetat gânduri smerite – ca să prinzi viteză.

Numai gândurile smerite aduc smerenia și numai cu smerenie fuge mândria. Odată, un părinte predicator mi-a spus că a pregătit o predică frumoasă. A urcat în amvon și vorbea foarte frumos. La un moment dat însă i-a venit un gând de mândrie și s-a încurcat. A izbucnit atunci într-un plâns nervos și a coborât de la amvon rușinat. Apoi nu a mai putut predica multă vreme. Se netrebnicise cu totul. „Ascultă, îi spun, din mândrie ai pățit asta. Fiindcă te-ai mândrit, s-a îndepărtat Harul lui Dumnezeu. Acum să începi smerit. Când va veni clipa să urci la amvon, să spui; «Dacă mă încurc, înseamnă că merit să mă fac de rușine, căci asta mă va ajuta duhovnicește». Și dacă te apucă iarăși plânsul, oamenii vor crede că te-ai emoționat, așa că nu se vor sminti, ci se vor folosi. Nu te teme!”. Și într-adevăr, a pornit smerit, așteptând să se facă de rușine, și a început iarăși să predice.

[2] Psalmul 118, 60.

CAPITOLUL 2

Mândria are multe chipuri

Mândria ascunsă

— Mi-ați spus, Gheronda, că am mândrie ascunsă. Care este mândria ascunsă?

— Este mândria lăuntrică. Iar mândria lăuntrică este cu mult mai rea decât mândria exterioară.

— Ce diferență există între mândria exterioară și cea lăuntrică?

— Mândria exterioară se vede și se vindecă ușor. Omul care are mândrie exterioară se cunoaște și după hainele pe care le poartă, după felul cum pășește, după cum vorbește și astfel îi poate face cineva vreo observație care să-i fie de ajutor. În schimb, mândria ascunsă este foarte vicleană și de aceea te vindeci greu de ea. Se ascunde, și ceilalți nu o văd; numai unul experimentat o poate descoperi. De obicei, mândria ascunsă există la oamenii duhovnicești. Aceștia, deși la exterior se poartă smerit, evlavios, înăuntrul lor ascund mândria de pe lume! Vezi, aghiuță se îmbracă în zdrențe…

— Gheronda, omul care are mândrie ascunsă își dă seama de ea?

— Da. Dacă se supraveghează pe sine.

— Gheronda, îmi spune gândul că acela care are mândrie ascunsă nu simte înăuntrul său odihnă.

— Nu simte odihnă dumnezeiască și nici nu a cunoscut-o vreodată, ci își odihnește propriul gând.

— Cu ce mi-e de ajutor să înțeleg că am mândrie ascunsă și să mă lupt să o alung?

— Dacă, de pildă, te nevoiești duhovnicește și îți spune gândul că faci un lucru deosebit, că ești virtuoasă etc. cu siguranță există înăuntrul tău mândrie, dar o ascunzi. Dar dacă privești cu atenție, vei vedea că simți o satisfacție falsă. Ca să fugă mândria ascunsă, trebuie să te scârbești de această falsitate și s-o lepezi. De cei care au mândrie exterioară se scârbesc ceilalți și astfel ei se pot îndrepta. Pe când, cei care au mândrie lăuntrică ascunsă, ca să se izbăvească de ea, trebuie ca ei înșiși să se scârbească de sine. Îți va fi de ajutor și dacă le îngădui celorlalți să-ți facă observații, pentru că astfel mândria ascunsă va ieși afară, se va vădi și încet-încet va pleca.

Egoismul este copilul răzvrătit al mândriei

— Gheronda, una-i patima mândriei și alta-i egoismul?

— Mândria, egoismul, slava deșartă etc., în afară de trufie care este un grad luciferic, sunt aceeași patimă cu mici diferențe și gradații.

Egoismul este copilul răzvrătit al mândriei; nu se dă bătut, ci insistă. Dar precum copacii care nu se pleacă sunt frânți de vânt în cele din urmă, așa și omul care are egoism, fiindcă nu se pleacă, își sparge în cele din urmă capul. Mare rău este egoismul! Deși nici odihnă n-are cel egoist, el tot insistă! Nu vezi ce a făcut Arie? Când mama lui i-a spus: „Bine, îți spun atâția că greșești. De ce nu înțelegi?”, el i-a răspuns: „Da, știu, dar cum să mă supun lor?”. Egoismul nu-l lăsa să-și recunoască greșeala.

— Și nu-i păsa de faptul că atrăsese atâta lume în erezie?

— Nu, nu-i păsa. „Dacă recunosc că greșesc, spunea el, adepții mei mă vor vedea ca pe un nimeni”. Și cu cât își dădea seama că greșește, cu atât mai mult se silea să-i convingă că avea dreptate. Înfricoșător lucru este egoismul!

— Cu ce se deosebește egoistul de cel mândru?

— Egoistul are voie proprie, încăpățânare, pe când cel mândru poate să nu aibă nici voie proprie, nici încăpățânare. Să-ți dau un exemplu. În biserică vă închinați la icoane într-o anumită ordine; fiecare își știe rândul. Dacă o soră are egoism și îi ia alta rândul, se va bosumfla și poate nici nu se mai duce să se închine. „Nu mă mai duc să mă închin, va zice ea, după ce s-a închinat aia înaintea mea”. Pe când, dacă are mândrie, iarăși se va supăra, dar nu va reacționa așa, ci le va spune poate celorlalte, chipurile din politețe: „Poftiți! Treci și tu, treci și tul”.

— Ce să fac atunci când îmi este rănit egoismul?

— Când îți este rănit egoismul, să nu-l oblojești, ci lasă-l să moară. Dacă egoismul tău va muri, sufletul tău va învia.

— Și cum moare egoismul?

— Trebuie să ne îngropăm propriul eu, să putrezească și să devină gunoi, ca să se dezvolte smerenia și dragostea.

Părerea înaltă despre noi înșine

— Gheronda, de ce mă mândresc așa de ușor?

— Faptul că te mândrești cu ușurință arată că ai o părere înaltă despre tine însăți. Crezi că ești cineva. Nu te poți mândri dacă nu crezi că ești cineva. Crezând deci că ești deosebită, te mândrești apoi pentru orice lucru neînsemnat, întocmai ca

hipertensivii care, numai ce se supără puțin, că le și crește tensiunea.

— Iarăși mi s-a făcut inima de gheață. De ce ajung în această stare?

— Pentru că lași supapa de la cap deschisă și de aceea mintea ta prinde aer. Îi pun eu un dop, îl înșurubez, dar tu îl arunci. Acum trebuie să punem un dop mare și să-l strângem tare de tot. Știi câte ți-ar fi dat Hristos dacă nu aveai această slăbiciune? Când nu suntem atenți, vine diavolul cu viclenie, ne găurește capul cu sula lui, care este trufia, ni-l umflă ca pe-un balon și ne ridică în aer.

— Gheronda, pentru unul care are părere înaltă despre sine nu este ușor să vadă binele pe care îl are altul.

— Așa este. Acela care are părere înaltă despre sine rămâne în ceața mândriei și nu are nici sănătate duhovnicească, nici vizibilitate, de aceea nu poate vedea darurile celuilalt. Dar de ce să aibă cineva o părere înaltă despre sine? Cum să vină la el ideile dumnezeiești dacă nu-și va arunca ideea înaltă despre sine? De va lua Hristos șurubelnița și va răsuci puțin șurubul, numai neghiobii vom vorbi. Deci, ce părere să mai ai despre tine însăți?

Cel care are o părere înaltă despre sine își iese din sine. Își iese din minți. Ca să se regăsească pe sine trebuie să tot coboare, să „aterizeze”; altminteri va rătăci prin nori și va consuma benzina în aer.

Încrederea în sine

— Gheronda, ce înseamnă: *„De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc”*[3]?

— Aceasta se referă la încrederea în sine a omului. Vezi, și în slujba Tunderii în Schima Mare, întrebat fiind candidatul la călugărie: „Pe toate acestea le vei răbda?”, el răspunde: „Așa, cu ajutorul lui Dumnezeu”[4]. Nu spune: „Da, le voi răbda eu singur”. Când omul nu pune pe Dumnezeu înainte în toate, ci spune: „voi face lucrul ăsta de unul singur, eu cu puterile mele voi face lucrul acela”, atunci și capul și-l sparge, și nici nu izbutește ceva.

— Gheronda, le supăr mult pe maici. Ele îmi spun să fac una, eu fac alta.

— Pățești acest lucru din pricina încrederii în sine. Tu crezi că prinzi păsările în zbor, dar de fapt prinzi aer! Ridici mâna și crezi că ai prins o pasăre. „Am prins-o!”, spui, dar mâna ta este goală. Ridici cealaltă mână și zici: „Am prins-o!”, dar iarăși ești cu

[3] *Psalmul* 126, 1.

[4] Vezi *Molitfelnicul cel Mare, Rânduiala Tunderii în Schima Mare*.

mâna goală. Să te uiți mai întâi dacă mâna ta este plină și abia după aceea să spui: „Am prins-o!”.

— Maicile îmi spun că le este greu cu mine, deoarece insist în părerea mea, însă eu nu-mi dau seama întotdeauna de lucrul acesta.

— Știi ce se întâmplă cu tine? Când îți formezi o părere despre ceva, nu spui: „Mi-a venit gândul ăsta, dar nu știu dacă este corect”, ci crezi că părerea ta este întotdeauna corectă și insiști asupra ei. Faci ca gospodina aceea căreia i-a cumpărat bărbatul o caracatiță (în grecește caracatiță = octopod „cu opt picioare”), ca s-o gătească, dar îi lipsea un tentacul. „Ai gătit caracatița (octopodul)?” îi zice bărbatul. „Care octopod (opt picioare)? zice ea. Poate vrei să zici eptapodul (eptapod = șapte picioare)”. Ba că-i octopod, ba că-i eptapod, până la urmă bărbatul s-a enervat din cauza încăpățânării ei și a aruncat-o în fântână. Dar și de acolo ea îi arăta cu degetele „șapte, șapte, șapte”. Așadar, să-ți spui gândul, dar să nu insiști.

— De multe ori însă văd că părerea mea este mai bună decât părerea maicilor cu care lucrez.

— Din cauza încrederii în sine vezi astfel lucrurile. Să iei bine aminte, căci cel care are multă logică și judecată cu egoism și încredere în sine, poate ajunge să nu mai accepte pe nimeni.

— Și cum mă voi izbăvi de încrederea în sine?

— Dacă te cunoști pe tine însăți, vei vedea că nu ai nimic al tău și că nimic nu poți face fără ajutorul lui Dumnezeu. Așadar, dacă înțelegi că orice lucru bun pe care îl faci este de la Dumnezeu și că ale tale sunt toate neghiobiile pe care le faci, atunci vei înceta să-ți pui nădejdea în tine însăți și te vei izbăvi de încrederea în sine.

Lăudăroșenia

— Gheronda, cel care are mândrie spune întotdeauna binele pe care-l face?

— Și dacă-l spune și dacă nu-l spune, se laudă cu el în ascuns. Iată, a venit cineva să mă vadă zilele acestea. Îmi vorbea mereu despre sine și tot adăuga mereu: „Spre slava lui Dumnezeu spun astea”. Și tot zicea… „Spre slava lui Dumnezeu spun astea!” I-am spus atunci cu delicatețe: „Nu cumva intră puțin aici și slava ta?”. „A, nu, îmi spune el, toate spre slava lui Dumnezeu…”. În cele din urmă am văzut că nu venise să-mi spună ceva care îl preocupa, ci ca să-mi povestească isprăvile lui cele „spre slava lui Dumnezeu…”. În realitate însă, pe toate le spunea spre slava proprie.

În tot cazul, când omul trâmbițează binele pe care îl face și se mândrește, îl pierde întotdeauna. Atunci se și obosește fără rost și se osândește. Unul care trebuia să devină preot s-a dus la o mănăstire retrasă, ca să rămână acolo înainte de hirotonirea sa timp de patruzeci de zile. Însă, în cea de-a treizeci și opta zi s-a ivit o nevoie și a trebuit să plece în lume. Apoi a făcut tot posibilul să se întoarcă, ca să rămână în mănăstire încă două zile, căci altfel cum ar fi putut spune că a stat patruzeci de zile în pustie înainte de hirotonia sa? Vezi, și Moise a stat patruzeci de zile pe muntele Sinai înainte de a primi cele zece porunci[5]!... Apoi spunea peste tot: „Eu, înainte de hirotonia mea, am stat în liniștire patruzeci de zile". Dar, oare, în felul acesta vine Harul? Mai mult Har ar fi primit dacă stătea de mii de ori câte douăzeci de zile sau cincisprezece sau nicio zi, dar să nu se laude că a stat patruzeci de zile.

— Gheronda, Apostolul Pavel spune: *„Cel ce se laudă, întru Domnul să se laude"*[6]. Această laudă poate fi din mândrie?

— Nu, cum să fie din mândrie? Este o laudă de slăvire, o mulțumire către Dumnezeu. Dacă considerăm o mare cinste și o binefacere faptul că Bunul Dumnezeu a rânduit să fim creștini, această laudă nu este din mândrie. Să presupunem că cineva consideră o binecuvântare și se bucură că Dumnezeu a rânduit ca el să aibă părinți buni și evlavioși, aceasta nu înseamnă că se laudă lumește, ci că are recunoștință față de Dumnezeu.

Dorința de a plăcea oamenilor

— Gheronda, adesea mă cuprinde o nemulțumire.

— Ce nemulțumire ai?

— Iată, spun: „De ce nu mi-au apreciat osteneala și s-au purtat așa cu mine?".

— Când cineva face ceva cu smerenie și cu dragoste și nu i se apreciază acest lucru, se poate să fie cuprins de o nemulțumire. E omenește – desigur, nu pentru că ar fi corect acest lucru –, dar atunci există și unele circumstanțe atenuante. Grav este însă atunci când pretinde recunoașterea; căci acest lucru are în el egoism, atribuirea unui drept[7], dorință de a plăcea oamenilor. Pe cât poți, să umbli smerit. Tot ceea ce faci, să faci cu sârguință, pentru Hristos, iar nu pentru a plăcea oamenilor sau din slavă

[5] Vezi *Ieșire* 34, 28.

[6] *I Corinteni* 1, 31. Vezi și *Romani* 5, 11; *Filipeni* 3, 3.

[7] Cuvântul „drept" în viața monahală exprimă înclinația monahului de a se îndreptăți pe sine și pretenția de a-și satisface orice dorință egoistă a sa.

deșartă, ca să auzi „bravo” de la oameni. Când omul nu acceptă laudele oamenilor, ci lucrează numai pentru Dumnezeu, atunci este răsplătit de Dumnezeu în această viață cu Harul Său îmbelșugat, iar în cealaltă cu bunătățile Raiului.

— Se poate ca în sârguință să existe dorința de a plăcea oamenilor?

— Diavolul, care pe toate vrea să le întineze, poate să fure puțina sârguință prin dorința de a plăcea oamenilor. Adică are omul puțină sârguință, dar dacă nu-i atent, intră la mijloc dorința de a plăcea oamenilor, iar apoi orice ar face, face în zadar. Este ca și cum ar scoate apă cu o găleată spartă. Dacă însă înțelege că tot ceea ce face din dorința de a plăcea oamenilor se întinează, nu va mai avea apoi poftă să facă ceva pentru a ieși în evidență; nu va avea ochi să vadă dacă îl laudă ceilalți, nici urechi să asculte ce spun despre el.

— Gheronda, eu nu pot să-mi dau seama dacă fac ceva din râvnă curată sau din dorința de a plăcea oamenilor.

— Ceea ce este curat se vede. Când acționezi cu râvnă curată, primești încredințare lăuntrică, adică simți înăuntrul tău odihnă și pace, pe când dorința de a plăcea oamenilor aduce neliniște și tulburare.

— Gheronda, îmi spune gândul că eu cad în ispite, deoarece inima mea nu este dăruită în întregime lui Dumnezeu.

— Da, este furată de dorința de a plăcea oamenilor. Străduiește-te ca în fiecare acțiune osârduitoare ce-o faci să nu se furișeze dorința de-a plăcea oamenilor, ca să ai răsplată curată – fără ca aghiuță să-ți răpească ceva din ea –, dar și mai multă pace lăuntrică. Să cercetezi intențiile cu care acționezi și de îndată ce observă că ești mișcată de dorința de-a plăcea oamenilor, îndată s-o lovești. Dacă duci această *„luptă bună”*[8], te vei dezintoxica de orice intenție lumească, care are drept centru propriu eu. Atunci toate vor deveni bune și nu vei avea ispite nici din afară, nici dinăuntru, ci vei avea pace sufletească.

— Gheronda, mă mâhnesc pentru că bat pasul pe loc. Aș vrea ca în fiecare zi să sporesc duhovnicește.

— Știi ce se întâmplă uneori? Vrem poate să ne izbăvim de patimile noastre și să devenim mai buni, dar nu ca să fim bineplăcuți lui Dumnezeu, ci ca să plăcem celorlalți. Să presupunem că și tu vrei să devii mai bună, să sporești duhovnicește. Ai cercetat însă de ce vrei acest lucru? Îl vrei pentru a te apropia mai mult de Dumnezeu sau pentru a părea mai bună decât celelalte maici? Te grăbești, de pildă, să mergi la biserică.

[8] I *Timotei* 6, 12.

De ce faci asta? Ca să fii la slujbă de la început, fiindcă așa este corect, sau pentru ca să ajungi prima și să spună maicile cuvinte bune despre tine? Omul duhovnicesc este interesat să placă lui Dumnezeu, iar nu oamenilor. *„Dacă aș fi vrui să plac oamenilor, nu aș fi fost rob al lui Hristos”*[9].

— Gheronda, am mereu o teamă de a nu scădea în ochii celorlalți, fără să mă gândesc cum mă vede Dumnezeu. Cum va spori în mine frica de Dumnezeu?

— Este nevoie de trezvie. În fiecare acțiune a ta, chiar și în cea mai mică mișcare a ta, Dumnezeu să fie centrul. Îndreaptă către Dumnezeu întreaga ta ființă.

Dacă Îl iubești pe Dumnezeu, mintea ta va căuta continuu cum să-L mulțumească, cum să-I placă Lui, iar nu cum să placă oamenilor. Aceasta te va ajuta mult să te slobozi din lanțurile grele ale dorinței de a plăcea oamenilor, care îți este o piedică pentru viața mai înaltă. Iar când te vei bucura că ai scăzut în ochii oamenilor, atunci vei fi îndulcită lăuntric de Dulcele Iisus.

Caramela laudei

— Gheronda, am auzit niște laude și…

— Ei, și ce s-a întâmplat? Ești complet găunoasă, măi copilă? Ce trebuie să ne intereseze pe noi? Cum ne văd ceilalți sau cum ne vede Hristos? Forța motrice pentru noi vor fi ceilalți sau Hristos? Tu ești maică serioasă, nu fi ușoară la minte. Mie de multe ori îmi spun cuvinte de laudă chiar și oameni serioși, dar mie îmi vine să vomit. Râd în sinea mea și le arunc cât colo. Fă și tu la fel, lucrurile astea să le arunci imediat. Sunt niște lucruri de nimic! Ce câștigăm dacă ne laudă ceilalți? Ca să ne laude poimâine demonii? Cel care se bucură când îl laudă oamenii este batjocorit de demoni.

Laudele, fie lumești, fie duhovnicești, fie se referă la trup, fie la suflet, vatămă când omul este vătămat, adică atunci când are mândrie sau predispoziție spre mândrie. De aceea să fim atenți să nu-l lăudăm cu ușurință pe celălalt, căci se vatămă dacă este cumva slăbit duhovnicește; se poate distruge.

Laudele sunt precum drogurile. Să presupunem că un începător într-ale predicii, după prima predică, întreabă dacă a fost bună, dacă trebuie să fie atent la ceva anume, ca să nu facă rău lumii. Atunci celălalt, ca să-l încurajeze, îi spune: „Ai vorbit bine. Doar că trebuia să fii atent puțin în punctul cutare”. Dar apoi, dacă are puțină predispoziție spre mândrie, poate ajunge să întrebe dacă a fost bună predica numai și numai ca să audă că a fost bună și să simtă satisfacție. Și se bucură dacă îi spun: „A fost

[9] Vezi *Galateni* 1, 10.

foarte bună”. „A, oamenii spun cuvinte frumoase despre mine”, se gândește el și se umflă în pene. Dar dacă-i spun: „Nu a fost bună”, se mâhnește. Vedeți cum îl înșală aghiuță cu o caramelă de laudă? La început întreabă cu gând bun, ca să se corecteze și apoi întreabă ca să audă laude și să se bucure.

Dacă vă bucurați și simțiți satisfacție atunci când vă laudă, dar vă mâhniți și vă posomorâți atunci când vă fac vreo observație sau vă spun că nu ați făcut bine o treabă, să știți că aceasta este o stare lumească. Și mâhnirea este lumească și bucuria este lumească. Unul care are sănătate duhovnicească, chiar dacă-i spui: „Nu ai făcut bine asta”, se bucură, pentru că l-ai ajutat să-și vadă greșeala. Chiar crede că nu a făcut bine acel lucru și de aceea îl luminează Dumnezeu, iar data viitoare îl va face foarte bine. Dar și atunci tot lui Dumnezeu Îi atribuie reușita. „Ce aș fi făcut eu de unul singur? spune el. Aș fi făcut neghiobii dacă nu m-ar fi ajutat Dumnezeu”. Adică pe toate le pune corect la locul lor.

— Gheronda, cum am putea să simțim același lucru și când ne laudă, și când ne jignesc?

— Dacă urâți dorința de a vă arăta lumii, atunci veți accepta cu aceeași dispoziție și lauda, și jignirea.

Slava deșartă

— Gheronda, de ce simt înăuntrul meu un gol?

— Este din pricina slavei deșarte. Când urmărim să creștem în ochii oamenilor, atunci simțim înăuntrul nostru un gol – rodul slavei deșarte –, fiindcă Hristos nu vine într-o inimă goală, ci în inima omului celui nou. Din nefericire, de multe ori oamenii duhovnicești vor virtutea, dar vor și ceva care să le hrănească mândria, adică recunoaștere din partea lumii, întâietate etc., și astfel rămân cu un gol în sufletul lor, cu golul slavei deșarte. Nu există plinătatea, întrariparea inimii. Și cu cât se mărește slava lor cea deșartă, cu atât crește și golul dinăuntrul lor și suferă și mai mult.

— Gheronda, de ce simt greutate în nevoința mea?

— Nu te nevoiești smerit. Cel care se nevoiește smerit nu întâmpină greutate în nevoința lui. Dar când urmărești un lucru duhovnicesc, hrănit fiind de slavă deșartă, atunci sufletul simte greutate în nevoința sa. Celelalte patimi nu ne împiedică atât de mult în urcușul duhovnicesc, dacă cerem cu smerenie mila lui Dumnezeu. Însă, când aghiuță ne fură cu slava deșartă, ne leagă la ochi și ne conduce pe cărarea lui cea anevoioasă. Atunci întâmpinăm mari greutăți, fiindcă ne aflăm pe terenul diavolului.

Dar viața duhovnicească nu este ca viața lumească. Acolo, de

pildă, ca să meargă bine o afacere, trebuie să se facă reclamă, să se împrăștie foi volante, să cauți cumva să ieși în evidență. În viața duhovnicească însă, numai dacă urăști dorința cea lumească de a ieși în evidență, de a te arăta, va merge bine lucrarea duhovnicească.

— Gheronda, cum voi alunga gândurile de slavă deșartă?

— Să te bucuri nu de cele pe care le urmăresc oamenii lumești, ci de cele potrivnice acestora. Numai cu cele potrivnice aspirațiilor lumești te vei putea mișca în spațiul duhovnicesc. Vrei afecțiune? Să te bucuri atunci când nu ți se dă importanță. Cauți tron? Așază-te pe un scăunel. Cauți laude? Iubește defăimarea, ca să simți dragostea lui Iisus Celui defăimat. Cauți slavă? Iubește necinstirea, ca să simți slava lui Dumnezeu. Iar când vei simți slava lui Dumnezeu, te vei simți fericit și vei avea înăuntrul tău cea mai mare bucurie dintre toate bucuriile lumii.

CAPITOLUL 3

Consecințele mândriei

Mândria ne izolează de Dumnezeu

— Gheronda, văd că nu merg bine.

— Ai găsit pricina? Când am venit data trecută, am văzut că gândeai corect și acționai cu înțelepciune, și pentru aceasta te ajuta și Hristos. Nu cumva te-ai mândrit pentru asta și atunci Hristos Și-a retras Harul Său de la tine?

— Da, Gheronda, așa este.

— Atunci când nu înțelegem că prin ajutorul lui Dumnezeu sporim și ne mândrim crezând că reușim de unii singuri, Dumnezeu Își ia Harul Său, ca să înțelegem că ale noastre sunt numai voința și strădania; puterea și roadele sunt de la Dumnezeu. De îndată ce recunoaștem că spoream pentru că ne ajuta Dumnezeu, ni se deschid ochii, ne smerim, plângem pentru căderea noastră, Se milostivește Dumnezeu de noi, ne dă din nou Harul Său și astfel sporim.

— Gheronda, atunci când un om se mândrește, dumnezeiescul Har îl părăsește îndată?

— Firește! Crezi tu că au trebuit să treacă ore pentru ca Lucifer din înger să devină diavol? În câteva secunde s-a petrecut totul. Puțin să primească omul gândul cum că este ceva, că îndată pleacă Harul lui Dumnezeu. Căci ce treabă are Harul lui Dumnezeu cu mândria? Dumnezeu este smerenie. Iar atunci când pleacă Harul lui Dumnezeu, vine diavolul și-l amețește pe om. După aceea înăuntrul omului se face întuneric duhovnicesc.

Cel mândru nu are Harul lui Dumnezeu, de aceea există primejdia să se prăbușească – ferească Dumnezeu! — să cadă cu „cădere mare”. Unul ca acesta este despărțit de Dumnezeu, fiindcă mândria este un rău conductor; este un izolator care nu lasă Harul lui Dumnezeu să treacă și ne desparte de Dumnezeu.

Atunci când primim un gând de mândrie, le zăpăcim pe toate

— Gheronda, sunt foarte neatentă; fac numai pagube.

— Se vede că există înăuntrul tău mândrie ascunsă. Deoarece Dumnezeu te iubește, face să acționeze legile duhovnicești[10]: faci o

[10] Starețul adeseori se referea la legile duhovnicești, despre care a scris mai pe larg în cartea *Starețul Hagi Gheorghe Athonitul*, p. 74, Ed. Evanghelismos 2006 (vezi și Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte*

pagubă și în felul acesta te smerești. *„Cel ce se înalță pe sine, se va smeri”*[11].

— Gheronda, fiindcă am ars rasa cuiva, mă tem să mai calc haine.

— Să-ți faci cruce și să continui să calci.

— Nu cumva a fost o ispită?

— Arareori o pagubă se întâmplă din invidia diavolului; de obicei asta se întâmplă din pricina unui gând de mândrie. Atunci când primim un gând de mândrie, le zăpăcim pe toate. Se vede că și tu ai primit un gând de mândrie.

— De ce s-a ars rasa și nu am pătimit eu ceva rău?

— Fiindcă rasa a fost trimisă proprietarului, s-a făcut cunoscută paguba, și astfel te-ai făcut de rușine și te-ai smerit. Pe când dacă ai fi pătimit tu ceva, nu te-ai fi făcut de rușine. De ce ne mărturisim? Pentru ca păcatul să fie scos la vedere; așa crapă diavolul.

— Gheronda, atunci când cineva se apucă de un lucru, dar în cele din urmă se produce o pagubă, ce se întâmplă? Nu a lucrat corect? Nu a avut intenție curată?

— Din mai multe pricini. Trebuie să cerceteze de unde a pornit.

— Se poate ca cineva să facă greșeli din neatenție?

— Ce înseamnă neatenție? Dacă cercetezi, vei vedea că de cele mai multe ori pagubele vin din pricina mândriei. Dacă unei gospodine îi trece prin minte gândul că nicio altă gospodină nu spală vasele atât de bine ca ea, e posibil ca să răstoarne întreg dulapul cu farfurii și să se spargă toate. Odată, o femeie, care lucra la un magazin de articole din sticlă, s-a gândit: „Ce ușor cobor cutiile cu pahare!”. De îndată ce a avut acest gând, a scăpat din mână cutiile și s-au spart toate paharele. Sau să presupunem că un șofer vede un bătrânel neputincios și îl ia în mașină ca să-l ducă la destinație. Dacă îi trece prin cap gândul: „Vezi, care altui ar fi făcut aceasta? Ce cuvinte frumoase va spune acum bătrânelul despre mine!”, îl va părăsi Harul lui Dumnezeu și se poate să se izbească de un stâlp sau să urce pe trotuar și să lovească pe careva!

Cel mândru nu are zboruri duhovnicești, ci căderi

— Gheronda, mi-a scăzut temperatura.

— Mă bucur mult că a scăzut – slavă Domnului! –, căci mult te chinuia. Cred că acum o să se regleze și temperatura

duhovnicești, tomul IV, *Viața de familie*, Ed. Evanghelismos, 2003, p. 262.

[11] *Luca* 14, 11.

duhovnicească, dacă-ți vei da seama de mândria din care provine. Căci este adevărat că mândria poate pricinui nu numai o simplă răceală duhovnicească, ci chiar și o mare febră duhovnicească. În funcție de cum crește mândria, crește și temperatura duhovnicească, care acționează și asupra trupului, făcând să crească și temperatura trupului, deoarece sufletul și trupul conlucrează.

Mândria este cea mai mare boală duhovnicească. Așa cum lipitoarea îți suge sângele atunci când se lipește de tine, tot astfel și mândria absoarbe toată seva duhovnicească a omului. Pricinuiește chiar și asfixiere duhovnicească, deoarece consumă tot oxigenul duhovnicesc al sufletului.

— Gheronda, am observat că de îndată ce pun o rânduială în nevoința mea, toate devin…

— Se vede că spui în sinea ta: „Merg bine”. De aceea ai apoi căderi. Cel mândru nu are zboruri duhovnicești, ci căderi.

— Gheronda, văd că orice aș face sau aș spune, mă cuprinde mândria.

— Tot ceea ce faci, să faci cu gând smerit, căci altfel îl bagi pe diavol chiar și în faptele tale cele bune. De pildă, dacă cineva spune cu mândrie: „Voi merge să fac o faptă bună”, îl bagă și pe diavol înăuntru și poate să întâlnească apoi o mulțime de piedici și în cele din urmă să nu o poată împlini. Dar dacă se duce să facă o faptă bună fără zgomot, atunci nu intră diavolul.

— Gheronda, cum să săvârșim corect în noi înșine lucrarea duhovnicească?

— Tainic și tăcut. Lucrarea duhovnicească este foarte fină și este nevoie de multă atenție la fiecare acțiune a noastră. Spun Sfinții Părinți că viața duhovnicească este „știința științelor”. De câtă trezvie este nevoie! Urcușul în viața duhovnicească este precum urcușul pe o scară în spirală care nu are balustradă. Dacă urcă cineva fără să vadă pe unde pășește și spune: „O, cât de sus am urcat! Și unde voi ajunge încă!”, va păși pe-alături și va cădea.

— De ce scara nu are balustradă?

— Fiindcă omul este liber și trebuie să folosească mintea pe care i-a dat-o Dumnezeu. Dacă nu o folosești corect, ce să-i facă Dumnezeu?

— Gheronda, se poate ca o stare de uscăciune duhovnicească să aibă ca pricină mândria?

— Da, dacă există mândrie, Dumnezeu îngăduie ca omul să rămână într-o stare de trândăvie, acedie și răceală sufletească, căci, dacă îl va ajuta și îi va da să guste ceva ceresc, atunci încet-încet se va mândri și va crede că asta se datorează propriei nevoințe. „Nevoiți-vă!, va spune apoi și celorlalți. Eu m-am nevoit

și iată ce m-am învrednicit să trăiesc!”. Și astfel va vătăma suflete. De aceea Dumnezeu îl lasă să se lovească atât cât trebuie, ca să piară dintr-însul părerea înaltă pe care o are despre sine. Să se deznădăjduiască de sine însuși în sensul cel bun și să simtă că *„Fără Mine nu puteți face nimic”*[12].

Mândria îl face de râs pe om

— Gheronda, ce ne face să vrem ca lumea să cunoască faptele noastre cele bune, pe când a trăi și a lucra în ascuns îți aduce atâta dulceață și atâta ușurare?

— Lucrul cel mai important este că, atunci când omul are lucrare lăuntrică și se străduiește să nu trâmbițeze binele pe care îl săvârșește, ceilalți simt aceasta; și astfel toți îl au la evlavie și îl iubesc, fără ca el să-și dea seama.

Cât de plăcut este omul smerit și cât de respingător este cel mândru! Pe cel mândru nimeni nu-l iubește; până și Dumnezeu Își întoarce fața de la el. Vezi, și copiii mici, atunci când văd un copil puțin mândru, își bat joc de el, în timp ce pe un copil tăcut și cuminte îl respectă atât de mult! Sau dacă văd pe cineva pășind țanțoș, îl simt și își bat joc de el. Îmi amintesc de cineva din Konița care, deși era muritor de foame, purta în fiecare zi costum, cravată și pălărie și umbla țanțoș prin piață. Copilașii, de îndată ce îl vedeau, mergeau în urma lui și îl luau în râs, imitându-i mersul. Și erau doar niște copilași! Cu cât mai mult cei mari îl simt pe omul mândru! Nu te uita că nu vorbesc, ca să nu îl facă de râs, căci în sinea lor se scârbesc de el.

Cel care vrea să se scoată pe sine în evidență, în cele din urmă se face de batjocură. Îmi amintesc că atunci când eram la Sinai[13], venise acolo un ieromonah pe nume Sava. Acesta avea puțină slavă deșartă, o părere înaltă despre sine. Într-o zi beduinii urcau la mănăstire un obiect greu cu un troliu. În timp ce-l ridicau, strigau ca să se sincronizeze: „saua, saua!”, adică „toți odată”. Când părintele Sava a auzit, a alergat îndată afară. „Bre, nici nu am ajuns bine și toți strigă «Sava»! Până și aici toți au aflat de mine!”. Credea că beduinii strigau „Sava, Sava!”. De îndată ce l-am auzit, m-a apucat râsul. Puteai să nu râzi? Omul le interpretează pe toate după cum îi lucrează mintea… Dacă omul este puțin fantezist, le interpretează pe toate fantezist.

— Gheronda, face asta din mândrie?

— Este rob al slavei deșarte, îl fură și imaginația și ajunge apoi… Îmi spunea un monah că, pe când era mirean, dăduse cuiva

[12] Ioan 15, 5.

[13] Starețul a sihăstrit la Muntele Sinai între anii 1962-1964.

un pardesiu bun. Într-o zi, cum se aflau amândoi la o petrecere, acela îl purta, iar la un moment dat spune: „Știți de unde am acest palton? De la Paris! Dacă ați ști cu cât l-am cumpărat!”. Și era acolo de față și cel care i-l dăduse de binecuvântare!

— Bine, Gheronda, dar era neghiob?

— Dar oare există om mai neghiob decât cel mândru? În cele din urmă mândria îl face de râs pe om.

CAPITOLUL 4

Să lovim mândria

Să rămâi în luptă și să te lupți corect

— Gheronda, îmi spune gândul că dacă mi se va da altă ascultare în locul aceleia de a cânta și de a picta, nici nu o să mă mai mândresc, nici n-o să mai cad mereu în ispite.

— Chiar dacă fugi de cântarea la strană sau de pictură, dacă nu te scârbești de slava deșartă, vei face și mai multe gafe. Dar chiar și această fugă ascunde în ea mândrie, și chiar mai multă, pentru că în realitate vrei să fugi de aceste ascultări ca să nu-ți fie rănit egoismul.

— Gheronda, atunci când fac o treabă și văd că mă mândresc, nu este mai bine să nu o fac?

— Dacă îți spun să faci o treabă, să o faci, dar să iei aminte să nu cazi. Iar dacă aluneci și cazi, să te ridici. Să înțelegi că ai alunecat fiindcă nu ai luat aminte. Iar altă dată, dacă îți spun să te duci din nou, să iei aminte să nu aluneci iarăși. Nu cumva să nu te mai duci pe motiv că ai căzut data trecută! Altceva este să-ți spună: „De vreme ce data trecută ai căzut, să nu te mai duci”. Atunci să nu te duci iarăși. Ai înțeles? Dacă îți vor spune să faci o treabă, să o faci, dar să te străduiești să o faci corect și cu smerenie. Să nu faci nimic, ca să nu te mândrești, asta-i și mai rău. Este ca și cum ai fugi de luptă, ca și cum nu te-ai lupta ca să nu fii rănită. Scopul este să rămâi în luptă, dar să iei aminte să te lupți corect. Altfel, vei fi o netrebnică.

Mândria o zdrobești cu ajutorul fratelui

— Gheronda, mă mâhnesc atunci când maicile îmi fac o observație.

— Ai mândrie, de aceea te mâhnești. Mândria o zdrobești cu ajutorul fratelui, atunci când îi dai dreptul să-ți facă observație și accepți iertarea lui. În felul acesta se curățăș sufletul.

Deoarece cugetarea semeață cu anevoie o observă omul de unul singur, el trebuie să-i socotească pe ceilalți ca pe doctorii lui și să primească toate leacurile ce i le dau, ca să se izbăvească de ea. Toți oamenii au în buzunarul lor leacuri pentru ceilalți: cei buni sfătuiesc cu durere și dragoste pe cel bolnav, cei răi îl mustră cu răutate și patimă. Aceștia din urmă devin de multe ori chirurgi mai buni decât primii, fiindcă bagă bisturiul mai adânc.

— Eu, Gheronda, sunt proastă și de multe ori nu îmi dau

seama pentru ce mi se face observație.

— Mai bine spune: „Sunt foarte deșteaptă, dar nu am smerenie”. Tu, deși greșești și îți fac celelalte observație, cauți să te îndreptățești. Cum să mai ajungi la măsura de a lua asupra ta greșeala, atunci când te acuză pe nedrept? Omul care se îndreptățește pe sine atunci când i se face observație alungă smerenia de la el. Pe când omul care aruncă asupra lui toată greutatea pentru o oarecare greșeală de-a sa se smerește și este scăldat de Harul lui Dumnezeu.

— Gheronda, eu consider că nu încerc să dovedesc că am dreptate, ci să explic că e vorba de o neînțelegere.

— Am văzut că ai o mândrie ascunsă care se manifestă prin îndreptățire. Să te străduiești să nu te mai îndreptățești, orice ți s-ar spune. Să faci sorei o metanie cu sinceritate și este de ajuns. Mândria se taie spunând cu pocăință sinceră cuvântul „Iertați!”.

— Gheronda, astăzi la arhondaric un copilaș a făcut o neorânduială. Mama lui îi spunea: „Cere iertare!”, iar el răspundea: „Mă dor oasele”, dar iertare nu-și cerea. De ce unor oameni le vine atât de greu să spună „iertați”?

— Mândria nu-l lasă pe om să spună „iertați”.

Dezintegrarea duhovnicească a... individualistului[14]

— Gheronda, cum să scap de părerea înaltă ce o am despre mine?

— Dacă te întorci către sine și ajungi să te cunoști, vei vedea atât de multă urâțenie, încât tu singură o să te scârbești de tine.

Dacă omul nu se cunoaște pe sine însuși, ca să se smerească în mod firesc, smerenia nu-i poate deveni o stare permanentă, ca să rămână Harul lui Dumnezeu înăuntrul său. Dacă se tot învârte în jurul cozii, atunci diavolul este în stare să-i mănânce toți anii vieții, chiar de i-ar da Dumnezeu anii lui Matusalem. Adică o dată îi aduce diavolul gândul cum că este cineva, altă dată omului îi vine gândul smerit că nu este nimic. O dată diavolul, altă dată omul; o dată va câștiga unul, altă dată celălalt. Și astfel vor cânta la

[14] În greacă, cuvântul *το άτομο* (to átomo) înseamnă *individ, ins,* dar în același timp are și sensul de atom, adică acea particulă infimă a unui element chimic. Pornind de la noțiunea de dezintegrare a atomului din fizică, Starețul țintește să indice, printr-un joc de cuvinte, traseul pe care omul este chemat să apuce pentru a se elibera de povara egoismului. În acest context, în cazurile în care cuvântul *individ* desemnează pe omul care se preocupă în mod exclusiv de propria persoană, ignorându-i pe ceilalți, credem că poate fi perceput mai bine dacă-l vom înlocui cu *individualist*. (n.tr).

nesfârșit același refren.

— Văd, Gheronda, că toate maicile m-au întrecut în virtute, chiar și cele mai tinere.

— De vreme ce nu te-ai smerit singură, ai fost smerită de alții. Știi ce fac specialiștii atunci când vor să trimită o rachetă în spațiul cosmic? Încep numărătoarea inversă de la numerele mai mari la cele mai mici: „Zece, nouă, opt, șapte… unu, zero!”. De îndată ce ajung la zero, se lansează racheta. Tot astfel și tu, acum că ai ajuns la zero, te vei lansa și vei zbura la înălțime. Ai învățat la școală fizica?

— Da, Gheronda.

— Așadar acum este timpul să înveți fizica metafizicii și să cunoști cum se va face dezintegrarea duhovnicească a individualistei din tine.

— Și cum se va face asta, Gheronda?

— Când te vei ocupa de persoana ta și te vei cunoaște pe tine însăți, te vei smeri și atunci va avea loc dezintegrarea individualistei din tine, va ieși energia duhovnicească și vei zbura în… spațiu. Numai așa vei putea intra pe traiectoria duhovnicească. Altfel vei rămâne pe traiectoria lumească.

Nu folosește la nimic să cerceteze cineva întreaga lume, dacă nu a cercetat mai întâi lumea sa lăuntrică. Dacă-și cunoaște mai întâi lumea sa lăuntrică, adică sinele său, persoana sa, va cunoaște apoi cu ușurință nu numai pământul, ci și spațiul. Când omul își cunoaște propria persoană, atunci automat are loc dezintegrarea propriului individualism și se mișcă pe traiectoria duhovnicească, în afara atracției pământului, în afara atracției lumii. Deși trăiește pe pământ ca un om, trăiește fără să fie atras de păcat și, în general, de dorințele lumești.

— Gheronda, atunci când, deși te lupți, mândria nu cedează, înseamnă că nu te cunoști cu adevărat pe tine însuți?

— Da, nu a avut loc încă dezintegrarea duhovnicească a propriului individualism. Ai înțeles?

— Adică tot la smerenie ne întoarcem.

— Sigur că da! Omul care are mândrie nu s-a cunoscut pe sine. Dacă se cunoaște pe sine, mândria va pleca. Totul este să te cunoști pe tine însuți. De aceea lipsește smerenia, pentru că lipsește cunoașterea de sine. Iar când omul se cunoaște pe sine cu smerenie, va fi cinstit de către oameni.

— Gheronda, și dacă există cunoaștere de sine, dar nu există smerenie?

— Atunci înseamnă că nu există intenție bună, lipsește râvna cea bună.

— Gheronda, credeți că am mândrie?

— Ei, există și puțină mândrie. Cel puțin să avem mândria „normală”, atât cât prevede legea…

— Există și mândrie „normală”?

— Ascultă, dacă cineva are anumite înclinații, cunoștințe, daruri etc., chiar dacă se mândrește puțin, are circumstanțe atenuante. Nu spun că ar fi bună această mândrie, ci că se poate îndreptăți oarecum, însă unul care nu are nici înclinații, nici cunoștințe, nu este îndreptățit să se mândrească, ci se impune să fie smerit. Dacă se mândrește, este cu desăvârșire pierdut. Vezi, o infirmieră care-i face unui bolnav o injecție cu penicilină și îi scade temperatura, se poate să aibă un gând de mândrie, în timp ce Fleming, cel care a descoperit penicilina și a ajutat atâta lume, câtă smerenie avea! Acesta, după descoperirea penicilinei, a mers în America. Și acolo, în timp ce îl aplaudau ceilalți, aplauda și el. La un moment dat a întrebat: „Ce se întâmplă? Pe cine aplaudă?”. „Pe tine te aplaudă”. Atunci s-a pierdut cu firea. Nu-și dăduse seama pe cine aplaudau! Vreau să spun că acela care a descoperit penicilina nu s-a mândrit, dar infirmiera care face unui bolnav injecția și îi scade temperatura se mândrește. De aceea Vasile cel Mare spune: „Lucrul cel mai important este să aibă omul poziție înaltă și cugetare smerită”[15]. Acest lucru are mare valoare și este răsplătit de Dumnezeu.

Văd smerenia pe care o au unii ofițeri cu grade înalte și mândria pe care o au niște simpli polițiști. Odată a venit la Colibă un subofițer de jandarmi cu un aer de superioritate și spunea, spunea… „Sunt sergent de poliție, sunt așa, sunt pe dincolo!”. Comandant de Poliție să fi fost și nu ar fi vorbit astfel. Înfricoșător! Iar alții cu bogății, cu poziții înalte, cu aptitudini, au o smerenie și o simplitate!… Se simt ca și cum nu ar avea nimic. Sunt ofițeri superiori care nu își poartă uniforma ca să nu fie cinstiți. Îmi amintesc de un general care avea multe decorații de război. Când trebuia să meargă la vreo paradă militară, spunea: „Ce greu îmi este să mă încarc acum cu decorații…”. Iar un altul, care primise un singur galon, își purta mereu uniforma ca să-l arate. Își pusese chiar și o tresă mai groasă, atât cât să nu-l aresteze, căci există regulament care prevede cât de lată trebuie să fie tresa. Sărmanii oameni!

— Gheronda, adică atunci când cineva are o poziție neînsemnată și se mândrește, ce arată prin aceasta? Că este neghiob?

[15] Textul nu a fost identificat.

— Numai o dată? De multe ori!

Să nu-ți atribui ceea ce ți-a dat Dumnezeu!

— Gheronda, mă mândresc pentru calitățile trupești și pentru harismele pe care cred că le am.

— De ce să te mândrești? Tu *„ai făcut cerul și pământul”*[16]? Ia aminte să nu-ți atribui ceea ce ți-a dat Dumnezeu și nu încerca să arăți că ai avea ceea ce de fapt nu ai. Să spui în sinea ta: „Deoarece eram neputincioasă, Dumnezeu mi-a dat unele daruri, căci altfel m-aș fi mâhnit și aș fi fost o nefericită. Ceea ce trebuie să fac acum este să le valorific, ca să mă îmbogățesc duhovnicește. Slavă Ție, Dumnezeul meu! Îți mulțumesc că Te-ai milostivit spre mine și m-ai ajutat!”. Tu consideri că sunt ale tale toate harismele pe care le ai. Sunt însă ale tale? *„Și ce ai pe care să nu-l fi primit?”*[17]. Aici este nevoie de istețime, trebuie să-ți lucreze mintea și să înțelegi că toate darurile sunt de la Dumnezeu. Numai puțin dacă ne părăsește Harul lui Dumnezeu, și nu vom mai putea face nimic. Lucrurile sunt simple. Să presupunem că cineva are niște calități și se mândrește. Trebuie să se gândească: Unde le-a găsit? I le-a dat Dumnezeu. El însuși ce-a făcut? Nimic. Dumnezeu rânduiește, de pildă, să-i meargă cuiva mintea la afaceri și să-și poată deschide o întreprindere. Să se mândrească acum pentru faptul că reușește în viață? Puțin de-l va părăsi Dumnezeu, poate să dea faliment și să ajungă și la închisoare.

În tot cazul, cel care are daruri, dar nu are smerenie și-l rănește pe aproapele cu purtarea sa provocatoare, Îl silește pe Hristos să ia puțin șurubelnița și să-i slăbească un piculeț șurubul, ca să se smerească de nevoie. Să presupunem că cineva vrea să scoată din munte un bolovan și se chinuiește pentru că nu are destulă minte ca să găsească un mod de a-l urni. Atunci se apropie de el un altul care este puțin mai deștept și îi spune: „Bre nerodule, nu te duce mintea?”. Și îndată ia o rangă, o face pârghie și scoate bolovanul cu ușurință. Ei, de vreme ce se poartă astfel, nu este cu dreptate ca Dumnezeu să ia șurubelnița și să-i deșurubeze puțin mintea?

Unii, care sunt mari oratori, au câte un lapsus așa de mare că ajung în situația de a nu mai putea spune nici măcar un cuvânt. În felul acesta se smeresc. Dacă Dumnezeu ar lăsa pe cineva să fie un mare orator, iar acela s-ar mândri, ce s-ar întâmpla? Dumnezeu îi pune fiecăruia frână într-un anume fel, ca să nu se păgubească.

[16] IV *Împărați* 19, 15; *Neemia* 9, 6; *Estera* 4, 17; *Isaia* 37, 16; *Ieremia* 39, 17.

[17] I *Corinteni* 4, 7.

Trebuie să luăm foarte bine aminte să nu ne atribuim harismele pe care ni le-a dat Dumnezeu, ci să-I mulțumim și să ne îngrijim ca nu cumva să ne arătăm nevrednici de ele. Totodată, să ne doară pentru ceilalți care nu s-au învrednicit să primească de la Dumnezeu astfel de harisme și să ne rugăm pentru ei. Iar când vedem pe vreun om având unele lipsuri, să spunem în sinea noastră: „Dacă acesta ar fi avut harismele pe care mi le-a dat Dumnezeu, ar fi ajuns acum sfânt, pe când eu nu le-am pus în valoare, și pe deasupra Îl mai și nedreptățesc pe Dumnezeu, punând pe seama mea harismele pe care mi le-a dat”. Desigur, Dumnezeu nu Se mâhnește când omul își însușește harismele pe care i le dă, însă nu poate să-i mai dea altele, ca să nu îi facă rău. Dar dacă cineva se mișcă cu simplitate și cu smerenie, recunoscând că harismele pe care le are sunt de la Dumnezeu, atunci Dumnezeu îi va da și altele.

Prin mândrie ne facem pe noi înșine nefericiți, deoarece ne lipsim de harismele pe care ni le dă Dumnezeu, Îl mai mâhnim și pe Dumnezeu, Care suferă pentru că ne vede nefericiți. Căci, deși are să ne dăruiască bogății îmbelșugate, nu ni le dă, ca să nu ne vatămе. Căci ce se întâmplă? Dacă ne dă o anumită harismă, îi vedem pe ceilalți ca pe niște furnici și îi rănim cu purtarea noastră trufașă. Dacă nu ne dă, cădem în deznădejde. Atunci și Dumnezeu spune: „Dacă le dau o harismă, se mândresc, se vatămă pe ei înșiși și se poartă cu nerușinare față de ceilalți. Dacă nu le dau, se mâhnesc, se chinuie. Nici Eu nu știu ce să fac”.

Să-I mulțumim lui Dumnezeu nu numai pentru harismele pe care ni le-a dat, ci și pentru faptul că ne-a făcut oameni, căci, ca un Stăpân ce este, ar fi putut să ne facă șerpi, scorpioni, broaște țestoase, catâri sau măgari. Să spunem: „Dumnezeu putea să mă facă catâr și să fi căzut pe mâinile unor oameni nemilostivi care să mă încarce cu 150 de kilograme și să mă lovească, dar nu m-a făcut. Putea să mă facă șarpe sau scorpion, dar nu m-a făcut. Putea să mă facă broască țestoasă, porc, broască, țânțar, muscă etc., dar nu m-a făcut. Ce m-a făcut? M-a făcut om. Oare eu m-am arătat vrednic de toate cele pe care mi le-a dat? Nu”. Dacă omul nu cercetează lucrurile în felul acesta, deși în ochii oamenilor pare drept, în realitate este cel mai nedrept om din lume, fiindcă nu nedreptățește pe oameni, ci pe Dumnezeu, Care i-a dat atâtea daruri. Însă atunci când le cercetează în acest fel, chiar dacă va ajunge la măsuri duhovnicești înalte și va săvârși mii de minuni în fiecare zi, tot nu-i va spune gândul cum că face ceva, fiindcă le atribuie pe toate lui Dumnezeu, iar el se mustră continuu pe sine. Nu cumva să nu se fi arătat vrednic de toate câte i le-a dat Dumnezeu. Și atunci începe încă din această viață să primească

har peste har, devenind astfel om plin de Har, deoarece smerenia a devenit pentru el o stare firească. Iar atunci când le va atribui pe toate lui Dumnezeu, devenind robul Său recunoscător, va auzi în cealaltă viață: *„Bine, slugă bună și credincioasă! Peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune”*[18].

[18] Matei 25, 21 și 25, 23.

PARTEA A TREIA

OSÂNDIREA, MAREA NEDREPTATE

«Numai Dumnezeu judecă drept, fiindcă numai El cunoaște inimile oamenilor. Noi, deoarece nu cunoaștem judecata dreaptă a lui Dumnezeu, judecăm „după înfățișare”, din afară, și de aceea greșim în judecata noastră și-l nedreptățim pe celălalt».

CAPITOLUL 1

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați!”[1]

Osândirea este plină de nedreptate

— Gheronda, judec și osândesc cu ușurință.

— Puterea de a judeca pe care o ai este un dar pe care ți l-a dat Dumnezeu, dar îl exploatează și aghiuță ca să te facă să judeci și să păcătuiești. De aceea, până nu ți se curățǎ judecata și până nu vine dumnezeiasca luminare, să nu te încrezi în ea. Atunci când cineva se ocupă de ceilalți și îi judecă, fără a-și fi curățat propria judecată, cade neîncetat în osândire.

— Și cum mi se va curăța judecata?

— Trebuie să o purifici. Poate că înăuntrul tău ai intenție bună și o anumită putere de a judeca, și crezi că judeci întotdeauna corect. Însă judecata ta este omenească, lumească. Străduiește-te să te eliberezi de ceea ce este omenesc, să devii dezinteresată, ca să vină dumnezeiasca luminare și judecata ta să devină duhovnicească, dumnezeiască. Atunci judecata ta va fi după dreptatea lui Dumnezeu, și nu după dreptatea omenească, după dragostea și milostivirea lui Dumnezeu, și nu după logica omenească.

Numai Dumnezeu judecă drept, fiindcă numai El cunoaște inimile oamenilor. Noi, deoarece nu cunoaștem judecata dreaptă a lui Dumnezeu, judecăm „după înfățișare”, din afară, și de aceea greșim în judecata noastră și-l nedreptățim pe celălalt. Judecata noastră omenească este o mare nedreptate. Ai văzut ce a spus Hristos? *„Nu judecați după înfățișare, ci judecați judecată dreaptă”*[2].

Este nevoie de multă atenție, fiindcă niciodată nu putem ști exact cum stau lucrurile. Cu mulți ani în urmă, la o mănăstire din Sfântul Munte era un diacon foarte evlavios. Odată însă s-a îmbrăcat cu haine mirenești și s-a întors în ținutul său. Atunci mulți părinți au spus diferite lucruri împotriva lui. Dar ce se întâmplase? Cineva îi scrisese că surorile lui rămăseseră încă necăpătuite și, fiindcă s-a temut ca ele să nu o apuce pe o cale rea, a mers ca să le ajute. A găsit de lucru la o fabrică și trăia mai călugărește decât înainte. De îndată ce și-a căpătuit surorile, și-a lăsat lucrul și s-a dus să rămână în mănăstire.

[1] *Matei* 7, 1.
[2] *Ioan* 7, 24.

Egumenul, când a văzut că le știe pe toate, tipic, ascultări etc., l-a întrebat unde le-a învățat, iar acela și-a deschis inima și i-a destăinuit totul. Atunci egumenul l-a înștiințat pe episcop, iar acesta l-a hirotonit îndată preot. Apoi s-a dus la o mănăstire îndepărtată și ducea acolo o viață foarte duhovnicească, cu multă nevoință. A ajuns la măsura sfințeniei și a ajutat duhovnicește mulți oameni. Unii, care nu știu ce s-a întâmplat cu el, poate că-l osândesc și acum[3].

Cât de mult trebuie să luăm aminte la osândire! Cât de mult îl nedreptățim pe aproapele nostru atunci când îl osândim! De fapt, prin osândire ne nedreptățim pe noi înșine, iar nu pe ceilalți, deoarece Dumnezeu Își întoarce fața de la noi. De nimic altceva nu Se scârbește atât de mult Dumnezeu ca de osândire, fiindcă Dumnezeu este drept, iar osândirea este plină de nedreptate.

Cum ajungem la osândire

— Gheronda, de ce cad adeseori în osândire?

— Pentru că te preocupi mai mult de ceilalți. Le urmărești pe maici și ești curioasă să afli ce face una sau alta. În felul acesta îi aduni lui aghiuță material de lucru ca să te arunce în osândire.

— De ce, Gheronda, în timp ce la început nu vedeam neajunsurile celorlalți, acum le văd și îi osândesc?

— Acum vezi neajunsurile celorlalți, fiindcă nu le vezi pe ale tale.

— De unde provin, Gheronda, gândurile de osândire?

— Din părerea înaltă pe care o avem despre noi înșine, adică din mândrie, și din tendința de a ne îndreptăți.

— Gheronda, osândirea provine din lipsa dragostei?

— Păi din ce altceva? Din lipsa dragostei și a rușinii. Dacă nu au dragoste, nu vezi greșelile celorlalți cu îngăduință. Și așa îi umilești în sinea ta și îi osândești. După aceea merge aghiuță și îi pune să facă și altă greșeală, iar tu o vezi, îi osândești din nou, după care te porți fără rușine.

— Uneori, Gheronda, maica cu care lucrez mă supără și o osândesc.

— De unde știi tu cu câți demoni se războiește maica în

[3] Acest exemplu se referă la o faptă care, potrivit canoanelor Bisericii și rânduielii bisericești, nu poate fi considerată corectă. Însă Starețul a dat această pildă pentru a accentua faptul că judecata „după înfățișare”, oricât de corectă ar părea, poate să-l nedreptățească pe celălalt.

momentul acela? Se poate să o fi războit cincizeci de demoni, ca să o doboare, iar pe tine să te facă să spui: „Aha, asta-mi erai!”. Apoi, când văd că ai osândit-o, vor veni cinci sute de demoni ca să o doboare iarăși în fața ta și astfel să o osândești și mai mult. Se poate, de pildă, să-i spui: „Soră, nu pune lucrul acesta acolo! Aici este locul lui!”. A doua zi va face aghiuță să uite ce i-ai spus și să îl pună iarăși în același loc. Va face și vreo altă neorânduială, iar tu vei spune în sinea ta: „Bine, dar ieri i-am spus să fie atentă, iar astăzi l-a pus iarăși acolo! A mai făcut o neorânduială!”. Și astfel o osândești și nu te poți abține să nu-i vorbești urât: „Nu ți-am spus, soră, să nu-l pui acolo? Aceasta este lipsă de rânduială. M-a smintit purtarea ta!”. Aceasta a fost! Diavolul și-a făcut treaba lui. Te-a pus să o osândești, dar și să te răcești față de ea. Iar aceea, deoarece nu știe că tu ai fost pricina neatenției ei, va avea mustrări de conștiință pentru faptul că te-a smintit și va cădea în întristare. Vedeți cu ce viclenie lucrează aghiuță, iar noi ascultăm de el?

De aceea străduiți-vă să nu judecați pe nimeni, ci numai pe demoni care, deși au fost îngeri, au ajuns diavoli, și în loc să se pocăiască, devin tot mai vicleni și mai răi, pornindu-se cu mânie să distrugă făpturile lui Dumnezeu. Adică cel viclean îi îndeamnă pe oameni să facă ciudățenii și neorânduieli și tot el aduce altor oameni gânduri de judecată și de osândire. În felul acesta el îi biruiește și pe unii, și pe alții. Dar cei care sunt biruiți și fac neorânduieli, își simt apoi vinovăția și se pocăiesc, pe când ceilalți, cei ce osândesc, se îndreptățesc pe ei înșiși, se trufesc și ajung să cadă în păcatul în care a căzut și cel viclean, în mândrie.

Osândirea alungă Harul lui Dumnezeu

— Gheronda, ori de câte ori îmi vine un gând împotriva cuiva, aceasta înseamnă întotdeauna că osândesc?

— Nu îți dai seama în acel moment?

— Uneori nu-mi dau seama imediat.

— Caută să-ți dai seama cât mai repede de căderea ta și să-ți ceri iertare atât de la maica pe care ai osândit-o, cât și de la Dumnezeu, căci aceasta se face piedică la rugăciune. Osândirea alungă îndată Harul lui Dumnezeu și aduce răceală în comunicarea ta cu Dumnezeu. Pe urmă cum să te mai rogi? Inima se face gheață, marmură.

Osândirea și clevetirea sunt cele mai mari păcate care îndepărtează Harul lui Dumnezeu mai mult decât orice alt păcat. „Așa cum apa stinge focul, spune Sfântul Ioan Scărarul,

tot astfel și osândirea stinge Harul lui Dumnezeu”[4].

— Gheronda, tare mai moțăi la slujba de dimineață.

— Nu cumva ai osândit vreo maică? Tu vezi lucrurile după aspectul exterior și osândești, de aceea moțăi apoi în timpul slujbei. Adică din clipa în care cineva osândește și nu înfruntă lucrurile duhovnicește, începe a se răci duhovnicește și îi slăbesc puterile. Și atunci fie moțăie, fie are insomnie.

— Gheronda, cad adeseori și în lăcomia pântecelui.

— Ascultă, lucrul la care trebuie să iei bine aminte acum este osândirea. Dacă nu vei tăia osândirea, nu te vei putea izbăvi nici de lăcomia pântecelui. Omul care osândește, deoarece alungă Harul lui Dumnezeu, rămâne neajutorat și nu poate să-și corecteze defectele. Iar dacă nu-și dă seama de greșeala lui, pentru a se smeri, va avea mereu căderi. Dacă însă înțelege și cere ajutorul lui Dumnezeu, atunci va veni din nou Harul lui Dumnezeu.

Cel care fi osândește pe ceilalți cade în aceleași greșeli

— Gheronda, cum se face că, atunci când judec o maică pentru o oarecare greșeală de-a ei, peste puțin timp fac și eu aceeași greșeală?

— Dacă cineva osândește pe un altul pentru o greșeală pe care o face și nu își dă seama de căderea sa, ca să se pocăiască, de obicei cade în aceeași greșeală, ca să-și înțeleagă greșeala. Adică Dumnezeu, din dragoste, îngăduie ca el să ajungă în starea celui pe care l-a osândit. Dacă spui, de pildă, că cineva este avar și nu-ți dai seama că ai osândit, Dumnezeu Își retrage Harul Său și îngăduie să cazi și tu în avariție; și atunci te pui și tu pe adunat. Până îți vei da seama de căderea ta și vei cere iertare de la Dumnezeu, vor acționa legile duhovnicești.

Ca să te ajut, îți voi spune ceva despre mine. Când eram la Sfânta Mănăstire Stomiu, am aflat despre o colegă de-a mea din școala primară că apucase pe o cale greșită și făcea multe suflete să păcătuiască în Konița. Am început așadar să mă rog să o lumineze Dumnezeu și să-i dea în gând să urce la mănăstire, ca să-i vorbesc. Am pregătit și câteva pasaje despre pocăință din Sfânta Scriptură și din scrierile Părinților. Într-o zi a venit împreună cu alte două femei. I-am vorbit, și părea că a înțeles. A continuat apoi să vină adeseori împreună cu copilul ei și aducea lumânări, untdelemn, tămâie pentru biserică. Odată niște cunoscuți de-ai mei, închinători din Konița, mi-au spus:

[4] Vezi Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul X, pf. 8.

„Părinte, femeia asta se preface. Aici aduce lumânări și tămâie, iar acolo jos continuă să păcătuiască cu ofițerii”. Când aceea a venit din nou, am găsit-o în biserică sărutând icoanele. Atunci am început să strig la ea: „Pleacă de aici! i-am spus. Ai pângărit tot ținutul!…”. Ea, sărmana, a plecat plângând. Nu a trecut mult timp și am început să simt un mare război trupesc. „Ce este asta? mi-am spus. Niciodată nu am avut o astfel de ispită. Ce se întâmplă?”. Nu puteam să găsesc pricina. Am făcut rugăciune. Nimic. Atunci am luat-o la deal spre Cămila[5]. „Mai bine să mă mănânce urșii”, mi-am spus. Și am înaintat destul în munte, dar războiul nu mă slăbea. Am scos o secure mică pe care o aveam agățată la brâu și mi-am lovit de trei ori piciorul, crezând că prin durere va fugi ispita. Pantoful s-a umplut de sânge. Dar nimic! Deodată mi-a venit în minte acea femeie și cuvintele pe care i le spusesem. „Dumnezeul meu, am spus atunci, eu am trăit acest iad numai pentru puțin și nu-l pot îndura, dar această femeie, sărmana, trăiește continuu acest iad… Iartă-mă că am osândit-o!”. Și îndată am simțit o răcorire dumnezeiască și războiul trupesc a dispărut. Vezi ce face osândirea[6]?

Dacă trecem cu vederea greșelile celorlalți, atunci și Dumnezeu le va trece cu vederea pe ale noastre

— Gheronda, astăzi, la alesul măslinelor, judecam pe unele maici, deoarece vedeam că nu-și făceau treaba cu atenție.

— Caută să lași deoparte judecările și osândirile, căci apoi te va judeca și pe tine Dumnezeu. Tu nu pui la un loc cu cele bune nici măcar o măslină puțin stricată?

— Nu, Gheronda, sunt atentă ca să nu pun.

— Dacă și Hristos ne va alege astfel la Judecată, suntem pierduți! Dar dacă trecem acum cu vederea greșelile celorlalți și nu îi osândim, îi vom putea spune lui Hristos: „Hristoase al meu, pune-mă și pe mine într-un colț de Rai!”. Vă amintiți ce scrie în

[5] Așa se numește un vârf de munte din munții Pindului, care are forma asemănătoare unei cămile.

[6] Starețul, povestind această întâmplare, dezvăluie totodată și spiritul său martiric, care izvora din dragostea lui pentru Hristos Această dragoste ardea în inima sa și-l îndemna să se nevoiască și să sufere mai presus de puterea sa. Adică nu ura față de trup a fost mobilul pentru care a înfruntat în acest fel această ispită, ci dragostea lui pentru Hristos. (Exemple asemănătoare întâlnim și în *Viețile Sfinților*. Vezi viața Sfântului Martinian, 13 februarie). Starețul a povestit această întâmplare ca să scoată în evidență că prin osândire Harul lui Dumnezeu se îndepărtează de om. În niciun caz el nu ar fi recomandat cuiva o astfel de abordare a unei ispite trupești.

Pateric despre acel monah nepăsător care s-a mântuit pentru că nu osândea pe nimeni? Când a sosit ceasul morții, era foarte bucuros și împăcat. Atunci Starețul său, ca să se folosească părinții ce se adunaseră de la chiliile de primprejur, l-a întrebat: „Frate, cum de nu te temi de moarte, de vreme ce ai trăit în nepăsare?”. Iar fratele i-a răspuns: „Este adevărat că am trăit în nepăsare, însă de atunci de când am devenit monah, m-am străduit să nu osândesc pe nimeni. De aceea Îi voi spune acum lui Hristos: «Hristoase al meu, sunt un ticălos, dar cel puțin am păzit porunca Ta *«Nu judecați, ca să nu fiți judecați!»*”. „Fericit ești, frate, i-a spus atunci Starețul, căci te-ai mântuit fără osteneală!”[7].

— Gheronda, unii oameni duhovnicești, atunci când văd pe cineva trăind în păcat, spun: „A, acesta, după cum merge, este pentru iad!”.

— Ah, dacă oamenii lumești vor merge în iad din pricina vieții lor neînfrânate, oamenii duhovnicești din pricina osândirii… Nu putem spune despre nimeni că va merge în iad. Nu știm cum lucrează Dumnezeu. Adâncuri de neajuns sunt judecățile lui Dumnezeu. Să nu osândim pe nimeni, căci altfel luăm judecata din mâinile lui Dumnezeu și ne facem pe noi înșine dumnezei. Dacă ne întreabă Hristos în Ziua Judecății atunci să ne spunem părerea…

[7] Vezi *Patericul cel Mare*, vol. I, cap. 3, pf. 51, Ed. Sihăstriei „Nașterea Maicii Domnului”, Panorama-Tesalonic, 1994, p. 344.

CAPITOLUL 2

Lupta împotriva osândirii

Dacă ne vom întoarce către noi înșine, nu vom mai osândi pe ceilalți

— Gheronda, atunci când văd o oarecare neorânduială la ascultare, osândesc în sinea mea.

— Tu să cauți la buna ta rânduială, iar nu la neorânduielile celorlalți. Să fii aspră cu tine însăți, și nu cu ceilalți. Ce treabă ai făcut astăzi?

— Am șters praful.

— Ai șters praful de pe ceilalți sau de pe tine însăți?

— Din păcate, l-am șters de pe ceilalți.

— Ascultă, vei începe să faci treabă în tine însăți când vei înceta să te preocupi de ceea ce fac cei din jurul tău. Dacă te ocupi de tine însăți și încetezi să te ocupi de ceilalți, vei vedea numai greșelile tale, iar la ceilalți nu vei vedea nicio greșeală. Atunci te vei deznădăjdui, în sensul cel bun, de tine însăți și te vei osândi numai pe tine însăți. Îți vei simți păcătoșenia și te vei nevoi să te izbăvești de propriile slăbiciuni. Apoi, când vei vedea la ceilalți vreo slăbiciune, vei spune în sinea ta: „Oare eu mi-am biruit slăbiciunile? Așadar, cum să am o asemenea pretenție de la ceilalți?”. De aceea să te cercetezi și să veghezi pururea asupra ta ca să te izbăvești de mândria ascunsă, dar să ai și prihănire de sine cu discernământ, ca să nu îi osândești în sinea ta pe ceilalți. În felul acesta te vei îndrepta.

— Gheronda, Sfântul Isaac Sirul scrie: „Dacă iubești curăția, intră și lucrează în via inimii tale, dezrădăcinează din sufletul tău patimile, străduiește-te să nu cunoști răutatea omului”[8]. Ce vrea să spună?

— Vrea să spună că trebuie să te întorci către sine și să lucrezi asupra propriei persoane. Cum s-au sfințit Sfinții? S-au întors către ei înșiși și își vedeau numai patimile lor. Prin prihănirea de sine pe care o aveau, au făcut să cadă solzii de pe ochii sufletului lor și au ajuns să vadă limpede și adânc. Se vedeau pe ei înșiși mai prejos decât toți oamenii și îi considerau pe toți mai buni decât ei. Greșelile lor le vedeau mari, iar ale celorlalți foarte mici, deoarece vedeau cu ochii sufletului, iar nu cu ochii pământești. Așa se explică faptul că spuneau: „Eu sunt mai rău decât toți oamenii”. Își curățaseră ochii sufletului, care

[8] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, *Epistola IV*, pf. 48.

deveniseră telescoape; de aceea își vedeau micile greșeli – paiele – ca pe niște bârne. Noi însă, nu vedem greșelile noastre, deși sunt bârne sau le vedem ca pe niște paie[9]. Îi privim pe ceilalți cu microscopul și vedem păcatele lor ca fiind mari, pe când pe ale noastre nu le vedem, fiindcă ochii sufletului nostru nu s-au curățat.

Totul este să se curețe ochii sufletului. Când Hristos l-a întrebat pe orb: „Cum îi vezi pe oameni?”, acela I-a răspuns: „Ca pe niște copaci”, fiindcă nu-și dobândise încă cu desăvârșire lumina ochilor. A putut să vadă limpede abia când și-a căpătat cu desăvârșire vederea. Vreau să spun că omul, atunci când ajunge într-o stare duhovnicească bună, pe toate le vede curate, iar greșelile celorlalți le îndreptățește, în sensul cel bun, fiindcă le vede cu ochi dumnezeiesc, și nu cu ochi omenesc.

Dacă îi vom îndreptăți pe ceilalți, nu-i vom mai osândi

— Gheronda, când îmi vin gânduri de mândrie și de osândire, încerc să-i îndreptățesc pe ceilalți. Aceasta înseamnă cădere sau luptă?

— E luptă. Dacă cineva stă și cască gura și intră o muscă în ea, o va scuipa. Dar mai bine este să fie atent să nu-i intre musca în gură.

— Adeseori însă îi osândesc pe ceilalți văzând ce fac.

— Nu poți să nu vezi ce se întâmplă în jurul tău. Trebuie însă să dobândești discernământ, astfel încât să le acorzi celorlalți circumstanțe atenuante și să-i îndreptățești. Atunci îi vei vedea într-o lumină bună.

— Gheronda, în timpul slujbei mă luptă gândurile pentru faptul că o maică nu vine la strană să cânte, o alta cântă încet, și ajung să osândesc mereu.

— Bine. Dar nu te gândești că poate acea maică este obosită sau a durut-o ceva și nu a mai putut dormi, și de aceea nu cântă? Cunosc maici care chiar dacă sunt atât de bolnave încât nu-și pot târî picioarele din cauza febrei, se străduiesc să nu se vadă lucrul acesta. Ca să nu li se spună să plece de la ascultarea pe care o fac și astfel să nu o împovăreze pe o altă maică, care să vină în locul lor la ascultare. Aceasta nu te mișcă deloc?

— Mă mișcă, Gheronda, dar nu reușesc întotdeauna să îndreptățesc o maică atunci când se poartă urât.

— Te-ai gândit vreodată că e posibil ca acea maică să se

[9] Vezi *Matei* 7, 3.

poarte urât ca să-și ascundă virtutea? Eu cunosc oameni care fac înadins neorânduieli și sunt defăimați de aceia care nu se ocupă de ei înșiși. Sau se poate ca o maică să se poarte urât pentru că este obosită, dar se căiește îndată. Tu o osândești, pe când aceea deja s-a pocăit pentru purtarea ei urâtă. În ochii oamenilor este umilită, însă în ochii lui Dumnezeu este la înălțime.

— Gheronda, îmi vine greu să mă pun în situația celuilalt ca să-i găsesc îndreptățire.

— Să-l privești cu durere pe cel care greșește și să-L slăvești pe Dumnezeu pentru că în Ziua Judecății s-ar putea ca Dumnezeu să-ți spună: „Eu, copilul Meu, ți-am dat atâtea, însă tu de ce Mi te-ai purtat fără îndurare?”. Să ai o vedere mai largă asupra lucrurilor. Să te gândești la trecutul omului, la prilejurile care i s-au dat pentru a se face mai bun și la avantajele pe care le-ai avut și tu, dar nu le-ai pus în valoare. În felul acesta vei fi mișcat sufletește de darurile pe care ți le-a dat Dumnezeu, Îl vei slăvi și te vei smeri, deoarece nu te-ai arătat vrednic de ele. Totodată vei simți dragoste și durere pentru fratele care nu a avut avantajele tale și vei face pentru el o rugăciune din inimă.

Există oameni care săvârșesc crime grozave, dar au multe circumstanțe atenuante. Cine știe cum sunt acești oameni înaintea lui Dumnezeu? Dacă nu ne-ar fi ajutat Dumnezeu, poate că și noi am fi ajuns niște tâlhari. De pildă, un ucigaș a făcut douăzeci de crime, iar eu îl osândesc, dar nu mă gândesc ce trecut a avut. Cine știe câte crime a făcut tatăl său? Câte furturi l-au pus să facă de mic… După aceea, când a fost tânăr, câți ani o fi trăit în pușcării și câte ticăloșii o fi învățat de la alți pușcăriași mai experimentați. Se poate ca el să fi avut ocazia să săvârșească nu douăzeci de crime, ci patruzeci, dar s-a abținut. Pe când eu, cu ereditatea și cu educația pe care le am, ar trebui să fac acum minuni. Am făcut? Nu. Prin urmare, nu am cuvânt de apărare. Dar chiar de săvârșeam douăzeci de minuni – însă puteam face patruzeci – tot n-aș avea cuvânt de apărare. Cu aceste gânduri alungăm osândirea și ne înmuiem inima cea împietrită.

Să nu tragem ușor concluzii

— Gheronda, ce anume mă va ajuta să nu osândesc?

— Oare întotdeauna toate sunt așa cum le gândești tu?

— Nu.

— Ei, atunci să spui: „Nu gândesc întotdeauna corect; de

multe ori greșesc. Iată. În cazul acesta am gândit așa, dar s-a dovedit că nu aveam dreptate. În cazul celălalt am judecat într-un fel, dar m-am înșelat, și astfel l-am nedreptățit pe celălalt. Așadar nu trebuie să ascult de gândul meu”. Fiecare dintre noi, mai mult sau mai puțin, a avut cazuri când s-a înșelat în judecata sa. Dacă-și aduce aminte de cazurile când a judecat și s-a înșelat, atunci va evita să osândească. Dar chiar dacă nu s-a înșelat niciodată, ci a avut dreptate, de unde știe intențiile celuilalt? Știe cum s-a petrecut un lucru sau altul? Să nu tragem ușor concluzii.

Și eu, când eram tânăr, osândeam la tot pasul. Pentru că trăiam cu puțină luare-aminte și aveam o falsă evlavie, judecam tot ceea ce mi se părea a fi greșit. Căci, atunci când cineva trăiește în lume puțin mai duhovnicește, poate vedea multe cusururi la ceilalți, și mai deloc virtuțile. Pe cei care cultivă virtutea nu-i poate vedea, deoarece trăiesc în ascuns, dar îi vede pe cei care fac neorânduieli și îi osândește. „Ăsta face așa, ăla pășește așa, celălalt privește așa...”.

Știți ce am pățit odată? Am plecat cu un cunoscut de-al meu ca să participăm la Sfânta Liturghie la o mănăstire de la Monodendri, aflată la nouă ore distanță de Konița. Când am intrat în biserică, cunoscutul meu s-a dus la strană ca să cânte, iar eu am intrat în strana din spatele psaltului[**]**; urmăream de acolo slujba și psalmodiam încet. La un moment dat a venit o femeie destul de tânără îmbrăcată în negru, s-a așezat lângă mine și mă privea continuu. Mă privea și își făcea cruce. Mă privea și își făcea cruce... Începusem să mă tulbur. „Măi, spuneam în sinea mea, ce soi de om o fi și femeia asta? De ce mă privește cu atâta nerușinare tocmai în biserică?”. Eu nici pe surorile mele nu le vedeam când treceau pe lângă mine pe drum. Se duceau apoi și se plângeau mamei mele: „M-am întâlnit cu Arsenie[0], spuneau ele, dar nu mi-a vorbit!”. „Bine, îmi spunea mama, te întâlnești pe drum cu surorile tale și nu le vorbești?”. „Oare eu mă uit să văd dacă cea care trece pe lângă mine este sora mea? i-am spus eu. Avem o mulțime de rude[0]. N-am altă treabă de făcut?”. Vreau să spun că la astfel de extreme ajungeam. Să treacă pe lângă tine sora ta și să nu-i vorbești! În sfârșit.... De îndată ce s-a terminat Sfânta Liturghie, femeia aceasta în negru s-a dus și l-a rugat pe preot să-mi spună să

[**] [**] Cântăreț de strană în biserică; dascăl, cantor.

[0] Numele de botez al Starețului.

[0] Starețul avea șapte frați. În acea vreme cele trei surori mai mari ale lui își întemeiaseră deja familie.

merg acasă la ea, deoarece semănăm mult cu fiul ei care fusese ucis în război. Când am ajuns la casa femeii, am văzut fotografia fiului ei. Într-adevăr, semănam de parcă am fi fost fraţi. Sărmana femeie mă privea în biserică şi îşi făcea cruce ca şi cum l-ar fi văzut pe fiul ei. Iar eu îmi spuneam: „De ce mă priveşte femeia asta astfel tocmai în biserică, fără nicio frică de Dumnezeu?”. Însă după aceea ştiţi cât de mult m-a schimbat lăuntric această întâmplare? „Ia te uită, mi-am spus, tu să ai astfel de gânduri cum că cine ştie ce fel de femeie este de nu se ruşinează deloc în biserică… iar ea, sărmana, îşi pierduse copilul şi era îndurerată!”.

Altă dată l-am judecat pe fratele meu care pe atunci era militar. Furierul unităţii îmi trimisese un mesaj: „I-am dat fratelui tău două bidoane cu untdelemn. Ce s-a întâmplat cu ele?”. „Dar el, am spus în sinea mea, aducea acasă soldaţi şi-i găzduiam. Cum de-a făcut asta acum, să ia untdelemn de la armată?”. Şi îndată, plin fiind de indignare, i-am scris fratelui meu o scrisoare. Iar el mi-a răspuns: „Bidoanele să le ceri de la paracliserul bisericii din vale!”. Acesta trimisese untdelemnul în Konița la biserica din vale, fiindcă era săracă. „Bravo, Paisie! mi-am spus atunci. Cealaltă dată ai judecat-o pe acea sărmană, iar acum pe fratele tău. Altă dată să nu mai judeci pe nimeni!”. Vreau să spun că atunci când vedeam că mă înşelam în judecata mea, mă cercetam pe mine însumi: „În cutare situaţie am spus despre celălalt că a acţionat într-un fel, dar lucrurile stăteau altfel. Altă dată am tras o concluzie, dar era greşită”. În felul acesta m-am pus pe mine însumi la punct. „Altă dată, mi-am spus, nu vei mai judeca deloc! S-a terminat! Ai mintea strâmbă şi pe toate le vezi anapoda. Caută să devii un om corect!”. După aceea, când mi se părea ceva strâmb, îmi spuneam: „Cred că altfel stau lucrurile aici, dar eu sunt cel care nu înţeleg bine. Ori de câte ori am pus gândul de-a stânga, m-am înşelat”. Am ajuns să-i îndreptăţesc pe toţi abia când am început să mă scârbesc de mine însumi; pentru ceilalţi găseam întotdeauna circumstanţe atenuante şi numai pe mine mă judecam. Dar dacă omul nu se supraveghează pe sine, pe toate le tratează cu nepăsare, iar apoi la Judecată nu va avea cuvânt de îndreptăţire.

Este nevoie de bărbăţie ca să tai obiceiul de a osândi[0].

Aşadar:

[0] Stareţul a scris aceste cuvinte sub forma unei telegrame către o soră începătoare.

Pune început bun! STOP.
STOP gândurilor de judecată! Amin.
Îți doresc o bună curățare a minții și a inimii.
Amin.

PARTEA A PATRA

ODRASLE ALE IUBIRII DE SINE ȘI ALE MÂNDRIEI

Invidia – Mânia – Întristarea

«Când omul ajunge să se bucure de sporirea celorlalți, atunci Hristos îi va da lui toată sporirea acelora, iar el se va bucura cât se vor bucura toți ceilalți la un loc.

Și atunci, firește, multă va fi și sporirea și bucuria lui».

CAPITOLUL 1

Otrava invidiei

Invidia este una dintre cele mai mari patimi

— Gheronda, invidiez o maică.

— Știu pe care maică o invidiezi… Am aflat însă că și ea te invidiază pe tine. Eu mă voi ruga ca amândouă să-l invidiați pe râvnitorul Ilie, iar acela să vă alunge invidia și să vă dea din râvna sa cea dumnezeiască. Amin.

— Gheronda, atunci când invidiez, încerc să mă justific rațional.

— Nu este mai bine dacă te străduiești de la început să nu invidiezi? Invidia este un lucru de râs. Trebuie să-ți pui puțin mintea la treabă ca să poți scăpa de invidie; nu este nevoie pentru asta să faci nevoințe mari și multă asceză, fiindcă invidia este o patimă sufletească, ia aminte ca să nu lași să te biruiască patima invidiei, căci ea este una dintre cele mai mari patimi. Știi unde poate ajunge omul de la invidie? La pizmă și clevetire. Iar clevetirea plină de zavistie face mult mai mult rău decât pizma.

— Ce are în ea invidia?

— Dar ce nu are? Are mândrie, egoism, iubire de sine. Nu are dragoste și, firește, nici smerenie.

— Adică este cu neputință ca omul invidios să aibă dragoste?

— Firește că este cu neputință! Nu poate un om să aibă invidie și în același timp să aibă și dragoste. Și chiar dacă are puțină dragoste, aceasta nu este curată, deoarece așa cum este pe dinăuntru, tot astfel iubește și în afară. Invidia întinează dragostea și bunătatea, așa cum șoarecele mort întinează tot untdelemnul, atunci când cade în chiup.

— Gheronda, eu cred că invidiez deoarece nu mă simt împlinită lăuntric.

— Cum să te simți împlinită lăuntric, când vrei să se facă toate voile tale?

— Dar atunci când doresc ceva care i se dă unei alte maici?

— De vreme ce Dumnezeu a spus: *„Să nu dorești nimic din câte are aproapele tău!”*[0], cum să dorim ceva ce este al altuia? Nici măcar cele mai însemnate porunci să nu le păzim? După aceea viața noastră devine iad. *„Fiecare este ispitit de pofta*

[0] Vezi *Ieșire* 20, 17; *Deuteronom* 5, 21.

sa”[0], spune Sfântul Iacov, ruda Domnului. Aceste dorințe vor chinui sufletul și în iad. Iar dacă Dumnezeu ne va lua în Rai, fără să ne fi izbăvit de invidie, nici acolo nu vom găsi odihnă, fiindcă vom avea aceleași dorințe irațională.

Invidia otrăvește dragostea cea multă a femeii

— Gheronda, de ce patima invidiei există la femei într-o măsură mai mare decât la bărbați?

— Deoarece femeia are sădită în firea ei multă bunătate și dragoste, diavolul o războiește mult: îi aruncă invidia cea otrăvitoare și îi otrăvește dragostea. Iar când dragostea ei este otrăvită și devine răutate, atunci femeia din albină devine viespe și îl întrece pe bărbat în duritate. Și vezi, în timp ce unui bărbat îi este de ajuns să plece de lângă el persoana nedorită, ca să n-o mai vadă în fața ochilor, femeia, care a fost dăruită de Dumnezeu prin creație cu multă afecțiune, nu se mulțumește cu faptul de a dispărea persoana pe care o invidiază și de a nu o mai avea în fața ochilor, ci ar dori ca ea să și moară. Adică... soluții sigure!

M-am temut întotdeauna de răutate, căci, atunci când ea este împletită cu invidia și cu încăpățânarea, poate duce la o stare demonică. După aceea omul nu mai ține cont nici de Dumnezeu și devine demon în toată regula. Îi chinuiește și pe alții, se chinuiește și el și se va chinui veșnic – ferească Dumnezeu! –, dacă nu leapădă invidia.

Femeia trebuie să fie foarte atentă la patima invidiei. Se impune să golească dragostea ei de orice urmă de egoism, pentru ca dragostea cea multă pe care o are să rămână curată.

— Și cum se poate ajunge la asta?

— Dacă-și va depăși micimile de suflet și va cultiva bărbăția și noblețea duhovnicească, jertfa. Noblețea este antidotul invidiei. Dar, din păcate, puțini sunt cei care au noblețe.

Invidia ne slăbește puterile

— Gheronda, nu am deloc curaj.

— Nu ai curaj pentru că ești invidioasă. Când cineva invidiază, se mâhnește, nu mai poate nici să mănânce, și atunci slăbește și își pierde curajul; iar ceilalți ajung să creadă despre ei că este un mare ascet.

— Mă simt neputincioasă și foarte săracă duhovnicește.

[0] *Iacov* 1, 14.

— Tu ai multe puteri, dar le irosești cu invidia asta prostească și, deși ești fiică de nobil, te văicărești ca o țigăncușă nefericită. Ai spori mult în viața duhovnicească, dacă nu te-ai împiedica în invidie. Ia aminte că invidia îți secătuiește toate puterile sufletești și trupești pe care le-ai putea aduce jertfă lui Dumnezeu. Dacă ai alunga invidia, rugăciunea ta ar avea putere.

Invidia îl slăbește duhovnicește pe om. De ce credeți că Apostolii nu au putut să scoată demonul din copilul îndrăcit[0], deși primiseră de la Hristos această putere și scoseseră și altă dată demoni? Deoarece i-au invidiat pe cei trei Ucenici, pe Petru, pe Iacov și pe Ioan[0] pe care Hristos îi luase pe munte la Schimbarea la Față. Hristos ar fi putut să-i ia pe toți Ucenicii, dar nu toți erau în stare să cuprindă taina aceasta. De aceea i-a luat pe cei care puteau să o cuprindă. Credeți că nu-i iubea și pe ceilalți Ucenici? Sau îl iubea pe Ioan mai mult decât pe ceilalți? Nu, dar Ioan Îl iubea pe Hristos mai mult decât ceilalți Ucenici și de aceea putea înțelege mai bine dragostea lui Hristos. Avea „capacitate" mare; bateria lui era mare. Vedeți cum invidia a îndepărtat Harul lui Dumnezeu de la ceilalți Apostoli și astfel nu l-au putut tămădui pe copilul demonizat? De aceea Hristos a spus: *„O, neam necredincios și desfrânat! Până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda?"*[0].

Cel care-și îngroapă darurile invidiază darurile celorlalți

— Cum va putea cineva care invidiază să biruiască invidia?

— De cunoaște darurile cu care l-a înzestrat Dumnezeu și le pune în valoare, nu va mai invidia, iar viața lui va deveni Rai. Mulți nu-și văd darurile pe care le-au primit de la Dumnezeu, ci văd numai darurile celorlalți și îi cuprinde invidia. Se socotesc nedreptățiți, înjosiți, și astfel se chinuiesc și își fac viața amară. „De ce acesta să aibă aceste daruri, iar eu să nu le am?", spun ei. Dar tu ai niște daruri, iar acela are altele. Vă amintiți de Cain și de Abel? Cain nu s-a uitat la darurile lui, ci la darurile lui Abel. Așa a început să crească în el invidia față de fratele său, după care s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. În cele din urmă, de la invidie a ajuns la ucidere[0]. Și poate că el avea daruri mai multe și mai mari decât Abel.

[0] Vezi *Matei* 17, 16; *Marcu* 9, 18; *Luca* 9, 40.
[0] Vezi *Matei* 17, 1; *Marcu* 9, 2; *Luca* 9, 28.
[0] *Matei* 17, 17; Vezi și *Marcu* 9, 19; *Luca* 9, 41.
[0] Vezi *Facere* 4, 3-8.

— Dar cum se poate ca cineva, când vede darurile celorlalți, să nu-i invidieze, ci să se bucure?

— Dacă-și pune în valoare darurile și nu le îngroapă, atunci se va bucura de darurile celorlalți.

Sunt câțiva ani de când văd aici o maică care, deși are o voce frumoasă și multă evlavie, nu merge să cânte. Și fiindcă își îngroapă darul și nu cântă, se ofilește de invidie atunci când o aude cântând pe cealaltă, care nici măcar nu are o voce atât de bună. Nu se gândește că ei i-a dat Dumnezeu o voce mai bună, dar nu o cultivă.

De aceea spun că fiecare trebuie să caute să vadă dacă nu cumva darul pe care îl vede la altul și pentru care îl invidiază îl are și el, dar nu-l cultivă. Sau poate că Dumnezeu i-a dat un alt dar. Căci Dumnezeu nu nedreptățește pe nimeni: fiecăruia i-a dat un dar deosebit care să-l ajute în sporirea lui duhovnicească.

Așa cum un om nu seamănă cu celălalt, tot astfel și darul unuia nu seamănă cu darul celuilalt. Ați observat vreodată mazărea sălbatică pe care o aveți acolo jos lângă gard? Toate vrejurile pornesc dintr-o singură rădăcină, dar au culori diferite, unul fiind mai frumos decât celălalt. Cu toate acestea nu se invidiază unul pe altul, ci fiecare se bucură de culoarea pe care o are. Vedeți și păsările? Fiecare are darul ei, ciripitul ei.

Să-și găsească, așadar, fiecare darurile pe care i le-a dat Bunul Dumnezeu și să-L slăvească, nu în mod egoist, fariseic, ci smerit, recunoscând faptul că nu s-a arătat vrednic de darurile lui Dumnezeu, iar pe viitor să le pună în valoare.

— Gheronda, eu le invidiez pe unele maici, pentru că au daruri pe care eu nu le am.

— Ți-a dat și ție Dumnezeu atâtea daruri, iar tu invidiezi darurile celorlalți? Îmi amintești de fața unui cofetar din Konița. Tatăl ei îi dădea în fiecare zi o bucățică de prăjitură, ca să nu mănânce dintr-o bucată mai mare, dar ea îi vedea pe copiii de la școală mâncând câte o bucată mare de turtă de mălai și îi invidia. „Ce bucată mare mănâncă ăștia! Mie tatăl meu îmi dă doar o bucățică”. Poftea turta pe care o mâncau ceilalți copii, în timp ce ea avea acasă o întreagă cofetărie și mânca prăjituri! Vreau să spun că nici tu nu prețuiești marile daruri pe care ți le-a dat Dumnezeu, ci vezi numai darurile celorlalți și îi invidiezi.

Să nu fim nemulțumitori față de Dumnezeu, Părintele nostru cel Bun, Care a înzestrat toate făpturile Sale cu diferite daruri, căci el știe de ce anume are trebuință fiecare, ca să nu se vatăme. Însă noi de multe ori facem ca și copiii mici și ne plângem că nu ne-a dat și nouă Părintele un franc sau doi, așa

cum a dat fraților noștri, în timp ce nouă ne-a dat o bancnota de o sută. Ne gândim că ceea ce ne-a dat nouă este un nimic, fiindcă luăm bancnota drept o simplă hârtie și ne lăsăm impresionați de bănuțul de un franc sau de doi franci pe care l-a dat fraților noștri. Și astfel începem să plângem și să ne arătăm indignați față de Bunul nostru Părinte[0].

Invidia cea bună

— Gheronda, o invidiez pe o maică, deoarece văd că are smerenie, simplitate, evlavie.

— O să mă rog ca să moară. Vrei să moară?

— Nu, Gheronda! E adevărat că invidiez binele celuilalt, dar nici prin minte nu-mi trece să-i doresc răul. Nu-mi doresc ca celălalt să nu aibă virtuți, ci aș vrea să am și eu ceva bun.

— Ei, atunci să împărțim binele ăsta frățește; tu să ai jumătate și sora jumătate! Nu te mâhni! Este bună invidia pe care o ai; râvnești *„cele mai bune”*[0]…

— Adică există și invidie bună?

— Da, când cineva invidiază binele altuia și în același timp se bucură de sporirea lui, atunci această invidie este bună. Dacă însă se mâhnește când îl vede pe celălalt că sporește sau se bucură cu viclenie de necazul aceluia, această invidie este rea. Să presupunem că invidiezi o maică, deoarece are voce bună și cântă frumos. Dacă auzi că a răgușit și nu poate cânta, iar tu te bucuri, aceasta înseamnă că invidia ta are răutate, are otravă. Dacă te mâhnești, aceasta arată că invidia ta nu are răutate, ci pur și simplu ai vrea și tu să cânți bine.

— Cum se poate dobândi invidia cea bună?

— Străduiește-te să cureți invidia pe care o ai, ca să devină invidie bună. Adică să te bucuri pentru sora care sporește și să te lupți să o imiți. Astfel te vei schimba duhovnicește și va rămâne înăuntrul tău Harul lui Dumnezeu, care dăruiește veselia cerească încă din această viață.

— Poate ajunge cineva de la invidia cea bună la invidia cea rea?

— Sigur că poate, dacă nu are lucrare lăuntrică. Este nevoie de multă atenție.

— Gheronda, eu nu pot să-mi dau seama întotdeauna dacă ceea ce simt pentru sporirea unei maici este invidie bună sau rea.

[0] Fragment dintr-o epistolă a Starețului către o monahie, scrisă în 1968.

[0] Vezi *I Corinteni* 12, 31.

— Întreabă-te pe tine însăți: „Dacă maica ar face o minune, ce aș simți? Sau dacă ar cădea în ispită și ar scădea în ochii oamenilor, m-aș bucura sau m-aș mâhni?”. Din răspunsul pe care îl vei da, vei înțelege dacă invidia pe care o ai este bună sau rea. Dar ia spune-mi, dacă auzi că maica pe care o invidiezi a căzut în nepăsare și că nu-și îndeplinește îndatoririle duhovnicești, ci pune magnetofonul să spună „Doamne Iisuse”, te vei mâhni?

— Da, mă voi mâhni, dar cred că nici nu mă voi bucura dacă voi auzi că sporește mereu.

— Ascultă, dacă tu nu poți să alergi repede, să te bucuri de cel ce aleargă iute, nu să te mâhnești. Dacă vrei să sporești duhovnicește, să te bucuri atunci când maicile sporesc și să-L rogi pe Dumnezeu ca ele să sporească mereu, iar tu să ajungi la măsura lor. Pe când eram frate începător[0], trăia în mănăstire un alt frate începător, cam de aceeași vârstă cu mine, care ajunsese la o măsură duhovnicească foarte înaltă; chipul său strălucea. Era model și pildă în toate; era foarte luptător și silitor. Avea atât de multă evlavie, încât și părinții mai bătrâni se ridicau în picioare din respect atunci când el trecea prin fața lor. Mai mult m-am folosit de acest frate, decât de toate cărțile pe care le citisem până atunci, căci era o pildă vie. Odată mă durea inima. S-a întâmplat atunci să treacă pe la chilia mea acest frate și i-am spus să facă rugăciune pentru mine. Nu a apucat bine să se îndepărteze, că îndată mi-a trecut durerea. Altă dată a venit la mănăstire un demonizat și cerea părinților să-l tămăduiască. Atunci egumenul a spus acestui frate: „Hai, mergi și fă vreo rugăciune ca să plece demonul de la omul acesta chinuit!”. „Cu rugăciunile Sfinției Voastre, a răspuns acela, să izgonească Hristos demonul!”. Și de îndată ce s-a îndepărtat fratele, demonul a fugit. O astfel de îndrăznire avea înaintea lui Dumnezeu! La așa o măsură duhovnicească ajunsese!

Îl rugam, așadar, pe Dumnezeu ca acest frate să ajungă la măsura Sfântului al cărui nume îl purta, iar eu să ajung la măsura lui. Tot așa să faci și tu, și vei vedea cu ochii tăi lucrarea lui Dumnezeu.

Când omul ajunge să se bucure de sporirea celorlalți, atunci Hristos îi va da lui toată sporirea acelora, iar el se va bucura cât se vor bucura toți ceilalți la un loc. Și atunci, firește, multă va fi și sporirea și bucuria lui.

[0] În Sfânta Mănăstire Esfigmenu (Sfântul Munte Athos), în 1953.

CAPITOLUL 2

Mânia, vrăjmașul păcii lui Dumnezeu

Să întoarcem mânia împotriva patimilor

— Gheronda, vreau să mă izbăvesc de mânie. Văd că este nepotrivit pentru un monah să se mânie.

— Mânia, mânia cea curată, este o putere a sufletului. Dacă cel blând din fire este ajutat să sporească duhovnicește de blândețea pe care o are, cel mânios este ajutat și mai mult de această putere a sufletului care este mânia; este de ajuns ca puterea aceasta a mâniei să o îndrepte împotriva patimilor sale și a celui viclean. Dacă n-o pune în valoare în această direcție, va profita diavolul de ea. Cel blând din fire, dacă nu se luptă să dobândească bărbăție, nu poate face salturi. Pe când cel mânios, dacă ia o hotărâre plină de bărbăție și-și îndreaptă mânia împotriva răului, se înalță de îndată. De aceea salturile în viața duhovnicească le fac cei care au puțină nebunie.

— Deci, dacă înțeleg eu bine, ar trebui să mă mânii pe diavol, și nu pe maici.

— La început te mânii pe ceilalți; după aceea, dacă te nevoiești, te vei mânia pe aghiuță, iar la sfârșit vei ajunge să te mânii numai pe omul tău cel vechi, pe patimile tale. Străduiește-te, așadar, să te mânii numai pe aghiuță și pe patimile tale, iar nu pe maici.

— Mânia și încăpățânarea pe care le am sunt patimi copilărești?

— Nu, binecuvântato! Un copil mic este îndreptățit să se mânie, să bată din picioare, să strige: „Nu vreau, nu vreau!”. Însă, atunci când crește, trebuie să le lepede pe acestea și să păstreze doar simplitatea copilărească, nevinovăția, dar să nu păstreze și nebuniile copilărești. Și vezi după aceea unde ajung unii!… Atunci când se mânie, se dau cu capul de pereți. Din fericire, Dumnezeu S-a îngrijit să-l facă pe om cu capul tare, și așa nu pățește nimic. Alții își sfâșie hainele! Era cineva care din pricina mâniei își sfâșia în fiecare zi cămașa. O făcea bucăți. Se descărca pe cămașă ca să nu se descarce pe alții.

— Adică mânia este o răbufnire?

— Da, dar nu este mai bine ca omul să răbufnească asupra omului său celui vechi, decât asupra celorlalți?

— Gheronda, eu nu consider că mă mânii, ci pur și simplu doar mă enervez.

— Cum se poate asta, măi copilă? Dacă te enervezi, trebuie să te cercetezi să vezi dacă nu cumva ai patima mâniei. Altceva este dacă se enervează cineva și scapă vreun cuvânt, pentru că este obosit sau are vreo problemă, vreo durere etc. Atunci, dacă celălalt îi spune „Bună ziua!”, el poate să-i răspundă: „Mai lasă-mă în pace și tu!”. Bine, dar i-a spus „bună ziua”, nu i-a spus ceva rău. El însă este obosit, are durerea lui, de aceea reacționează astfel. Vezi, chiar și cel mai răbdător măgăruș, atunci când îl încarci peste măsură, dă cu copita.

— Gheronda, atunci când nu sunt împăcată cu mine însămi mă enervez din orice și reacționez urât.

— Dacă nu ești împăcată cu tine însăți înseamnă că ai o indispoziție sufletească și este firesc după aceea să reacționezi urât. După cum, când cineva este bolnav trupește, își pierde uneori răbdarea și obosește, de pildă, să-i mai asculte pe ceilalți vorbind, tot astfel și atunci când nu se află într-o stare duhovnicească bună, îi lipsește trezvia, răbdarea, îngăduința.

— Gheronda, cine-i de vină că mă mânii chiar și pentru cel mai mic lucru?

— E de vină faptul că crezi că întotdeauna greșesc ceilalți. La tine, mânia se trage de la gândurile de-a stânga pe care le ai față de ceilalți. Dacă pui gânduri de-a dreapta, nu vei cerceta ce ți-au spus sau cum ți-au spus, ci vei lua greutatea asupra ta și nu te vei mai mânia.

— Însă nu pot să cred că întotdeauna greșesc eu.

— Se vede că ai înăuntrul tău o mândrie ascunsă. Să fii atentă, căci mânia are în ea îndreptățire, mândrie, lipsă de răbdare, nerușinare.

— De ce astăzi oamenii se enervează atât de ușor?

— Acum și muștele se enervează! Sunt încăpățânate. Țin la voia lor!… Mai demult fugeau dacă le alungai. Dar acum insistă… Este însă adevărat că unele profesii din zilele noastre nu numai că nu ajută la dobândirea liniștii sufletești, ci chiar și pe omul liniștit din fire îl pot face nervos.

— Gheronda, eu, atunci când eram în lume, mă mâniam mult. Aici, la mănăstire, de ce nu mă mânii?

— De multe ori omul se revoltă și răbufnește din pricina unor cauze exterioare, pentru că nu-și găsește odihna în ceea ce face, ci vrea altceva. Dar aceste reacții exterioare sunt ca o pulbere care se scutură când omul găsește ceea ce îl odihnește.

— Gheronda, indignarea vine din egoism?

— Nu întotdeauna. Există și o indignare dreaptă, dumnezeiască. Prorocul Moise ținea în mâini lespezile de piatră cu poruncile și, când i-a văzut pe israeliți jertfind vițelului de aur, le-a aruncat jos și le-a spart[0], mișcat fiind de sfântă indignare. Înainte de a urca pe Muntele Horeb[0], ca să primească poruncile, le spusese ce trebuie să facă până se va întoarce.

Apoi ei înșiși au văzut fulgerele pe Horeb, dar fiindcă Moise întârzia să se întoarcă, au început să caute un dumnezeu (căruia să i se închine). Au mers, așadar, la Aaron și i-au spus: „Nu știm ce se întâmplă cu Moise. Cine ne va povățui acum? Scoală-te și fă-ne dumnezei care să ne conducă!”. La început Aaron s-a împotrivit, dar apoi a cedat. Deci s-au trudit de au făcut un cuptor, au aruncat într-însul toate obiectele de aur pe care le primiseră de la egipteni înainte de plecarea din Egipt[0], și au făcut un vițel de aur. L-au așezat pe o piatră și au început să bea și să petreacă. „Ăsta ne va conduce”, spuneau ei. Atunci Dumnezeu i-a spus lui Moise: „Coboară repede, căci poporul s-a lepădat de Dumnezeu”. Pe când cobora Moise din Sinai, a auzit strigăte. Isus al lui Navi, care îl aștepta puțin mai jos, l-a întrebat: „Ce se întâmplă? Ne-au atacat dușmanii?”. „Aceste strigăte nu sunt de război, ci de petrecere”, i-a spus Moise. Când s-au apropiat, ce să vadă? Israeliții petreceau și se bucurau că vițelul avea să-i conducă în Pământul Făgăduinței! Vezi, era de aur!... Atunci Moise s-a mâniat și a aruncat jos tablele cu poruncile și le-a spart.

Se poate ca un om duhovnicesc să se enerveze, să se indigneze și să strige, dar pentru probleme serioase și duhovnicești. Nu are însă răutate înăuntrul său și nici nu-i face rău celuilalt. Oare nu spune David: „Mâniați-vă și nu păcătuiți”[0]?

[0] *Psalmul* 4, 4.

[0] Vezi *Ieșire* 32, 1-24.

[0] Denumire dată Muntelui Sinai, întâlnită în Vechiul Testament.

[0] Vezi *Ieșire* 11, 1-3 și 12, 36-37. Israeliții, cu puțin înainte de ieșirea din Egipt, au împrumutat de la egipteni, potrivit poruncii lui Dumnezeu, vase de argint și de aur și îmbrăcăminte. Nu au mai înapoiat aceste obiecte, fiindcă între timp au murit toți cei întâi născuți ai egiptenilor, iar Faraon s-a înfricoșat și i-a alungat îndată pe evrei din Egipt.

[0] *Psalmul* 4, 4.

— Gheronda, cum să scap de mânie?

— Scopul este să nu ajungi la mânie. Și laptele, dacă nu apuci să-l dai jos de pe foc atunci când se umflă, se varsă.

— Și cum să fac să nu ajung să mă mânii?

— Este nevoie de trezvie. Să te supraveghezi pe tine însăți și să-ți stăpânești mânia, ca să nu se înrădăcineze înăuntrul tău patima, căci după aceea, chiar și cu securea de vrei să o tai, ea va da mereu lăstari. Să-ți aduci aminte de ceea ce a spus David: *„Gătitu-m-am și nu m-am tulburat”*[0]. Ai văzut ce făcea acel monah? De îndată ce ieșea din chilia sa, își făcea cruce și spunea: „Dumnezeul meu, păzește-mă de ispite!” și era gata să înfrunte ispita. Ca și cum ar fi fost într-un post de observație din care privea să vadă de unde avea să-i vină ispita, ca să se apere. Dacă vreun frate se purta urât cu el, era gata să-i răspundă cu blândețe și smerenie. La fel să faci și tu.

— Gheronda, uneori, când apare o ispită, îmi spun în sinea mea: „N-o să scot o vorbă”, dar până la urmă tot izbucnesc.

— Ce înseamnă că izbucnești? Și după ce izbucnești, ce se întâmplă? Iei foc? Se pare că nu ai prea multă răbdare, de aceea rabzi până la un punct, după care răbufnești. Mai ai nevoie de încă puțină răbdare… înainte de a vorbi, să zici de două-trei ori Rugăciunea lui Iisus, ca să primești puțină lumină. Era o femeie care atunci când se mânia spunea „Crezul” și abia după aceea vorbea. Vezi ce nevoință fac unii oameni din lume!

— Ce să fac când reacționez la purtarea urâtă a unei surori?

— S-o privești pe soră cu bunătate. Să te străduiești să o îndreptățești cu dragoste. Aceasta te va ajuta să dobândești în chip firesc o stare duhovnicească bună și statornică. Iar dacă va veni patima mâniei, va găsi ocupat locul inimii tale de către dragoste și nu va mai putea rămâne, ci va pleca.

Cu smerenia și tăcerea potolim mânia

— Gheronda, cum poate cineva să-și potolească mânia?

— Mânia o potolim cu smerenia și cu tăcerea. De ce spunem că șarpele este înțelept? Deși are o armă puternică, otrava, cu care poate să ne facă mult rău, totuși atunci când aude un zgomot cât de ușor, îndată pleacă; n-o înfruntă fățiș, ci se retrage din fața mâniei. Tot astfel și tu, dacă cineva îți spune

[0] *Psalmul* 118, 60.

[0] *Psalmul* 118, 60.

vreun cuvânt și te jignește, să nu-i răspunzi. Dacă taci, îl dezarmezi pe celălalt. Odată la Colibă, Dikas, motanul cel mare, a văzut o broscuță și s-a dus să o lovească, aceea însă nu s-a mișcat deloc. Atunci Dikas a lăsat-o și a plecat. Broscuța cu tăcerea și cu… smerenia ei l-a biruit. Dacă s-ar fi mișcat puțin, Dikas ar fi sărit asupra ei și ar fi dat în ea ca într-o tobă.

— Atunci când eu și o altă maică nu cădem de acord într-o anumită privință și fiecare ține la părerea ei, ajungem la impas și mă enervez.

— Ascultă, una din voi trebuie să se smerească și să cedeze; altfel nu se poate. Dacă doi oameni vor să treacă un lemn lung printr-o ușă mică, trebuie ca unul să dea înapoi, ca să intre mai întâi celălalt. Altminteri, nu vor putea să treacă. Când fiecare insistă în părerea sa este ca și cum s-ar lovi cremenea de piatră și ar sări scântei. Farasioții[0], când cineva insista în părerea lui, spuneau: „Haide, să fie capra a ta și țapul al meu”[0]. Și astfel evitau cearta. În tot cazul, cel care cedează, câștigă, deoarece se lipsește de ceva, face o jertfă, iar asta îi aduce bucurie și pace.

— Cum stau lucrurile atunci când cineva se poartă corect în afară și cedează în fața celuilalt, dar înăuntrul său se împotrivește?

— Aceasta înseamnă că înăuntrul său mai trăiește încă omul cel vechi și se luptă cu el.

— De ce însă, Gheronda, deși se poartă corect, nu are pace înăuntrul său?

— Cum să ai pace? Ca să aibă omul pace, și lăuntric trebuie să aibă o așezare duhovnicească bună. Atunci pleacă mânia, neliniștea și vine în om pacea lui Dumnezeu. Iar atunci când vine pacea în sufletul său, face să dispară fumul mâniei, se curăță ochii sufletului și vede limpede. De aceea Hristos numai despre cei *„făcători de pace”* spune că *„fiii lui Dumnezeu se vor chema”*[0].

[0] Locuitorii din ținutul Farasa din Capadocia, locul de unde Starețul Paisie era originar.

[0] Din cauză că este productivă, capra valorează mai mult decât țapul.

[0] *Matei* 5, 9.

CAPITOLUL 3

Întristarea cea stricătoare de suflet

Bucuria este de la Hristos,
întristarea este de la diavol

— Gheronda, sunt foarte mâhnită în ultima vreme.

— De ce te mâhnești? Ți s-au înecat corăbiile? Unde le-ai dus de s-au scufundat? În Atlantic? Bine, dar corăbiile nu se scot în larg pe un astfel de timp. Câte s-au scufundat?

— S-au scufundat toate.

— Ei, atunci ai rămas fără agoniseală și poți deveni o monahie bună! De ce nu-L slăvești neîncetat pe Dumnezeu? Ce îți lipsește? Înțeleg să fie întristat un om care se află departe de Hristos, dar să fie întristat un om care este lângă Hristos, asta n-o mai înțeleg, căci chiar și o durere de ar avea, aceasta este îndulcită de Hristos.

După cum am înțeles eu, în om nu există otravă, căci dacă omul atinge otrava de Hristos, aceasta se va preface în sirop dulce. Dacă cineva are înăuntrul lui otravă înseamnă că nu-și reazemă problemele de Hristos.

Bucuria este de la Hristos, tristețea este de la diavol. Știți cât mă mâhnesc când văd vreun monah care arată ca un băcan păgubit? Altceva este întristarea cea după Dumnezeu, tânguirea cea împletită cu veselie. Atunci omul se veselește. Tăcerea și străpungerea pe care le are picură miere în inima lui. Când văd un astfel de om, sunt gata să-i sărut picioarele.

— Cum își poate da seama cineva dacă întristarea lui este cu adevărat după Dumnezeu?

— Să presupunem că omul face un păcat și se întristează. Dacă se întristează cu mărime de suflet pentru căderea lui, adică pentru faptul că L-a mâhnit pe Hristos, simte înăuntrul său o durere dulce, fiindcă Dumnezeu îi presară în suflet dulceață și mângâiere dumnezeiască. Această întristare este după Dumnezeu. Însă, când omul simte o continuă întristare amestecată cu neliniște și deznădejde, trebuie să înțeleagă că această întristare nu este după Dumnezeu. Întristarea cea după Dumnezeu este bucurie duhovnicească și aduce în suflet mângâiere, pe când întristarea care nu este după Dumnezeu aduce neliniște și ne duce în impas.

— Ce se întâmplă în cazul în care un om duhovnicesc se mâhnește pentru că un eretic se folosește de numele lui și face

rău oamenilor[0]?

— Această mâhnire este îndreptățită și omul trebuie să se mâhnească, fiindcă se vatămă mulți. Dar și în acest caz, trebuie să înfrunte problema într-un mod duhovnicesc. Dacă se smerește și spune: „Dumnezeul meu, nu vreau ca oamenii să pătimească ceva rău! Luminează-i ca să înțeleagă adevărul!”, va simți odihnă. Dar dacă începe să se neliniștească și să spună: „Ce-i de făcut? Se folosesc de numele meu și se distrug suflete”, nu va avea odihnă. În tot cazul, dacă nu a greșit și are conștiința împăcată, atunci, chiar dacă alții îl rănesc, el simte înăuntrul său o mare mângâiere.

Egoismul aduce întotdeauna întristare și neliniște

— Gheronda, mă gândesc mereu la greșeala mea care v-a mâhnit și mă cuprinde întristarea.

— Dacă tot a trecut nu te mai gândi la ea, pentru că gândul acesta doar tristețe îți va aduce și nu te va ajuta cu nimic. Însă îți va fi de folos să fii atentă pe viitor. Continuă-ți cu sârguință nevoința. Cu toții facem greșeli din neatenție, dar Bunul Dumnezeu ne ocrotește ca un Tată. De aceea îi are pe Sfinții Săi, de aceea a și pus lângă fiecare om câte un înger ca să-l ocrotească, de aceea rânduiește să existe și oameni duhovnicești, tot spre a-i ajuta pe oameni.

— Gheronda, întristarea pentru căderile mele mă încovoaie și obosesc în nevoința mea.

— Din pricina egoismului pătimești asta. Fiindcă nu te „încovoi”, de aceea te istovești apoi. Nu există smerenie, pocăință, zdrobire de inimă, ci egoism, iar egoismul întotdeauna aduce întristare și neliniște. Când omul nu are pocăință, ci se mâhnește din egoism, din dorința de a plăcea oamenilor, fiindcă a scăzut în ochii celorlalți, atunci există înăuntrul său neliniște, otravă, durere.

— Adică atunci când cineva se întristează mult pentru o cădere a sa, aceasta provine întotdeauna din egoism?

— Nu întotdeauna, ci poate proveni și din mărinimie. Iar când întristarea este multă și provine din mărinimie curată, atunci și mângâierea dumnezeiască vine din belșug și cu putere și întărește nu numai sufletul, ci și trupul.

— Și cum îmi voi da seama dacă mă întristez din mărinimie

[0] Monahia care a pus întrebarea îi avea în vedere pe acei oameni care foloseau numele Stareților ca să slujească intereselor lor sau ca să convingă lumea să primească înșelările lor.

sau din alt motiv?

— Cel care se întristează din mărinimie ia sarcina asupra sa; pe când cel ce se mâhnește din egoism aruncă sarcina asupra altora, spunând că e nedreptățit. Se simte atins în egoismul lui și își bagă nasul în pământ, nu vorbește… Iată, astăzi două maici au făcut o pagubă. Le-am făcut observație amândurora. Amândouă s-au întristat și au plecat capul. Însă una s-a întristat din mărinimie, fiindcă m-a mâhnit pentru paguba pe care a făcut-o, pe când cealaltă s-a întristat din pricina egoismului. Prima se rușina chiar și să mă privească. Cealaltă însă, ca să nu-și piardă reputația, a căutat îndată să se îndreptățească, fără să cerceteze cât de mare a fost paguba. S-a gândit în sinea ei: „Am scăzut în ochii celorlalți, nu vor mai avea încredere în mine. Cum să-mi justific acum greșeala pe care am făcut-o, ca să nu-mi pierd reputația?”. Dacă-și recunoștea greșeala și lua sarcina asupra ei, ar fi simțit mângâiere. Dar ea a încercat să se îndreptățească, de aceea nu simțea înăuntrul ei mângâiere. Căci atunci când ne îndreptățim, cedăm teren diavolului, iar acesta vine, face o lucrare fină în noi și ne întristează. Însă când luăm sarcina asupra noastră, atunci și Dumnezeu ne ridică toată greutatea. Acum depinde de noi pe care dintre cele două le vom alege: smerenia care dă odihnă sau egoismul care aduce mâhnire, neliniște și tulburare?

Cel nemulțumitor este întotdeauna întristat

— Gheronda, de ce mulți oameni, deși au de toate, simt neliniște și întristare?

— Când vedeți un om foarte neliniștit, întristat și mâhnit, deși nu-i lipsește nimic, să știți că aceluia îi lipsește Dumnezeu. Cel care le are pe toate, și bunuri materiale și sănătate, dar în loc să fie recunoscător lui Dumnezeu, are pretenții nesăbuite și cârtește, unul ca acesta se va duce în iad cu papuci cu tot. Însă, cel care are recunoștință este mulțumit de toate. Se gândește la cele pe care i le dă Dumnezeu în fiecare zi și se bucură de toate. Dar atunci când este nerecunoscător, nu este mulțumit de nimic, ci cârtește și este chinuit de toate. Dacă, de pildă, nu prețuiește lumina soarelui, ci cârtește, vine apoi Vardarul[0] și-l îngheață… Nu vrea căldura soarelui, ci tremuratul pe care-l provoacă Vardarul.

— Ce vreți să spuneți cu asta?

[0] Vardarul – vânt foarte puternic și rece, care suflă din partea nord-vestică a orașului Tesalonic, de-a lungul râului Axios.

— Vreau să spun că, de nu suntem recunoscători pentru binecuvântările pe care ni le dă Dumnezeu, ci cârtim, vin apoi încercările care ne fac să ne strângem ghem. Adevărat vă spun, cel care este obișnuit să cârtească va primi o pălmuță de la Dumnezeu, ca să achite măcar puțin în această viață. Iar dacă nu va primi o pălmuță, va fi și mai rău, căci atunci le va plăti pe toate odată în cealaltă viață.

— Adică cârtirea poate deveni obișnuință?

— Da, poate ajunge obișnuință, căci cârtirea aduce după ea altă cârtire și nefericirea altă nefericire. Cel care seamănă nenorocire seceră nenorociri și adună neliniște. În vreme ce acela care seamănă doxologie primește bucuria dumnezeiască și binecuvântarea veșnică. Cel care e cârtitor, oricâte binecuvântări i-ar da Dumnezeu, nu le recunoaște. De aceea se îndepărtează de el Harul lui Dumnezeu și se apropie ispititorul. Îl vânează continuu ispititorul și-l bagă în tot felul de încurcături, în vreme ce pe cel recunoscător îl vânează Dumnezeu cu binecuvântările Sale.

Nerecunoștința este un mare păcat, care a fost înfierat de Hristos: *„Au nu zece s-au curățat? Dar cei nouă unde sunt?”*, l-a întrebat pe leprosul care se întorsese ca să-I mulțumească. Hristos nu pentru Sine a cerut recunoștința de la cei zece leproși, ci pentru ei înșiși, căci recunoștința le-ar fi fost lor de folos.

Aghiuță vrea să ne vadă întristați

— Gheronda, de ce trec dintr-o dată de la bucurie la întristare?

— Trecerea bruscă de la bucurie la întristare de cele mai multe ori este de la ispititor. Aghiuță cu răutatea lui îl războiește mult pe om, mai ales pe cel sensibil și vesel din fire, care caută să trăiască o viață duhovnicească. Aceasta este treaba lui: vrea să ne vadă întristați și să se bucure. Dar de ce să-l lăsăm pe aghiuță să-și facă treaba? Nu este mai bună bucuria decât întristarea? Nu este mai bună dragostea decât răutatea?

— Uneori cad în întristare, fără să-mi dau seama din ce cauză.

— Aghiuță nu vrea ca cineva să se bucure. El găsește moduri să-i întristeze și pe cei care au motiv să se întristeze și pe cei care nu au. Iar ceea ce văd la tine este că el caută o pricină ca să te arunce în deznădejde. Te încurcă din ce în ce mai mult cu niște ițe fine. Aș zice că ai avea motiv să te

întristezi dacă te-ar încurca cu o sfoară, dar tu te întristezi că te leagă cu niște ițe fine pe care le vezi ca pe niște sfori groase. Nu te chinui fără motiv, căci așa îi faci bucurie lui aghiuță și-L mâhnești pe Hristos. Vrei să-L mâhnești pe Hristos?

— Nu, Gheronda, dar…

— S-a terminat! „Iadul s-a amărât!”[0]. Spune: „S-a amărât!

— „S-a amărât!”.

Întristarea ne istovește puterile sufletești și trupești

— Gheronda, adeseori mă doare stomacul și îmi vine greu să-mi împlinesc îndatoririle duhovnicești.

— Tu stai la discuție cu gândurile tale, le vezi pe toate negre și te chinuiești fără motiv. Și astfel te zdrobești sufletește și trupește. Apoi, după un asemenea zbucium, te doare și stomacul. Cum să mai găsești atunci dispoziție pentru cele duhovnicești? Poți lua ceva ca să-ți treacă durerea de stomac, dar dacă nu dispare întristarea, iarăși te va durea. Să nu primești gândurile care te aruncă în deznădejde, ca să nu faci nelucrătoare darurile pe care ți le-a dat Dumnezeu. Cu cât vei avea o atitudine mai corectă, cu atât vei fi mai împăcată și te vei liniști, iar sănătatea ta se va îmbunătăți și nu vei mai avea nevoie de medicamente.

Întristarea îl dezarmează pe om. Îi vlăguiește toate puterile sale trupești și sufletești și nu-l lasă să facă nimic. Îi otrăvește sufletul și îi provoacă diferite anomalii în organism. Atacă părțile cele mai sensibile ale trupului și a istovește pe om prin neliniștea pe care i-o provoacă. Otrăvirea pricinuită de amărăciune poate răpune cu desăvârșire nu numai un organism sensibil, ci și pe unul puternic. Știți ce puteri are o maică de aici? Poate face o lucrare duhovnicească foarte bună, iar la treabă este spirt. Poate pune pe picioare toată mănăstirea, dar fiindcă este zdrobită de mâhnire, nu mai poate face nimic; își risipește toate puterile. Și așa e scoasă din funcțiune o mașină puternică.

Alungați nefericirea prin vitejie duhovnicească

— Gheronda, când în nevoința mea sunt copleșită de greutăți, cârtesc și mă cuprinde întristarea.

[0] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de învățătură din noaptea Sfintelor Paști*, *Penticostar*.

— Ei, în clipele de cumpănă se vede puterea omului. Nu te teme, nu intra în panică când întâmpini o greutate. Să ceri de la Dumnezeu să-ți dea bărbăție duhovnicească, ca să poți înfrunta greutățile cu curaj în nevoința duhovnicească și să te lupți cu vitejie.

— Întristarea pe care o simt în această perioadă pentru starea mea duhovnicească jalnică mă paralizează sufletește.

— Oricum, nu mai ești acolo unde te aflai – slavă lui Dumnezeu! –, dar nici nu te afli acolo unde trebuia să fii. Cred însă că în curând vei da dovadă de vitejie și te vei elibera din ultimele lațuri ale nefericirii, pe care le vei putea tăia cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, așa cum leul rupe pânza de păianjen. Aștept, îmi doresc și nădăjduiesc să văd și să mă bucur mult de sporirea ta.

— Atunci când îmi neglijez îndatoririle duhovnicești, mă cuprinde întristarea.

— Întristarea pentru ceea ce am neglijat să facem sau bucuria pentru ceea ce am făcut este ceva firesc, dar se poate strecura aici și egoismul. De aceea să fii atentă. Să pui acum început bun și un program în nevoința ta și încet-încet vei înainta. Așa vei stabiliza situația și vor înceta urcușurile și coborâșurile pe care le provoacă vrăjmașul camuflat. Dacă în viața călugărească îți pui în valoare puterile cu vitejie duhovnicească, vei spori mult. Dacă însă te lași pradă descurajării, tu vei boci, iar vrăjmașul va bate din palme.

— Gheronda, îmi lipsește silirea de sine?

— De atac este nevoie, măi copilă!

— Și cum se dă atacul?

— Cu vitejie! Eu nu vreau maici nefericite, ci vreau maici viteze la suflet, care să-l războiască pe aghiuță cu vitejie duhovnicească, slăvind pe Dumnezeu.

Antidotul întristării este slavoslovirea lui Dumnezeu

— Gheronda, când văd înăuntrul meu rămășițele unei patimi, mă întristez.

— Să spui: „Slavă Ție, Dumnezeule, că a plecat cea mai mare parte din ea!”. Dacă aș fi în locul tău, aș lua aminte la darurile cele mari și vădite ale lui Dumnezeu și „din straja dimineții până în noapte” aș spune „Slavă Ție, Dumnezeule!”. Dacă vrei să trăiești Raiul încă din această viață, privește mai ales la binefacerile și la darurile bogate pe care ți le dă Dumnezeu și începe să spui „Slavă Ție, Doamne!”. Să-L slăviți

pe Dumnezeu că v-a ajutat să sporiți duhovnicește cât de puțin, fie că v-ați ostenit voi înșivă, fie că v-au ajutat alții. Când omul spune „Slavă Ție, Dumnezeule!” și Dumnezeu ajută, pentru că recunoștința împreunată cu cugetarea smerită și cu nevoința făcută cu mărime de suflet atrag neîncetat puteri cerești și binecuvântări dumnezeiești.

— Dar dacă știu că voi cădea din nou?

— Nu știi, ci gândești așa de frică. Să nu vă stăpânească teama cum că veți cădea în aceeași greșeală, căci așa vi se zdruncină credința în Dumnezeu. Nu mai scormoniți lucrurile atâta! Când vă spune gândul că nu-i chip să vă îndreptați și vă topiți de întristare, trebuie să vă faceți cumva singure curaj: „Slavă Ție, Dumnezeule, astăzi sunt mai bine decât ieri! Slavă Ție, Dumnezeule de mii de ori!...”. Deși pare falsă această încurajare, înăuntrul ei însă ascunde o mare putere: nădejdea în Dumnezeu. Nădejdea în Dumnezeu este pârghia care răstoarnă deznădejdea, slobozește sufletul de întristare și de neliniște și întărește încet-încet puterile duhovnicești cu vioiciunea dumnezeiască pe care o dă.

— Gheronda, mă mâhnesc fiindcă am multe probleme de sănătate.

— Pe toate să le primești ca pe niște mari daruri de la Dumnezeu. Dumnezeu nu este nedrept. În Cer te vei desfăta de multe; vei avea „pensie” mare, dacă nu o micșorezi tu singură prin cârtire.

— Și cum va fi asta, dacă nu simt acum înăuntrul meu Cerul?

— Nu simți Cerul pentru că nu-L slavoslovești pe Dumnezeu. Când omul se mișcă în spațiul doxologiei, se bucură de toate. Sunt oameni din lume care ne vor judeca pe noi, monahii. Să vedeți beduinii cât de greu o duc, și totuși Îi mulțumesc lui Dumnezeu și sunt bucuroși[0]. Grâul nu-l curăță, ca să aleagă piatra, ci îl macină așa cum este, și pâinea lor este plină de piatră. Iar alimentele lor se vede că nu au substanțele hrănitoare necesare, calciu etc. Și de aceea dinții li se strică de tot. Și vezi beduini cu câte un singur dinte, dar bucurându-se de parcă ar fi dintele de mărgăritar. Iar la noi, îi lipsește unuia un dinte și se simte complexat. Toate acestea pe care le auziți să vă facă să vă mișcați mereu în spațiul doxologiei, să-L slăviți zi și noapte pe Dumnezeu pentru binefacerile Lui.

Un episcop oarecare îmi spunea că într-o biserică, în ceasul în care diaconul citea Evanghelia tămăduirii

[0] Starețul se referă la perioada când locuia la Sinai (1962-1964).

demonizaților din ținutul gadarenilor[0], un om foarte simplu stătea în spatele stranii arhierești și zicea încontinuu: „Slavă Ție, Dumnezeule!”. Diaconul începe: *„În vremea aceea venind Iisus în ținutul gadarenilor”*, „Slavă Ție, Dumnezeule!”, zice acela, *„L-au întâmpinat pe El doi demonizați”* „Slavă Ție, Dumnezeule!”, *„foarte cumpliți”*, „Slavă Ție, Dumnezeule!”, *„Și iată, toată turma s-a aruncat de pe țărm în mare…”*, „Slavă Ție, Dumnezeule!”. „Atunci am înțeles, îmi spunea episcopul, că acel om simplu avea multă dreptate să spună «Slavă Ție, Dumnezeule!», fiindcă «Slavă Ție, Dumnezeule!» îi aruncă pe demoni în mare”. Și voi să spuneți întotdeauna „Slavă Ție, Dumnezeule! Slavă Ție, Dumnezeule!”, până ce turma va sări în mare…

Doxologia le sfințește pe toate. Prin doxologie omul se topește de recunoștință, înnebunește în sensul cel bun, toate devin sărbătoare pentru el. Iar când omul Îi mulțumește lui Dumnezeu, chiar și pentru cele puține, vine apoi binecuvântarea lui Dumnezeu atât de îmbelșugată, încât nu o poate suporta. Atunci nici diavolul nu mai poate sta acolo, ci pleacă.

UNITATEA A DOUA

VIRTUȚILE

[0] *Matei* 8, 28-34.

«Acela care are frumusețea duhovnicească pe care o dă virtutea strălucește de dumnezeiescul Har. Căci omul, cu cât dobândește virtuți, se îndumnezeiește și este firesc să strălucească, fiindcă este „trădat” de dumnezeiescul Har».

— Gheronda, când ajunge omul la îndumnezeire?

— Atunci când vine înăuntrul său Harul dumnezeiesc.

— Atunci are bucurie înăuntrul său?

— Are înăuntrul său nu numai bucurie, ci și multă dragoste, smerenie, mângâiere, siguranță. Are însușirile lui Dumnezeu și de aceea vine înăuntrul său Harul lui Dumnezeu.

— Gheronda, ce înseamnă *„Dumnezeul dumnezeilor”*[0]?

— Nu spune David *„Dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt”*[0]? Omul este plăsmuit *„după chipul”* lui Dumnezeu, deci Dumnezeu este Dumnezeul dumnezeilor, adică al oamenilor. Omul trebuie să se îndumnezeiască. Toți oamenii suntem *„după chipul”* lui Dumnezeu, dar câți ne aflăm pe calea ce duce către starea cea *„după asemănare”*? Cu cât ne îndepărtăm de Dumnezeu, cu atât nu mai semănăm cu Dumnezeu, adică cu atât ne îndepărtăm de starea cea *„după asemănare”*.

Pentru ca omul să se asemene lui Dumnezeu, trebuie să trăiască potrivit poruncilor lui Dumnezeu, săvârșind lucrarea cea lăuntrică. În felul acesta se curăță de patimi și dobândește virtuți, și atunci nu este doar *„după chipul”* lui Dumnezeu, ci trece la starea cea *„după asemănare”*, pentru că lucrează într-însul Harul lui Dumnezeu.

„Lucrarea virtuții este păzirea poruncilor lui Dumnezeu”[0]

— Gheronda, aș vrea să-l văd pe Sfântul meu ocrotitor.

— Eu aș vrea să te străduiești să legi prietenie cu Dumnezeu.

— Și cum voi reuși lucrul acesta?

— *„Prin ce își va îndrepta tânărul calea sa? Prin păzirea cuvintelor Tale”*[0]. Dacă trăiești potrivit poruncilor lui Dumnezeu, te vei împrieteni cu Dumnezeu.

Dacă suntem copii ai lui Dumnezeu, se cuvine să păzim poruncile Lui. Când iudeii au spus „noi avem tată pe Avraam”, Hristos le-a spus: „Nu aveți părinte pe Avraam, ci pe satana, căci dacă ați fi fost fiii lui Avraam, ați fi făcut faptele lui

[0] Psalmul 49, 1.

[0] Psalmul 81, 6.

[0] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XXXVII.

[0] Psalmul 118, 9.

Avraam”[0].

— Gheronda, ce înțelege Sfântul Isaac Sirul atunci când spune că Hristos nu cere păzirea poruncilor, ci îndreptarea sufletului[0]?

— Din ce motiv a dat Dumnezeu poruncile? Oare nu pentru îndreptarea noastră? Păzind poruncile lui Dumnezeu, lucrăm virtutea și dobândim sănătatea sufletului. „Lucrarea virtuții, spune Sfântul Isaac, este păzirea poruncilor lui Dumnezeu”[0].

— Avva Isaia spune: „Omul are nevoie de o inimă vitează și mare, ca să se îngrijească de păzirea poruncilor Domnului”[0].

— Așa este. Pentru a păzi cu scumpătate poruncile lui Dumnezeu, este nevoie de bărbăție, de vitejie și de trezvie. De aceea caută să afli ce anume îți lipsește și ce vrea Dumnezeu de la tine; să cercetezi ce ai făcut și ce trebuia să faci, dar nu ai făcut. Să spui în sinea ta: „Bine, pe mine mă odihnește ceea ce fac, dar oare pe Hristos Îl odihnește?” și să te lupți să faci voia lui Dumnezeu. *„Pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre”*[0], spune în Sfânta Scriptură.

Valoare are virtutea pe care o dobândești în libertate, fără constrângere. Omul trebuie să simtă virtutea ca pe o necesitate, iar apoi să lucreze ca să o dobândească. Nu că Dumnezeu are nevoie ca noi să săvârșim voia Lui, ci noi avem nevoie să facem voia Lui, ca să ne eliberăm de omul nostru cel vechi.

Toată nevoința credinciosului trebuie să aibă drept țintă păzirea cu scumpătate a poruncilor lui Dumnezeu. Căutând omul să împlinească voia lui Dumnezeu, se apropie de El, și atunci, fără ca s-o ceară, primește Harul dumnezeiesc, adică ia apă direct de la izvor.

Toate virtuțile se cultivă

— Gheronda, poate fi cineva virtuos din fire?

— Cineva poate fi din fire simplu, iubitor de liniște, blând. Acestea însă sunt daruri firești pe care i le-a dat Dumnezeu și pe care el trebuie să le cultive, pentru a le înmulți. Prin nevoința pe care o va face, va primi darurile duhovnicești, harismele Sfântului Duh.

— Înțelepciunea este un dar de la Dumnezeu sau virtute care se dobândește încet-încet prin lucrarea duhovnicească pe

[0] Vezi Ioan 8, 39 și 8, 44.
[0] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XXXVII.
[0] *Op. cit*.
[0] Avva Isaia, *Cuvântul XXVI*.
[0] *Psalmul* 16, 4.

care o face cineva?

— Ascultă, înțelepciunea este dar. Să spunem că tu nu ai acest dar, însă ai altul. Cultivând darul pe care îl ai, cultivi odată cu el și înțelepciunea împreună cu alte virtuți, completând astfel virtuțile care îți lipsesc. De pildă, când cineva se nevoiește cu înfrânarea, cultivă totodată și tăcerea, trezvia, rugăciunea, înțelepciunea etc.

Toate virtuțile și toate patimile se cultivă, depinde însă de lucrarea pe care o face omul. Dacă va cultiva virtuțile, se vor dezvolta virtuțile, iar patimile vor fi înăbușite. Dacă va cultiva patimile, ele se vor dezvolta și virtuțile vor fi înăbușite. Dacă le cultivă pe amândouă, se vor dezvolta amândouă și va ieși ceva amestecat. Ca să înțelegeți aceasta, gândiți-vă la o grădină care are și flori și buruieni. Dacă sunt cultivate buruienile, acestea vor crește, iar florile vor fi înăbușite. Dacă sunt cultivate florile, ele vor crește și vor înăbuși buruienile. Dacă sunt cultivate toate împreună, nu vei putea deosebi florile de buruieni.

Pentru ca omul să sporească, trebuie să cunoască ce patimi are și să se străduiască să le taie. De asemenea, trebuie să cunoască darurile pe care Dumnezeu i le-a dat și să le cultive. Dacă le cultivă cu smerenie, repede se va îmbogăți duhovnicește. Dacă cineva lucrează duhovnicește, devine bun, dacă rămâne nepăsător, devine rău.

Am văzut suflete care, deși aveau un ogor roditor, fiindcă l-au lăsat necultivat, s-a umplut de tufe și mărăcini. Iar alte suflete, al căror ogor era plin de tufe și mărăcini, l-au desțelenit și l-au săpat, și s-a făcut roditor. La ce folos dacă Dumnezeu ne-a dat un ogor bun, iar noi l-am lăsat să devină pădure deasă? Ce să ne facă Dumnezeu dacă în ogorul nostru ar putea rodi trestia de zahăr, iar noi suntem mulțumiți cu trestia de baltă și nu ne îngrijim să o dezrădăcinăm și să cultivăm trestia de zahăr? Din trestiile de baltă poți să faci numai coșuri, nu să scoți și zahăr…

Dumnezeu va cere socoteală de la fiecare dintre noi, dacă a înmulțit sau nu darul pe care i l-a dat. Dacă cuiva i-a dat cinci daruri, acela trebuie să le facă zece; nu este de-ajuns să le facă nouă. De aceea, pe cât poate cineva, să se nevoiască cu smerenie și cu discernământ ca să ia notă maximă, căci Dumnezeu va cere socoteală dacă a dublat talantul pe care l-a primit, dacă pe cei doi i-a făcut patru, dacă pe cei cinci i-a făcut zece. Prin urmare, orice talant care este dublat este răsplătit de Dumnezeu cu nota maximă. Iar dacă cineva, din multă râvnă, și nu din egoism, dintr-un talant va face zece, acest fapt Îl va înduioșa nu numai pe Dumnezeu, ci și pe oamenii cu inima de granit.

Virtutea celorlalți ne umple de mireasmă și pe noi

— Ce anume ajută, Gheronda, la dobândirea unei virtuți?

— Însoțirea cu cel care are acea virtute. Căci așa cum, însoțindu-te cu cel care are evlavie, vei putea încet-încet să dobândești și tu evlavia, același lucru se întâmplă și cu toate virtuțile, pentru că virtutea celorlalți ne umple și pe noi de mireasmă.

Când ne oglindim în virtuțile celorlalți și încercăm să le dobândim, ne zidim sufletește. Dar când ne oglindim în defectele lor, iarăși ne este de folos, pentru că defectele lor ne ajută să le vedem pe ale noastre. Pe de o parte, și darul celuilalt mă îndeamnă să mă nevoiesc ca să-l dobândesc, iar pe de altă parte, și defectul lui mă face să mă gândesc dacă nu cumva îl am și eu, și în ce măsură-l am, ca să mă nevoiesc să-l tai. Văd, de pildă, pe cineva că este harnic. Mă bucur de asta și încerc să-i urmez pilda. Văd pe altul că este sucit. Nu-l judec pe acel frate, ci caut să văd dacă nu cumva sunt și eu sucit. Și dacă văd că sunt, mă străduiesc să mă corectez. Însă dacă văd numai virtuțile mele și defectele celorlalți, iar defectele mele le trec cu vederea sau le îndreptățesc și spun: „Sunt mai bun și decât acesta, și decât celălalt”, s-a terminat, m-am scufundat.

Oglinda noastră sunt ceilalți. În ei ne oglindim și ne vedem pe noi înșine, iar ei văd murdăriile noastre și noi ne spălăm prin pilda lor.

Rețetele Sfinților pentru lucrarea virtuții

— Gheronda, care sunt însușirile Sfinților?

— Dragostea cu smerenia, simplitatea cu discernământul sunt însușirile Sfinților. Dacă omul se silește pe sine cu discernământ să urmeze viețuirea Sfinților, se sfințește și el.

Vom fi ajutați mult în lucrarea pentru dobândirea virtuților dacă îi luăm drept pildă pe Sfinți. Comparându-ne pe noi înșine cu Sfinții, ne vedem propriile patimi, ne mustrăm pe noi înșine, ne smerim și ne nevoim cu mărime de suflet și cu râvnă dumnezeiască să le urmăm pilda. Nu avem nicio îndreptățire să nu sporim, atâta vreme cât avem rețetele Sfinților și viața lor, pilda lor cea sfântă. Toți Sfinții sunt copii ai lui Dumnezeu și ne ajută pe noi, copiii sărmani ai lui Dumnezeu, arătându-ne chipul în care ne putem izbăvi de meșteșugirile celui viclean.

Prin cercetarea Vieților Sfinților sufletul nostru se înflăcărează și este îndemnat să le urmeze pilda și să înainteze

cu vitejie în lupta pentru dobândirea virtuților. Aceeași nebunie duhovnicească poate fi văzută la toți Sfinții, doar că la fiecare apare sub alt chip. Vede dragostea pe care o aveau pentru Dumnezeu și astfel se aprinde înăuntrul lui dumnezeiasca râvnă de a-i imita.

— Gheronda, câți ani trebuie să citească cineva Sinaxarul zilei?

— Continuu, toată viața. Însă, oricât de multe s-ar fi scris în Sinaxare, în realitate sunt puține, pentru că de la Sfinți nu ne-a rămas povestită toată viața lor. Ci doar o revărsare din preaplinul ei. Ar fi fost fără de minte Sfinții, dacă ar fi arătat cele pe care le-au trăit în ascuns. Sunt de ajuns însă și puținele lucruri pe care le cunoaștem din viața lor, ca să ne fie de ajutor, cu condiția ca acestea să ne străpungă inima, pentru a le pune în practică.

— Gheronda, mi se pare greu să fac ceea ce făceau Sfinții. De pildă, Sfânta Singlitichia[0], ce asceză a făcut până la sfârșitul vieții ei, deși suferea de o boală cumplită! Și Cuviosul Varsanufie[0], câți ani a păstrat o tăcere desăvârșită!

— În regulă. Dacă vrei să-l urmezi pe Cuviosul Varsanufie, încearcă cel puțin să nu vorbești atunci când ți se face o observație. Cât despre asceza Sfintei Singlitichia, văd și eu că nu poți să te nevoiești trupește atât de mult, fiindcă nu reziști. Dar cred că poți să-i urmezi nevoința lăuntrică; și la capitolul ăsta ai mult de lucru. Mă rog ca Sfânta să-ți dea puține din multele virtuți pe care ea însăși le avea.

Să curățăm virtutea noastră

— Gheronda, vorbiți uneori despre „virtute intoxicată”. Când anume o virtute este „intoxicată”?

— Virtute intoxicată este, de pildă, bunătatea aceea care vrea să placă oamenilor sau dragostea care are un interes. Când pornirile noastre nu sunt curate și punem în centrul virtuții eul propriu, atunci falsificăm virtutea. Atunci virtutea noastră este ca un fruct necopt, care are puține vitamine, dar totodată își păstrează și acreala.

— Se poate ca eu să nu am virtuți, iar alții să mă considere virtuoasă?

— Rău este atunci când tu însăți te socotești virtuoasă.

— Gheronda, se poate să nu-mi dau seama de adevărata mea stare duhovnicească și să cred că sunt virtuoasă?

[0] Pomenirea ei se săvârșește la 5 ianuarie.

[0] Pomenirea lui se săvârșește la 6 februarie.

— Se poate, dar dacă ești atentă, vei vedea că nu ai dulceață lăuntrică și astfel îți vei da seama care e starea ta duhovnicească. Uneori se poate ca cineva să creadă că are o virtute, deoarece a aflat, pur și simplu, despre anumite trăsături exterioare ale ei și le imită ca să pară virtuos. Aceasta însă nu este și nici nu va fi vreodată o virtute adevărată; va fi trecută prin sită și cândva realitatea va ieși la iveală. Altceva este, de pildă, când cineva se nevoiește să nu vorbească ca să nu-i rănească pe ceilalți și să dobândească încet-încet virtutea tăcerii, și altceva este să nu vorbească pentru a lăsa impresia că are virtutea tăcerii. Atunci se poate să rămână tăcut în afară, dar cu gândurile să flecărească continuu, iar înăuntrul său să aibă o mulțime de patimi. După purtarea din afară ai zice că este un Sfânt perfect, dar când se descoperă omul lăuntric, el este…

— Gheronda, mă dezamăgește adevărata mea stare duhovnicească. Chiar și cele bune pe care credeam că le am s-au dovedit a fi nefolositoare.

— Care anume?

— Iată, sârguința pe care credeam că o am s-a dovedit în cele din urmă a fi egoism.

— Nu este așa, binecuvântato! O rocă are înăuntru diferite metale. Poate avea mult nisip, dar și cupru, fier și puțin aur… dacă va fi băgată în topitoare, aurul se va separa. *„Ca aurul în topitoare”*[0], nu spune?

Fur al virtuților este mândria

— Gheronda, mă fură propriile mele patimi. Uneori mă fură iubirea de sine, alteori răspândirea în cele din afară…

— Dacă îi lasă cineva pe hoți să-l fure, se mai îmbogățește vreodată? La fel și tu, dacă te lași furată de patimi, oare mai poți spori? Vei fi întotdeauna săracă, căci vei pierde tot ce aduni. Mă mir cum de te fură aghiuță, în timp ce tu ai putea să furi Raiul!

— De ce, deși am dispoziția să mă nevoiesc pentru o virtute, totuși stau pe loc? Care este pricina?

— De multe ori nu avem maturitatea trebuincioasă pentru acea virtute. Văd însă că tu ai început să te maturizezi duhovnicește. De aceea să iei aminte ca acum când vine vara și agurida se face încet-încet miere, să păzești bine strugurii de ciori, adică de demoni, trăind cu smerenie și în ascuns.

— Gheronda, dacă fac un bine, în cele din urmă îl pierd,

[0] Vezi *Înțelepciunea lui Solomon* 3, 6.

fiindcă imediat mă mândresc.

— Știi ce faci tu? Faci miere, iar apoi îl lași pe aghiuță să ți-o fure și astfel rămâi cu osteneala. Așa cum prisăcarul amețește albinele cu fum și ia mierea, tot astfel și pe tine te amețește aghiuță cu fumul mândriei, îți fură mierea duhovnicească pe care ai făcut-o și apoi își freacă mâinile de bucurie. Adică îți fură darurile prețioase primite de la Dumnezeu, iar apoi se bucură. Tu ești isteață, cum de nu îți dai seama de aceasta? De ce nu-l prinzi pe hoț, pe cel viclean, care te fură?

— Gheronda, dacă cineva simte că un dar pe care îl are este de la Dumnezeu, cum este cu putință să fie furat de ispititor?

— Este furat, fiindcă nu ia aminte. Dumnezeu îi înzestrează pe fiecare om cu multe daruri, dar omul, deși ar trebui să-I fie recunoscător lui Dumnezeu pentru ele, de multe ori nu ia aminte și își atribuie darurile pe care i le-a dat Dumnezeu și se laudă cu ele în sinea lui. Atunci diavolul cel viclean, ca un hoț ce este, merge și îi fură darurile, le otrăvește și astfel le face nefolositoare.

Frumusețea duhovnicească

— Gheronda, cum pot dobândi frumusețea duhovnicească?

— Dacă te vei nevoi cu râvnă dumnezeiască să dobândești virtuți, vei dobândi frumusețea duhovnicească. Maica Domnului avea și frumusețea exterioară, și pe cea lăuntrică; cel care o vedea se schimba lăuntric. Acea delicatețe duhovnicească pe care o răspândea tămăduia suflete. Știți câtă misiune făcea ea cu frumusețea ei lăuntrică și cu puterea Harului? La fel și oricare om, dacă lucrează duhovnicește și își șlefuiește caracterul, va primi Har, iar sufletul său se va înfrumuseța.

— Gheronda, omul care are Harul dumnezeiesc, își dă seama de asta?

— Înțelege anumite lucrări ale Harului.

— Cel care îl vede își poate da seama că el are Harul dumnezeiesc?

— Da, își dă seama de asta, fiindcă acela este „trădat” de Harul dumnezeiesc. Vezi, virtutea nu se poate ascunde, oricât ar voi cineva să o tăinuiască, așa cum nici soarele nu poate fi ascuns cu o sită, deoarece trec destule raze prin găurile ei.

Acela care are frumusețea duhovnicească pe care o dă virtutea strălucește de dumnezeiescul Har. Căci omul, cu cât dobândește virtuți, se îndumnezeiește și este firesc să

strălucească, fiindcă este „trădat” de dumnezeiescul Har. Și atunci se arată oamenilor fără să vrea și fără să-și dea seama de aceasta, fiind slăvit în felul acesta Dumnezeu.

Dezintoxicarea de patimi și curățarea sufletului se răsfrâng și asupra trupului, care se curăță și el, căci curățarea pornește de la inimă. Prin circulația sângelui, inima transmite starea ei duhovnicească și trupului, și astfel se sfințește omul în întregime.

PARTEA ÎNTÂI

UNA ESTE VIRTUTEA: SMERENIA

«Smerenia deschide porțile Cerului și vine în om Harul lui Dumnezeu».

CAPITOLUL 1

„Dumnezeu celor smeriți le dă Har”[0]

Cel smerit are toate virtuțile

— Gheronda, spuneți-ne ceva înainte de a pleca[0]!

— Ce să vă spun? V-am spus atâtea…

— Spuneți-ne ceva, ca să lucrăm până veți veni din nou!

— Ei, de vreme ce insistați, vă spun… Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este și dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are și dragoste?

— Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Ceea ce este sarea pentru mâncare este smerenia pentru virtute”[0].

— Adică fără smerenie nu se pot mânca… virtuțile! Sfântul vrea să arate cât de necesară este smerenia pentru lucrarea virtuților.

— Gheronda, în alt loc Sfântul Isaac spune că smerenia vine atunci când omul dobândește virtuți.

— Poate nu ai înțeles bine. Dacă omul nu are smerenie, nicio virtute nu se poate apropia de el[0].

— Adică cel care are smerenie are toate virtuțile?

— Desigur. Cel smerit are toate aromele duhovnicești: simplitate, blândețe, dragoste fără margini, bunătate, nerăutate, jertfă, ascultare și celelalte. El are toată bogăția duhovnicească tocmai pentru că are sărăcia duhovnicească[0]. Totodată este evlavios și tăcut, și de aceea se înrudește cu Cea plină de Har, cu Născătoarea de Dumnezeu Maria, care avea multă smerenie. Deși avea înăuntrul ei întreg pe Dumnezeu întrupat, ea nu a vorbit deloc până ce a vorbit Hristos când a

[0] *Iacov* 4, 6; I *Petru* 5, 5; Vezi și *Pilde* 3, 34.

[0] Această discuție a avut loc la Sihăstria de la Suroti în februarie 1968 cu primele surori ale acestui așezământ. Starețul avea să plece a doua zi în Sfântul Munte, după ce stătuse la Sihăstrie două luni, pentru a pune temeliile vieții duhovnicești și chinoviale.

[0] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XXIX.

[0] În textul la care se referă monahia, Sfântul Isaac Sirul vorbește despre smerenie ca despre o stare desăvârșită, pe când Starețul se referă la smerita-cugetare care este necesară în nevoința pentru cultivarea virtuților. („Smerenia este o putere tainică, pe care Sfinții desăvârșiți o primesc după săvârșirea întregii petreceri virtuoase”, Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XX).

[0] Vezi *Matei* 5, 3: „*Fericiți cei săraci cu duhul*”.

ajuns la vârsta de treizeci de ani. La salutul îngerului, ea a răspuns: *„Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul tău!”*[0]. Nu a spus: „Eu voi deveni Maica Fiului lui Dumnezeu”.

Maica Domnului, pentru smerenia ei, este cinstită ca a doua în vrednicie după Sfânta Treime. „Bucură-te, ceea ce ești dumnezeu după Dumnezeu, a doua după Sfânta Treime”[0], spune Sfântul Andrei Criteanul. Să fie roabă, dar să fie și Mireasă a lui Dumnezeu! Să fie fecioară, dar să fie și maică! Să fie făptură a lui Dumnezeu, dar să fie și Maică a Făcătorului! Acestea sunt taine mari, mai presus de fire, care nu se pot explica, ci doar se trăiesc!

— Care icoană a Maicii Domnului vă place mai mult?

— Mie îmi plac toate icoanele Maicii Domnului. Doar numele dacă i-l văd scris undeva, îl sărut de multe ori cu evlavie, iar inima îmi tresaltă de bucurie.

Este înfricoșător, când stai să te gândești! Era numai o fetiță când a spus: *„Mărește sufletul meu pe Domnul, că a căutat spre smerenia roabei Sale”*[0]. În câteva cuvinte atât de multe înțelesuri! Primești mult ajutor, dacă te adâncești în aceste cuvinte puține, dar puternice. Dacă le cercetezi, vei iubi smerenia, iar dacă te smerești, Îl vei vedea pe Dumnezeu sălășluindu-se înăuntrul tău și făcând din inima ta Ieslea Betleemului.

În cel smerit se odihnește Duhul lui Dumnezeu

— Gheronda, ce virtuți trebuie să aibă omul ca să fie adumbrit de Harul lui Dumnezeu?

— Chiar și singură smerenia este de ajuns. Adeseori unii mă întreabă: „De cât timp este nevoie ca să dobândească cineva Harul dumnezeiesc?”. Se poate ca unii să trăiască toată viața lor, chipurile, duhovnicește, să facă asceză etc., dar să creadă că sunt ceva și de aceea să nu primească Harul lui Dumnezeu. Iar alții primesc Harul în scurt timp, fiindcă se smeresc.

Dacă omul se smerește, se poate ca într-un minut să fie scăldat de Harul dumnezeiesc, să devină înger și să se afle în Rai. Dar dacă se mândrește, poate deveni într-un minut demon și să ajungă în iad. Adică omul, dacă vrea, poate deveni miel.

[0] *Luca* 1, 38.

[0] Sfântul Andrei Criteanul, stihiră a gl. V (*Theotokarion*, editat pentru prima oară de Sfântul Nicodim Aghioritul).

[0] *Luca* 1, 46-48.

Dar poate deveni și capră. Sărmanele capre, chiar dacă vor, nu pot deveni miei, însă Dumnezeu i-a dat omului posibilitatea din capră să se facă miel; e de ajuns doar să vrea.

Harul lui Dumnezeu se sălășluiește numai în omul smerit și blând. Doar acolo se odihnește Duhul lui Dumnezeu. Ai văzut ce spune Proorocul Isaia? *„Spre cine voi căuta, fără numai spre cel smerit și blând?”*[0].

Dumnezeu vrea să avem puțină smerenie, ca să ne înrudim cu El, iar apoi toate darurile Sale vin cu îmbelșugare unul după altul. Într-un oarecare fel Dumnezeu îi datorează omului smerit mult Har, pe care i-l dă în dar, fără ca el să-l ceară. Aceasta este lege duhovnicească. Nu spune Scriptura: *„Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă Har”*[0]? Așa le-a rânduit Dumnezeu. „Sunt smerit” înseamnă „Am Harul dumnezeiesc”. Cel foarte smerit primește mult Har de la Dumnezeu, fiindcă este ca un burete care absoarbe Harul dumnezeiesc.

Cel care se pleacă cu smerenie și primește loviturile celorlalți, scapă de propriile umflături, se înfrumusețează duhovnicește ca un înger și astfel poate să intre pe poarta cea strâmtă a Raiului. Nimeni nu urcă în Cer prin urcușul lumesc, ci prin coborâșul duhovnicesc.

Smerenia deschide porțile Cerului și vine în om Harul lui Dumnezeu; pe când mândria le închide. Părintele Tihon spunea: „Un om smerit are mai mult Har decât mulți oameni la un loc. În fiecare dimineață, Dumnezeu binecuvântează lumea cu o singură mână, dar când vede un om smerit îl binecuvântează cu amândouă mâinile. Cel mai mare dintre toți este acela care are mai multă smerenie!”[0].

Toate depind de cugetarea smerită. Când există în om cugetare smerită, atunci se întâlnesc în el în mod firesc pământul și Cerul. Oamenii prin smerenie au găsit butonul; apasă pe el și urcă la *„al treilea Cer”*[0] cu ascensorul duhovnicesc al dragostei. Și-i mau auzi pe unii spunând: „Și de ce Dumnezeu vrea să ne smerim?”. Auzi vorbă! Dar dacă omul nu se smerește, nu încape în Rai și nici în această viață nu-și găsește odihnă. Ce a spus Hristos? *„Învățați de la Mine că sunt*

[0] *Isaia* 66, 2.

[0] *Iacov* 4, 6; I *Petru* 5, 5. Vezi și *Pilde* 3, 3.

[0]Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, Părinți aghioriți – Flori din Grădina Maicii Domnului, Ed. Evanghelismos, 2004, p. 31.

[0] Vezi *II Corinteni* 12, 2.

blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre”[0].

Un gând smerit face ca Harul lui Dumnezeu să lucreze de îndată

Am rămas impresionat cum un gând smerit face ca Harul lui Dumnezeu să acționeze de îndată. A venit odată la Colibă o pisică străină. Sărmana, cred că mâncase ceva care i-a făcut rău și cerea ajutor. Se zvârcolea de durere și sărea precum caracatița când este lovită[0]… Mi-era milă că o vedeam în starea asta, dar nu puteam să fac nimic. O însemnam cu semnul Sfintei Cruci, dar nimic; o însemnam din nou, tot nimic. „Bre, netrebnicule, mi-am spus atunci în sinea mea. Vezi în ce hal ești? De atâția ani ești călugăr și nicio pisică nu poți să ajuți!”. De îndată ce m-am prihănit pe mine însumi, de unde pisica trăgea să moară, dintr-odată și-a revenit. A venit lângă mine și a început să-mi lingă picioarele și să facă bucuroasă niște tumbe frumoase… Ce putere are smerenia! De aceea spune: *„Întru smerenia noastră, ne-a pomenit pe noi Domnul”*[0].

Am observat că un gând smerit îl face pe om să strălucească. Când omul își ia greșeala în întregime asupra sa, este scăldat de Harul lui Dumnezeu. Zilele trecute a venit la Colibă un medic cu mulți copii care mi-a spus: „Părinte, sunt foarte mândru și aceasta se face pricină ca și copiii mei să facă neorânduieli”. Și aceasta o spunea în fața copiilor săi și ochii lui erau scăldați în lacrimi, dar chipul îi strălucea. Același lucru l-am observat acum câteva zile și aici. Au venit câteva surori să discutăm. Am discutat diferite lucruri și am fost nevoit să le mustru cu asprime. Una dintre ele nu s-a folosit deloc; rece a venit, rece a plecat. Spunea cu de-amănuntul toate cusururile celorlalți. Vezi, cine nu lucrează asupra lui însuși are această… „harismă”! Pe cealaltă atât de mult au mișcat-o cuvintele mele, încât a început să plângă. S-a smerit, dar apoi chipul ei strălucea. Vedeți ce face un gând smerit cu zdrobire de inimă? Toate cusururile dispar îndată, omul se pune în rânduială și chipul său strălucește; în timp ce un gând de mândrie sau de hulă, îl întunecă.

Un gând smerit pe care și-l aduce omul pentru o clipă îi înalță duhovnicește sufletul mai mult decât ani de zile de nevoințe mai presus de fire.

[0] *Matei* 11, 29.

[0] Pentru a se frăgezi, caracatița trebuie lovită de mai multe ori de piatră înainte de a fi pusă la fiert.

[0] Psalmul 135, 23.

— Gheronda, dacă cineva este mândru și va pune un gând smerit, Dumnezeu îl va ajuta?

— Dacă va pune un gând smerit, atunci omul nu va mai fi mândru, ci va fi smerit și Dumnezeu îl va ajuta. Omul este schimbător, și după gândul pe care îl are este când mândru, când smerit. Cel mândru, dacă va pune un gând smerit, va primi ajutor. Și cel smerit, dacă va primi un gând de mândrie, încetează să fie smerit. Se află cineva într-o stare duhovnicească bună? Dacă se mândrește, îl părăsește Harul lui Dumnezeu, iar el va ajunge într-o stare duhovnicească proastă. Se află, de pildă, cineva într-o stare duhovnicească proastă, din cauză că a făcut o oarecare greșeală? Dacă își va da seama de greșeala sa și se va pocăi cu sinceritate, vine smerenia și ajunge într-o stare duhovnicească bună, căci smerenia aduce Harul lui Dumnezeu. Dar pentru ca smerenia să devină o stare permanentă în om, încât Harul lui Dumnezeu să rămână înăuntrul său, este nevoie de lucrare duhovnicească.

CAPITOLUL 2

Lucrarea pentru dobândirea smereniei

Cum se cultivă smerenia

— Gheronda, în ce fel se cultivă smerenia?

— Smerenia se cultivă și cu sârguință, dar și pe gunoiul căderilor. Depinde. Un om mărinimos pune pe seama lui Dumnezeu tot ceea ce face bun. Vede binefacerile lui Dumnezeu cele multe și își dă seama că nu s-a arătat vrednic de ele, se smerește și Îl slăvește neîncetat pe Dumnezeu. Și cu cât se smerește și-L slăvește pe Dumnezeu, cu atât se revarsă peste el Harul dumnezeiesc. Aceasta este smerirea cea de voie. Pe când smerenia pe care o aduc căderile repetate este smerirea cea fără de voie.

Firește, smerirea cea de voie are mult mai multă valoare decât cea fără de voie. Ea seamănă cu ogorul care are pământ bun și în care rodesc pomii, fără îngrășământ sau gunoi și ale căror roade sunt gustoase. Smerirea cea fără de voie seamănă cu ogorul care are pământ slab și în care, pentru a da roade, trebuie să-i pui îngrășământ și gunoi. Dar nici atunci roadele lui nu vor fi atât de dulci.

— Gheronda, mă costă mult atunci când din pricina unei comportări urâte de-a mea scad în ochii celorlalți și mă smeresc fără de voie.

— Prin smerirea cea fără de voie îți achiți puțin și din datoria păcatelor tale. Trebuie însă să începi să te smerești de bunăvoie.

— Gheronda, am ajuns într-o stare foarte grea. Am gânduri desfrânate și cad în întristare. Mă tem că niciodată n-o să pot ieși din această stare.

— Să ai curaj, copila mea cea bună, și Hristos va birui în cele din urmă. Să cânți: „Din tinerețile mele vrăjmașul mă ispitește și cu desfătări mă aprinde, dar eu nădăjduind spre Tine, Doamne, îl biruiesc pe el”[0]. În realitate, nu este de vină prea mult sărmanul trup, ci mândria. Este adevărat că ai multe daruri firești, pe care firește că Dumnezeu ți le-a dat, dar fiindcă ești puțin nepăsătoare și nu bagi de seamă, vrăjmașul găsește prilej să le exploateze și te aruncă în mândrie. Și, în vreme ce ar trebui să-ți speli fața cu lacrimi de bucurie și de recunoștință față de Dumnezeu, tu o speli cu lacrimile amare ale durerii și

[0] Antifonul întâi al gl. VIII.

ale întristării. Ajungem la următoarea concluzie: dacă nu ne smerim de bunăvoie, ne vom smeri fără de voie. Și aceasta pentru că Bunul Dumnezeu ne iubește. Așadar, curaj, copila mea, și Hristos va birui. *„Că de vă veți întări iarăși, iarăși veți fi biruiți, căci cu noi este Dumnezeu”*[0]. Este o vijelie, care însă va trece și mult folos va aduce. Te vei cunoaște mult mai bine, te vei smeri de nevoie și, potrivit legilor duhovnicești, va veni și la tine Harul lui Dumnezeu, care mai înainte era împiedicat de mândrie.

Încă nu ne-am cunoscut pe noi înșine. Dacă ne vom cunoaște, atunci sufletul nostru se va bucura și va cere cu smerenie mila lui Dumnezeu. Cunoașterea de sine naște smerenia. Căci cu cât se cunoaște mai mult omul pe sine, cu atât mai mult se deschid ochii sufletului său și-și vede mai limpede slăbiciunea lui cea mare. Își cunoaște starea nefericită și nerecunoștința, precum și marea noblețe și milostivire a lui Dumnezeu. Atunci dobândește zdrobire de inimă, se smerește mult și-L iubește mult pe Dumnezeu.

Smerenia inimii este totul

— Gheronda, se poate să se smerească cineva cu mintea, fără să se smerească cu inima?

— Mai demult mănăstirile și casele aveau uși foarte scunde și, ca să intre cineva, trebuia să-și plece capul; dacă nu se pleca, se lovea la cap. În felul ăsta își pleca puțin grumazul și se învăța minte ca altă dată să fie atent să nu se mai lovească și să se facă de râs. Cu această pildă vreau să spun că smerirea cu mintea este măsura cea mai de jos, care este necesară pentru ca să n-ajungă cineva să-și spargă capul și astfel să-și piardă reputația.

Iată, zilele trecute a venit o maică și mi-a spus: „Gheronda, mi-a spus stareța că la cântare mă mândresc cu vocea mea, și de atunci iau aminte la aceasta și mă străduiesc să cânt mai smerit”. „Ai înțeles ceea ce ți-a spus stareța? am întrebat-o eu. E nevoie să-ți dai seama de această neputință a ta și să vrei să scapi de ea. Căci dacă strădania ta de a nu te lăuda cu vocea ta este numai una exterioară, doar ca să nu-ți mai facă observație stareța, atunci poți ajunge să te lauzi cu toate ale tale”.

— Gheronda, deși pun gânduri smerite înăuntrul meu, în adânc există totuși o prețuire de sine. Cum se împacă acestea?

— Tu doar aduci gânduri smerite în mintea ta, dar aceste gânduri nu-ți ating inima. Dacă ți-ar atinge inima, te-ar schimba lăuntric, în sensul cel bun, și ai fi ca un înger. Smerenia inimii

[0] *Ceaslov*, Pavecernița Mare.

este totul. Ce spune Sfântul Isaac Sirul? „Cel cu adevărat smerit nu caută cu mintea sa chipuri de a se smeri, ci este cu adevărat smerit cu inima”[0].

Smerenie în faptă, nu numai în cuvinte

— Gheronda, dacă cineva se smerește singur și se prihănește pe sine zicând: „Sunt un neghiob, un om pierdut etc.”, aceasta îl ajută să dobândească smerenie?

— E ușor să te învinovățești pe tine însăți, dar e greu să accepți învinuirile altora. Poți spune de unul singur: „Sunt vrednic de plâns, sunt cel mai păcătos, cel mai rău dintre toți”, dar să nu poți suporta un cuvânt de la altul. Vezi, când cineva cade singur și se lovește, poate să-l doară, dar nu dă multă importanță. Sau când îl lovește unul pe care-l iubește, spune: „Ei, nu contează”. Dar dacă îl zgârie sau îl împinge puțin unul pe care nu-l simpatizează, atunci să vezi! Va începe să țipe. Să se prefacă că-l doare, că nu poate păși.

Pe când eram la Sinai, se afla acolo și un mirean –pe nume Evstratie –, care, dacă îl strigai „Domnule Evstratie!”, îți spunea: „Evstratie păcătosul să spui, Evstratie păcătosul”. Toți ziceau: „Cât de smerit este!”. Într-o dimineață l-a furat somnul și nu a mai coborât la biserică. S-a dus așadar cineva ca să-l trezească. „Evstratie, încă mai dormi? S-au terminat și Psalmii Utreniei. Nu vii la biserică?” Atunci acela a început să țipe… „Eu am mai multă evlavie decât tine și ai venit tu ca să-mi spui să cobor la biserică?”. Făcea ca un nebun… Până acolo a ajuns, încât a luat cheia de la ușă – era o cheie din acelea mari – ca să-l lovească, fiindcă s-a simțit jignit. Ceilalți care l-au auzit strigând așa, au rămas încremeniți, căci îl aveau drept pildă, socotindu-l foarte smerit. Și astfel s-a făcut de râs. Ai văzut? El singur spunea că este păcătos, dar de îndată ce a fost rănit în egoismul său, a devenit ca o fiară.

Un altul reparase o biserică în Epir și singur spunea despre sine că nu a făcut nimic deosebit. Dar când i-am spus: „Nu e chiar nimic. Ceva tot ai făcut”, știți cum s-a mâniat? „Tu ai fi reparat biserica mai bine? m-a întrebat el. Eu mă pricep la construcții, nu sunt tâmplar ca tine! Tatăl meu a avut firmă de construcții!”. Vreau să spun că e ușor să te arăți smerit, dar aceasta nu înseamnă că în realitate ai smerenie.

— Gheronda, dar care este smerenia autentică?

— Ai smerenie adevărată când te smerește celălalt, iar tu

[0] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XX.

primești, căci smerenia adevărată este smerenia în faptă, nu cea în cuvinte. Sfântul Cosma Etolianul i-a întrebat odată pe oamenii care se adunaseră în jurul său: „Cine dintre voi nu are mândrie?”. „Eu”, răspunde unul. „Vino aici, tu ăla care nu ai mândrie! Taie-ți jumătate din mustață și du-te în piață!”. „Ei, asta nu pot s-o fac!”, i-a răspuns acela. „Ei, atunci nu ai smerenie”[0], i-a spus Sfântul. Adică voia să spună că este nevoie de smerenie în faptă.

— Eu, când ceilalți mă necăjesc, ripostez.

— Ripostezi pentru că nu ai smerenie. Ai văzut câtă smerenie avea Avva Moise Etiopianul? Atunci când l-au făcut preot, arhiepiscopul a vrut să-l încerce și de aceea le-a spus preoților: „Când Avva Moise va intra în Altar, să-l alungați, iar apoi să mergeți în urma lui să auziți ce spune”. Așadar, de îndată ce Avva Moise a intrat în Altar, l-au alungat spunând: „Arapule, ce cauți aici?”. „Au dreptate, și-a spus el. Ce treabă am eu aici, întunecatul? Aceștia sunt îngeri”[0]. Nu s-a tulburat și nu s-a supărat.

— Gheronda, se poate ca cineva să fie blând și să nu riposteze când îl ocărăsc alții, dar să nu aibă smerenie?

— Omul smerit este și blând. Aceasta însă nu înseamnă că toți cei blânzi sunt și smeriți. Blândețea trebuie să aibă și smerenie, căci dacă nu are, se poate ca din afară să pară cineva blând, dar înăuntrul său să fie plin de mândrie și să spună: „Ăștia sunt bolnavi la cap! Lasă-i să vorbească!”. Întocmai ca acel monah pe care Părinții îl vedeau că nu riposta deloc când îi făceau observații sau îl mustrau, dar, cu toate acestea, viața lui în ansamblu nu îi convingea. De aceea odată l-au întrebat: „Atunci când te certăm, ce gând pui în mintea ta de nu vorbești?”. Iar el le-a răspuns: „Zic în sinea mea: «Lasă-i în pace! Sunt niște proști!»”. Adică îi disprețuia.

Când cerem de la Dumnezeu smerenie, să primim și smeririle

— Gheronda, ce m-ar putea ajuta să dobândesc smerenie?

— Cum poate dobândi smerenie cineva? Atunci când i se spune o vorbă, el să răspundă cu două? Să nu suporte să-i treacă prin față nici măcar o muscă? Binecuvântato, când ți se dă prilejul să te smerești, să primești smerirea. În felul acesta se dobândește smerenia.

Dacă vrei să te slobozi de patimi, leacul care-ți trebuie este

[0] Vezi Viața Sfântului Cosma Etolianul.

[0] Vezi *Patericul egiptean*, Avva Moise, pf. 4.

să te miști cu simplitate, cu smerenie, să primești, precum pământul, și ploaia, și grindina, și gunoaiele, și scuipările. Smeririle venite din afară, dacă le primești, te ajută să te slobozi foarte repede de omul cel vechi.

— Eu am nevoie de multă smerenie.

— Să mergi să cumperi. Sunt mulți oameni care vând smerenie, și dau și pe gratis, e de ajuns doar să vrei…

— Care sunt aceștia, Gheronda?

— Sunt oamenii care, atunci când nu au o stare duhovnicească bună, se poartă fără discernământ și ne smeresc pe noi prin comportarea lor.

Smerenia nu se cumpără de la băcănie, precum mărfurile. Când spunem: „Dă-mi, Dumnezeul meu, smerenie!”, Dumnezeu nu va lua lopățica și va începe: „Tu ia un kilogram de smerenie, iar tu jumătate de kilogram!”, ci va îngădui să vină, de pildă, un om fără discernământ și să se poarte cu noi urât sau va lua Harul Său de la altul și va veni acela să ne înjure. În felul acesta vom fi puși la încercare și vom lucra, dacă vrem să dobândim smerenia. Noi însă nu ne gândim că Dumnezeu, pentru a ne ajuta, îngăduie ca fratele nostru să se poarte urât, și atunci ne supărăm pe aproapele. Și deși cerem de la Dumnezeu smerenie, cu toate astea nu primim prilejurile pe care El ni le trimite ca să ne smerim, ci ne răzvrătim. În mod normal ar trebui să fim recunoscători celui care ne smerește, căci el este cel mai mare binefăcător al nostru. Cel care cere în rugăciunea lui smerenie de la Dumnezeu, dar nu primește pe omul pe care i-l trimite Dumnezeu ca să-l smerească, nu știe ce cere.

Când eram la Mănăstirea Stomiu, era un preot în Konița care mă iubea mult, încă de când eram mirean. Într-o Duminică am coborât în Konița ca să particip la Sfânta Liturghie. Biserica era plină de lume. În clipa când am intrat în Sfântul Altar, așa cum obișnuiam, am spus în sinea mea: „Dumnezeul meu, bagă-i pe toți acești credincioși în Rai, și, dacă vrei, pune-mă și pe mine într-un colțișor!”. Când s-a apropiat momentul împărtășirii, deși acest preot întotdeauna mă împărtășea în Altar, s-a întors către mine și mi-a strigat cu putere: „Ieși din Sfântul Altar și te împărtășești în fața Altarului ultimul, fiindcă ești nevrednic!”. Eu am ieșit afară, fără să spun nimic. M-am dus la strană și am început să citesc Rânduiala Sfintei Împărtășiri. În timp ce mergeam să mă împărtășesc ultimul, mi-am spus în sinea mea: „Preotul a fost luminat de Dumnezeu și mi-a descoperit cine sunt. Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, dobitocul!” Îndată ce m-am împărtășit, am simțit înăuntrul meu multă dulceață. Când Sfânta Liturghie s-a

terminat, preotul s-a apropiat de mine cu multă zdrobire de inimă și mi-a spus: „Iartă-mă! Cum de-am făcut aceasta? Nici pe copiii mei, nici pe preoteasă, nici chiar pe mine însumi nu mă puneam înaintea ta. Ce mi-a venit să fac asta?”. Îmi făcea metanie, îmi cerea iertare, încerca să-mi sărute mâinile. „Părintele meu, nu te mâhni! Nu ești tu de vină, ci eu. Dumnezeu te-a folosit în acea clipă ca să mă încerce pe mine”. Însă preotul nu putea să înțeleagă ce-i spuneam și se pare că până la urmă nu l-am putut convinge. Toate acestea s-au petrecut din pricina rugăciunii pe care o făcusem.

Tot așa și voi, când o vedeți pe o soră că se poartă și vorbește urât, să știți că de cele mai multe ori pricina este rugăciunea pe care o faceți. Adică fiindcă cereți de la Dumnezeu să vă dea smerenie, dragoste etc., El își retrage puțin Harul Său de la acea soră și atunci ea vă umilește și vă supără. În felul acesta vi se dă prilejul să dați examene la smerenie și la dragoste. Dacă vă smeriți, vă veți folosi. Cât despre sora aceea, ea va primi îndoit Harul lui Dumnezeu, atât pentru faptul că Dumnezeu Și-a retras Harul Său, ca să vă încerce pe voi, cât și pentru faptul că a fost umilită prin greșeala ei și și-a cerut iertare de la Dumnezeu. Așadar, și voi lucrați la smerenie, și aceea devine mai bună.

„Micșorează-te pe tine întru toate” [0]

— Gheronda, când fac o greșeală și văd că ceilalți m-ar fi putut opri de la săvârșirea ei, le cer socoteală.

— Chiar și atunci când vrei să te îndrepți, trebuie să ai pretenții numai de la tine însăți. Dar tu faci ca și copiii mici, care au numai pretenții.

— Dar, oare, când voi crește, Gheronda? Când voi înțelege că am și îndatoriri?

— Când te vei… micșora! Adică atunci când vei cultiva smerenia și dragostea.

— Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Micșorează-te pe tine întru toate față de toți oamenii”[0]. Cum se poate face aceasta?

— Prin purtarea smerită. Într-o familie, într-o mănăstire etc., atunci când există duh de nevoință pentru cultivarea duhovnicească și se smerește unul față de celălalt, aceasta îi ajută pe toți, precum în Biserica primară, unde se făcea spovedanie publică și toți se ajutau întreolaltă. Cel care se

[0] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul V.

[0] *Op. cit*.

smerește primește Har de la Dumnezeu, iar apoi îi ajută și pe ceilalți. Purtarea smerită niciodată nu-l rănește pe celălalt, fiindcă cel smerit are întotdeauna și dragoste.

— Gheronda, ce anume mă poate ajuta să simt că sunt mai prejos decât toate surorile?

— Ca să te simți mai prejos decât toate surorile, trebuie să te gândești la nenumăratele daruri pe care Dumnezeu ți le-a dat și pe care tu nu le-ai înmulțit.

Să-ți spui în sinea ta: „Am învățat să bat în toacă[0], dar n-am izbutit încă să-mi înmulțesc talanții”[0].

Când omul se vede pe sine mai prejos decât toți, jos de tot, de acolo se ridică sus în Cer. Dar noi ce facem? Ne comparăm pe noi înșine cu ceilalți și tragem concluzia că suntem mai presus decât ei. „Și decât acela sunt mai bun, spunem noi, și decât celălalt… Nu sunt ca și acesta…”. Însă din clipa când primim gândul că celălalt este mai prejos decât noi, nu mai putem fi ajutați.

— Recunoașterea virtuții celuilalt este o dovadă de smerenie?

— Desigur, atunci când îl ai la evlavie și îl iubești pe cel care are virtute, aceasta arată că ai smerenie și iubești cu adevărat virtutea. Un semn al sporirii duhovnicești este și acesta: să nu socotești important lucrul bun pe care-l faci, iar cel mai mic bine al celuilalt să-l vezi mult mai mare decât al tău; adică întotdeauna prețuiești ceea ce au alții bun. Atunci Harul lui Dumnezeu se pogoară din belșug. De aceea cel care crede că ceilalți sunt mai presus decât el, de fapt este el însuși mai presus decât toți, fiindcă are Harul lui Dumnezeu.

Toți oamenii au slăbiciuni, au însă și lucruri bune, pe care fie că le-au moștenit de la părinții lor, fie le-au dobândit prin nevoință. Unul 10%, altul 30%, altul 60%, altul 90%. Prin urmare, fiecare dintre noi putem lua ceva bun de la celălalt, spre a ne folosi și spre a folosi. De altfel, acesta este duhul ortodox. Eu mă folosesc chiar și de la copiii mici, chiar dacă nu o arăt, pentru ca ei să nu se mândrească și să se vatăme.

„Mai prejos decât toată zidirea” [0]

— Gheronda, care este cea mai înaltă lucrare duhovnicească pentru monah?

[0] Aici Starețul face un joc de cuvinte, căci în limba greacă la toacă i se spune τάλαντο (talanto).

[0] *Matei* 25, 14-30.

[0] *Patericul egiptean*, Avva Sisoe, pf. 13.

— Nu-ți amintești ce i-a răspuns Avva Sisoe acelui monah care i-a spus că mintea lui se află neîncetat la Dumnezeu? „Acesta nu este un lucru mare, ci lucru mare este să te ai pe tine mai prejos decât toată zidirea”[0].

— Cum poate, Gheronda, cineva să se simtă „mai prejos decât toată zidirea”?

— Într-o zi, cercetându-mă pe mine însumi, încercam să găsesc un animal cu care să mă pot compara și am ajuns la scarabeu[0].

Însă atunci când am observat ce face, am văzut că sunt mai rău decât el. Știi ce face scarabeul? Taie în bucățele bălegarul pe care îl găsește pe drum, îl face mingiuțe, le rostogolește în afară și astfel curăță drumul. Văzând așadar lucrarea lui, mi-am spus în sinea mea: „Ești mai rău chiar și decât scarabeul, pentru că acesta, o insectă atât de mică, curăță drumul de gunoi, pe când tu, om făcut de Dumnezeu, cu păcatele tale aduni bălegar în «Templul lui Dumnezeu»[0]”. Vreau să spun că, cu cât omul cugetă mai mult la binefacerile lui Dumnezeu și vede că nu se face vrednic de ele, se simte tot mai vinovat și mai rău decât toți oamenii, mai rău decât toate animalele, mai rău chiar și decât diavolul. Căci își spune în sinea sa: „Diavolul a păcătuit cu gândul o singură dată, pe când eu păcătuiesc în fiecare zi. Atât cu gândul, cât și cu simțurile. Deci sunt mai rău decât el”.

— Gheronda, nu este periculos să cugete cineva că este mai rău decât diavolul?

— Este periculos numai pentru omul care nu are vitejie duhovnicească și se deznădăjduiește ușor. Unul ca acesta trebuie să-i spună diavolului: „Oricum aș fi, sunt mai bun decât tine. Prin urmare, nu mă va lăsa Hristos, ci nădăjduiesc că mă va mântui”. Însă unul care are vitejie poate spune: „Diavolul face bine cu lucrarea lui, dar eu ce fac?”.

[0] *Op. cit*.

[0] Gen de insectă din ordinul coleopterelor, cu corpul negru, lat și turtit, cu capul și picioarele dințate, care se hrănește cu excremente. Această insectă, pentru ca ouăle ei să scoată larvă, le pune în niște baloane mici făcute din excrementele animalelor, pe care le rostogolește cu picioarele și le așază într-un loc sigur.

[0] Vezi *I Corinteni* 3, 16; *II Corinteni* 6, 16.

CAPITOLUL 3

Smerenia, puterea cea mare a vieții duhovnicești

Acolo unde există smerenie,
diavolul nu are loc

— Gheronda, în cartea *Părinți aghioriți* ați scris că demonii l-au bătut pe Bătrânul Evloghie[0]. Cum de a îngăduit Dumnezeu acest lucru?

— Cine a mâncat bătaie?

— Bătrânul Evloghie.

— Nu, demonii au mâncat bătaie! Și în cazul în care Dumnezeu îngăduie ca un om să-l bată pe un altul, iar acela primește cu smerenie, cel care se schilodește în cele din urmă e acela care bate. Ia spune-mi, diavolul de ce se teme mai mult?

— De smerenie, Gheronda.

— Iar eu credeam că se teme mai mult de mândrie, fiindcă se simte complexat. „Mândru și eu, zice, mândru și el. Unde ajungem?”. Da, măi copile, așa este, de smerenie se teme diavolul; asta-l schilodește. Diavolul nu poate sta acolo unde există smerenie.

Smerenia îl luminează pe om și așa nu se împiedică niciodată în calea sa duhovnicească, ci depășește toate piedicile pe care i le pune ispititorul. Vă amintiți de Antonie cel Mare care a văzut cursele diavolului întinse peste tot pământul? „Cine poate să scape de ele?” a strigat el. Și îndată a auzit o voce spunându-i: „Smerita cugetare”[0].

La Sinai, la Sihăstria Sfintei Epistimia, unde locuiam, se afla acolo o cazemată, care avea o bisericuță și o chilioară. Deasupra lor se afla muntele, iar în partea de jos un zid înalt de vreo patru-cinci metri. Acolo, într-o margine, pusesem un lemn și pe el rindeluiam bucățile de scândură pentru iconițele sculptate pe care le făceam. Într-o zi, pe când rindeluiam acolo rostind Rugăciunea lui Iisus, am auzit deodată o voce spunându-mi: „Poți să te arunci jos peste zid și să nu pățești nimic!” Mă întorc și văd o umbră neagră cu un cap mare. „Măi, și aghiuță ăsta!”, zic. Dar eu n-am dat importanță, însă el continua să stea acolo și nu voia să plece. „Poți să te arunci jos și să nu pățești nimic”, zicea el. Eu însă mă făceam că nu aud. Timp de un sfert

[0] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinți aghioriți – Flori din Gradina Maicii Domnului*, Ed. Evanghelismos, 2004, p. 42.

[0] Vezi *Patericul egiptean*, Avva Antonie, pf. 7.

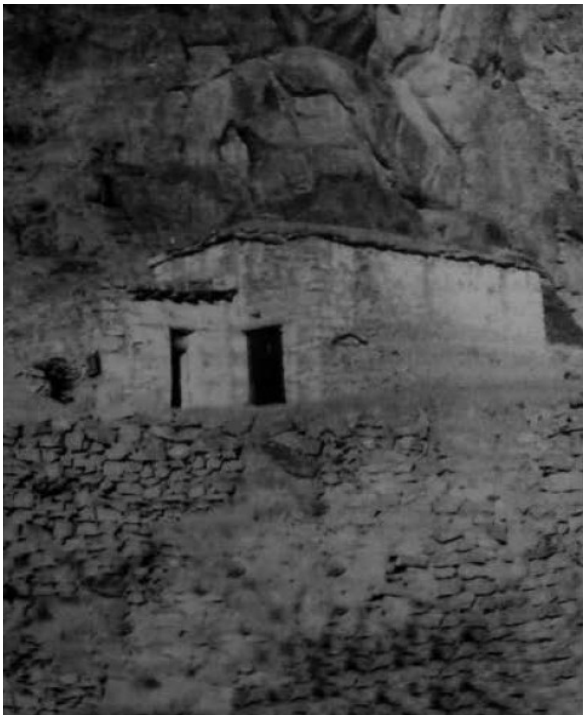

de oră a repetat același lucru. Mare comedie! La un moment dat îi spun: „Hai, o să arunc o piatră!”. „La aceasta nici Hristos nu S-a gândit!” [0], mi-a spus el.

Ei, atunci m-am indignat. „Hristos era Dumnezeu, îi spun, nu era un caraghios ca mine, care stau și casc gura la tine. Hai, pleacă de aici!”. Atâta i-a fost. Și îndată a dispărut.

Diavolul nu poate doborî un suflet acolo unde există smerenie. Cel smerit nu cade, fiindcă pășește pe pământ. Știți ce a pățit Bătrânul Avacum când se nevoia în pustia Viglei[0]?

Într-o zi, pe când se ruga cu metaniile pe o stâncă, îi apare deodată diavolul ca un „înger de lumină”[0]. „Avacume, îi spune, m-a trimis Dumnezeu să te iau în Rai, căci ai devenit deja înger. Vino să zburăm!”. „Dar tu ai aripi, îi spune Bătrânul Avacum, eu însă cum voi zbura?”. Și părutul înger îi spune: „Și tu ai aripi, dar nu le vezi”. Atunci Bătrânul Avacum și-a făcut cruce și a spus: „Maica Domnului, cine sunt eu ca să zbor?”. Și îndată părutul înger s-a transformat într-o capră neagră cu aripi de liliac și a dispărut.

Vedeți cum prin smerenie putem pricepe cursele diavolului?

[0] Se referă la răspunsul „Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău!” (Vezi *Matei* 4, 6-7), pe care Hristos l-a dat diavolului, când acesta I-a spus să Se arunce de pe Templul lui Solomon.

[0] Vigla – zonă pustnicească din Sfântul Munte, aflată pe teritoriul Marii Lavre.

[0] Vezi *II Corinteni* 11, 14.

Sporire duhovnicească există acolo unde există smerenie multă

— Gheronda, cum se face că un om se schimbă într-o lună, iar altul se nevoiește ani de zile și tot nu sporește?

— Voi ce spuneți? Cum de se întâmplă aceasta?

— Mie îmi spune gândul că, dacă omul se smerește și cere mila lui Dumnezeu, El îl ajută și așa sporește.

— Așa este. Este nevoie de smerenie. Sporire duhovnicească există acolo unde există și multă smerenie.

Toți cei care au găsit calea smeritei cugetări înaintează în viața duhovnicească repede, statornic și fără osteneală. Încă nu am înțeles ce este această putere mare care e smerenia! În ea stă toată sporirea duhovnicească. Cu cât se smerește cineva, cu atât primește mai mult Har de la Dumnezeu și cu atât sporește mai mult. Câtă putere are smerenia, și cu toate acestea oamenii nu o pun în valoare!

— Gheronda, un suflet smerit duce o luptă duhovnicească mai ușoară?

— Desigur, căci, dacă-l îmboldești puțin pe cel smerit, aleargă mult. Ia o bilă și arunc-o într-o parte, și se va rostogoli; arunc-o în cealaltă parte și iarăși se va rostogoli. Fiindcă este netedă, ea nu se împiedică de nimic.

— Gheronda, este posibil ca, străduindu-se cineva să cultive smerenia, să se umilească neîncetat pe sine și astfel să cadă în deznădejde?

— Nu, căci smerenia adevărată aduce nădejde, iar nu deznădejde. Egoismul aduce deznădejde, fiindcă cel egoist se încrede în el însuși, pe când cel smerit nădăjduiește în mila lui Dumnezeu. Din zdrobirea smereniei crește încet-încet omul duhovnicesc. Iar apoi toată viața omului este o mare nevoința plină de mărinimie. Cu toate acestea, el înaintează mereu cu multă nădejde în Dumnezeu și fiind deznădăjduit de sinele său, în înțelesul cel bun, adică deznădăjduit de propriul eu.

— Un om care nu are o stare duhovnicească bună simte și el nădejdea în mila lui Dumnezeu?

— Și de unde știe cineva dacă are stare duhovnicească bună? Un singur lucru poate ști omul: că nu are stare duhovnicească bună. Și s-o aibă, tot nu o vede, căci atunci își vede propria păcătoșenie. Căci cel care se nevoiește pentru sporirea duhovnicească nu vede niciodată că a sporit, ci-și vede numai căderile sale.

— Gheronda, văd că nu-mi place să mă nevoiesc în ascuns. Nu cumva de aceea simt înăuntrul meu un gol?

— Tu numai de nebună (pentru Hristos] nu ești bună!... Lucrul acesta cere multă smerenie. Ascultă, dacă vrei să iubești nevoința în ascuns, citește viața Cuvioasei Isidora[0], ca să cunoști ce galbeni avea Sfânta, ce virtuți avea, și să arunci banii tăi falși, ăia de aramă, iar de acum încolo să aduni galbeni de aur și să-i ascunzi în inima ta și să-i zăvorăști bine, ca să nu-i fure aghiuță.

Nebunii pentru Hristos nu sunt goi pe dinăuntru, ci revarsă din preaplinul dragostei cu care i-a umplut Dumnezeu. Mari Sfinți sunt aceștia. Ei par că spun neghiobii, dar în realitate dau sfaturi înțelepte, care au multă profunzime. Smerenia lor e foarte mare și nu se socotesc deloc pe ei înșiși. De aceea și Dumnezeu îi învrednicește să cunoască tainele dumnezeiești și să dobândească multe harisme.

— Gheronda, cum de unii farasioți, deși îl vedeau pe Sfântul Arsenie făcând atâtea minuni, nu-l înțelegeau, ci îl judecau greșit?

— Sfinții mai mult se nevoiau să-și ascundă bogăția duhovnicească decât să o dobândească. Sfântul Arsenie își ascundea și el virtuțile sub diferite cojoace, și era firesc ca oamenii superficiali să nu-l „vadă” și să-l judece după cojoacele din afară, adică după ciudățeniile prefăcute pe care le vedeau la el. Adică Sfântul, vrând să fugă de admirația oamenilor, se străduia întotdeauna să le arate opusul fiecăreia dintre virtuțile pe care le avea. Firește, câți aveau virtuți ascunse înțelegeau ce comoară ascundea Sfântul.

Eroii cei smeriți și ascunși ai lui Hristos se arată a fi cei mai înțelepți din lume, căci reușesc să-și păstreze comoara duhovnicească în vistieria lui Dumnezeu. De aceea să simțim multă bucurie când trăim în ascuns, căci atunci vom vedea fața

[0] Cuvioasa Isidora a trăit în Mănăstirea Tabenisioților, pe care a întemeiat-o Cuviosul Pahomie la începutul secolului al IV-lea. Ea se smerea, se înjosea pe sine și se prefăcea a fi nebună „pentru Hristos”. Mergea întotdeauna desculță, iar pe cap purta o cârpă, pe când celelalte monahii purtau camilafcă. Deși a primit de multe ori ocări și lovituri, nu a cârtit niciodată. Sfințenia vieții ei a fost descoperită în vedenie marelui ascet Pitirun, care mai apoi a vizitat mănăstirea și a descoperit înaintea întregii obști că Isidora, pe care o considerau nebună, devenise Amma, adică maică duhovnicească.

lui Dumnezeu în viața viitoare, simțind prezența Lui lângă noi încă din această viață.

PARTEA A DOUA

DRAGOSTE DUHOVNICEASCĂ

«Omul duhovnicesc își dăruiește dragostea mai întâi lui Dumnezeu, apoi oamenilor, iar preaplinul dragostei lui îl dăruiește animalelor și întregii zidiri».

CAPITOLUL 1

Dragostea nesecată a lui Dumnezeu

și dragostea noastră către Dumnezeu

Dumnezeu ne „bombardează” cu dragostea Sa

— Gheronda, uneori simt cu tărie dragostea lui Dumnezeu și sufăr când văd cât sunt de nerecunoscătoare.

— Îți doresc să te arăți vrednică de binefacerile cele multe ale lui Dumnezeu. Spunea David; *„Mila Ta, Doamne, mă va urma întru toate zilele vieții mele”*[0]. Să spui și tu la fel, fiindcă este adevărat că asta ți se întâmplă și ție. La fel cum tot adevărat este și faptul că recunoști lucrul acesta și-l mulțumești, și-L slăvești pe Dumnezeu.

Când omul mărturisește dragostea lui Dumnezeu, atunci și Dumnezeu îl… „bombardează” cu dragostea Sa. Poate vă surprinde cuvântul „bombardează”, dar pentru a dizolva tartrul sau granitul dimprejurul inimii noastre, este nevoie de bombe dumnezeiești al căror material explozibil să fie dragostea lui Dumnezeu. Când această coajă groasă va fi dizolvată atunci inima devine sensibilă și omul se înduioșează chiar și înaintea celor mai mici binefaceri ale lui Dumnezeu. Se simte foarte îndatorat față de Dumnezeu și este continuu copleșit, căci, în timp ce el se gândește cum să-și achite datoria, Dumnezeu îi dă tot mai multe binecuvântări, până ce sufletu-i mărinimos se topește de dragostea Lui.

— De ce ne iubește atât de mult Dumnezeu?

— Pentru că suntem copiii Lui. Mai mult nu pot să vă spun.

— Gheronda, dacă cineva care se nevoiește are mereu aceleași căderi, nu-L supără și-L dezamăgește pe Dumnezeu?

— Oare Dumnezeu așteaptă vreun avantaj de la noi? Nu. Suntem însă copiii Lui și El ne iubește pe toți la fel. Am văzut odată un tată care avea și un copilaș puțin cam nătâng căruia îi curgea nasul, iar el și-l ștergea cu mâneca, dar îl strângea în brațe și pe acesta, și-l săruta și-l mângâia ca și pe ceilalți. Tot astfel și Dumnezeu, ca un Părinte Bun ce este, nu-Și iubește numai copiii plini de har, ci și pe cei slabi duhovnicește, pentru care-L doare îndeosebi și de care se îngrijește mai mult.

Nimeni nu poate cuprinde cu mintea cât de mult îl iubește

[0] Prochimenul Vecerniei de marți seara. Vezi și *Psalmul* 22, 6.

Dumnezeu pe om! Dragostea Lui nu poate fi asemănată cu nimic, nu are hotare. Este atât de mare, încât, dacă omul simte cât de puțin această dragoste, inima lui cea de lut nu ar putea rezista, ci s-ar topi, fiindcă este lut.

Dumnezeu îngăduie de multe ori ca dragostea Lui să se reverse cu îmbelșugare peste făpturile Lui și atunci sufletul nostru se învăpăiază. Vedem că dumnezeiasca dragoste este atât de dulce, atât de mare, încât nu o putem suporta și ajungem să spunem: „Dumnezeul meu, ajunge! Stăvilește puțin dragostea Ta, căci nu o pot îndura!”. În acest fel, Dumnezeu vrea să ne arate că El are toată bunăvoința să ne dea din belșug dragostea Sa, dar nu o face pentru că bateria noastră e de capacitate mică. Este nevoie deci să o mărim pentru a încăpea în ea mai multă dragoste dumnezeiască, deoarece energia divină a dragostei lui Dumnezeu vine la noi în funcție de capacitatea pe care o avem.

— Cum se poate mări această „capacitate”?

— Cu cât se va curăța inima noastră, cu atât îi va crește capacitatea și vom primi dragostea dumnezeiască cea nemărginită, necuprinsă și nesecată.

Buna împărțire a dragostei

— Gheronda, se poate ca dragostea mea față de un Sfânt să-mi împuțineze dragostea pentru Dumnezeu?

— Nu, căci în multa evlavie și iubire pe care o are cineva pentru un Sfânt se ascunde marea dragoste și evlavie față de Dumnezeu Cel în Treime și față de Maica Domnului.

Fără îndoială că acela care-i cinstește pe Sfinți o cinstește cu mult mai mult pe Maica Domnului. La fel cum cel care o cinstește mult pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu firește că cinstește încă mai mult pe Preasfânta Treime. Și, vezi tu, pentru Sfântul cu care ții legătura și pentru care simți multă recunoștință, ai putea chiar să te jertfești. Dar dacă pentru un Sfânt te-ai jertfi, oare nu te-ai jertfi pentru Dumnezeu?

Mare lucru înseamnă dragostea pentru Hristos, pentru Maica Domnului, pentru Sfinți. Este o dragoste care nu se compară cu nicio altă dragoste. Este sigură: ți se răspunde la ea întotdeauna.

— Se poate ca cineva să-L iubească pe Dumnezeu și să nu-i iubească pe oameni?

— Nu, căci dacă Îl iubești pe Dumnezeu, este cu neputință să nu iubești chipul lui Dumnezeu, care este omul. Dragostea noastră către Dumnezeu aduce cu ea dragostea către

aproapele, căci acela care se apropie de Dumnezeu se face aproapele tuturor oamenilor, precum Sfinții. Iar în dragostea noastră către aproapele se ascunde marea noastră dragoste către Dumnezeu.

Când cineva își dăruiește inima lui Dumnezeu, iubește toată zidirea: nu numai pe toți oamenii, ci și păsările și copacii, chiar și șerpii. Atunci se închină cu evlavie nu numai lui Dumnezeu și Sfinților, ci și icoanelor lui Dumnezeu, adică oamenilor. Și toate creaturile, mici și mari, lemnișoare și pietricele prețioase sau neînsemnate, le ia cu evlavie și le sărută ca pe o binecuvântare de la Făcătorul său, așa cum sărută un obiect mic sau mare pe care îl primește ca binecuvântare de la o persoană dragă lui.

Suirea la Ceruri

— Gheronda, cum ajunge omul la Dumnezeu?

— Sunt două căi pe care poate urca cineva acolo sus la Dumnezeu ca să-L înduplece să coboare și să rămână cu el. Prima cale este pocăința sinceră pe care o fac cei foarte păcătoși. Când aceștia își dau seama de marile lor căderi și se smeresc mult, Dumnezeu pentru multa lor smerenie îi iubește mult și îi înalță până la Ceruri. *„Mare bucurie se face în Ceruri pentru un om care se pocăiește”*[0], spune Evanghelia. E firesc atunci ca și păcătoșii să-L iubească mult pe Dumnezeu, fiindcă le-a șters o datorie mare. A doua cale este atunci când omul se păstrează curat de păcatele de moarte. Se cuvine atunci ca el să-I mulțumească Bunului Dumnezeu pentru că l-a păzit încă de mic copil și nu l-a lăsat să-și întineze haina sufletului. Și pe tine, dacă nu te-ar fi păzit Hristos de mică ca pe un pui de cloșcă sub aripile Sale, poate că astăzi erai cea mai păcătoasă din lume. De aceea să-L slăvești zi și noapte pe Bunul Dumnezeu pentru acest mare dar al Său și să verși lacrimi de bucurie și de recunoștință față de El. Aceste lacrimi au aceeași putere – sau poate chiar una mai mare – ca și lacrimile pocăinței. Atunci omul se înalță la Ceruri, ajunge la Dumnezeu și Îl slăvește neîncetat, precum îngerii. Și, deși trăiește pe pământ, e ca și cum ar trăi în Cer. Atunci toată viața lui este o doxologie, iar moartea o așteaptă slăvind pe Dumnezeu, pentru că se gândește că va merge pentru totdeauna lângă Dumnezeu, Care este destinația lui. Atunci izbucnește în doxologia cea mai înaltă: *„Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina…”*.

[0] Vezi *Luca* 15, 7.

— Gheronda, ce să fac ca să ajung să-L iubesc pe Dumnezeu?

— Ca să-L iubești pe Dumnezeu, trebuie să pornești de la jertfă. Când omul nu se socotește pe sine și se jertfește, atunci lucrurile decurg firesc: îl iubește pe aproapele său, Îl iubește și pe Dumnezeu. Toți cei care spun că-L iubesc pe Dumnezeu, dar nu se jertfesc pentru aproapele lor, *„L-au iubit pe Dumnezeu cu gura lor, dar cu limba lor L-au mințit pe El”*[0].

— Gheronda, cum se poate înmulți dragostea față de Dumnezeu?

— Să-L aveți pururea pe Dumnezeu în mintea voastră, să cugetați la Dumnezeu, să rostiți Rugăciunea lui Iisus, să vorbiți cu Dumnezeu. Făcând omul această lucrare, simte dragostea lui Dumnezeu la început puțin, iar mai târziu, pe măsură ce înaintează, o simte tot mai mult. Mintea și-o ține de acum permanent la Dumnezeu și nu-l mai atrage nimic din cele pământești și deșarte. Dragostea către Dumnezeu se înflăcărează în inima lui, i-o umple, iar el nu vrea să mai cugete la nimic altceva decât la Dumnezeu. Nimic din cele ale lumii nu-l mai interesează și se gândește neîncetat la Părintele Ceresc. Vezi, știința îi captivează pe cei preocupați de descoperiri. Dar oare de ce nu suntem noi absorbiți de Hristos?

— Ce ne oprește, Gheronda, să-L căutăm pe Hristos cu o astfel de râvnă?

— Nimic nu ne oprește. Minte avem, maturi suntem. Noi înșine suntem piedica.

— Dacă nu ne lepădăm de noi înșine, cum să intre Hristos înăuntrul nostru? Dacă ne lepădăm de noi înșine și pleacă din noi chiriașul cel rău, adică omul cel vechi, atunci va locui în locul gol al inimii omul cel nou al Noului Testament, umplând de dragoste templul ființei noastre și întreaga noastră existență, pentru că va găzdui înăuntrul nostru Dragostea, Hristos. Atunci inima omului devine clopot și sună mereu cu veselie și atât de tare, încât sunt gata să i se spargă doagele, adică coastele, care sunt tencuite cu lut, lut ce a devenit trup la porunca lui Dumnezeu. Iar dacă te afli în pustie și nu există acolo biserică, atunci trupul tău va deveni biserică, iar inima ta clopot.

Când omul își dăruiește inima lui Dumnezeu, atunci mintea îi este răpită și ea de dragostea lui Dumnezeu, iar inima lui saltă neîncetat; își simte capul ușor, iar trupul ca un fulg. Iar când

[0] *Psalmul* 77, 40.

dragostea lui Dumnezeu este mai multă decât poate inima să cuprindă, atunci bătaia inimii este auzită și de cei din jurul său, căci la această stare participă și trupul.

O inimă atât de mică să poată iubi atât de mult! Și dacă dragostea omului pentru Dumnezeu este atât de mare, gândiți-vă cum este dragostea lui Dumnezeu! Vorbesc de cantitate, căci în ceea ce privește calitatea, dragostea lui Dumnezeu este aceeași cu dragostea noastră, atunci când și a noastră este duhovnicească.

Cât de mare este răul pe care-l facem cei mai mulți dintre noi când nu voim să-I dăruim lui Hristos dragostea noastră, ci o irosim în lucruri pământești, ieftine și deșarte! Chiar și o viață de o mie de ani și o mie de inimi să-I dea cineva lui Hristos nu sunt de ajuns pentru marea dragoste pe care ne-a arătat-o și pe care ne-o arată în continuare: ne iartă, ne rabdă și ne curăță cu dumnezeiescul Său Sânge sufletele noastre cele murdare.

Flacăra dragostei lui Dumnezeu

— Gheronda, de ce nu-L iubesc pe Dumnezeu așa cum iubesc o persoană dragă lângă care doresc să fiu?

— Asta vine încet-încet după multă nevoință, căci altfel oamenii ar lua foc și ar arde de dragostea lui Dumnezeu. Deși ar fi frig în jurul lor, ar simți că iau foc și mulți și-ar lua câmpii. Odată, un soldat, în timp de război, și-a lăsat unitatea și a plecat în munte. Se aprinsese în inima lui o așa flacără, încât nimic nu-l mai putea reține; voia să meargă să se roage. Nu a ținut cont de nimic. S-a dus, a găsit o peșteră, a intrat în ea și se ruga. Când ceilalți soldați au plecat în incursiune, l-au găsit și l-au prins. „Ăsta e un dezertor”, au spus ei. După aceea comandantul l-a chemat la interogatoriu. „De ce ai făcut asta?”. „Ard, domnule comandant, ard pentru Hristos! Știți ce înseamnă să arzi?”. „Bine, dar eu nu ard?”, îi spune comandantul. „Eu ard, domnule comandant! Înțelegeți?” a repetat el. Ca și cum ar fi spus: „Dacă ardeți, plecați și dumneavoastră!”. L-a ajutat însă Dumnezeu și a scăpat de Tribunalul Militar. Dacă pe timp de pace un soldat care pleacă de la locul său are de-a face cu Tribunalul Militar, cu atât mai mult dacă pleacă pe timp de război![0].

[0] Starețul, care, după cum se știe, respecta legile întru totul, folosește acest exemplu al soldatului dezertor ca să ne ajute să înțelegem că, dacă flacăra dragostei lui Dumnezeu îl va învălui cu totul pe om, atunci și „mintea omului este răpită de dragostea lui Dumnezeu” și ajunge să facă lucruri care cu greu pot fi înțelese și

— Gheronda, când cineva se află în această stare, simte o căldură în tot trupul?

— Da, dar mai cu seamă în zona pieptului. Când se aprinde dragostea duhovnicească, ia foc tot pieptul. O flacără devine tot pieptul. Omul este ars de flacăra dulce și puternică a dragostei lui Dumnezeu, zboară, iubește cu dragoste adevărată, maternă.

Această flacără lăuntrică, pe care o aprinde Însuși Hristos cu dragostea Sa, încălzește trupul mult mai mult decât flacăra focului și are puterea să ardă orice gunoi, orice gând rău pe care i-l aruncă aghiuță, precum și orice dorință rea sau imagine urâtă. Atunci sufletul simte desfătările dumnezeiești, care nu se compară cu nicio altă desfătare.

Ah, această flacără încă nu a intrat înăuntrul vostru! Dacă se aprinde și învăluie inima voastră, nu vă vor mai mișca deloc lucrurile deșarte. Mă rog ca Dumnezeu să ardă inimile voastre cu dragostea Sa!

Iubirea dumnezeiască[0]

— Gheronda, iubirea dumnezeiască este dragostea pentru Dumnezeu?

— Dumnezeiasca iubire este ceva mai presus decât dragostea pentru Dumnezeu: este nebunie. Legătura dintre dragoste, iubire și nebunie este întocmai cu cea dintre invidie, ură și ucidere. Dragostea scumpă pentru Dumnezeu dimpreună cu jertfele ei fierbe ușor inima, iar iubirea dumnezeiască izbucnește în afară, ca aburul ce nu poate fi stăpânit, și se unește cu Dumnezeu.

Iubirea dumnezeiască înmoaie oasele tari și le face atât de moi, încât omul nu se mai poate ține pe picioare, ci cade. Devine ca lumânarea, care, stând într-un loc cald și neputând rămâne dreaptă, se îndoaie când într-o parte, când într-alta. O îndrepți, dar iarăși se îndoaie, iarăși cade, fiindcă încăperea este caldă, foarte caldă… Când se află cineva în această stare și trebuie să meargă undeva sau să lucreze ceva, nu reușește; se luptă, încearcă să iasă din această stare…

— Gheronda, dacă pe cineva cuprins de iubirea dumnezeiască, îl doare ceva, simte durerea?

justificate.

[0] Expresia θείος έρος (thios eros) – eros divin a fost tradusă, în acest subcapitol, prin iubire dumnezeiască, iar termenul άγάπη (agapi) prin dragoste. Erosul divin este iubirea înflăcărată, extatică, a persoanei umane care își iese din sine și se unește tainic cu Dumnezeu. (n.tr.)

— În această stare, durerea, dacă este foarte puternică, se micșorează și devine suportabilă, iar dacă este mică, dispare cu totul. Vezi, cei îndrăgostiți sunt ca și răpiți, nici somnul nu-i prinde. Îmi spunea un monah: „Gheronda, fratele meu s-a îndrăgostit de o țigancă și nici să doarmă nu mai poate. Spune continuu: «Paraschiva mea, Paraschiva mea!». Să-i fi făcut vrăji? Nu știu. Eu sunt de atâția ani călugăr și nu o iubesc pe Maica Domnului nici măcar cât o iubește fratele meu pe țiganca asta! Să nu-mi tresalte inima deloc!”.

Din nefericire, sunt oameni duhovnicești care se smintesc atunci când aud cuvântul „iubire dumnezeiască”. Nu au înțeles ce înseamnă iubirea dumnezeiască și de aceea vor să scoată acest cuvânt din *Mineie* și din *Octoih*, spunând că smintește. Unde am ajuns! Dimpotrivă, cei din lume, care au trăit iubirea [eros) lumească, dacă le vorbești despre iubirea dumnezeiască, îndată vor spune: „Aceasta trebuie să fie ceva superior”. Dacă ați ști pe câți tineri, care au cunoscut dragostea lumească, îi întorc la Dumnezeu când le vorbesc de iubirea dumnezeiască! „Voi ați căzut vreodată din pricina dragostei pe care o simțeați? îi întreb. Ați simțit vreodată că nu vă puteți mișca, că nu puteți face nimic?”. Atunci ei își dau seama îndată că este vorba de ceva mai înalt și astfel ne înțelegem. „Dacă noi, spun ei, simțim ceva din această dragoste lumească, închipuie-ți cum este cea cerească!”.

Nebunia dumnezeiască

— Cum poți să înnebunești, Gheronda, de dragostea lui Dumnezeu?

— Să te însoțești cu… nebuni, ca să te molipsești și tu de nebunia lor duhovnicească! Mă voi ruga ca să te vad… nebună de legat! Amin.

Am și eu o mică experiență de nebunie duhovnicească, care vine din iubirea dumnezeiască. Atunci omul ajunge la sfințita „distragere” [e absent față de cele petrecute în jurul lui] și nu mai vrea să cugete la nimic altceva decât la Dumnezeu, la cele dumnezeiești, la cele duhovnicești, la cele cerești. Fiind îndrăgostit dumnezeiește, este mistuit lăuntric de o flacără dulce și răbufnește în afară, nebunește, în spațiul dumnezeiesc al cucerniciei, slăvind zi și noapte ca un înger pe Dumnezeul și Ziditorul său.

— Acesta este extaz?

— Da, atunci omul se află în afară de sine, în sensul cel

bun. Aceasta este *„Ieși din sine, înfricoșându-te, Cerule”*[0].

Nebunia dumnezeiască îl scoate pe om în afara atracției pământului; îl urcă la tronul lui Dumnezeu, iar omul se simte pe sine ca un cățeluș la picioarele stăpânului său, căruia îi linge picioarele cu bucurie și credincioșie.

Beția dumnezeiască

— Gheronda, mă tem că nu o să mă mântuiesc.

— Nu te teme! Vom merge împreună acolo sus! Numai să-i spui stareței să ne dea două sticle mari pentru drum. Ia aminte însă să fie de plastic, nu din sticlă, ca să nu se spargă pe drum… Le vom umple cu apă și, până să ajungem la Cer, o vom bea din pricina ostenelii! Vom lăsa numai trei degete de apă și Îl vom ruga pe Hristos să o binecuvânteze, să o facă vin, după care îl vom bea și ne vom îmbăta duhovnicește lângă Hristos.

— Care este această apă?

— Este dragostea către Hristos și către frați.

— Iar beția?

— Este beția care vine de la Duhul Sfânt. Cei care se îmbată de la Duhul Sfânt se veselesc continuu de dragostea lui Dumnezeu, Părintele lor.

Dacă omul se îmbată duhovnicește cu vinul ceresc, viața lui pământească devine mucenicească, însă în înțelesul cel bun. Devine nefolositor pentru lume și nimic din cele pământești nu-l mai atrage, *„socotindu-le gunoaie”*[0] pe toate. Vezi, celor care beau mult și se îmbată nu le mai pasă apoi de nimic. „Bădie Tănase, îți arde coliba!”, strigau la un bătrânel căruia îi luase foc coliba. „Las-o să ardă!” spunea el, fiindcă băuse și se îmbătase.

Bună este cealaltă beție, cea cerească, dar trebuie să fii permanent acolo, la „butoiul” ceresc cel nesecat.

Vă doresc să găsiți caneaua cea dumnezeiască și să beți și să vă îmbătați mereu de vinul Raiului! Amin.

[0] Din irmosul cântării a noua a canonului din Sâmbăta Mare.

[0] Vezi *Filipeni* 3, 8.

CAPITOLUL 2

Dragostea către aproapele

Dragostea și smerenia, cele două virtuți înfrățite

— Gheronda, cum mă voi mântui cu atâtea patimi ce am?

— Cu dragostea și cu smerenia. De îndată ce vor crește aceste două virtuți, mândria și răutatea vor rămâne atrofiate, iar patimile vor trage să moară. În felul acesta, încet-încet, vor dispărea toate patimile, iar toate celelalte virtuți vor veni de la sine. De aceea îndreaptă-ți toate puterile spre dobândirea dragostei și a smereniei.

Adevărata dragoste se îmbrățișează cu smerenia ca doi frați gemeni, care se iubesc foarte mult. Dragostea nu se desparte de smerenie. În dragoste găsești smerenia, iar în smerenie găsești dragostea.

Pentru mine, temelia vieții duhovnicești este dragostea și smerenia. Unde există dragoste, acolo locuiește Hristos, Iubirea, iar Harul lui Dumnezeu nu mai vrea să plece de acolo unde există smerenie. Atunci Dumnezeu împărățește pretutindeni, iar pământul se transformă în Rai. Însă acolo unde lipsește dragostea și smerenia, acolo locuiește aghiuță, vrăjmașul, iar oamenii trăiesc încă de aici iadul împreună cu el, înrăutățindu-și și mai mult starea lor în cealaltă viață.

Calea cea mai ușoară pentru a ne mântui este dragostea și smerenia; pentru acestea vom fi judecați. Aceste două virtuți Îl înduioșează și-L înduplecă pe Dumnezeu, iar pe om, făptura mâinilor Sale, îl urcă la Cer. După aceste însușiri, smerenia și dragostea, îi deosebesc Sfinții îngeri pe copiii lui Dumnezeu, îi iau cu dragoste, îi trec fără frică prin vămile văzduhului[0] și îi urcă la Dumnezeu, Părintele cel iubitor.

Dragostea cea prețioasă și adevărată

După mine, dragostea este de trei feluri: dragostea trupească, care este plină de microbi spirituali, dragostea lumească, care este de suprafață, formală, ipocrită, fără profunzime, și dragostea duhovnicească, care este cea adevărată, cea curată, cea scumpă. Aceasta-i dragostea cea fără de moarte care rămâne în „vecii vecilor”.

[0] Vezi Monahul Grigorie, ucenicul Sfântului Vasile cel Nou, *Vămile văzduhului*.

— Gheronda, și cum îmi voi da seama dacă am dragoste adevărată?

— Ca să-ți dai seama, trebuie să cercetezi dacă îi iubești pe toți deopotrivă și dacă îi consideri pe toți oamenii mai buni decât tine.

— Mi s-a răcit dragostea pentru Dumnezeu și pentru aproapele.

— Seamănă puțina dragoste care ți-a rămas, pentru ca ea să încolțească, să crească, să rodească și să seceri dragoste. Apoi dragostea înmulțită pe care o vei secera o semeni din nou și, încet-încet, îți vei umple hambarul, încât nu vei avea unde s-o pui, căci, cu cât semeni mai multă dragoste, cu atât se înmulțește mai mult. Să spunem că un țăran are un săculeț de sămânță, pe care o seamănă. Apoi adună rodul și umple un săculeț mai mare. Semănând apoi sămânța din acest săculeț, va umple un sac întreg. Iar când adună multă sămânță și o seamănă, va umple un hambar. Pe când, dacă păstrează sămânța în săculeț și nu o seamănă, sămânța va face viermi. Trebuie să arunce sămânța în pământ ca să încolțească, să crească și să facă rod.

Tot astfel se întâmplă și cu dragostea. Dragostea, ca să se înmulțească, trebuie să o dăruiești. Însă cel care nu dă chiar și puțina dragoste pe care o are, seamănă cu cel care are un pumn de sămânță, dar o păstrează și nu o seamănă. Acesta este robul cel viclean, care a ascuns talantul[0].

Vei primi dragoste potrivit cu dragostea pe care o vei dărui. Dacă nu dăruiești dragoste, nu vei primi dragoste. Vezi, mama dăruiește continuu copiilor ei, dar și primește continuu de la ei, dragostea ei crescând mereu. Însă dacă cerem dragostea celorlalți numai pentru noi înșine și vrem ca toți să ne dea, iar când facem un bine ne gândim la răsplată, atunci nu avem o dragoste prețioasă, ci una ieftină. Atunci ne înstrăinăm de Dumnezeu și nu primim dragoste nici de la Dumnezeu, nici de la oameni.

Cei cu dragoste lumească se ceartă care dintre ei să înhațe mai multă dragoste pentru sine. Câți însă au dragostea cea prețioasă, cea duhovnicească, se ceartă care dintre ei să dăruiască celuilalt mai multă dragoste. Ei iubesc fără să se gândească dacă sunt sau nu iubiți de ceilalți, nici nu cer celorlalți să-i iubească. Vor doar să dăruiască și să se dăruiască, fără a vrea să li se dea ceva sau să li se dăruiască cineva. Oamenii aceștia sunt iubiți de toți, dar cel mai mult de

[0] Vezi *Matei* 25, 25.

Dumnezeu, cu Care se și înrudesc.

Dragoste fără a lua ceva în schimb! Să nu facem fapte bune ca să primim binecuvântări. Să cultivăm dragostea cea nobilă, cea prețioasă, pe care o are Dumnezeu, iar nu dragostea cea lumească și ieftină, cea plină de toată neputința omenească.

— Gheronda, îmi este greu să-mi dăruiesc dragostea acolo unde știu că nu o vor prețui.

— Îți vine greu fiindcă nu ai dragoste adevărată. Pe cel care are dragoste adevărată nu îl preocupă dacă dragostea lui este prețuită sau nu. Nici măcar nu-și amintește de jertfa pe care o face pentru aproapele său, deoarece o face din dragoste curată.

— Dar cum pot să uit binele pe care-l fac?

— Aruncă-l în mare… Așa o să-l uiți. Dar să uiți și răul pe care ți-l fac alții. Și astfel vei aduna o bogăție duhovnicească chiar fără să-ți dai seama.

Să îndepărtăm propriul eu din dragostea noastră

— Gheronda, care este măsura dragostei?

— *„Să vă iubiți unii pe alții, precum și Eu v-am iubit pe voi”*[0]. Prin aceasta Hristos vrea să spună că trebuie întotdeauna să ne jertfim pentru ceilalți, precum și El S-a jertfit pentru noi.

— Se poate ca în jertfă să existe voie proprie?

— Da, se poate. Îmi amintesc că, pe când eram încă mirean, un om din Konița, îndată după slujba de Înviere, spunea în auzul tuturor: „Voi merge sus la mănăstire, să-i aprind Maicii Domnului candelele”. Însă după felul cum o spunea, puteai să-ți dai seama că are mândrie, voie proprie… Se ducea, deci, noaptea, sus la mănăstire ca să aprindă candelele, două ore dus și două ore întors. Și pe ce drum rău mergea! Iar acolo la bisericuță erau toate părăsite, aruncate pe ici-colo. De unde să găsești plută de candelă și fitil? Și el făcea toată această osteneală, dar până la urmă în zadar. Dacă îi spuneai: „Când te vei duce acum acasă, aprinde candela!”, poate că n-o aprindea! Dacă voia într-adevăr să facă o jertfă trebuia să meargă și să aprindă candelele la mănăstire simplu, fără zgomot.

— Deci se poate ca cineva să facă o jertfă din mândrie?

— Cum să nu? Își poate jertfi chiar și viața, precum spune Apostolul Pavel, dar dragoste să nu aibă[0].

[0] Vezi Ioan 13, 34 și 15, 12.

[0] Vezi *I Corinteni* 13, 3.

— Această jertfă are valoare?

— Nu-ți amintești ce spune Apostolul Pavel? *„Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt”*[0]. Jertfa, ca să fie plăcută lui Dumnezeu, nu trebuie să aibă elemente omenești, interes, mândrie etc. Când cineva se jertfește cu smerenie, atunci are dragoste și Îl înduioșează pe Dumnezeu. Când vorbesc despre dragoste, vorbesc despre dragostea adevărată, autentică, care are noblețe. Căci te poți împăca la gândul că ai dragoste pentru că dai totul, și cu toate acestea dragoste să nu ai, din cauză că prin această dragoste vrei să ieși în evidență, adică urmărești interesul tău personal.

Pentru ca dragostea noastră să fie autentică, trebuie să o purificăm, să îndepărtăm propriul eu din dragostea noastră. Iar când toți își îndepărtează propriul eu din dragostea lor, atunci unul este în celălalt și toți sunt unul, fiind de acum înainte uniți de dragostea cea una a lui Hristos. Și în Hristos toate problemele sunt rezolvate, fiindcă dragostea lui Hristos dezleagă toate problemele.

Dragoste de mamă pentru toți

— Gheronda, cum poate cineva să strângă întreaga lume în inima lui?

— Cum poate îmbrățișa toată lumea, când mâinile lui sunt mici? Pentru a strânge cineva toată lumea în inima lui, trebuie să-și lărgească inima.

— Și cum se face lucrul acesta?

— Cu dragostea. Dar nici aceasta nu ajunge. Este nevoie de dragoste de mamă. Mama își iubește copiii mai mult decât pe ea însăși. Cine dobândește această dragoste îi iubește nu numai pe cei care îl iubesc, ci și pe cei care îl vatămă. Căci așa cum mama le justifică pe toate, tot astfel și el găsește întotdeauna circumstanțe atenuante pentru ceilalți și ia sarcina asupra sa. Chiar și atunci când i se fură ceva, tot el simte mustrări de conștiință ca nu cumva hoțul să fie prins și băgat în închisoare. Își spune în sinea sa: „Din cauza mea a fost băgat în temniță. Dacă găseam un mod de a-i da banii de care avea nevoie, nu ar fi furat și nu ar fi fost acum în închisoare”.

Dragostea de mamă pe toate le acoperă, pe toate le șterge. Dacă un copil face o pagubă sau se poartă urât, mama lui îl iartă îndată, fiindcă este copilul ei. Așa și tu, când îți iubești aproapele cu iubire de mamă, îi justifici slăbiciunile și nu-i vezi greșelile; și, chiar dacă le vezi, le ierți. Atunci inima ți se umple

[0] Vezi *I Corinteni* 13, 2.

de dragoste, fiindcă devii următor al lui Hristos, Care ne rabdă pe toți.

— Gheronda, pe toate le tratez cu o anumită îngustime, strângere de inimă. Nu cumva nu am inimă?

— Tu nu ai inimă? Știi ce inimă ai? Dar îți lași îngustimea minții să o înăbușe, iar apoi te chinuiești. Cel care are inimă largă, pe toate le rabdă; pe când cel cu inima îngustă, dintr-o observație sau dintr-o întâmplare neplăcută, se mâhnește mult și nu poate răbda.

— De ce, Gheronda?

— Fiindcă atât suportă bateria lui.

— Ce să fac, ca să-mi reziste bateria mai mult?

— Să cauți îndreptățire pentru neorânduielile și lipsurile celorlalți. Să înfrunți totul duhovnicește, cu credință și încredere în Dumnezeu. Să te gândești că te afli în mâinile lui Dumnezeu, și, dacă nu se face ceva așa cum vrei și cum dorești tu, să accepți lucrul ăsta cu bucurie.

— Cum mi se va lărgi inima?

— Pentru ca să ți se lărgească inima, trebuie să scoți ceva dinăuntrul ei: să-ți arunci afară iubirea de sine. Dacă se va usca iedera iubirii de sine și a logicii strâmte care te înăbușă, arborele tău duhovnicesc se va dezvolta liber. Mă voi ruga ca inima ta să se sloboadă repede, în chip desăvârșit, ca să se dezvolte și să se lărgească. Amin.

Știți ce simt eu acum? Simt o așa dragoste de mamă, o așa afecțiune și gingășie, pe care n-o aveam înainte[0].

Toată lumea încape înăuntrul meu. Vreau să-i îmbrățișez pe toți oamenii, ca să-i ajut. Căci dragostea nu poate rămâne închisă în inimă. Precum curge și se varsă laptele unei mame al cărei copilaș a murit, tot astfel și dragostea vrea să se dăruiască.

Inima nu îmbătrânește niciodată

— Gheronda, Avva Pamvo spune: „Dacă ai inimă, poți să te

[0] Starețul spusese în 1981: „Este cu putință ca omul să aibă întotdeauna înăuntrul său flacăra dragostei dumnezeiești. Eu aveam încontinuu această dulceață cerească. Ardeam în întregime și oasele mele se făceau ca niște lumânări aprinse. Când trebuia să fac ceva sau să merg undeva, mă sileam pe mine însumi să ies din această stare. De multe ori, cădeam jos din pricina acestei dulcețiceresti. Acum ea s-a transformat în durere pentru lume. Sufăr pentru lume și pe zi ce trece, această durere crește. Mă topesc pur și simplu”.

mântuiești”[0]. Ce înțelege prin „a avea inimă”?

— Poate înțelege multe. Mai întâi, „a avea inimă” este egal cu „a iubi pe Dumnezeu”. În al doilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea sensibilitate”. În al treilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea bunătate”. În al patrulea rând, a avea inimă” este egal cu „a avea îngăduință”. În al cincilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea vitejie”. Când spunem „inimă”, nu înțelegem o bucată de carne, ci râvnă pentru jertfă, dragoste nobilă.

Mare lucru este puterea inimii! Inima este ca o baterie care se încarcă continuu. Nu obosește, nici nu îmbătrânește; puterea ei nu se istovește niciodată. Dar pentru aceasta trebuie să ne punem inima să lucreze. Căci și eu am inimă, și tu ai inimă, dar ce să faci cu ea dacă nu o punem la lucru? Dacă cineva nu-și pune inima să lucreze, poate să fie un uriaș și să nu aibă curaj să facă nimic. Iar altul poate să fie atâtica de mic, și să nu obosească deloc, pentru că toate câte face le face din inimă. Iată, văd și aici o maică care nu are rezistență, dar fiindcă pune inimă în tot ceea ce face, nu simte oboseală. Nu caută să fugă de treabă, ci cum să-l odihnească pe celălalt. Face cu dragoste orice lucru, pentru că o doare pentru celălalt. Și aceasta nu ca să o vadă ceilalți și să-i spună „bravo”. Nu are iubire de sine, dorință de a plăcea oamenilor, ci se mișcă în ascuns și astfel primește Harul dumnezeiesc și Dumnezeu o ajută.

Când un om este bolnăvicios sau a îmbătrânit, iar trupul său nu se poate osteni, dacă s-a învățat să lucreze cu inima, aceasta îmboldește și trupul ca să lucreze. Este ca o mașină veche cu roțile dezumflate, cu osiile stricate, al cărei motor însă este puternic și o împinge, și pornește. Pe când un om tânăr și sănătos, dacă nu lucrează cu inima, este ca o mașină nouă care nu are motor puternic și de aceea nu poate înainta. Cea mai mică osteneală este pentru el ca și cum ar răsturna munții. Uneori la Colibă se întâmplă ca vreun bătrânel să uite o umbrelă sau o geantă și atunci spun câte unui tânăr: „Hai, voinicule, aleargă puțin ca să-l prinzi din urmă pe bătrânel!”. Dar el, îndată ce aude, oftează. „Nu se va întoarce înapoi, Părinte?” mă întreabă. „Hai, măi voinice, îi spun din nou, arată puțină dragoste și du-te!”. El oftează din nou. Acesta, numai ce a auzit „aleagă puțin”, a și obosit, cu atât mai mult dacă s-ar fi dus.

Dacă omul nu-și pune inima să lucreze, nu seamănă nici

[0] *Patericul egiptean*, Avva Pamvo, pf. 9.

măcar cu un animal; devine stană de piatră. Inima lui nu este bună de nimic.

Împreună-lucrarea minții și a inimii

— Gheronda, uneori înțeleg cu mintea că trebuie să-l iubesc pe celălalt, dar nu simt înăuntrul meu dragoste.

— Încet-încet, din minte se va duce și în inimă și atunci vei simți dragostea. Ca să-l iubești pe celălalt, trebuie să lucreze și inima, nu este de ajuns doar mintea. Dacă lucrezi numai cu mintea, poți ajunge să spui: „Acum trebuie să-l rabd pe acesta" sau: „Trebuie să iau aminte să nu-i spun asta, să nu-i fac cealaltă" etc. Asta înseamnă că nu-l iubești pe celălalt. Îl vezi ca pe un străin, nu-l vezi ca pe un frate pentru care să te doară și să-ți tresalte inima.

— Gheronda, când există o depărtare între minte și inimă, dacă iau o atitudine rațională, inima va urma mintea?

— Cât de departe este inima de minte? De ce să existe depărtare?

— Pentru că, deși cu mintea iau o poziție corectă, inima nu o poate urma, fiindcă este stăpânită de patimi.

— Este bun diagnosticul pe care îl dai, dar nu e de ajuns; este nevoie și de strădanie pentru a te vindeca. Toată lucrarea duhovnicească o face mintea împreună cu inima. Mintea este emițătorul, iar inima receptorul. Pe oricare frecvență întorci emițătorul, pe aceeași frecvență va lucra și receptorul. Dacă mintea lucrează lumește, trimite inimii semnale lumești; dacă lucrează duhovnicește, inima se înduioșează și suferă duhovnicește. De pildă, cum poți să mănânci mult, când te gândești că în altă parte oamenii mor de foame sau că beduinii mănâncă bălegarul de la cămile?[0]

— Am observat că eu nu iubesc cu inima, ci cu mintea. Cum va putea inima să lucreze?

— Nu știi? Medicii de astăzi, ca să facă inima să lucreze, găuresc pieptul și pun înăuntru o… baterie. Și noi trebuie să lucrăm cu mintea noastră, astfel încât ea să găurească inima pentru ca s-o ia din loc și să înceapă să lucreze.

— Cum se poate face aceasta, Gheronda?

— După mine, aceasta se face în trei moduri: fie simți multă recunoștință pentru binefacerile lui Dumnezeu, încât se dezgheață și-i dă slavă lui Dumnezeu, fie îți simți greutatea păcatelor tale și ceri cu durere iertare de la Dumnezeu, fie te

[0] Starețul se referă la perioada anilor '60, vreme în care a viețuit la Sinai.

pui în situația celuilalt aflat la ananghie și suferi pentru el.

— Gheronda, eu am un comportament spontan. Mă port așa cum simt. Este bine acest lucru?

— Ascultă, când în inimă există dragoste curată și deplină către Dumnezeu, atunci orice manifestare spontană a inimii este curată. Când însă nu există în inimă dragoste curată, atunci spontaneitatea trebuie frânată, căci această manifestare spontană este plină de toxine lumești.

— Ce mă va ajuta să-mi temperez spontaneitatea?

— Tu nu ai condus mașina? Nu avea frână? Așadar, ia spune-mi ce trebuie să faci acum când ai rămas fără… frâne?

— Trebuie să pun frână inimii.

— Da, trebuie ca mintea să frâneze inima, pentru că, atunci când inima o ia înainte, se irosește fără rost. Ție Dumnezeu ți-a dat și multă minte și multă inimă, dar nu-ți folosești mintea pentru a frâna inima și de aceea o irosești. Să te gândești bine înainte de fiecare acțiune, ca să pui corect la lucru inima pe care ți-a dat-o Dumnezeu, cu simplitate și mărinimie.

„Din sărăcia ei…”[0]

— Gheronda, Apostolul Pavel spune: *„Pe dătătorul de bunăvoie îl iubește Dumnezeu”*[0]. Eu cu de-a sila dăruiesc sau fac vreun lucru bun.

— Suntem copiii lui Dumnezeu și este de datoria noastră să săvârșim binele, fiindcă Dumnezeu este numai dragoste. Ai văzut văduva care l-a găzduit pe Prorocul Ilie[0]? Era închinătoare la idoli, dar ce dragoste avea înăuntrul ei! Când Prorocul a mers să-i ceară pâine, ea i-a răspuns: „Avem puțin untdelemn și o mână de făină. Acestea le voi mânca împreună cu copiii mei, iar apoi vom muri”. Nu i-a spus: „Nu avem să-ți dăm”. Iar când Prorocul a vrut să-i încerce bunăvoința și i-a cerut să facă pâine mai întâi pentru el și după aceea pentru copiii ei, ea, sărmana, i-a făcut îndată[0]. Dacă nu ar fi avut înăuntrul ei dragoste, s-ar fi gândit: „Nu-i este de ajuns că i-am spus că avem puțin, ci mai și cere să fac mai întâi pentru el o turtă”. Aici s-a făcut arătată intenția ei cea bună ca să ne fie spre pildă. Dar noi, care citim

[0] *Luca* 21, 4.

[0] *II Corinteni* 9, 7.

[0] Prorocul Ilie, din pricina secetei, se refugiase la râul Cherit. De îndată ce s-a uscat și acest râu, Dumnezeu l-a trimis la Sarepta Sidonului, ca să-l hrănească o văduvă. (Vezi III Împărați 17, 1-24).

[0] Vezi III Împărați 17, 12-13.

Sfânta Scriptură și atâtea cărți, ce facem?

Îmi amintesc că la Sinai copiii beduinilor[0], care nu știau nimic din Evanghelie, dacă le dădeai ceva, chiar și foarte puțin să fi fost, împărțeau între ei și fiecare lua câte puțin. Iar dacă pentru ultimul nu rămânea nimic, îi dădeau ceilalți dintr-al lor.

Toate acestea să le luați drept pildă și să vă cercetați pe voi înșivă ca să vedeți unde vă aflați. Dacă lucrează cineva astfel, primește folos nu numai de la Sfinți și de la nevoitori, ci de la toți oamenii. Unul ca acesta se gândește: „Oare eu am o astfel de mărinimie? Cum voi fi judecat?". Pentru că fiecare dintre noi va fi judecat de cel mai bun decât el.

Valoare are faptul de a da din sărăcia noastră, fie că este vorba de ceva duhovnicesc, fie de ceva material. Să presupunem că am trei perne. Dacă dau pe cea care îmi prisosește, această faptă nu are valoare, pe când dacă o dau pe cea de sub cap, aceasta are valoare, fiindcă e făcută cu jertfă. De aceea și Hristos a spus despre văduvă: *„Această văduvă săracă a aruncat mai mult decât toți.."*[0].

Aruncați catastiful cel vechi în focul dragostei

— Gheronda, nu pot să-i iert ușor pe ceilalți.

— Tu nu vrei să te ierte Hristos?

— Cum să nu vreau?

— Atunci de ce nu-i ierți și tu pe ceilalți? Să iei bine aminte la asta, căci este ceva pentru care Hristos se mâhnește mult. Este ca și cum El ți-ar ierta o datorie de 10.000 de talanți, iar tu nu vrei să-i ierți celuilalt 100 de dinari[0]. Să spui în gândul tău: „Cum de Hristos, Care este fără de păcat, mă rabdă mereu și iartă miliarde de oameni, iar eu să nu iert nici măcar o soră?".

Într-o zi a venit la Colibă un tânăr despre care știam că avusese o neînțelegere cu cineva și, deși acela îi cerea să-l ierte, el nu-l ierta. La un moment dat îmi spuse: „Gheronda, roagă-te ca să mă ierte Dumnezeu!". „Mă voi ruga, îi spun, ca să nu te ierte Dumnezeu". Dar el mi-a repetat: „Gheronda, vreau să mă ierte Dumnezeu". Și atunci i-am spus: „Dacă tu, binecuvântatule, nu-i ierți pe ceilalți, cum să te ierte pe tine Dumnezeu?".

Dreptatea lui Dumnezeu este dragostea, îndelunga-

[0] Starețul se referă la perioada când viețuia la Sinai (1962-1964).

[0] *Luca* 21, 3.

[0] Vezi *Matei* 18, 23-35. Valoarea celor 10.000 de talanți era de 7.000 de ori mai mare decât cea a celor 100 de dinari.

răbdare; nu are nicio legătură cu dreptatea omenească. Această dreptate a lui Dumnezeu trebuie să o dobândim și noi. Într-o noapte, un om s-a dus la chilia Părintelui Tihon ca să-l jefuiască. După ce l-a chinuit destul pe Stareț – îl strângea de gât cu o funie –, a văzut că nu are bani și a dat să plece. Și în clipa în care pleca, Părintele Tihon i-a spus: „Dumnezeu să te ierte, copilul meu!”. Acest răufăcător s-a dus apoi să jefuiască și pe un alt călugăr, dar acolo l-a prins poliția și a mărturisit singur că fusese și la Părintele Tihon. Atunci polițistul a trimis pe jandarm să-l aducă pe Părintele Tihon la interogatoriu, dar Starețul nu voia să meargă. „Eu, copilul meu, l-am iertat pe hoț din toată inima mea”. Jandarmul însă nu dădea deloc importanță cuvintelor lui. „Hai repede, Părinte! îi spunea el. Aici nu merge cu «iertați» și cu «binecuvântați»”. Până la urmă, fiindcă Starețul plângea ca un copil mic, comandantului i s-a făcut milă de el și l-a lăsat să se întoarcă la chilia lui. Mai târziu, când Starețul Tihon își amintea de această întâmplare, nu-i venea să creadă: „Măi, măi, măi, copile, spunea el, oamenii din lume au alt tipic. Nu-l au pe «iertați» și pe «Dumnezeu să te ierte»!”.

— Gheronda, ce este ținerea de minte a răului? Să-ți amintești răul pe care ți l-a făcut cineva sau să simți răutate pentru cel care ți l-a făcut?

— Dacă îți amintești răul și te întristezi când acela care ți l-a făcut o duce bine sau te bucuri când nu o duce bine, înseamnă că ai ținere de minte a răului. Dacă însă, în ciuda răului pe care ți i-a făcut celălalt, te bucuri de sporirea lui, aceasta înseamnă că nu ai ținere de minte a răului. Acestea sunt criteriile după care te poți cerceta pe tine însăți în această privință.

În tot cazul, orice rău mi-ar face altul, eu îl uit. Arunc catastiful cel vechi în focul dragostei și-l ard. Pe vremea luptelor de partizani din 1944, într-o zi au venit partizanii în satul nostru. Afară era foarte frig. Atunci mi-am spus în sinea mea: „Ce-or fi având să mănânce? Or fi flămânzi. Să le duc puțină pâine”. Când le-am dus-o, ei m-au luat drept iscoadă, însă mie nici prin gând nu mi-a trecut că acolo, prin munți, ei poate că îi fugăreau pe frații mei. Ce a spus Hristos? *„Să-i iubiți pe vrăjmașii voștri și să faceți bine celor ce vă urăsc”*[0].

Dragoste cu durere

— Câte greutăți întâmpinați la Colibă, Gheronda! Vin acolo bolnavi psihic, consumatori de droguri…

— Aici se vede dacă avem dragoste adevărată. În persoana

[0] Vezi *Matei* 5, 44; *Luca* 6, 27.

fratelui nostru Îl vedem pe Hristos. Căci tot ce facem ca să-l odihnim pe fratele nostru este ca și cum o facem pentru Însuși Hristos. *„Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut”*[0].

Într-o zi a venit la Colibă un copil îndrăcit împreună cu tatăl său. În acel moment a venit și un cunoscut de-al meu, iar eu l-am luat pe tatăl copilului deoparte ca să-i spun câteva lucruri, căci din cauza lui se îndrăcise copilul. Bietul de el era într-o stare jalnică. Ditamai flăcăul și-i curgeau mucii… Când cunoscutul meu l-a văzut, s-a apropiat de el, și-a scos batista, i-a șters nasul și a băgat-o iarăși în buzunar. Și-a scos apoi crucea de aur de la gât și a pus-o la gâtul copilului. Dar nu lucrul acesta era atât de important, cât să fi văzut cu câtă dragoste, cu câtă afecțiune a șters nasul copilului – de-ați fi văzut în ce hal era! Am rămas impresionat. L-a durut pentru el ca pentru un frate. Dacă nu-l simțea ca pe un frate, ar fi făcut aceasta? Dacă îl iubești pe celălalt ca pe un frate, îi ștergi nasul cu propria batistă și o pui iarăși în buzunar! Dar dacă nu-l simți ca pe un frate, este ca un corp străin: puțin să te atingă, imediat sari în sus; puțin scuipat să cadă pe tine, te duci repede să te speli.

De vreme ce Bunul Dumnezeu ne-a dat daruri din belșug și n-a îngăduit să vină vreo nenorocire peste noi, trebuie să ne doară pentru aproapele nostru care se chinuiește. Vedem, de pildă, un infirm. Dacă ne gândim: „Cum m-aș simți eu dacă aș fi infirm și nu aș putea să merg?”, ne va durea pentru el. Sau, dacă cineva care are probleme ne cere ajutorul, imediat trebuie să ne gândim: „Dacă aveam eu problemele lui, nu voiam, oare, să fiu ajutat?”, și așa ne va durea pentru el. Și prin încercări de trece cineva, dacă are dragoste adevărată, cu durere, își uită propria durere și suferă pentru celălalt. Eu, când celălalt îmi vorbește despre durerea lui, chiar și pe cioburi de sticlă să stau sau pe spini să pășesc, nu simt nimic.

— Gheronda, Sfântul *Marcu* Ascetul scrie: „O singură patimă ne împiedică să săvârșim binele după putere, nepăsarea. Patima aceasta se vindecă prin rugăciune și milostenie”[0]. De ce pomenește aici de milostenie?

— Fiindcă milostenia, bunătatea înmoaie inima și acționează precum uleiul în broasca ruginită. Inima împietrită se înmoaie lângă sufletele rănite și devine sensibilă și smerită. Dumnezeu nu l-a făcut pe om învârtoșat și nemilostiv, ci

[0] *Matei* 25, 40.

[0] Vezi Cuviosul *Marcu* Ascetul, *Cele 200 de capete despre legea duhovnicească*, pf. 64.

oamenii sunt cei care nu cultivă milostivirea pe care le-a dat-o Dumnezeu; nu suferă pentru aproapele lor și astfel, din pricina nepăsării, devin încet-încet învârtoșați.

— Gheronda, ce ne ajută să ni se înmoaie inima?

— Pentru ca să ni se înmoaie inima, trebuie să ne punem nu numai în situația celorlalți oameni, ci și a animalelor, chiar și a șarpelui. Să ne gândim: „Mi-ar place să fiu șarpe, să ies puțin la soare ca să mă încălzesc și să vină altul să mă lovească, să-mi zdrobească capul? Nu". Atunci ni se va face milă și vom iubi chiar și șerpii. Dacă omul nu se pune în situația celuilalt, chiar și a animalelor și a insectelor, nu devine „om".

Înăuntrul durerii se ascunde mai multă dragoste decât în dragostea firească. Căci, dacă suferi pentru celălalt, îl iubești puțin mai mult. Dragoste cu durere înseamnă să strângi în brațe pe un frate de-al tău care are demon, iar demonul să plece. Fiindcă dragostea care îmbrățișează, dragostea duhovnicească cu durere, dăruiește făpturilor lui Dumnezeu mângâiere dumnezeiască, îi înecă pe demoni, slobozește suflete și vindecă răni cu balsamul dragostei lui Hristos pe care îl varsă.

Omul duhovnicesc este tot o durere. Se topește de durere pentru ceilalți, se roagă, mângâie. Și, luând asupra lui durerea celorlalți, este întotdeauna bucuros, căci Hristos îi ia durerea și îi dăruiește mângâiere duhovnicească.

Dragostea încredințează lăuntric

— Gheronda, cum pot să arăt dragoste?

— Să arăt dragoste? Nu înțeleg. Asta este ceva fals, prefăcut. Să existe înăuntrul nostru dragoste și ea să ne dea în vileag, asta, da, o înțeleg. Dragostea adevărată îl încredințează lăuntric pe celălalt fără manifestări exterioare. Dragoste înseamnă să asculți cu durere mâhnirea celuilalt. Dragoste înseamnă și o privire îndurerată și un cuvânt pe care 0 vei spune cu durere celuilalt când el se confruntă cu o greutate. Dragoste înseamnă să participi la durerea lui, să-l odihnești în necazul lui. Dragoste înseamnă să rabzi un cuvânt greu pe care ți-l va spune. Toate acestea ajută mai mult decât cuvintele multe și decât manifestările exterioare.

Când suferi lăuntric pentru celălalt, Dumnezeu îl încredințează lăuntric de dragostea ta și atunci el o simte chiar și fără manifestări exterioare. Tot așa se întâmplă și când nu se exteriorizează răutatea pe care o avem în lăuntrul nostru; și în acest caz celălalt tot o simte. Vezi, și diavolul, când se arată ca

un *„înger de lumină”*[0], aduce tulburare, pe când îngerul adevărat aduce o bucurie negrăită.

— Gheronda, de ce nu sunt încredințată lăuntric de dragostea celorlalți?

— Nu cumva nu ai cultivat dragostea? Cel care iubește se încredințează de dragostea celuilalt, dar și el îl încredințează lăuntric pe celălalt de dragostea lui.

Celălalt simte dacă îl iubești cu adevărat sau te prefaci, fiindcă dragostea se transmite ca o telegramă. Dacă facem, de pildă, o vizită la un orfelinat, copiii simt îndată cu ce dispoziție lăuntrică ne-am dus la ei. Odată au venit la Colibă ca să-mi ceară părerea unii care voiau să înființeze un așezământ pentru copiii părăsiți. „Cel mai important lucru dintre toate, le-am spus, este să vă doară pentru acești copii ca pentru copiii voștri și chiar mai mult. Numai așa copiii vor fi încredințați de dragostea voastră. Dacă nu vă doare pentru ei, mai bine nu mai faceți nimic”. Atunci un medic, foarte evlavios, mi-a spus: „Ai dreptate, Părinte. Cândva am mers să vizitez pentru prima oară un orfelinat împreună cu mai multe persoane. Copiii simțeau starea lăuntrică a fiecăruia dintre noi. «Domnul cutare este doar în trecere, domnul cutare a venit la noi ca să nu stea degeaba, domnul cutare ne iubește cu adevărat»”. Vedeți cum dragostea vestește lăuntric?

Dragostea anulează distanțele

— Gheronda, cum comunică oamenii duhovnicește de departe?

— Scriu vreo scrisoare, fie prin telegraf, fie prin semnale morse.

— Cum adică?

— Pentru ca să existe comunicare duhovnicească între oameni, trebuie ca ei să lucreze pe aceeași frecvență. Acest lucru nu pot să-l prindă oamenii de știință. Îți amintești de acea întâmplare pe care o povestesc în *Părinți aghioriți*[0]? Într-o zi un monah urma să meargă în vizită la un părinte din Kapsala[0] și se gândea: „Ce să-i duc, oare, de binecuvântare?”.

A făcut rost, așadar, de doi pești și i-a curățat ca să i-i ducă. Între timp, celălalt primise înștiințare de la Dumnezeu despre vizita lui și se gândea: „Acum că va veni, cu ce să-l

[0] Vezi *II Corinteni* 11, 14.

[0] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinți aghioriți – Flori din Grădina Maicii Domnului*, Ed. Evanghelismos, 2004, p. 9-10.

[0] Regiune sihăstrească din Sfântul Munte.

omenesc?”. Și, pe când fratele curăța peștele, a venit deodată un corb, i-a luat un pește și l-a dus la celălalt călugăr din Kapsala, care se afla la o distanță de cinci ore și jumătate de mers. Înțelegeți? Unul se gândea cum să-l odihnească pe celălalt și atunci corbul a făcut pe intermediarul.

Când omul are Dragostea, pe Hristos, chiar și mut să fie, se poate înțelege cu milioane de oameni, de orice neam și vârstă, căci fiecare vârstă își are limba ei. Pune doi oameni care nu au dragoste între ei să stea unul lângă celălalt și să nu vorbească. Pune și alți doi care au dragoste între ei să stea unul lângă celălalt și să nu vorbească nici ei. Cum se vor simți unii și cum se vor simți ceilalți? Nici primii să nu vorbească, nici ceilalți. Însă aceștia din urmă vor vorbi cu „tăcerea”, fiindcă va exista comunicare între ei. Dimpotrivă, ceilalți nu vor putea comunica, fiindcă între ei va exista „izolație”. Când nu există dragoste, se poate ca doi oameni să se afle aproape unul de celălalt, dar totuși să fie depărtați.

— Gheronda, mă mâhnesc că a venit ziua să plecați iarăși dintre noi.

— În viața duhovnicească nu există „aproape” și „departe”. Dragostea lui Hristos nu este despărțită de distanțe, căci Hristos cu dragostea Sa anulează distanțele. Prin urmare, omul, atunci când este aproape de Hristos și se leagă frățește de celălalt cu dragostea lui Hristos, fie că se află aproape, fie departe, îl simte pe celălalt întotdeauna aproape.

Dau slavă lui Dumnezeu că dragostea mea este de așa natură, duhovnicească, îngerească, încât distanțele sunt anulate, iar eu voi ține legătura cu voi de departe, atât în această viață, cât și în cea viitoare, care este și mai îndepărtată. Pentru că și acea distanță va fi foarte apropiată, de vreme ce ne unește Dragostea, Hristos.

CAPITOLUL 3

Dragoste pentru întreaga zidire

Legătura omului cu animalele, înainte și după cădere

— Îți doresc ca Hristos și Maica Domnului să te aibă lângă Ei, precum l-au avut pe mielușelul de lângă iesle. Cred că a dus-o bine, la fel ca vițelușul și măgărușul care L-au încălzit pe Hristos în iesle... *„Cunoscut-a boul pe stăpânul și asinul ieslea domnului său”*[0], spune Prorocul Isaia. Au cunoscut Cine se afla în iesle și de aceea L-au încălzit cu nările lor. L-au simțit pe Creatorul lor! Dar și măgărușul, de câtă cinste s-a învrednicit să-L ducă pe Hristos în Egipt! Boierii aveau trăsuri brodate cu aur, dar Hristos ce a folosit? Ce bine era dacă aș fi fost eu acest măgăruș!

În Rai animalele simțeau mireasma Harului și îl recunoșteau pe Adam ca stăpân al lor[0]. După călcarea poruncii însă, au ieșit și ele din Rai, fără să fie de vină, și nu l-au mai recunoscut pe Adam ca stăpân al lor, ci se repezeau ca să-l sfâșie. Era ca și cum i-ar spune: „Ești rău. Nu ești stăpânul nostru”.

Acum, când omul prin păsirea poruncilor se apropie iarăși de Dumnezeu, se îmbracă cu Harul dumnezeiesc și astfel revine la starea de dinainte de cădere. Atunci animalele îl recunosc iarăși ca stăpân al lor, iar el se mișcă fără frică printre animalele sălbatice, care încetează să mai fie sălbatice, pentru că stăpânul lor s-a îmblânzit.

Animalele simt dragostea omului

— Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Inima milostivă este o inimă care arde pentru întreaga zidire...”[0].

— Da, așa este: „o inimă care arde” și pentru animale, chiar și pentru demoni. Omul duhovnicesc își dăruiește dragostea mai întâi lui Dumnezeu, apoi oamenilor, iar preaplinul dragostei lui îl dăruiește animalelor și întregii zidiri. Această dragoste dumnezeiască le înștiințează și pe animale, care îl simt pe omul care le iubește și suferă pentru ele. Atunci ele se apropie de om fără să se teamă. Chiar și animalele

[0] *Isaia* 1, 3.

[0] Vezi *Facere* 1, 28.

[0] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul LXXXI.

sălbatice pot deosebi pe un om care le iubește de un vânător care vrea să le omoare. De vânător fug, iar de omul care le iubește se apropie. Nu credeam că se poate întâmpla același lucru și cu șerpii, pentru că știam că șarpele este singurul animal care nu este iubit de oameni. Am observat însă mai târziu că și șerpii simt dragostea omului și se împrietenesc cu el. Dacă omul se pune în situația șarpelui și suferă pentru el, acesta simte îndată și se apropie de om ca de un prieten. Este ca și cum ar spune: „Slavă Ție, Dumnezeule, am găsit și eu în cele din urmă un prieten!”.

— Acesta este instinctul pe care îl au?

— Dumnezeu le-a dat și lor ceea ce le este necesar pentru a supraviețui; le-a dat intuiția. După căderea omul s-a lipsit de cele mai presus de fire, dar i-a rămas mintea, rațiunea. De pildă, acolo unde văd platani, oamenii își dau seama că există și apă; o caută și o găsesc. Pe când animalele sunt înștiințate despre asta de parcă ar avea radar. Cămila, când se află în deșert și însetează, aleargă singură către locul unde există apă, iar cămilarul o urmează. Este ca și cum ar primi o telegramă.

Animalele cer ajutor de la om

Sărmanele animale îl au pe om ca dumnezeu al lor. Așa cum noi cerem ajutor de la Dumnezeu, tot astfel și acestea cer ajutor de la om.

În Sfântul Munte, auzeam de Bătrânul Teofilact de la Noul Schit că avea o mare prietenie cu animalele sălbatice. Acestea îi simțeau dragostea și mergeau la Coliba lui atunci când aveau vreo nevoie. O căprioară care își rupsese piciorul a venit odată lângă chilie și gemea de durere. Când Starețul a ieșit afară, a văzut-o cum își întindea piciorușul rupt de parcă ar fi vrut să i-l arate și atunci el i-a dat puțin posmag să mănânce și a luat două lemnișoare cu care i-a legat piciorul. Apoi a spus căprioarei: „Mergi acum cu bine și după o săptămână să treci din nou ca să-l văd”. Bunul Stareț s-a înțeles cu animalul precum medicul cu omul îndurerat, fiindcă devenise om al lui Dumnezeu.

— Gheronda, m-a impresionat faptul că Sfântul Gherasim nu s-a temut deloc de leul care s-a apropiat de el ca să-i scoată spinul[0].

[0] În viața Cuviosului Gherasim se vorbește de un leu care a apărut înaintea Sfântului, ce se afla pe malul râului Iordan, și a început să urle de durere, fiindcă îi intrase în picior o trestie ascuțită. Cuviosului i s-a făcut milă de animal și i-a scos trestia. De atunci leul l-a urmat pe Cuvios ca un „ucenic adevărat” al său (Vezi Ioan Moshu, *Livada*

— Ei, el era Sfânt, dar nici animalele, când sunt la strâmtoare, niciodată nu fac rău omului. Odată, pe vremea când aveam hernie[0], niște muncitori cărau lemne cu catârii în preajma Colibei. Deodată am văzut cum un catâr, sărmanul, a căzut, iar samarul cu lemne a venit peste el. Picioarele se îndoiseră sub el și nu putea să le îndrepte. Atunci am uitat de hernie, am uitat că îmi venea greu chiar și să pășesc. Am alergat acolo, am aruncat lemnele și am încercat să ridic samarul, dar nu reușeam. Atunci m-am forțat, am tras frânghiile și am eliberat animalul. Un părinte care se afla acolo alături mi-a strigat: „Fii atent, căci ai hernie! Să nu pățești ceva rău!”. Abia atunci mi-am amintit că aveam hernie. „Bine, eu am hernie. Dar tu, care nu ai hernie, de ce nu ai alergat ca să ajuți?”. „M-am temut ca nu cumva să mă lovească cu copita”, îmi răspunde el. „Binecuvântatule, animalul, chiar și lup să fie, când se află bietul la strâmtoare, cere ajutor și nu face rău omului”.

Dar și atunci când flămânzesc sau însetează, animalele tot la om caută scăpare, pentru că omul este stăpânul lor. Îmi amintesc că într-o vară, pe când mă aflam la Coliba Sfintei Cruci[0], o viperă a coborât de pe acoperișul de tablă și s-a făcut colac înaintea mea. Își ridica capul, scotea limba și șuiera. Era foarte însetată din pricina arșiței și de aceea mă amenința. Cerea apă, dar pe un „ton” poruncitor, de parcă eram obligat să-i aduc apă. „Bre, îi spun, așa cum procedezi, tu nu-l înduioșezi pe celălalt!”. Dar apoi i-am pus apă și a băut. Mă înduioșează mult șacalii, pentru că atunci când flămânzesc plâng ca niște prunci mici. Să vedeți ce am pățit la Colibă[0] cu pisicile. Au observat că, de fiecare dată când suna clopoțelul, ieșeam afară și le aruncam din când în când câte ceva să mănânce. Acum, când le este foame, trag de sfoară și sună clopoțelul. Atunci ies afară și văzându-le că sună clopoțelul, le dau de mâncare. Cum le-a făcut Dumnezeu pe toate!

— Gheronda, vin animale la Coliba Sfinției Voastre?

— Cum să nu! Vin șacali, porci sălbatici… Din când în când vine și o vulpe mică. Când pleacă pisicile, vine vulpița. Porcii sălbatici nu vin vara, deoarece se tem de vânători; atunci vin numai șerpii, pentru că oamenii se tem de ei.

Vin și stoluri întregi de păsări și mici, și mari. Le pun

duhovnicească).

[0] În 1987.

[0] Între anii 1968-1979.

[0] La Coliba „Panaguda”.

posmag înmuiat și mănâncă. Nuca de cocos de la rahat o păstrez deosebi pentru niște păsări care aduc primăvara. Sărmanele ciripesc a primăvară încă de la sfârșitul iernii, când încă mai sunt zăpezi. Iar asta aduce mângâiere. Și sunt moarte după nuca de cocos!

— Gheronda, la Sinai, acolo unde stăteați, erau animale?

— La Sinai, fiindcă era deșert, se apropiau mai mult animalele sălbatice, precum și păsările. Erau acolo și potârnichi, și prepelițe, ca acelea pe care le mâncau evreii în pustie[0]. Mai erau și niște șoareci frumoși, ca niște broaște țestoase mici, fără coadă, care aveau pe spinarea lor părul ca o perie. Le hrăneam pe toate: prepelițe, potârnichi, șoareci. Puneam ce aveam pe niște pietre, dar separat, fiindcă se certau. Mergea păsărica să mănânce, mergea și șoarecele. Când venea șoarecele, păsărica pleca.

Oriunde mergeam, păsările mă urmau. Când urcam pe stânci și începeam să cânt, ele se adunau acolo, și la sfârșit le aruncam puțin orez. Dacă voiam liniște, nu trebuia să cânt deloc, pentru că se adunau toate în jurul meu. Îmi amintesc că odată, când mă durea mijlocul, am rămas câteva zile întins la pat. O păsărică, sărmana, a intrat în chilia mea și mi s-a așezat pe piept. Mă privea drept în față și ciripea dulce, ore întregi. M-a impresionat mult.

Să luăm exemplu de la animale

— Gheronda, ce-i vuietul ăsta care se aude?

— Un roi de albine s-a instalat la fereastra mea[0], iar acum lucrează de zor. Dacă ați ști ce pățesc seara cu zumzăitul lor! Veniți să vă arăt stupul meu. Să vedeți ce arhitectonică folosesc albinele, deși nu au nici arhitect, nici antreprenor. Vă doresc să lucrați și voi corect, duhovnicește, să faceți stup duhovnicesc, să scoateți miere duhovnicească, ca să vină mirenii să mănânce și să se îndulcească duhovnicește.

— Ce înseamnă, Gheronda, ceea ce spune Psalmistul: *„Oameni și dobitoace vei mântui, Doamne”*[0]?

[0] Vezi *Ieșire* 16, 13; și *Numeri* 11, 31-32.

[0] Roiul intrase prin găurile oblonului și își făcuse stupul între oblonul închis și geam. Starețul ținea mereu închisă această fereastră a chiliei și perdeaua trasă. (Faptul s-a petrecut la Sihăstria de la Suroti în iunie 1993).

[0] *Psalmul* 35, 6.

— Înțelege prin aceasta că Dumnezeu le ajută și pe animale. Câți Sfinți nu sunt ocrotitori ai animalelor! Dar și ele, sărmanele, ce trag! Noi nici măcar o săptămână nu am putea să facem ascultarea pe care ele o fac față de om. Dacă le dau de mâncare, bine, dacă nu, rămân flămânde. Dacă nu fac ceea ce le spune stăpânul lor, sunt lovite. Și câtă osteneală fac, fără să aștepte vreo răsplată! Pe când noi putem câștiga Raiul doar și cu un singur „Doamne miluiește”. Oare puțin lucru este ăsta? Așadar, ne-au întrecut și în neagoniseală, și în răbdare, și în ascultare.

Să luați aminte la animale, fiindcă asta vă este de ajutor. Observ cu câtă sârguință lucrează furnicile, fără să aibă supraveghetor. Eu nu am găsit la niciun om finețea pe care am văzut-o la furnici. Cele tinere se duc și cară în mușuroi lemnișoare și o mulțime de alte lucruri nefolositoare, deoarece încă nu știu ce trebuie să aducă. Cele bătrâne le lasă să care orice, fără să le taie râvna, iar apoi scot afară din mușuroi tot ce aduc nefolositor. Apoi cele tinere, încet-încet, văd ce cară cele bătrâne și așa învață ce trebuie să aducă. Dacă eram noi, am fi spus: „Ia vino-ncoace! Ce cari tu aici? Aruncă-le repede afară!”.

Dumnezeu a făcut animalele ca să se slujească omul de ele, dar și ca să ia exemplu de la ele. Omul, dacă este om, de toate se folosește.

Olet, pasărea cea mărinimoasă

În ultima voastră scrisoare[0] îmi trimiseseră-ți o imagine cu Adam și cu animalele în Rai. M-am gândit, așadar, să vă trimit și eu la rândul meu o pasăre desenată, căci dacă vă trimiteam un șarpe desenat, cred că vă cuprindea frica. Această pasăre pe care v-am desenat-o este prietenul meu cel mai apropiat. Am

[0] Surorile Sihăstriei îi trimiseseră Starețului scrisoarea în primăvara anului 1975.

numit-o Olet, care în arabă înseamnă „copil”[0]. Locuiește pe un deal aflat la o depărtare de 500 de metri de Coliba mea[0]. În fiecare zi la amiază merg și îl tratez cu dulciuri. Când îi dau ceva să mănânce, ciugulește puțin și apoi pleacă. Eu îl strig să vină. Dar el pleacă și după puțin vine pe furiș, pe la spate și se ascunde sub vesta mea. Când dau să plec, mă petrece pe o distanță de aproape 100 de metri, iar eu, ca să nu vină în urma mea și să obosească, îi las niște fărâmituri, ca să aibă o ocupație, și plec repede ca să-mi piardă urma.

În ultimul timp s-a lăsat de asceză și caută traiul bun… Nu mai mănâncă nici orez măcinat, nici posmag muiat, ci numai viermișori, pe care vrea să-i pun în… „farfurie”, adică în palma mea, și să-i mănânce de acolo. Boierie, nu glumă!

Zile întregi prăznuiesc cu Olet și cu prietenii lui. Poate că cineva mă va întreba: „De ce faci excepție cu Olet? De ce nu faci același lucru și cu celelalte păsări?”. Și răspund: Când îl strig pe Olet, aduce împreună cu el și alte păsări, prieteni de-ai lui, care aleargă îndată la mâncare, în timp ce Olet vine din ascultare și din dragoste. Chiar și atunci când este flămând, stă destulă vreme împreună cu mine și uită mâncarea; trebuie să-i amintesc eu de ea. Chiar și acum când s-a încălzit timpul și găsește insecte să mănânce, când îl strig, el tot vine, din ascultare, deși este sătul și nu-l silește foamea. Ei, cum să nu te bucuri de această păsărică mărinimoasă mai mult decât de celelalte păsări?

De multe ori îmi vine, din dragostea cea multă pe care o simt pentru el, să-i strâng în palmă, dar mă tem ca nu cumva să fac precum maimuța, care din prea multă dragoste își strânge atât de tare puii încât în cele din urmă îi sufocă. De aceea îmi înfrânez sentimentele și mă bucur de el de departe, ca să nu-l vatăm[0].

Într-o zi am ajuns mai târziu pe deal, iar Olet, deoarece vântul sufla foarte tare, s-a culcat devreme. I-am lăsat mâncarea și am plecat fără să-l văd. A doua zi am pornit foarte devreme să-l caut, fiindcă mă cuprinsese neliniștea și mă temeam ca nu cumva să-l fi mâncat vreun șoim. El, când a văzut dimineață mâncarea care i-am lăsat-o de cu seară, „l-a mustrat cugetul” și a coborât la jumătatea drumului și mă aștepta. Când m-a văzut,

[0] Pasărea era o prigorie (măcăleandru).

[0] Coliba Cinstitei Cruci.

[0] Purtarea Starețului cu animalele nu era o simplă manifestare a atașamentului său față de animale, ci expresia inimii sale milostive, a cărei dragoste se revărsa asupra întregii zidiri.

făcea ca un nebun de bucurie. Eu îi dădeam să mănânce, dar el căuta mai mult compania mea, decât mâncarea. Mă minunez de asceza, dragostea și recunoștința pe care le are. Rugați-vă să dobândesc și eu virtuțile lui!

Nădăjduiesc să nu vă plângeți de ceva; vi le-am spus pe toate, fără să-i cer lui Olet consimțământul. Cred că nici el n-o să se supere, de vreme ce nici voi n-o să mai spuneți altora… Vă transmit multe salutări de la el și de la mine.

La Coliba mea vin nu numai păsările cele zburătoare, ci și alte animale: șacali, iepuri, veverițe, broaște țestoase, șopârle, șerpi. Toate se satură de revărsarea dragostei mele și mă satur și eu când se satură ele. Și astfel, toți împreună, *„fiarele și toate dobitoacele, târâtoarele și păsările cele zburătoare”*[0], *„lăudăm, binecuvântăm și ne închinăm Domnului”*[0].

[0] *Psalmul* 148, 10.

[0] Din cântarea a 8-a (Cântarea celor Trei Tineri). Vezi *Octoihul mic*.

PARTEA A TREIA

NOBLEȚE ȘI MĂRINIMIE

«Acolo unde există noblețe, lucrarea nu se face cu zgomot, nu se face la vedere.

De aceea acolo Se odihnește Hristos și acolo este binecuvântarea lui Hristos».

CAPITOLUL 1

Noblețea, măreția lui Dumnezeu

Ce este noblețea

— Gheronda, la ce să luăm aminte mai mult în Postul Mare?

— La noblețe, la noblețea duhovnicească.

— Gheronda, Postul Mare nu este mai mult o perioadă de pocăință?

— Noblețe, noblețe, ca să fiți prinși în mreaja lui Hristos. Altfel nu-i chip să sporiți. Dacă ați ști ce aduce noblețea, ați vâna-o zi și noapte; nici n-ați mai dormi. Dacă cercetezi cu de-amănuntul noblețea duhovnicească, vei vedea ascunsă în ea măreția lui Dumnezeu.

— Gheronda, ce este noblețea mai exact?

— Noblețea duhovnicească este superioritatea duhovnicească, este jertfa. Un suflet nobil are pretenții numai de la sine însuși, iar nu de la ceilalți. Se jertfește pentru ceilalți, fără să aștepte răsplată. Uită tot ce dă, dar își amintește până și cel mai mic lucru care i se dă. Are mărinimie, are smerenie și simplitate, are lipsă de interes, cinste… le are pe toate. Are cea mai mare bucurie și veselie duhovnicească.

Noblețea duhovnicească are Harul lui Dumnezeu, este – cum să spun? – o însușire dumnezeiască. Acolo unde există noblețe, lucrarea nu se face cu zgomot, nu se face la vedere. De aceea acolo Se odihnește Hristos și acolo este binecuvântarea lui Hristos.

Noblețea duhovnicească este dreptate duhovnicească

— Gheronda, noblețea duhovnicească este mai presus de dreptatea duhovnicească?

— Noblețea duhovnicească are dreptate duhovnicească, iar dreptatea duhovnicească are noblețe duhovnicească sau, mai bine spus, noblețea este dreptate duhovnicească. De aceea omul care are noblețe duhovnicească nu este supus legii – *„legea nu este pusă pentru cel drept”*[0]. Un astfel de om preferă să fie ucis decât să ucidă.

— Gheronda, când mi se cere să fac un lucru, îndată mă gândesc că am și alte treburi de făcut și mă împotrivesc.

[0] Vezi I *Timotei* 1, 9.

— Dacă dobândești noblețe, le depășești pe toate acestea. Nu folosi logica, fiindcă noblețea este în afara logicii. Voi vreți să aranjați lucrurile cu logica omenească, cu dreptatea lumească. Unde este dreptatea duhovnicească? Nu am spus că omul, cu cât este mai duhovnicesc, cu atât are mai puține drepturi în această viață? Omul duhovnicesc doar dăruiește și niciodată nu caută să primească?

— Dar de ce în Evanghelie se spune: *„Oricine cere ia și cel ce caută găsește”*[0]?

— Asta-i altceva. Când ceri de la Dumnezeu pentru tine însuți un lucru din care lipsește dragostea pentru aproapele înseamnă că tot de interesul tău te îngrijești. Pe când, de pildă, atunci când o mamă cere de la Dumnezeu să i se facă bine copilul sau să meargă lucrurile bine în familie, aceasta nu este pentru ea însăși, ci pentru binele casei. Iată, femeia cananeeancă despre care vorbește Evanghelia[0] nu cerea nimic pentru ea. Alerga în urma lui Hristos și Îl ruga să o ajute pe fiica ei care avea demon. Atunci Apostolii s-au apropiat de Hristos și I-au spus: *„Fă ceea ce Îți cere ca să nu alerge în urma noastră și să strige!”*. Dar El le-a răspuns: *„Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israil”*[0]. Cananeeanca însă a continuat să ceară ajutor. Atunci Hristos S-a întors spre ea și i-a spus: *„Nu este bine să iei pâinea fiilor și să o arunci câinilor”*[0]. Dar aceea I-a răspuns: *„Da, Doamne, dar și câinii mănâncă din fărâmiturile ce cad de la masa stăpânilor lor”*. Atunci Hristos i-a spus: *„Pentru cuvântul acesta al tău, fiica ta s-a tămăduit”*[0]. Ați văzut ce credință avea, ce smerenie, ce noblețe, ce superioritate? Dacă ar fi avut egoism, I-ar fi spus lui Hristos: „Nu mă așteptam de la Tine să mă faci și câine! M-ai dezamăgit!” și ar fi plecat revoltată. Ar fi avut și cugetul împăcat că s-a purtat foarte corect, foarte drept. Ba încă I-ar mai fi spus: „Mă mir cum de stă atâta lume și Îl ascultă!”…

— Gheronda, credința ei a ajutat-o?

— Noblețea ei a fost cea care a ajutat-o să aibă o așa credință. Nu avea niciun pic de părere de sine și nici vreo pretenție. Avea și gândul cel bun: „De vreme ce Dumnezeu a spus asta despre poporul lui Israil, înseamnă că știe El ceva. Noi aparținem unui alt neam”.

[0] *Matei* 7, 8; *Luca* 11, 10.
[0] Vezi *Matei* 15, 21-28; *Marcu* 7, 24-30.
[0] *Matei* 15, 24.
[0] *Matei* 15, 26.
[0] Vezi *Matei* 15, 27-28; *Marcu* 7, 28-29.

— Gheronda, cum pot să dobândesc noblețea?

— Să te miști smerit, cu râvnă curată și întotdeauna să te jertfești. Să cultivi sensibilitatea duhovnicească. Să rămâi netulburată când altul te deranjează și să te bucuri că ești deranjată și că nu deranjezi. Căci sunt unii cărora nu le pasă dacă îi deranjează pe alții, ci îi preocupă numai să nu fie ei deranjați. Alții nu vor nici să deranjeze pe alții, dar nici să fie deranjați. Iar alții spun: „Sunt sensibil, nu pot suporta nici măcar o vorbă”. Dar ei îi jignesc pe alții. Ce fel de sensibilitate este aceasta? Adevărata sensibilitate are noblețe.

— Gheronda, dacă cineva are defecte, dar se luptă să dobândească noblețea, va fi ajutat?

— Noblețea va alunga defectele.

— Gheronda, libertatea duhovnicească înseamnă slobozirea de patimi?

— Libertatea duhovnicească este noblețea despre care vă spun că trebuie să o aveți. Și pentru ca omul să aibă noblețe, trebuie să nu existe înăuntrul său patimi josnice, micime sufletească etc. Dumnezeu nu stă acolo unde este micime sufletească, fiindcă Dumnezeu este din fire bun.

— Pentru ca să iubesc reaua-pătimire, tot la noblețe trebuie să lucrez?

— Ah, încă nu ați înțeles ce înseamnă noblețe! Noblețea are în ea și vitejie, căci atunci lucrează inima. Ca să înțelegeți ce înseamnă noblețe, gândiți-vă la Hristos. Ce a păstrat Hristos pentru El Însuși? Nimic. A dat totul. S-a jertfit și Se jertfește mereu pentru noi toți. Ne dă dragostea Sa și ia păcatele noastre. Noi însă, dimpotrivă, vrem doar să primim dragoste. Gândiți-vă și la ceea ce fac părinții: se jertfesc mereu pentru copiii lor, cu toate că se poate ca mai târziu să primească și lovituri de la ei. Și chiar dacă știu ce îi așteaptă, ei tot se jertfesc. Același lucru îl fac și animalele și păsările. Rândunica se îngrijește de puii ei, iar ei la rândul lor se vor îngriji, când vor crește, de puii lor. Așa a rânduit dragostea nobilă a lui Dumnezeu.

Prin noblețe omul intră în legătură cu Dumnezeu

— Cum se înrudește omul cu Dumnezeu, Gheronda?

— Totul este ca omul să dobândească noblețea duhovnicească. Atunci se înrudește cu Dumnezeu.

— Gheronda, se poate ca o maică să-și facă la chilie îndatoririle ei duhovnicești, iar apoi să nu se mai încumete să ajute la o ascultare de obște?

— Ce fel de îndatoriri duhovnicești[0]? În dauna celorlalți? Adică celălalt să se ostenească, iar eu să împlinesc îndatoriri duhovnicești? Asta nu înseamnă îndatorire duhovnicească, mai ales pentru un tânăr. Tânărul trebuie să caute cum să ajute un bătrân. Adică tânărul să împlinească așa-zise îndatoriri duhovnicești, iar un bătrân să se chinuie să scoată la capăt o treabă. Oare aceasta poate fi socotită jertfă sau nobleţe? Să studiez, să-mi fac îndatoririle mele duhovnicești, iar treburile să le las pentru ceilalți? Astea-s lucruri găunoase! Multe suflete nu au sesizat încă sensul vieții duhovnicești. Nu au gustat schimbarea adusă de nobleţe; se gândesc la ei înșiși.

În încercări omul dă examene. Îmi amintesc că odată, pe când mă aflam în viața de obște[0], părinții îmi spuseseră să rămân la chilie și să nu fac niciun efort, fiindcă vărsam mereu sânge. La un moment dat îl văd pe fereastră pe un bătrânel, pe portar, cum se chinuia să despice cu securea o buturugă, ca să o ardă în cămin. Acest bătrânel avea probleme cu intestinele și din pricina neîncetatelor hemoragii era foarte slăbit. Gândiți-vă că dormea încălțat cu papucii, fiindcă nu avea putere să-i lege și să-i dezlege. Sar atunci din pat, apuc securea, lovesc de două-trei ori buturuga și o despic. Dar îndată m-a podidit sângele pe gură. Ai înțeles? Nici măcar nu m-am gândit la starea mea, nici n-am mai ținut seama de mine însumi.

Nobleţe duhovnicească! Nimic altceva nu-L înduioșează atât de mult pe Dumnezeu ca nobleţea. Ea este receptorul Harului dumnezeiesc. Cât de simple și de ușoare sunt lucrurile și cât de grele le facem noi! În toate este nevoie de nobleţe duhovnicească. Dacă cineva nu va înțelege lucrul acesta, chiar de va face trei privegheri pe săptămână sau de va ține de trei ori pe lună post negru de trei zile sau se va ruga ore întregi, chiar de își va păstra și curăția trupească, toate acestea nu-i vor fi de niciun folos. Nu spun că nu trebuie să le facă cineva și pe acestea, dar să se îngrijească să dobândească lucrul cel mai important dintre toate: nobleţea duhovnicească, care este curăția sufletească. Să nu existe înăuntrul lui interes propriu, voie proprie, egoism, dorință de a plăcea oamenilor și celelalte,

[0] Prin îndatoriri duhovnicești se înțelege lucrarea duhovnicească pe care o face monahul la chilia sa. (Rugăciunea lui Iisus, metanii, studiu duhovnicesc, etc.).

[0] Starețul s-a nevoit în Mănăstirea Esfigmenu (Sfântul Munte Athos) între anii 1953-1955.

pentru a se face plăcut lui Dumnezeu. Când nu există toate aceste patimi, atunci, chiar și fără să se roage, omul are curăție sufletească și se înrudește cu Dumnezeu, se unește cu El.

Numai prin noblețe omul reușește să intre pe aceeași frecvență cu Dumnezeu și să aibă legătură cu El, să lucreze pe frecvența lui Dumnezeu. Altminteri, butonul este întors pe o altă frecvență. De aceea căutați să schimbați antena… Există antene verticale și orizontale. Cele verticale se „sprijină” pe ele însele și nu fac bine contactul, pierd ușor semnalul. Pe când cele orizontale se extind și de aceea au o rază mare de recepție, încât reușesc să perceapă chiar și semnalele slabe. Vreau să spun că cel care se sprijină pe sine însuși nu s-a eliberat de propriul eu, nu are noblețe. De aceea nu are nici Harul lui Dumnezeu, nici luminare dumnezeiască.

Omul fie devine un mic nobil, fie rămâne un nefericit

— Gheronda, invidiez, mă cert și mă port fără discernământ.

— E firesc să te certi din moment ce îți lipsește noblețea părintească, duhovnicească. Ca să dobândești discernământ, caută să dobândești noblețea cea duhovnicească. Dar, ia spune-mi, ce gânduri ți-au trecut prin minte când nu ți-am trimis și ție o iconiță, precum celorlalte maici, și ce ai gândit când data următoare ai primit-o pe cea mai mare? Fă și o socoteală duhovnicească, ca să arunc și eu o privire peste ea și, dacă este corectă, îți voi face o sculptură cu Sfântul Munte și ți-o voi trimite din Sfântul Munte. Începusem să fac una cu mănăstirile, cu pietrele, drumurile, caldarâmurile… Avea aproximativ 20 de centimetri și era pe jumătate terminată, dar mi-au luat-o niște copii. Voiau s-o aibă de binecuvântare și de aceea au insistat să le-o dau.

— Gheronda, copiii ăștia trebuie să fi fost foarte buni…

— Dacă erau copii foarte buni, ar fi avut noblețe și nu ar fi cerut-o așa de insistent. Eu le-am spus: „Să o termin mai întâi. Cum să v-o dau pe jumătate făcută?”. Însă ei insistau: „Nu, dăne-o așa! De ce să te chinuiești s-o mai termini?”. Ai înțeles? Mă ușurau, chipurile. Ce lume există astăzi!… Gândiți-vă, cineva mi-a cerut de binecuvântare ochiul.

— Vorbiți serios, Gheronda?

— Da, foarte serios! Să-i dau ochiul de binecuvântare! Era unul de vreo treizeci de ani, își pierduse lumina ochilor și trebuia să facă o operație. Îl aduseseră la Colibă. Mi s-a făcut

milă și m-a durut atât de mult pentru el, încât i-am spus: „Ascultă, nu te mâhni! Dacă cumva operația nu reușește, îți voi da ochiul meu. Mie îmi ajunge unul cu care să mă pot sluji singur”. A venit apoi după puțin timp bucuros, deoarece operația reușise și vedea bine cu amândoi ochii. Vine, așadar, și-mi spune: „Am venit ca să-mi dai ochiul!”. „Bine, dar de vreme ce vezi acum…”. „Nu, îl vreau de binecuvântare”, îmi spune. M-a durut iarăși pentru el, dar de data aceasta l-am compătimit că nu avea nicio urmă de noblețe. Asta e altă durere…

— Gheronda, am observat că, atunci când fac un lucru pe care ceilalți îl vor aprecia, îl fac cu mai multă poftă.

— Știi de ce-mi aduci aminte acum? De o fetița amărâtă, pe nume Spiridula. Un fierar a pus-o odată să sufle în cărbuni cu foalele și îi spunea continuu; „Suflă, Spiridula, suflă și am să-ți iau o fustiță nouă”. Iar aceea, biata de ea, fiindcă îi făgăduise o fustă nouă, îi dădea zor; își ridica mânuțele și sufla în cărbuni cu foalele. Ai înțeles? Dacă nu vei dobândi noblețe, vei fi ca Spiridula. Omul fie devine odraslă de nobil, fie rămâne un nefericit.

— Gheronda, îmi spune gândul că nu mă ajutați ca pe celelalte maici.

— Deși ți-am dăruit multe, atât de departe, cât și de aproape, de fiecare dată când veneam de la Sfântul Munte, se vede că nu le-ai păstrat, ci le-ai risipit. Iar acum ești ca o cerșetoare deznădăjduită, care a pierdut tot ce a adunat. Ce să-ți fac? Mă voi ruga ca să devii bogată în Hristos. Ca să pleci din cocioaba cu tinichele și să fii de acum fiică nobilă a lui Hristos.

Mă înduioșează mult oamenii care au noblețe. Cel care are noblețe intră singur, fără să mă întrebe – nici eu nu-l întreb – înăuntrul meu și se sălășluiește în inima mea, iar eu îl port cu mine și mă bucur de el de aproape, oricât de departe s-ar afla cu trupul.

CAPITOLUL 2

Mărinimia, dragostea cea mult recunoscătoare

Cei mărinimoși sunt suflete nobile

— Gheronda, ce este mărinimia?

— Ce spune dicționarul? Cuvântul „mărinimie”[0] [filotimie] greu se traduce într-o altă limbă.

Vezi, au grecii cusururile lor, dar au și două daruri de la Dumnezeu: mărinimia și vitejia cu care pe toate le prăznuiesc.

Dar să vă spun ce scrie în dicționarul meu: mărinimia este esența plină de evlavie a bunătății; dragostea cea mult recunoscătoare, care este numai bunătate și smerenie. Este dragostea curățită a omului smerit, care nu pune deloc egoism în ceea ce face și a cărui inimă este plină de finețe duhovnicească, sensibilitate și recunoștință către Dumnezeu și către chipurile lui Dumnezeu, semenii săi.

Cei mărinimoși se topesc lăuntric de recunoștință față de Dumnezeu, pe care și-o manifestă duhovnicește în orice fel, ca niște copii ai lui Dumnezeu. Deoarece aceștia se mișcă în spațiul ceresc al doxologiei, primesc cu bucurie și încercările. Îl slăvesc pe Dumnezeu pentru ele, ca și pentru binecuvântări, și primesc continuu binecuvântarea lui Dumnezeu.

Cei mărinimoși sunt suflete nobile. Sunt mișcați de orice gest de bunătate din partea celorlalți, fie cât de mic, și se străduiesc să-l răsplătească. Dar orice ar face, au simțământul că nu l-ar putea răsplăti vreodată și niciodată nu îl uită.

— Gheronda, cel care îl iubește cu adevărat pe binefăcătorul său își vădește în felul acesta mărinimia?

— Cel care îl iubește numai pe binefăcătorul său nimic nu face. Dar, din nefericire, astăzi nici această mărinimie nu mai există; rar găsești un om care să aibă recunoștință. Ce mărinimie aveau oamenii mai demult! Îmi spuneau părinții mei că un industriaș austriac, stabilit în Adana, l-a scăpat pe tatăl meu de la turci. Apoi a dat faliment sărmanul și considera o jignire faptul de a mai rămâne în Adana, dar nici nu voia să se întoarcă în Austria. Atunci tatăl meu, care nu uitase niciodată că

[0] Aici Starețul folosește cuvântul φιλότιμο (filótimo), a cărui bogăție semantică pune înaintea traducătorului o varietate de termeni – mărinimie, mărime de suflet, sârguință, râvnă, osârdie –, fiecare dintre aceștia neputând să acopere de unul singur sensul termenului grecesc. Un caz asemănător avem atunci când vrem să traducem cuvântul românesc *dor* într-o limbi străină. (n.tr.).

îi salvase viața, l-a luat la casa lui din Farasa și l-a îngrijit la bătrânețe.

— Mărinimia are vreo limită?

— Nu are limită. Este o mare și continuă nebunie… O nebunie duhovnicească!

— Gheronda, are mărinimia nevoie de discernământ?

— Mărinimia are și discernământ, și sensibilitate, și noblețe… Pe toate le are… Cel mărinimos nu este prost; poate să fie nedreptățit, dar Îl are pe Hristos înăuntrul său, căci Cel mai nedreptățit este Hristos.

Hristos Se bucură de nevoința noastră cea făcută cu mărinimie

— Gheronda, spuneți-mi ceva despre cum să mă nevoiesc.

— Vitejie, noblețe, mărinimie! Să lucrezi pentru Hristos cu mărinimie. Iar în sufletul care are intenție bună, duh de nevoință și mărinimie, Hristos lucrează fără zgomot.

— Gheronda, de ce nu mă umplu de rugăciune, deși mă îngrijesc să fiu conștiincioasă în îndeplinirea îndatoririlor mele duhovnicești?

— Ei, și cum să te umpli? Oare așa te vei umple? Trebuie sucit butonul în altă parte. Cercetează să vezi cât lucrezi în viața duhovnicească cu rațiunea și cât cu inima; cât ești mișcată de consecvența de tip european și cât de mărinimia ortodoxă. Ceea ce noi numim „consecvență” este uneori egoism și ne fură. Să par consecvent, ca să arăt celorlalți că sunt în regulă cu toate. Însă atunci viața mea intră într-o mare neorânduială sufletească. Să te miști peste tot cu mărinimie, căci pe această frecvență lucrează Hristos, Maica Domnului, Sfinții… Harul dumnezeiesc nu vine fără mărinimie.

— Gheronda, obosește trezvia permanentă?

— Obosește dacă intră la mijloc egoismul, căci atunci omul se constrânge pe sine însuși. Dar când intră la mijloc mărinimia, nevoința se face cu inima, și atunci trezvia nu obosește, căci este îndulcită de mărinimie. Eu cred că tu te cam căznești în nevoința ta, fiindcă îți impui cu o oarecare disciplină să faci cutare sau cutare lucru. Și, fără să-ți dai seama, intră și egoismul: „Să fac asta, ca să mă sfințesc”. Să-ți împlinești nevoința, nu ca să te sfințești, ci ca să Se bucure Hristos. Dacă ai lucra ca să Se bucure Hristos, nevoința ta ar fi ușoară și ai avea înăuntrul tău mângâiere dumnezeiască. Acum ai o nevoință aspră și fără mângâiere. Hristos este Părinte iubitor, iar nu tiran. Hristos se bucură de nevoința noastră cea făcută cu

mărinimie.

Când omul se nevoiește duhovnicește cu mărinimie, simte o veselie lăuntrică, fiindcă Dumnezeu îi dă mulțumire duhovnicească. Desigur, cel mărinimos niciodată nu se nevoiește ca să afle odihnă sau ca să primească vreo mulțumire. Și chiar dacă Dumnezeu nu-i va da Raiul, el nu se va mâhni, căci nu se nevoiește cu gândul: „Să mă nevoiesc ca să merg în Rai, ca să o duc bine și să nu sufăr în iad", ci nu păcătuiește din mărinimie, deoarece nu vrea să meargă în iad și astfel să-L rănească pe Hristos, Binefăcătorul Său. Iar dacă Hristos îi va spune că și în Rai va avea parte de suferințe mucenicești etc., el tot acolo va voi să meargă din dragoste pentru Hristos.

Dușmanul mărinimiei este iubirea de sine

— Gheronda, omul mărinimos are întotdeauna și lepădarea de sine?

— Dacă mărinimia lui este curată, atunci are și lepădarea de sine. Cu cât omul scoate egoismul din dragostea lui, cu atât mai multă mărinimie dobândește. Acolo unde există iubire de sine, nu există mărinimie, căci dușmanul mărinimiei este iubirea de sine.

— Gheronda, cu toate că lucrez cu mărinimie dacă este nevoie chiar și douăsprezece-treisprezece ore pe zi, dacă mi se cere să fac un lucru pe care nu l-am programat, mă împotrivesc.

— Să nu numești asta mărinimie! Cel care are mărinimie nu se împotrivește atunci când i se cere ajutorul, nici nu spune câte ore lucrează. Când eram în viața de obște, cel care lucra cel mai mult se ascundea. De pildă, un frate aduna doi saci de măsline și spunea că a adunat un coșuleț și că altul a adunat mulți saci. Aceasta înseamnă dragoste. Aici dacă întrebi: „Care soră a adunat măslinele?", „Eu", îți va răspunde cutare maică. Ei, mai bine de nu le-ar fi adunat. Dacă ați pornit spre monahism ca să primiți laude, atunci păcat de banii cheltuiți pentru drum.

— Gheronda, când văd că avem multă treabă, pe mine mă cuprinde panica și mă stresez.

— Dacă aș fi în locul tău, m-aș sili să termin și treaba celeilalte maici. Pe când învățam tâmplăria, meșterul luase ca ajutor și pe un alt băiat care era mai mare decât mine și mai plinuț, dar era cam leneș. Meșterul ne dădea de lucru, iar el stătea. „Ce, să-l îmbogățesc eu pe meșter?", spunea el și nu

făcea nimic! „Ascultă, îi spuneam, dacă vrei să înveți meserie, trebuie să lucrezi!”. Lui însă nu-i păsa de nimic. Și așa făceam și treaba lui. „Cel puțin stai pe banc ca să ții scândurile, iar eu să le despic, deoarece pierd timpul tot strângându-le cu presa și iarăși desfăcându-le”. Puteam să spun: „Mi-am terminat treaba mea, sunt în regulă” și să vină meșterul și să-i spună: „Tu ce-ai făcut? Cum de acesta care este mai slab decât tine a isprăvit atâta treabă?”. Dar nu m-aș fi mâhnit eu dacă l-ar fi certat? Să mă fi mândrit că mă lăuda pe mine, iar pe el îl dojenea? M-ar fi ajutat acest lucru? În cele din urmă a luat ce-a meritat, fiindcă nu a învățat meserie și lucra apoi la cazma. Omul mărinimos se va pricopsi oriunde s-ar afla, pentru că va lucra cu mărinimie. Pe când omul care nu cultivă mărinimia pe care i-a dat-o Dumnezeu, orice ar face, tot nepricopsit va fi.

Odinioară vedeam același lucru și la bietele animale, și la boi, și la cai. Când erau la jug unul se opintea cu mult zel, iar celălalt nu trăgea deloc. Cel mai zelos se silea și-l tragă și pe celălalt. Și în cele din urmă animalul care nu trăgea cu zel sfârșea la măcelar. Știți cât m-a durut pentru un bivol? Înjugam trei animale împreună, iar acela, sărmanul, cu toate că nu era atât de puternic, se silea să înainteze și le trăgea și pe celelalte două. Cu cât se silea mai mult, cu atât asuda mai tare. Ce-i vom răspunde lui Hristos dacă ne arată un astfel de animal și ne zice: „Uitați-vă la el cum le trăgea și pe celelalte două! Voi ce ați făcut?” Ah, măi copii, luați lucrurile în serios! Viața duhovnicească este vitejie. Vi se oferă atâtea posibilități!

Cei mărinimoși au conștiința delicată și sunt ajutați de Dumnezeu

— Gheronda, cel mărinimos își dă seama de faptul că este mărinimos?

— Tu ești? Binecuvântato, lucrul ăsta se vede! Fiecare își dă seama mai mult sau mai puțin de starea în care se află, primește o încredințare lăuntrică, fiindcă simte odihnă lăuntrică și pace. Dar nici cel mărinimos nu se laudă, nu spune: „Eu sunt mărinimos”, căci se gândește întotdeauna: „Trebuie să mă mișc cu mai multă mărinimie”.

Omul mărinimos este sincer, se nesocotește pe sine, este simplu, are smerenie. Toate acestea nu numai că-i aduc odihnă lui însuși, ci se fac simțite și celuilalt. Comunică lăuntric cu celălalt și îl înțelege. Și dacă, pentru a nu-l mâhni, îi spui în timp ce suferi: „Mă simt foarte bine”, acela își dă seama că suferi și încearcă să nu te obosească. Iar altul, deși te vede

descurajat și amețit, pentru că vrea să te mai rețină, îți spune: „Te văd, Gheronda, mai bine ca niciodată, te văd foarte sănătos”. Și ar fi oarecum îndreptățit, dacă ar avea măcar vreo problemă serioasă. Cel mărinimos, dimpotrivă, și să aibă nevoie, spune: „Gheronda, doar o binecuvântare vreau să-mi dai! Nu vreau să te rețin”. Pe unul ca acesta din urmă îl opresc lângă mine, și ochii i se umplu de lacrimi. Iar el zice: „Gheronda, mai bine să plec, căci te văd obosit”. Ei, cum să nu primească ajutor dumnezeiesc unul ca acesta?

Există oameni care, din mărinimia lor, își dau imediat seama ce anume îi este de ajutor și-l mulțumește pe celălalt, în sensul cel bun, fiindcă se gândesc mereu la celălalt, iar nu la ei înșiși. Unii, deși nu mă cunosc, își dau seama de ce anume am nevoie: îmi trimit câte un pachețel și găsesc în el exact ce-mi trebuie. Din pachetul lor, ajungi să le înțelegi întreaga lume lăuntrică. Le vezi finețea conștiinței lor oglindindu-se în orice lucru.

— La Coliba Sfinției Voastre, reușesc uneori să vă vadă aceia care sunt mai obraznici și insistă.

— Da, dar răsplătiți sunt cei mărinimoși care din delicatețe nu vor să-mi strice liniștea. Când am venit data cealaltă, a trecut pe-aici ca să mă vadă un tată împreună cu familia lui. Am stat de vorbă cu el și separat, am vorbit cu el și împreună cu femeia și copiii lui. După două-trei zile a venit din nou. În acel ceas vorbeam cu cineva, iar afară aștepta o fată care venise de la Atena cu avionul ca să mă întrebe despre o chestiune care o preocupa. „Pot să-l rețin pe Stareț cinci minute?” i-a spus el, iar ea i-a cedat rândul. Și a așteptat fata o oră și jumătate ca să iasă domnul care îi ceruse să-i cedeze rândul doar pentru… cinci minute. Când el a ieșit, venise deja timpul ca ea să plece la aeroport. Atunci sărmana a venit și mi-a spus: „Părinte, dați-mi binecuvântarea Sfinției Voastre! Am venit din Atena ca să vă cer sfatul într-o problemă de-a mea, dar acum nu mai apuc. M-am învoit de la serviciu pentru câteva ore, și acum trebuie să plec ca să nu pierd avionul”. Ei, cum pot să uit acest suflet? În cele din urmă omul este ajutat de Dumnezeu numai atunci când are noblețe sufletească.

— Gheronda, omul mărinimos nu se chinuiește când trăiește lângă oameni dificili?

— Scopul este să-și arate mărinimia către oamenii suciți. Evanghelia spune: „Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea?”[0].

[0] *Luca* 6, 32.

Cei mărinimoși și sensibili se lasă nedreptățiți de bunăvoie, fie datorită renunțărilor pe care le fac din dragoste pentru alții, fie din pricina vicleniei celorlalți, însă niciodată nu așteaptă și nu urmăresc să li se facă dreptate în viața aceasta deșartă. Cei mărinimoși le plătesc pe toate în această viață, dar primesc și ajutorul lui Dumnezeu, iar în cealaltă viață vor avea multă răsplată.

PARTEA A PATRA

VLĂSTARE ALE DRAGOSTEI ȘI SMERENIEI

Simplitate și Curăție
Credință și Nădejde
Răbdare – Bucurie – Discernământ

«Numai lângă Hristos găsești bucuria adevărată, curată, căci numai Hristos dăruiește bucurie și mângâiere adevărată».

CAPITOLUL 1

Simplitatea și curăția

Simplitatea, primul vlăstar al smereniei

Primul vlăstar al smereniei este simplitatea. Iar când în om există simplitate, există și dragoste, jertfă, bunătate, mărinimie, evlavie. Omul simplu are curăție sufletească și o încredere neiscoditoare în Dumnezeu. Simplitatea a fost starea lui Adam dinainte de cădere, când le vedea pe toate curate, deoarece era îmbrăcat în Harul lui Dumnezeu.

— Gheronda, atunci când se spune: „Harul se află în simplitate”, se referă la Harul dumnezeiesc?

— Firește. Omul simplu și fără de vicleșug, deoarece are smerenie, primește Harul de la Dumnezeu, Care este simplu și din fire bun.

— Gheronda, se poate să umble cineva cu simplitate și să aibă mândrie?

— Asta nu se poate. Nu există mândrie în omul care are simplitate adevărată.

— E posibil ca să imite cineva unele manifestări ale omului simplu, fără ca să aibă simplitate adevărată?

— Da, se poate ca prefăcându-se a fi simplu, să reușească ceea ce urmărește. Înăuntrul simplității celui care joacă rolul omului simplu pentru a-și atinge un scop există cea mai grosolană viclenie. Este ca și cum un bătrân ar purta șosete de copil mic, ca să i se facă și lui hatârurile ce i se fac unui copil mic. Pe când cel care are adevărată simplitate are și onestitate, și discernământ.

Una este simplitatea și alta este obrăznicia

— Gheronda, uneori consider că mă port cu simplitate, însă mi se spune că m-am purtat cu obrăznicie. Cum voi deosebi simplitatea de obrăznicie?

— Una este simplitatea și alta este obrăznicia. Obrăznicia îl satisface pe om lumește. Adică te porți obraznic și-ți satisfaci egoismul. Îți spui: „L-am pus la punct pe celălalt”. Acest lucru îți aduce o satisfacție lumească, care-n realitate nu-l mulțumește pe om. Pe când simplitatea odihnește duhovnicește și lasă în inimă o ușurare.

— Gheronda, mi se spune că mă port cu superficialitate, însă eu cred că mă port cu simplitate.

— Ascultă: când spunem „simplitate”, nu înțelegem să se poarte cineva cu neghiobie. Tu încurci lucrurile. Vorbești fără să gândești și crezi că te porți cu simplitate. Ai puțină simplitate din fire, dar îți lipsește înțelepciunea. Și, deși nu ești copil la minte, te comporți ca un copil. Din fericire, maicile te cunosc și nu te interpretează greșit.

— Se poate ca un om să fie cu adevărat simplu și totuși comportamentul lui să-i deranjeze pe ceilalți?

— Dacă cineva spune sau face ceva cu simplitate adevărată, chiar dacă ar putea fi interpretat greșit, celălalt nu-l interpretează greșit, fiindcă cel simplu are Harul lui Dumnezeu și nu pricinuiește sminteală. Pe când cel care nu are simplitate și îți vorbește cu o politețe lumească te scoate din sărite.

„Faceți-vă ca pruncii” [0]

— Gheronda, care este simplitatea firească?

— Simplitatea firească este cea pe care o are un copil mic. Pe copil, când face o neorânduială, îl certi și el plânge. Dacă îi dai apoi o mașinuță, uită totul. Nu cercetează să vadă de ce mai înainte l-ai certat, iar apoi i-ai dat mașinuța, deoarece copilul lucrează cu inima, pe când cel mare lucrează cu rațiunea.

— Există și oameni mari care au în firea lor o oarecare simplitate. Este aceasta virtute?

— Da, dar simplitatea firească, ca de altfel toate virtuțile firești, are nevoie de curățare. Omul care este simplu din fire are nerăutate, bunătate etc., dar are și vicleșugurile copilărești. Poate, de pildă, să nu gândească ceva rău despre aproapele său, dar dacă trebuie să aleagă între două lucruri, îl va lua pe cel mai bun pentru sine și-l va lăsa pe cel mai rău pentru celălalt. Este ca o bucată de aur care conține într-un procent mai mic și alte aliaje și de aceea trebuie să fie trecut prin topitoare, pentru a rămâne aur curat. Adică trebuie ca inima să se curețe de orice vicleșug, de orice interes personal și de multe alte patimi, pentru a ajunge la starea desăvârșitei simplități.

În dragostea cea adevărată a lui Hristos, în acea stare a simplității și a curăției, se dezvoltă nevinovăția copilăriei, pe care Hristos o cere de la noi când zice: *„faceți-vă ca pruncii”*. În vremea noastră însă, cu cât se răspândește politețea lumească, cu atâta se pierde simplitatea, bucuria adevărată și zâmbetul firesc.

[0] Vezi *Matei* 18, 3.

Îmi amintesc de un bătrânel de la Schitul Ivironului, Părintele Pahomie. Oricât de mare ar fi fost supărarea pe care o aveai, numai ce-l vedeai, și întristarea pleca de la sine. Iar dacă te duceai cu scopul de a-i spune multe, le uitai pe toate, îți treceau toate. Avea niște obraji roșii și râdea ca un copilaș. Era un bătrân cu o față de copil mic. Chiar de s-ar fi prăpădit lumea, el râdea. O adevărată bucurie! Nu știa nici carte, nici muzică psaltică, în afară de „Hristos a înviat!", pe care îl cânta la Paști. Când venea la biserica Schitului în sărbători, niciodată nu se așeza în strană, ci întotdeauna stătea în picioare, chiar și la privegherile de toată noaptea, și rostea Rugăciunea lui Iisus. Avea duh de nevoință și multă mărinimie. Dacă îl întrebai: „Părinte Pahomie, la ce moment se află Slujba?", el îți răspundea: „Psalmi, Părinții cântă Psalmi". El le spunea la toate Psalmi.

Acest bătrânel era foarte simplu și plin de Har. Se slobozise de patimi și de aceea era ca un copil fără de răutate. Dacă omul nu-și leapădă de mic egoismul copilăresc, mândria copilărească, încăpățânarea copilărească și rămâne într-o stare de prunc, ajunge ca la bătrânețe să aibă pretențiile unui copil mic. De aceea Apostolul Pavel spune: *„Nu fiți prunci cu mintea, ci fiți prunci cu răutatea"*[0].

Omul simplu are numai gânduri bune

Omul simplu este fără de răutate și fără de viclenie. El transformă în bine și răul, și urâtul. Are întotdeauna gânduri bune pentru ceilalți. Nu este prost, dar consideră că așa cum gândește el, tot astfel gândesc și ceilalți.

— Gheronda, dați-ne un exemplu!

— Nu v-am povestit despre acel Părinte Haralambie care a trăit mai demult la Mănăstirea Cutlumuș[0]? Fusese bibliotecar, dar în cele din urmă l-au scos din această slujire, fiindcă niciodată nu încuia ușa la bibliotecă. „De ce aveți nevoie de chei la uși? spunea el. Lăsați oamenii să citească cărțile!". Avea o asemenea simplitate și curăție, încât nu-i trecea prin minte că există și oameni care fură cărți.

Omul simplu, fiindcă are întotdeauna gânduri bune despre ceilalți, îi vede pe toți buni. Îmi amintesc și de un alt bătrânel, de părintele Teoctist de la Mănăstirea Dionisiu. Câtă simplitate avea! Într-o seară rămăsese împreună cu un monah la Karyes, la conacul mănăstirii. Noaptea târziu cineva a bătut la ușă și

[0] *I Corinteni* 14, 20.

[0] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinți aghioriți*, p.10-11.

bătrânul Teoctist a alergat să deschidă. „Lasă-l, îi spune monahul, nu-i deschide la ora asta. Ca să ne putem liniști!”. „Și de unde știi cine este? Poate să fie chiar Hristos! Să-i deschidem!”. Și s-a dus de a deschis ușa. Vedeți, omul simplu pune gândul cel bun înainte și întotdeauna ceea ce este bun așteaptă.

Simplitatea odihnește

— Gheronda, cred că simplitatea înseamnă să se poarte cineva așa cum simte lăuntric. Așa este?

— Depinde de locul în care trăiește. Pentru ca omul să se poarte cu simplitate, trebuie să găsească un mediu potrivit. În lume, mai ales în cea de astăzi, trebuie să fii atent cum te porți. Însă într-o mănăstire sau într-o familie nu ai justificare să nu te porți cu simplitate. Este foarte obositor atunci când nu există simplitate și încredere! În acest caz, ca să-i spui o vorbă celuilalt, ai nevoie de prolog, de epilog, de explicații… În felul acesta viața devine o corvoadă, o adevărată mucenicie. Pe când, acolo unde există simplitate, îi spui celuilalt „așază-te acum” și el se așază, „Acum nu este nevoie de tine, pleacă!” și pleacă, fără să te temi că te poate răstălmăci. Simplitatea odihnește, în timp ce lipsa simplității obosește.

— Gheronda, ce înseamnă: „Dobândește libertate în petrecerea împreună cu ceilalți, ca să te slobozi de tulburare”[0]?

— Să dobândești simplitate în relația ta cu ceilalți, ca să nu te zăpăcească gândurile și să te încurci. Când exprimi cu simplitate ceea ce simți, și tu te eliberezi, și pe ceilalți îi ajuți.

Odată coboram spre Atena cu mașina unui cunoscut de-al meu pentru a rezolva o problemă, împreună cu noi aflându-se și un alt domn. Pentru că mie mi se face rău în mașină, șoferul a deschis un geam, și înăuntru începea să se răcorească. „Nu cumva vă este frig?” i-am întrebat. „Nu, nu”, mi-au răspuns ei. Peste puțin însă l-am văzut pe unul dintre ei că se strânge de frig și își ia sacoul pe el. Atunci le-am spus: „să spuneți cu simplitate dacă vă este frig, ca nu cumva să se îmbolnăvească cineva dintre voi, iar eu vă voi spune când mă simt rău”. Și astfel nimeni nu a simțit drumul ca pe o povară. Dacă eu mă simțeam rău și nu vorbeam, iar celuilalt îi era frig și nu spunea, poate că unul dintre noi ajungea bolnav la Atena. De aceea și voi să vă purtați cu simplitate, căci altfel veți fi mereu neliniștite ca nu cumva celălalt să se supere sau să se smintească. De fapt

[0] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XXIII.

în felul acesta se supără omul și nu-și găsește liniștea, iar purtarea sa devine nefirească.

— Gheronda, eu înaintea altora nu pot face nici lucrul cel mai simplu. Aceasta este sfială sau mândrie?

— Uneori Dumnezeu îi dă omului o sfială exagerată care să-l frâneze și să nu pățească ceva rău. Căci, nu se știe cât de mult ar putea devia de la calea cea dreaptă dacă nu ar avea această sfială? Ceea ce trebuie să faci tu acum este să fii puțin atentă și să te încredințezi pe tine cu tărie în mâinile lui Dumnezeu. Să nu te închizi în tine și să te chinui în mod omenesc, căci înăuntrul acestei încătușări omenești se ascunde egoismul. Nu mă vezi pe mine cum mă port de firește, fără să depun vreo strădanie, când ca un bunic, când ca un tată, când ca un frate mai mare și când ca un copil?

— Gheronda, eu mă gândesc la felul cum va interpreta celălalt ceea ce îi voi spune și mă tem ca nu cumva să mă răstălmăcească.

— Tu te scurtcircuitezi, deoarece nu ai simplitate. Ascultă: să dobândești simplitatea inimii, ca să te dezvolți duhovnicește. Să primești cu simplitate observațiile care ți se fac și să te străduiești să te îndrepți, cerând totodată și ajutorul lui Dumnezeu. Se poate să ți se spună că în cutare situație te-ai purtat fără înțelepciune. Altă dată, într-o situație asemănătoare, trebuie să te gândești: „Atunci mi-au spus că m-am purtat fără înțelepciune. Acum trebuie să iau aminte să mă port înțelept”. În felul acesta dobândești încet-încet experiență, te îndrepți, înaintezi și sporești duhovnicește. La fel și celălalt învață din purtarea ta și Dumnezeu îți vede lucrarea, iar tu te încredințezi lăuntric și devii pașnică.

Simplitatea dimpreună cu nevoința osârduitoare și cu încrederea în Dumnezeu aduc pace și bucurie lăuntrică și umplu sufletul de nădejde și mângâiere.

Prin sfânta simplitate omul cunoaște tainele lui Dumnezeu

— Gheronda, studiul cărților și cunoașterea îl ajută pe om să-L cunoască pe Dumnezeu?

— Ascultă la mine: atunci când cineva lucrează duhovnicește și ajunge la o stare duhovnicească bună, vede foarte limpede anumite lucruri prin dumnezeiasca luminare, fără să le fi cunoscut mai dinainte din cărți. Și, mai ales, le vede mai limpede decât alții care au citit toate cărțile de pe lume. Prin curăția lui lăuntrică vede limpede foarte departe și foarte

adânc, fiindcă a ieșit de pe traiectoria lumească și se mișcă de acum pe cea duhovnicească, în spațiul tainelor. Toți cei care au dobândit simplitatea și curăția lăuntrică văd lucrurile suprafirești ca fiind foarte simple, ca fiind firești, căci la Dumnezeu toate sunt simple, așa cum și El însuși este foarte simplu și cum ne-a arătat-o și Fiul Său pe pământ prin sfânta Lui simplitate. Și nu folosește o putere mai mare pentru lucrurile mai presus de fire și alta mai mică pentru cele firești, ci aceeași putere pentru toate.

— Adică un om poate să cunoască tainele lui Dumnezeu chiar și fără mult studiu?

— Da, dacă are sfânta simplitate, el poate nu numai să cunoască tainele lui Dumnezeu, ci și să le trăiască. Vă amintiți de acel monah foarte simplu care s-a învrednicit să mănânce împreună cu Hristos? Acesta, înainte de a deveni monah, era cioban și singurul lucru care îl preocupa era cum să se mântuiască. Odată, prin părțile unde locuia, a trecut un pustnic și i-a spus: „Dacă vrei să te mântuiești, să mergi pe calea cea dreaptă”. El însă a luat cuvântul ăsta după literă. A apucat, așadar, pe un drum și a mers trei zile doar drept înainte, până ce în cele din urmă a ajuns la o mănăstire. Acolo egumenul, când i-a văzut dorul lui de mântuire, l-a făcut îndată monah și l-a pus să slujească în biserică. Într-o zi, în timp ce făcea curățenie în biserică, egumenul a trecut pe acolo și l-a sfătuit să-și facă treaba bine. Acela, după ce a ascultat sfaturile, l-a întrebat pe egumen arătând spre Mântuitorul Răstignit: „Gheronda, cine este Cel Care stă acolo atârnat? Sunt aici de atâtea zile, dar nu L-am văzut să coboare ca să mănânce sau să bea ceva”. Când a auzit acestea, egumenul s-a minunat de simplitatea lui și îi spune: „Eu L-am pedepsit să stea acolo sus, fiindcă nu-Și făcea bine treaba”. Monahul l-a ascultat fără să spună nimic. Seara și-a luat porția de mâncare și s-a încuiat în biserică. S-a oprit la picioarele Celui Răstignit și I-a spus cu durere: „Coboară, frate, ca să mâncăm împreună!”. Atunci Hristos a coborât și a mâncat împreună cu monahul cel simplu, după care i-a făgăduit că îl va lua în Casa Tatălui Său, ca să se desfete veșnic. Și într-adevăr, după câteva zile acest monah simplu a adormit în pace. Vedeți, avea o desăvârșită neștiință, dar ce s-a învrednicit să trăiască, datorită multei simplități și curății pe care le avea!

Pentru ca Harul lui Dumnezeu să se sălășluiască în om, trebuie să existe înăuntrul său această lipsă de vicleșug, această curăție. Dumnezeu Se dăruiește celor care au o simplitate curățită. Când omul înaintează în simplitate și

curăție, împreunată cu credință fierbinte și cu evlavie, ajunge mai apoi să se învrednicească de experiențe dumnezeiești și să cunoască tainele lui Dumnezeu, fără să aibă cunoștințe. Căci atunci Se sălășluiește într-însul Sfânta Treime și, cu dumnezeiasca luminare pe care o are, găsește cu ușurință cheile înțelesurilor dumnezeiești și tâlcuiește în Duhul lui Dumnezeu, în mod simplu și firesc, fără durerea de cap a intelectualului.

Atunci când ne vom curăța inima cea vicleană, *„dintru care ies toate răutățile”*[0], vom deveni vase curate și smerite ale Harului dumnezeiesc și Se va odihni înăuntrul nostru Sfânta Treime. Mă voi ruga și eu pentru voi, precum și voi să vă rugați pentru mine, ca Hristos și Maica Domnului să curețe inimile noastre, ca să-L vedem pe Dumnezeu. *„Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu”* [0]. Amin.

[0] Vezi *Matei* 15, 18-19; Marcu 7, 21-23.
[0] *Matei* 5, 8.

CAPITOLUL 2

Credința și nădejdea în Dumnezeu

Astăzi tot răul vine de la necredință

— Gheronda, văd că unii oameni care nu cred în Dumnezeu sunt stăpâniți de o dorință puternică de a cunoaște lumea, de a călători, de a se distra.

— Când omul nu crede în viața de apoi, caută să cunoască lumea, să se bucure în această viață ba de una, ba de alta. Și în cele din urmă ce alege? Are continuu înăuntrul său un gol. Pe când, dacă are credință în Dumnezeu, Îl cunoaște pe Dumnezeu, este cunoscut de Dumnezeu[0], și atunci se simte împlinit sufletește.

— Gheronda, dacă oamenii s-ar gândi că această viață este trecătoare, oare nu s-ar schimba?

— Depinde. Dacă, de pildă, spunem: „acum lumea se sfârșește", unul care nu crede va deveni și mai nerușinat și se va năpusti să săvârșească răul, să păcătuiască și mai mult. Însă unul care crede se va frâna pe sine însuși. „De ce să-mi cheltuiesc vremea cu lucruri pierzătoare? își va spune el. Mai bine să mă îngrijesc de suflet, să trăiesc duhovnicește, să fac vreo milostenie".

Astăzi tot răul vine de la necredință. Odinioară lumea credea. Chiar și cel mai indiferent om avea puțină credință înăuntrul său. Poate că oamenii erau simpli, poate că nu înțelegeau nimic din cele pe care le auzeau în biserică. Unii nu știau nici că Evangheliile sunt patru la număr; credeau că sunt douăsprezece. Dar ce credință și ce evlavie aveau! De ce curaj erau în stare și infirmierele! Câte din ele nu mergeau voluntare în război! Aveau credință și duh de jertfă și ajutau foarte mult. Astăzi mi-a spus cineva că un bolnav spunea „Crezul", iar infirmiera îl lovea, căci credea că îi făcea vrăji! Să nu știe nici măcar Simbolul Credinței! Unde am ajuns! Îi întrebi pe unii tineri: „Tu în ce crezi?". „Nu știu, îți răspund, încă nu am ajuns la o concluzie". „Ce credință are mama ta, tatăl tău?". „Nu știu, nu i-am întrebat". Nu l-a interesat să afle ce credință au părinții lui! Cum să fie cineva ajutat când el este atât de nepăsător?

— Gheronda, în statele care au avut sistem totalitar,

[0] Vezi Sfântul Antonie cel Mare, *Povețe pentru viața morală a oamenilor și despre petrecerea cea bună*, pf. 164: „Cunoaște pe Dumnezeu și este cunoscut de Dumnezeu, omul care totdeauna se sârguiește să fie nedespărțit de Dumnezeu".

situația este încă grea.

— Da, dar câți mucenici vor ieși din cei care și-au păstrat credința în sistemele totalitariste! Un rus, care s-a întors în Rusia după mai mulți ani, îmi spunea: „S-a apropiat de mine o bătrânică care mă cunoștea de demult și m-a întrebat: «Cu paltonul ăsta mergi la Sfântul Munte? » «Da, cu ăsta», i-am răspuns. Îndată ochii i s-au umplut de lacrimi, a luat paltonul și-l săruta, sărmana, ca să ia binecuvântare". Vezi, credința, cu cât este mai asuprită, cu atât se întărește. Este ca un arc pe care, cu cât îl presezi mai mult, cu atât va sări cu mai multă putere. La un moment dat cel care îl strânge obosește, îi dă drumul și el sare în sus.

Când credința se zdruncină

— Gheronda, de ce mulți oameni, deși la început credeau, și-au pierdut credința?

— Dacă nu dai atenție chestiunilor de credință și laudei lui Dumnezeu, încet-încet uiți de ele și poți ajunge insensibil până la punctul de a nu mai crede nimic.

— Gheronda, unii spun că li se zdruncină credința atunci când văd că și oamenii buni suferă.

— Chiar dacă i-ar arde Dumnezeu pe toți cei buni, nu trebuie să gândești ceva rău despre El, ci să cugeți că Dumnezeu face din dragoste tot ceea ce face. Știe Dumnezeu cum lucrează. Ca El să îngăduie să se întâmple vreun rău, înseamnă că un lucru mai bun va ieși din asta.

— Gheronda, astăzi chiar și copiii credincioși se clatină în credință, deoarece în școli există profesori care învață ateismul.

— De ce să se clatine în credință? Sfânta Ecaterina era de nouăsprezece ani și a astupat gura a două sute de filosofi cu ajutorul cunoașterii celei după Dumnezeu și a înțelepciunii ei. Chiar și protestanții o au ca pe protectoarea științelor.

În chestiunile de credință și de apărare a patriei nu sunt îngăduite concesiile, ci trebuie să fim neclintiți și statornici.

— Gheronda, odinioară mă rugam lui Dumnezeu cu credință și primeam tot ce Îi ceream. Acum însă nu mai am această credință. Cărui fapt se datorează asta?

— Logicii lumești pe care o ai. Logica lumească zdruncină credința. *„Dacă veți avea credință și nu vă veți îndoi*[0]*, toate câte le veți cere în rugăciune cu credință, le veți primi"* [0], a spus Domnul. Aceasta este temelia. În viața duhovnicească ne

[0] *Matei* 21, 21.
[0] *Matei* 21, 22.

mișcăm în spațiul minunii. Unu plus doi nu fac întotdeauna trei; fac și cinci mii, și chiar un milion!

Este nevoie de intenție bună și mărinimie. Căci omul nu înțelege nimic dacă nu are intenție bună. Iată, atâtea amănunte au spus Prorocii despre Răstignirea Domnului – până și ce vor face cu cămașa Lui[0], ce vor face cu banii trădării, cum că vor cumpăra cu ei Țarina Olarului, ca să-i îngroape pe străini[0] –, dar evreii tot nu au înțeles. *„Dar Iuda cel fără de lege nu a vrut să înțeleagă”*[0]...

Neîncrederea și puțina credință

— Gheronda, de ce Moise pentru o greșeală foarte mică n-a intrat în Pământul Făgăduinței[0]?

— Nu a fost o greșeală mică; a fost neîncredere. Dumnezeu îi trecuse pe israeliți prin Marea Roșie[0], le izvorâse apă la Muntele Sinai[0], îi hrănise cu mană[0], atâtea lucruri minunate le arătase, iar ei au cârtit când le-a lipsit iarăși apa. Chiar și Moise, atunci când Dumnezeu i-a spus să lovească stânca ca să iasă apă, s-a îndoit. *„Oare poate ieși apă din această stâncă?”* a spus el[0]. De aceea Dumnezeu i-a dat mai apoi acest canon: *„Drept pedeapsă, i-a spus, vei vedea Pământul Făgăduinței numai de departe”* [0]. Dacă Dumnezeu nu le-ar fi scos și altă dată apă în chip minunat, Moise ar fi avut oarecare circumstanțe atenuante, acum însă era lipsit de îndreptățire pentru îndoiala sa. De aceea Dumnezeu nu i-a îngăduit să intre în Pământul Făgăduinței.

— Gheronda, eu consider că mă corectez numai prin efortul meu personal și de aceea nu înaintez.

— Ce poți să faci tu de una singură? Atât timp cât te agăți de tine însăți, împiedici mila lui Dumnezeu și rămâi în urmă, nu înaintezi. Dacă ai avea puțină credință, s-ar schimba aproape toate, și dacă ai avea și puțină smerenie, ai avea Harul lui Dumnezeu. Toate sunt din pricina faptului că șchiopătezi în

[0] Vezi Psalmul 21, 19.

[0] Vezi *Matei* 27, 7-9; Ieremia 18, 2 și 39, 9.

[0] Din Antifonul al 3-lea al Utreniei Vinerii celei Mari (Slujba Sfintelor Patimi).

[0] Vezi Numeri 20, 1-13; Deuteronom 32, 48-52.

[0] Vezi Ieșire 14, 1-31.

[0] Vezi Ieșire 15, 22-25 și 17, 1-7.

[0] Vezi Ieșire 16, 1-36.

[0] Vezi Numeri 20, 1-13.

[0] Vezi Deuteronom 32, 48-52.

credință și în smerenie. În felul acesta Dumnezeu este „legat” și nu te poate ajuta, fiindcă El respectă libertatea voinței. Să ceri credință de la Hristos – „adaugă-ne credință”[0] – și să cultivi smerenia. Dacă ești mândru, credința ta rămâne nelucrătoare chiar și atunci când crezi.

Ați văzut sutașul despre care pomenește Evanghelia? Nu avea niciun gând de mândrie, dar și ce credință avea! *„Nu sunt vrednic*, i-a spus el lui Hristos, *să intri în casa mea. Spune numai un cuvânt și robul meu se va face bine*”, și nu L-a lăsat să Se apropie de casa lui. De aceea Hristos i-a spus: *„Nici în Israil nu am găsit atâta credință”*[0].

Cel care crede în Dumnezeu nu se teme de nimic

— Gheronda, bunicii noștri spuneau că va veni timpul când vom avea toate bunătățile, dar nu vom putea mânca. Astăzi oamenii pun sub semnul întrebării majoritatea alimentelor.

— Ce să facem? Au poluat tot mediul înconjurător. Să nu vă cuprindă însă frica. Să vă faceți cruce și să nu vă temeți. Și am în vedere pe unii oameni care își fac viața un martiriu, fiindcă se tem de toate deși sunt creștini, sunt botezați, miruiți, se împărtășesc, citesc Evanghelia, au învățat-o pe de rost. Oare nu văd ce putere are Harul lui Dumnezeu? *„Chiar de veți bea ceva aducător de moarte, nu vă va vătăma”*[0], a spus Hristos. Și: *„vă dau putere să călcați peste șerpi și peste scorpii, fără să pătimiți ceva rău”*[0].

Dacă omul are Harul lui Dumnezeu, nu se teme de nimic. De aceea să cerem întotdeauna Harul lui Dumnezeu, făcându-ne semnul Sfintei Cruci. Vă amintiți de întâmplarea aceea din *Lavsaicon*? Un monah s-a dus să ia apă din fântână și, deoarece a văzut în ea o aspidă[0], a plecat înfricoșat, fără să ia apă. „Avva, suntem pierduți, i-a spus el starețului. În fântână este o aspidă!”. „Bine, îi spune starețul, dacă în toate fântânile vor intra șerpi veninoși, ce vei face? Vei muri de sete?”. Și starețul ducându-se, a însemnat fântâna cu semnul Sfintei Cruci, a luat apă și a băut. „Acolo unde se pogoară puterea Crucii, răutatea satanei nu are putere”.

— Gheronda, am în mine o frică.

— Frica asta este binecuvântare de la Dumnezeu; este o

[0] *Luca* 17, 5.
[0] Vezi *Matei* 8, 5-10; *Luca* 7, 1-10.
[0] Vezi *Marcu* 16, 18.
[0] Vezi *Luca* 10, 19.
[0] Aspida este o specie de șarpe veninos.

rânduială a lui Dumnezeu, ca să scapi întotdeauna la El prin rugăciune. Te va ajuta să te prinzi de Dumnezeu. Vezi pe copilul mic, nu-l poți cumințidacă nu-l înfricoșezi. Să te nevoiești cu râvnă și nădejde în Dumnezeu și atunci nu te vei teme de nimic. Nu cântăm oare la Pavecernița Mare: „De frica voastră nu ne vom teme, nici ne vom tulbura, căci cu noi este Dumnezeu[0]?

„Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea” [0]

— Gheronda, ce fel de frică era aceea pe care a simțit-o Prorocul Daniil atunci când a văzut Îngerul[0]?

— Era o sfiiciune, o teamă sfântă. Daniil s-a aruncat la pământ ca să se închine Îngerului, dar acela i-a spus: *„Ridică-te, Daniile, și nu te teme! Dumnezeu a auzit rugăciunea ta”*[0].

Frica de Dumnezeu este respect covârșitor, este evlavia, sfiala duhovnicească care se naște din dragostea multă către Dumnezeu. Așa cum cineva simte o sfială înaintea unei persoane venerabile, tot astfel simte și omul care are frică de Dumnezeu, oriunde s-ar afla, căci simte prezența Lui pretutindeni. Nu spune: „Heruvimii cu frică stau înainte”? Această sfială și frică au în ele pace și bucurie; nu-l chinuiesc pe om. „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur”[0], spune Psalmistul.

— Gheronda, ce legătură este între conștiința liniștită și frica de Dumnezeu?

— Dar ce conștiință va avea omul dacă nu are frică de Dumnezeu? Fără frică de Dumnezeu omul își poate călca cu ușurință pe conștiință și atunci încetează de a mai fi om.

— Gheronda, când simt recunoștință pentru un om, pot să fac orice îmi cere. Însă mă îngrijorează faptul că nu se întâmplă același lucru și față de Dumnezeu. Nu cumva nu am recunoștința cuvenită pentru binefacerile Lui?

— Există înăuntrul tău recunoștința față de Dumnezeu, dar nu există această întraripare. Recunoștința față de un om o simți mai mult, deoarece îi simți prezența. Trebuie să ai lucrare duhovnicească ca să simți cu intensitate prezența lui Dumnezeu. Dacă simți prezența lui Dumnezeu, atunci vei simți și o mare recunoștință față de Dumnezeu. Acum spui „Tatăl

[0] Vezi *Ceaslov*, vezi și *Isaia* 8, 12.
[0] *Psalmul* 15, 8.
[0] Daniil 10, 8-12.
[0] *Op. cit*.
[0] *Psalmul* 2, 10.

nostru…” și nu simți nimic. Dacă însă ai simți cu adevărat că Dumnezeu este Tatăl tău, nu ai putea suporta aceste cuvinte.

Omul trebuie să aibă continuu simțământul prezenței lui Dumnezeu. Iar când omul simte prezența lui Dumnezeu, a Îngerilor și a Sfinților, aceasta este o frână puternică împotriva oricărei devieri. *„Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin”*[0], spune David. Dacă acționăm cu gândul că Dumnezeu ne vede, ne urmărește, tot ceea ce facem va fi lucru sigur.

— Gheronda, cum poate simțirea rațională a lui Dumnezeu să devină o simțire a inimii, astfel încât să-L cunoaștem pe Dumnezeu?

— Trebuie să ne curățăm inima. Dacă inima se urâțește, Dumnezeu vine într-însa și-L vom cunoaște. Adică nevoința sârguitoare, confruntarea și atitudinea râvnitoare premerg, iar apoi, ca rezultat, vine simțirea cu inima a lui Dumnezeu.

Nădejdea și încrederea în Dumnezeu sunt cea mai bună asigurare

— Gheronda, încă mai înfrunt lucrurile omenește, iar nu duhovnicește, și de aceea simt o frământare sufletească.

— Tu pui planurile proprii înaintea planurilor lui Dumnezeu și de aceea te zbuciumi. Toate problemele se rezolvă prin încrederea în Dumnezeu și prin smerenie. Tu să faci ceea ce poți, iar apoi să te încredințezi proniei dumnezeiești, voii dumnezeiești. Nădejdea în Dumnezeu înseamnă credință întărită, care este cea mai bună asigurare pentru om.

Oare este puțin lucru să-L ai pe Dumnezeu aliat? Îmi amintesc că înainte de a merge în armată mă rugam Sfintei Varvara ca să mă ajute – simțeam evlavie pentru ea, deoarece încă de mic mergeam la biserica și mă rugam. „Să-mi fie primejduită chiar și viața în război, numai om să nu ucid”. Și cum le-a rânduit bunul Dumnezeu! Când au anunțat rezultatele, în timp ce pe alții care aveau studii i-au trimis în prima linie ca simpli soldați infanteriști, pe mine care terminasem doar școala primară m-au trimis la Transmisiuni! Ceilalți îmi spuneau: „Ai pile puternice”. „Ce pilă să am? Nu cunosc pe nimeni”. „Ce? Îți bați joc de noi? îmi spuneau ei. Pe cine ai la Statul Major?”. Dar pentru că insistau, le-am spus și eu: „La Statul Major Îl am pe Hristos”. Și așa nu am folosit niciodată pușca.

— Gheronda, cum crește rezistența sufletească?

— Cu nădejdea și încrederea în Dumnezeu, care dau multe

[0] Vezi *Psalmul* 15, 8.

puteri. Trebuie să ne lăsăm pe noi înșine în mâinile lui Dumnezeu cu încredere desăvârșită și să vedem fiecare încercare ca pe un dar trimis de dragostea lui Dumnezeu. Omul care are multă încredere în Dumnezeu se bucură de toate. Fie că este bolnav, fie că rămâne flămând, fie că îl nedreptățesc oamenii, fie că pătimește altceva, el crede că Dumnezeu le-a îngăduit pe toate, nădăjduiește în Dumnezeu și întotdeauna se află în siguranță la limanul nădejdii în Dumnezeu.

Dragoste adevărată are acela care are credință dreaptă

— Gheronda, ne-ați spus că mai întâi este credința și apoi vine dragostea pentru Dumnezeu.

— Ascultă, ca să-L iubești pe Dumnezeu, trebuie să crezi în El. Pe măsura credinței noastre vine și dragostea pentru Dumnezeu. Îmi spune însă gândul că la un om mărinimos dragostea pentru Dumnezeu merge înaintea credinței. Este un lucru ieftin ca să ceară cineva să i Se descopere mai întâi Dumnezeu, ca să creadă în El și apoi să-L iubească. Îl iubesc cu mărinimie pe Dumnezeu și după aceea lucrează Dumnezeu. Și cu cât văd binefacerile lui Dumnezeu, cu atât crește și credința mea și dragostea mea către Dumnezeu și îi iubesc pe toți oamenii, pentru că sunt chipuri ale lui Dumnezeu. Iubesc și animalele, și păsările, și întreaga zidire, căci sunt creații ale lui Dumnezeu.

— Gheronda, poate cineva să aibă dragoste fără să aibă credință dreaptă?

— Poate crede că are dragoste, dar în realitate să nu aibă. Dragostea adevărată o găsești în dogma cea dreaptă, cea ortodoxă. Odată au venit la Colibă doi catolici. Unul era ziarist, iar celălalt secretar la Vatican. „Mai întâi să spunem «Tatăl nostru»”, mi-au spus ei. „Ca să spunem «Tatăl nostru», le spun eu, trebuie să fim de acord și asupra dogmei, dar între noi și voi este o prăpastie mare”. „Bine, îmi spune unul, numai ortodocșii se vor mântui? Dumnezeu este cu toată lumea”. „Da, îi spun, dar tu poți să-mi spui câtă lume este cu Dumnezeu?”. „Să arătăm dragoste”, îmi spun ei apoi. „Și păcatul [dragostea pătimașă) a devenit modă”, le zic. „Și acesta este cuprins în dragoste”, îmi spun ei. „Toți vorbesc despre dragoste, pace și bună-înțelegere, le-am spus la sfârșit, dar toți aceștia sunt dezbinați atât în ei înșiși, cât și ei între ei. De aceea pregătesc bombe tot mai mari”.

Mulți dintre cei care vorbesc despre dragoste și unitate nu

sunt uniți ei înșiși cu Dumnezeu, deoarece nu L-au iubit și nici nu au dragoste adevărată. Dragoste adevărată are cel care are credință dreaptă, care trăiește lângă Dumnezeu, iar atunci Dumnezeu Se zugrăvește pe chipul lui și ceilalți văd pe Dumnezeu pe chipul lui.

Fie ca Dumnezeu să-i lumineze pe toți oamenii, cu care suntem frați după trup – de la Adam și Eva să vină „la cunoașterea adevărului”[0], ca să devină și frați ai noștri duhovnicești! Amin.

[0] *Timotei* 2, 4.

CAPITOLUL 3

Răbdarea cea mântuitoare

„Fericit bărbatul care rabdă ispita” [0]

— Gheronda, ce să facem când trecem printr-o ispită sau printr-o încercare mare?

— Ce să faceți? Să aveți răbdare. Răbdarea este leacul cel mai puternic care ne ajută să trecem prin încercările grele și îndelungate. Cele mai multe încercări le treci numai cu răbdarea. Îndelunga-răbdare clarifică multe și rezolvă lucrurile dumnezeiește. De acolo de unde nu aștepți soluția, dă Dumnezeu cea mai bună soluție.

Să știți că se face plăcut lui Dumnezeu omul care trece prin încercări și rabdă fără să cârtească, slăvind numele Lui cel Sfânt. *„Fericit bărbatul care rabdă ispita”*, spune Sfântul Iacov. De aceea să ne rugăm să ne dea Bunul Dumnezeu răbdare, ca să le răbdăm pe toate fără cârtire și dându-I slavă.

Viața noastră în această lume este o asceză continuă și fiecare dintre noi se nevoiește într-un chip diferit. Gândiți-vă câte a trebuit să pătimească Hristos în acei ani grei! Câte probleme îi creau evreii, iar El nu scotea un cuvânt… Dar și Apostolul Pavel, câtă răbdare a avut! Cu toate că primise înștiințare de la Dumnezeu că va merge la Roma[0], a rămas în închisoare timp de doi ani, fiindcă ighemonul întârzia judecata[0].

Și Sfântul Ioan Teologul, ce-a mai suferit! Pentru puțină cârtire a trecut prin naufragiu[0]…

Vedeți, Dumnezeu îngăduie ca Sfinții să se chinuiască pentru greșeli mici, ca să avem noi pildă, și astfel să înfruntăm

[0] *Iacov* 1, 12.

[0] Vezi *Faptele Apostolilor* 23, 11.

[0] Vezi *Faptele Apostolilor* 24, 27. Apostolul Pavel a rămas întemnițat în Cezareea timp de doi ani, deoarece ighemonul roman Felix i-a amânat judecata în speranța că va primi mită. În continuare, Festus, succesorul lui Felix, l-a trimis să fie judecat la Roma, fiindcă Apostolul, bazându-se pe înștiințarea pe care o primise de la Dumnezeu, a invocat la dreptul de cetățean roman și a cerut să fie judecat la Roma.

[0] Sfântul Ioan Teologul, pe când trebuia să meargă să propovăduiască Evanghelia în Asia Mică, și-a pierdut curajul și a cârtit, deoarece acel ținut era cufundat în înșelarea idolească. Pentru această cârtire a sa, Dumnezeu a îngăduit ca el să cadă în ispită. Și astfel, în timp ce plutea spre Asia Mică, a suferit un naufragiu, și a fost izbăvit după ce a-a luptat patruzeci de zile cu valurile.

ispitele cu răbdare, cu rugăciune, dar și cu bucurie.

Ca să-l rabzi pe celălalt, trebuie să-l iubești

— Gheronda, cum se dobândește răbdarea?

— Răbdarea are ca temelie dragostea. „Dragostea pe toate le rabdă”[0], spune Apostolul. Ca să-l rabzi pe celălalt, trebuie să-l iubești, să te doară pentru el. Dacă nu te doare pentru el, îl simți ca pe o povară.

— Gheronda, să vorbesc despre o greutate pe care o întâmpin sau să tac?

— Dacă nu vorbești despre greutatea ta din dragoste, pentru a nu-i îngreuia pe ceilalți, îți vei păstra pacea lăuntrică. Această greutate îți va aduce binecuvântarea lui Dumnezeu. Mai bine să te împovărezi tu, decât să fie împovărat celălalt din pricina ta. Odată m-am întors seara târziu de la procesiunea de la Mănăstirea Cutlumuș. Eram foarte obosit și aveam niște dureri puternice, pentru că aveam probleme cu mijlocul. Când am ajuns la Colibă, am văzut că mă aștepta afară un bătrânel de optzeci și cinci de ani, care voia să rămână peste noapte la Colibă. Își lăsase valiza puțin mai departe, fiindcă nu putea să o ridice. După ce i-am explicat că nu putea să înnopteze la mine, i-am luat valiza pe umăr și l-am dus la casa de oaspeți, aflată la o distanță de o jumătate de oră de urcat. I-am dat și 500 de drahme de cheltuială. Am răbdat puțin, dar apoi am simțit odihnă, pentru că și celălalt își găsise odihna.

— Gheronda, când maica cu care lucrez este agitată, o compătimesc și am răbdare cu ea. Această purtare are în ea dragoste?

— Și de unde știi că nu ești tu pricina pentru care ea este agitată și că nu te rabdă ea pe tine? Dacă tu crezi că ești într-o stare duhovnicească mai bună și că o rabzi pe ea, atunci trebuie să te compătimești pe tine însuți. Când există dragoste adevărată și răbdare, atunci îl îndreptățești pe celălalt și te acuzi doar pe tine însăți.. Dumnezeul meu, eu sunt vinovată! Nu mă lua în seamă pe mine! Aruncă-mă la o parte și ajută-l pe celălalt!”. Aceasta este atitudinea corectă, cea plină de smerenie, și în urma căreia omul primește din belșug Harul lui Dumnezeu. Mă voi ruga să devii duhovnicește ca un pui de leu, ca leii de bronz, care sprijină cu spinarea lor sfeșnicele bisericii și care nici nu se tulbură, nici nu aud, nici nu vorbesc, ci ridică greutatea pe spinarea lor. Amin.

[0] *I Corinteni* 13, 7.

În clipele grele, dacă omul va arăta puțină răbdare, poate dobândi Harul dumnezeiesc. Hristos nu ne-a arătat altă cale de mântuire, decât cea a răbdării. Mântuirea oamenilor a atârnat-o de răbdare. Vezi ce a spus? *„Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui”* [0]. Nu a spus „cel ce va răbda până la... prășit!”. Căci este ușor să rabzi până vara la prășit, dar până la sfârșit?... Să luăm aminte să nu ne pierdem răbdarea, ca să nu ne pierdem în cele din urmă sufletul. *„Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre”*[0], spune Evanghelia.

Am auzit despre răbdarea ce-o avea o femeie, care, în afară de răsplata cerească pe care o va primi, a primit de la Dumnezeu răsplată însutită[0] și în această viață. Avea trei copii și bărbatul ei era medic. Ca medic era foarte bun, dar ca om nu, căci din nefericire era biruit de patimi trupești și crea probleme și în alte familii. Lua la cabinetul lui și fete tinere ca să-l ajute, chipurile, ca asistente medicale. Una dintre aceste asistente s-a înfipt ca o așchie între cei doi soți și a reușit să o alunge pe soție cu cei trei copii ai ei și să trăiască împreună cu el în păcat în casa lui. Mama, împreună cu copilașii, a fost nevoită să meargă la casa ei părintească și să lucreze, ca să se poată întreține. Se ruga mult și răbda mult. Medicul a dobândit alți trei copii de la femeia cea fărădelege. Însă ce s-a întâmplat? De îndată ce s-a născut al treilea copil, doctorului i-a sucit mințile o fată de șaisprezece ani, pe care o luase la cabinetul său ca să-l ajute și a alungat-o pe concubină cu cei trei copii ai ei. Vedeți cum au lucrat legile duhovnicești, pentru ca ea să-și plătească greșeala, dar și pentru ca să înțeleagă durerea adevăratei soții. După puțin timp medicul s-a îmbolnăvit și zăcea acasă la pat. Ultima ibovnică a rămas cu el atât timp cât a avut bani, dar ducea o viață destrăbălată. Își aduna prietenii în casa lui, căci nu putea umbla aiurea, deoarece, chipurile, îl îngrijea. Însă viața de petreceri pe care-o ducea îl rănea continuu, fiindcă era gelos pe ea. În cele din urmă, după ce i-a mâncat toți banii ce îi avea puși deoparte, l-a părăsit. Adevărata lui soție, când a aflat că se afla în stare jalnică, s-a dus la el și a început să-l îngrijească. Curăța, aranja casa și-l întreținea din economiile pe care le adunase din munca ei și din banii copiilor ei, care crescuseră și deja munceau. Femeia nelegitimă de mai înainte,

[0] *Matei* 10, 22 și 24, 13; *Marcu* 13, 13.

[0] *Luca* 21, 19.

[0] Vezi *Matei* 19, 29; *Marcu* 10, 30.

care fusese izgonită, nu numai că nu a venit ca să-l ajute și să-l îngrijească cât de puțin, dar nici nu voia să audă de el. Numai femeia cu care era cununat i-a stat alături, l-a îngrijit și l-a ajutat duhovnicește. În cele din urmă, medicul a cerut să se spovedească și a început să trăiască în pocăință. Văzând Bunul Dumnezeu toată această strădanie bună a soției celei bune – aceea de a răbda ani de zile, de a trăi cinstit și de a lucra din greu pentru a-l întreține și pe bărbatul ei, deși acela se purtase cu ea atât de dur și de barbar – a răsplătit-o. Ce s-a întâmplat, așadar? O rudă bogată de-a soțului ei a murit în America, și astfel au moștenit o avere mare. La sfârșit toată averea a rămas soției și mamei celei bune, care și-a ajutat și copiii să se pună pe picioare, a ajutat și pe alți săraci, și și-a trăit restul vieții ei departe de sărăcie. Deși, chiar și atunci când trăia sărăcăcios, tot bogată era, căci era bogată în simțăminte, care este lucrul cel mai important.

Iarna avem răbdare în nădejdea venirii primăverii

— Gheronda, observ că nu înaintez duhovnicește, lucru care mă mâhnește.

— Odată cineva a sădit o viță de vie și, deși aceasta nu prinsese încă rădăcini, avea pretenția ca ea să scoată struguri, să facă vin din belșug, ca să bea, să se desfete și să se îmbete. Tot astfel faci și tu. Ai sădit un lăstar și vrei îndată să bei vin. Așa ceva nu e cu putință. Nu sădești astăzi viță de vie ca să bei vin mâine. Într-un an de zile poate ai să mănânci câțiva ciorchini. Peste doi ani vei mânca un coș de struguri, iar peste cinci ani vei bea și vin. Să te nevoiești, așadar, și să ai răbdare, dacă vrei să te desfeți de roade duhovnicești.

— Gheronda, nu sunt obișnuită să aștept și de aceea îmi pierd ușor răbdarea.

— Ai nevoie de răbdare și de înțelepciune. Vezi cum, de multe ori, omul așteaptă o oră-două ca să se gătească mâncarea, dar nu poate aștepta două minute ca să se răcească, și fără să gândească, o mănâncă și se frige. Când mă voi întoarce în Sfântul Munte am să-ți trimit o icoană a Sfintei Ipomoni[0]. Mi-au trimis două icoane ale unor Cuvioși și una a Sfintei Ipomoni. Cele două ale Cuvioșilor le-am dat de binecuvântare, însă pe cea a Sfintei Ipomoni am păstrat-o…

— Gheronda, când ați venit de data asta nu mi-ați adus

[0] În limba greacă cuvântul ὑπομονή (ipomoni) înseamnă răbdare, iar Sfânta cu acest nume este prăznuită la 13 martie.

vreo „plantă de leac” din Sfântul Munte? [0]

— În anotimpul ăsta nu există „plante de leac” în Grădina Maicii Domnului… Trebuie să vină primăvara. Dar pentru ca să vină primăvara, trebuie să ai puțină răbdare să treacă iarna. Prin urmare, pentru tine acum cea mai potrivită și mai folositoare „plantă” este răbdarea.

— Gheronda, simt că mă aflu în inima iernii celei duhovnicești.

— Dacă vrei să se schimbe vremea și să se facă cald, ca să înflorești și să rodești și să produci roade de virtute, trebuie să te bucuri și de îngheț, și de vremea însorită, căci toate ajută spre bine. Iarna duhovnicească o trecem cu răbdare, iar răbdarea ne-o dă nădejdea venirii primăverii celei duhovnicești. Mai târziu, vara, recunoaștem binele pe care l-a adus iarna, care a umplut bazinele cu apă și a omorât microbii cu înghețul ei.

Bunul Dumnezeu le-a rânduit pe toate cu înțelepciune pentru mântuirea noastră și ne ajută ca un Părinte bun. De la noi se cere doar puțină răbdare.

[0] Aici monahia cere o „plantă de leac”, adică cuvânt duhovnicesc, având în vedere epistola numită „Plante duhovnicești”, pe care Starețul a trimis-o Sihăstriei la 13.01.1971 (Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Epistole*, Ed. Evanghelismos, 2005, p. 157-169).

CAPITOLUL 4

Bucuria duhovnicească

Maica Domnului a adus în lume bucuria

— Gheronda, puteți să ne cântați cântarea de laudă pe care ați scris-o pentru Preasfânta Născătoare[0]?

— Hai să o cântăm împreună. „Ai aflat mult Har înaintea lui Dumnezeu, Maică a Stăpânului, Ceea ce ești plină de Har, așa cum Gavriil a strigat, Împărătească a Îngerilor, apără pe robii tăi". Să-ți spun acum și o cântare dogmatică: Maica Domnului era Fiică și Maică, Roabă și Împărătească, Împărătească a întregii lumi. Poate mintea omului să cuprindă aceasta? Și Buna Vestire a Născătoarei de Dumnezeu este ceva mai presus de fire, mai presus de logică. Îți doresc ca Maica Domnului să-ți dăruiască bucuria Bunei Vestiri, iar îngerul să te binecuvânteze, ca să înaintezi duhovnicește! Amin.

— Gheronda, în tropar spune: *„Bucură-te a Evei bucurie, Curată, Cea care prin nașterea ta întristarea aceleia o ai încetat"*[0].

— Orice lucru bun găsește omul să spună despre Maica Domnului nu va putea să exprime măreția Ei. Prin ascultarea ei, Maica Domnului ne-a deschis nouă iarăși Raiul, pe care îl închisese neascultarea Evei. Eva a rupt veriga care ne unea cu Dumnezeu și a adus în lume întristare și durere[0]. Maica Domnului a unit iarăși veriga și a adus în lume bucuria Raiului. Ne-a unit cu Dumnezeu, de vreme ce Hristos este Dumnezeul-Om.

Arhanghelul Gavriil a adus în lume vestea cea plină de bucurie, că oamenii datorită Maicii Domnului au aflat „har înaintea lui Dumnezeu". Maica Domnului se bucură, fiindcă S-a întrupat Cuvântul lui Dumnezeu și ne-a izbăvit de păcat. Ne bucurăm și noi, pentru că Maica Domnului ne-a scos cu „obrazul curat". De aceea cântăm la Nașterea Domnului: *„Pustia aduce lui Hristos ieslea, iar noi, oamenii, aducem pe*

[0] Starețul a scris această cântare de laudă și a trimis-o la sărbătorirea unei monahii ce purta numele Maicii Domnului, ca să o cânte în chilia ei.

[0] Din troparul Născătoarei de Dumnezeu al cântării 1 din canonul al doilea, Lunea din Săptămâna a treia a Triodului.

[0] Vezi *Facere* 3, 16.

Maica Lui, pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu”[0].

Unde este Hristos, acolo este bucurie adevărată

— Gheronda, uneori nu mă pot bucura, și atunci mă gândesc că poate bucuria nu este pentru mine.

— Ce spui? Bucuria nu este pentru tine? Dar atunci pentru cine este? Pentru aghiuță? Ți-ai pierdut mințile? Bucuria este pentru om. Dumnezeu nu a dat întristarea, ci numai bucuria.

— Atunci de ce nu am întotdeauna înăuntrul meu bucurie?

— Cum să simți bucuria dumnezeiască, când mintea ta nu este la Dumnezeu? Îl uiți pe Hristos, iar mintea ta se gândește mereu la treburi și la aparaturi, și astfel mașinăria ta duhovnicească se oprește. Așadar să începi să rostești Rugăciunea lui Iisus și să psalmodiezi încet, și așa vei alerga și te vei învârti ca o sfârleză în jurul lui Hristos.

Numai lângă Hristos găsești adevărata bucurie, curată, căci numai Hristos dăruiește bucurie și mângâiere adevărată. Unde este Hristos, acolo este bucurie adevărată și veselie paradisiacă. Toți cei care sunt departe de Hristos, nu au bucurie adevărată. Pot să-și facă visuri: „Voi face asta, voi face cealaltă, voi merge aici, voi merge dincolo”, pot să se bucure de cinstiri sau să alerge la distracții și să se veselească, dar bucuria pe care o simt nu le poate umple sufletul. Această bucurie este materialnică, lumească, dar sufletul nu se simte împlinit cu bucurii lumești și omul rămâne cu un gol în inima sa. Ai văzut ce spune Solomon? *„Am zidit case, am sădit vii, am făcut grădini, am adunat aur, am dobândit tot ce a poftit inima mea, dar la sfârșit am înțeles că toate acestea sunt deșarte”*[0].

Bucuria lumească dăruiește ceva vremelnic, ceva pentru clipa aceea, nu dă ceea ce dăruiește bucuria duhovnicească. Bucuria duhovnicească este viață paradisiacă. Toți câți au trecut mai întâi prin Răstignire și au înviat duhovnicește trăiesc bucuria pascală. „Paștile Domnului, Paștile”[0]! Iar apoi vine Cincizecimea!... Iar când ajung la Cincizecime și primesc limba de foc, Sfântul Duh, atunci toate se termină[0].

[0] Vezi stihira a patra de la Vecernia Nașterii Domnului.

[0] Vezi Ecclesiastul 2,11.

[0] Din irmosul cântării I a *Canonului Învierii*.

[0] Aceste cuvinte ale Starețului arată scopul final al nevoinței duhovnicești a fiecărui credincios, care este dobândirea Sfântului Duh. Când omul devine părtaș al Harului îndumnezeitor al Sfântului Duh atunci ajunge la starea îndumnezeirii, la „desăvârșirea (încă)

— Gheronda, spuneți-ne ceva despre bucuriile cerești.

— Și în această viață există bucurii și desfătări cerești, iar cel care le simte se întreabă dacă în cealaltă viață există ceva mai presus decât ceea ce trăiești aici. Aceste bucurii nu se pot exprima, ci doar se trăiesc.

— Gheronda, cum poți ajunge la această stare?

— Ca să ajungi la starea în care să nu poți cuprinde în tine bucuria, nici să o poți exprima, trebuie să iei aminte la trei lucruri: să te miști cu simplitate, să nu te preocupe ceilalți, să rostești Rugăciunea lui Iisus.

Dacă le faci pe acestea, va veni timpul când vei simți atâta bucurie, încât îmi vei spune: „Gheronda, am înnebunit! Nu cumva am luat-o razna? Ce este ceea ce simt?”. O astfel de bucurie nebună vei avea!

— Gheronda, ca să aibă cineva bucurie duhovnicească, trebuie să fie într-o stare duhovnicească bună?

— Tu ce spui? Când poate avea cineva bucurie duhovnicească? Când este nestatornic? Bucuria lăuntrică vine odată cu punerea în bună rânduială a vieții lăuntrice și dă aripi sufletului. Dacă sufletul nu se încălzește cu lucrarea lăuntrică, atunci seamănă cu o mașină al cărei motor este înghețat, și trebuie împinsă, ca să înainteze. Pe când lucrarea lăuntrică – trezvia împreună cu supravegherea de sine, cu studiul și cu Rugăciunea – încălzește sufletul, iar motorul pornește și începe să alerge. Atunci omul le nesocotește pe toate cele din afară și face salturi duhovnicești.

— Gheronda, dar nu este influențat dacă se află într-un mediu neprielnic?

— Nu, nu este influențat, fiindcă se mișcă într-o altă atmosferă; se află în afara acestui mediu. Și fiindcă se mișcă într-o altă atmosferă, acest mediu nu-l deranjează. Este ca și cum ar vorbi altă limbă, pe care el n-o cunoaște, și de aceea nu înțelege ce spun ceilalți. Și e mai bine că nu înțelege, căci dacă ar înțelege, fie și cât de puțin, atenția i-ar fi atrasă într-acolo. Acum însă este devotat limbii pe care o cunoaște. Astfel începe întrariparea lăuntrică. Știți ce este întrariparea lăuntrică? Care Ceată îngerească are aripi? Heruvimii sau Serafimii? Cele *„Șase aripi”*[0], despre care vorbește Prorocul Isaia, care Ceată le are?

— Serafimii, Gheronda.

nedesăvârșită”.

[0] *Isaia* 6, 2.

— Știți cum fac Serafimii? Bat din aripi într-un ritm… Tot astfel bate și inima, în ritm, când există întraripare lăuntrică. Atunci viața este o prăznuire. Voi însă sunteți încă legate de sinele vostru; nu v-ați dezlegat de voi înșivă și de aceea inima nu s-a eliberat, pentru a ajunge la starea acea de a tresălta de bucurie. Ia gustați, măi copii, mai întâi din această bucurie și după aceea veniți să mai discutăm!

Bucuria dumnezeiască vine prin a da

— Gheronda, tot omul care trăiește după Dumnezeu se bucură duhovnicește?

— Desigur. Pentru ca cineva să se bucure cu adevărat, duhovnicește, trebuie să iubească, iar ca să iubească, trebuie să creadă. Oamenii nu cred și de aceea nu iubesc, nu se jertfesc și nu se bucură. Dacă ar crede, ar iubi, s-ar jertfi și s-ar bucura. Din jertfă iese bucuria cea mai mare.

— Gheronda, te bucuri când iubești.

— Nu, ai spus-o anapoda! Când iubești, te bucuri. Iar când dragostea sporește, atunci omul nu mai caută bucuria pentru sine, ci vrea ca ceilalți să se bucure.

— Adică bucuria izvorăște de undeva, în timp ce dragostea există de la sine?

— Așa este; dragostea există de la sine, pe când bucuria izvorăște din dragoste. Când dăruiești dragoste, atunci vine bucuria. Omul dăruiește dragoste și primește bucurie, adică este răsplătit cu bucuria pe care o simte. Vezi, primești un lucru care ți se dă și te bucuri de el. Altul dă tot și se bucură pentru tot. Bucuria pe care o simte omul atunci când primește este bucurie omenească, în vreme ce bucuria pe care o simte când dăruiește este dumnezeiască. Bucuria dumnezeiască vine atunci când dăruiești.

Bucuriile duhovnicești sunt daruri ale lui Dumnezeu

— Gheronda, cum te încredințezi de faptul că ești împăcat cu Dumnezeu?

— Bucuria lăuntrică, mângâierea dumnezeiască, pe care o simți înăuntrul tău este o încredințare că ești împăcat cu Dumnezeu.

— Este posibil ca omul să se simtă împăcat cu Dumnezeu, dar să nu simtă bucurie și mângâiere dumnezeiască?

— Nu se poate, ceva tot simte. Poate c-a simțit o dată o

mângâiere puternică, iar apoi mângâierea pe care o simte se micșorează și din această cauză crede că nu simte mângâiere dumnezeiască.

— Cum se face că uneori, aflându-te într-o stare duhovnicească bună și bucurându-te, deodată pierzi această bucurie?

— Dumnezeu îți trimite bucurii duhovnicești și te bucuri. După aceea le ia, iar tu începi să le cauți și te nevoiești mai mult și înaintezi duhovnicește și mau mult.

— Gheronda, ce bucurie este aceasta pe care o simt? Nu cumva nu am simțământul păcătoșeniei mele?

— Nu, fiica mea! Dumnezeu îți dă câte o ciocolată, ca să te bucuri. Acum ciocolată, mai târziu vin, ca acela de care se bea în Rai. Știi ce dulce este vinul care se bea acolo? Puțină mărinimie să vadă Dumnezeu, puțină intenție bună, și dăruiește îmbelșugat Harul Său și te îmbată încă din această viață. Schimbarea duhovnicească prin care trece omul și bucuria ce o simte în inima sa când îl cercetează Harul lui Dumnezeu nu le poate oferi nici cel mai bun cardiolog din Lume. Când simți această bucurie, încearcă să o păstrezi cât poți de mult.

— Gheronda, să cerem de la Dumnezeu să ne dea bucurii duhovnicești?

— Este un lucru ieftin să cerem bucurii duhovnicești. Ele vin singure atunci când există condițiile necesare. Dacă vrei să fii întotdeauna bucuroasă, aceasta înseamnă că ai iubire de sine. Hristos a venit în lume ca să Se răstignească din dragoste: mai întâi S-a răstignit și apoi a înviat.

Copiii lui Dumnezeu nu lucrează nici pentru răsplată cerească, nici pentru a primi bucurii duhovnicești în această viață. Căci copiii nu sunt plătiți de Tatăl lor, de vreme ce toată averea Tatălui lor le aparține. Altceva sunt darurile dumnezeiești pe care le va dărui Dumnezeu ca un Părinte bun atât în această viață, cât și în cea veșnică.

Durerea duhovnicească este bucurie duhovnicească

— Gheronda, cum poate cineva să păstreze înăuntrul său bucuria?

— Dacă înfruntă totul duhovnicește. Atunci bucuria nu i-o pot lua nici bolile și nici încercările.

— Pentru a înfrunta duhovnicește încercările, oare nu trebuie ca omul să se fi izbăvit de propriile patimi?

— Poți fi bucuros când treci prin încercări și necazuri chiar

și dacă nu te-ai izbăvit de propriile patimi. Dacă te gândești că aceste necazuri sunt leacuri pentru patimile tale, atunci le primești cu bucurie, precum cel bolnav primește medicamentul amar cu nădejdea că se va face bine.

— Gheronda, cum se împletesc bucuria cu durerea?

— În viața duhovnicească se întâmplă ceva paradoxal: când omul rabdă pentru dragostea lui Hristos, până la mucenicie chiar, inima i se umple de desfătare dumnezeiască. Același lucru se petrece și atunci când se face părtaș Patimilor Domnului. Adică în măsura în care gândești și suferi pentru faptul că Hristos S-a răstignit pentru păcatele noastre, cu atât ești răsplătit cu bucurie dumnezeiască. Suferi – te bucuri, suferi – te bucuri. Și cu cât suferi mai mult, cu atât te bucuri mai mult. Simte ca și cum îl mângâie Hristos și-i spune: „Copilul Meu, nu te necăji pentru Mine!”.

O soră spunea: „Nu vreau bucurie, ci vreau să mă întristez pentru Hristos. Cum să mă bucur de vreme ce Hristos S-a răstignit pentru mine? De ce îmi dă Hristos bucurie?”. Trăia anumite stări duhovnicești și cu cât participa la Patimile lui Hristos și se întrista din mărinimie, cu atât Hristos îi dădea mai multă bucurie. O înnebunise cu adevărat!

Răstignirea merge întotdeauna înaintea învierii și aduce biruință. Crucea aduce slavă. Hristos, după ce a urcat mai întâi cu Crucea pe Golgota și a fost răstignit, S-a înălțat la Tatăl, dar asta după Cruce. Și acum Hristos Cel Răstignit îndulcește amărăciunile oamenilor, iar omul răstignit Îl imită pe Iisus, Dumnezeu-Omul.

Bunul nostru Iisus a ridicat împreună cu tot păcatul lumii și toate amărăciunile noastre și ne-a lăsat bucuria și veselia, pe care o simte cel care s-a dezbrăcat de omul cel vechi și întru care trăiește de acum înainte Hristos. Unul ca acesta trăiește în parte bucuria Raiului încă de pe pământ, precum zice Evanghelia: „Împărăția lui Dumnezeu înăuntrul vostru este”[0].

Mulțumesc lui Dumnezeu că m-a învrednicit să cunosc mulți oameni de acest fel și Îl rog să mă ajute să nu-L întristez, cel puțin de acum înainte, chiar dacă nu mă voi învrednici să trăiesc astfel de stări.

Vă doresc să aveți întotdeauna bucuria duhovnicească în această viață, iar în cealaltă, în cea veșnică, să vă bucurați lângă Hristos pentru totdeauna! Amin.

[0] *Luca* 17,21.

CAPITOLUL 5

Discernământul, cununa virtuților

Măsura discernământului pe care-l avem este dată de starea noastră duhovnicească

— Gheronda, de ce Părinții spun că virtutea discernământului este „mai mare decât toate virtuțile”[0]?

— Discernământul nu este simplu o virtute; este coroana, cununa virtuților.

Avem discernământ în funcție de starea noastră duhovnicească, în funcție de calitatea virtuților noastre. Dacă virtuțile noastre sunt de hârtie, de hârtie va fi și cununa lor, adică discernământul pe care-l avem. Dacă virtuțile noastre sunt de aramă, de aramă va fi și cununa lor. Dacă sunt de aur, de aur va fi și cununa lor. Dacă virtuțile noastre au diamante, diamante va avea și cununa lor, discernământul.

— Ce este discernământul?

— Discernământul este vederea duhovnicească. Iar vedere duhovnicească are acela care are mintea purificată; pentru aceea are limpezime duhovnicească și luminare dumnezeiască.

— Gheronda, Sfântul Ioan Scărarul spune: „Cu cei doi ochi vedem trupește, iar cu discernământul vedem duhovnicește”[0].

— Așa este. Vezi, dacă ochii noștri sunt sănătoși, vedem bine, pe când dacă avem vreo afecțiune la ochi, nu vedem bine. Vederea noastră este pe măsura sănătății ochilor noștri. Același lucru se întâmplă și în viața duhovnicească. Potrivit cu sănătatea noastră duhovnicească este și vederea noastră duhovnicească, discernământul nostru.

— Cum se deschid ochii sufletului?

— Nu cu tină a deschis Hristos ochii orbului[0]? Dar pentru ca ochii sufletului nostru să se deschidă, trebuie să aruncăm de pe noi noroiul păcatului. Nu spune „scuturând tina de pe ochii minții”[0]? Dacă nu ne lepădăm propriul eu și nu ne slobozim de omul nostru cel vechi, ci există înăuntrul nostru iubire de sine,

[0] Vezi Sfântul Ioan Damaschin, *Filocalia*, vol. IV, *Cuvânt minunat și de suflet folositor*, Ed. Harisma, București, 1994, p. 212.

[0] Vezi Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul XXVI, partea a II-a, pf. 70.

[0] Vezi *Ioan* 9, 6.

[0] Din irmosul canonului a doilea al Cântării I, *Duminica Cincizecimii*.

egoism, dorință de a plăcea oamenilor, nu putem avea limpezime duhovnicească.

Cu cât omul înaintează în viața duhovnicească, cu atât mai mult i se deschid ochii sufletului. I se limpezește mintea, își vede mai bine propriile greșeli și binefacerile cele multe ale lui Dumnezeu, se smerește, dobândește zdrobire de inimă, iar Harul lui Dumnezeu vine în chip firesc împreună cu dumnezeiasca luminare, iar omul dobândește discernământ. Unul ca acesta vede limpede în orice situație care este voia lui Dumnezeu și nu se poticnește pe calea lui duhovnicească. Căci discernământul este cârma care îl conduce pe om în siguranță, ca să nu se abată de la calea cea dreaptă și să nu cadă nici la dreaptă, nici la stânga.

— Gheronda, când cineva pornește cu o intenție bună spre a face un bine, dar în cele din urmă cade în extreme și lucrul său se face rău, înseamnă că lipsește discernământul?

— Se poate să înceapă bine, dar dacă nu-i atent, intră la mijloc egoismul și se abate de la calea cea dreaptă. Când în acțiunile noastre intră propriul eu, se creează împătimiri și apoi diavolul cutreieră liber pe ogorul nostru. De aceea să vă străduiți să trăiți lăuntric, smerit, să lucrați în ascuns, ca să dobândiți luminarea dumnezeiască. Cel care trăiește lăuntric, smerit, depășește josniciile omenești, fanatismele etc. Și devine zelot în sensul cel bun.

— Gheronda, îmi vine greu să deslușesc ce este corect în fiecare situație.

— Ca să dobândești limpezimea duhovnicească ai nevoie de curățare. Să citești *Lavsaiconul*, *Limonariul, Istoria iubitoare de Dumnezeu* și pe *Avva Varsanufie* și să te oglindești pe tine însăți în aceste cărți ca să dobândești simț duhovnicesc. Atunci vei putea deosebi aurul de aramă și vei deveni aurar duhovnicesc.

Fiecare virtute are nevoie de discernământ

— Gheronda, Sfântul Isaac Sirul scrie: „Dumnezeu ia în considerare virtutea după discernământul cu care este săvârșită”[0].

— Așa este. Fiecare faptă a noastră, pentru a fi plăcută lui Dumnezeu, și fiecare virtute, pentru a fi cu adevărat virtute, are nevoie de discernământ. Discernământul este sarea virtuților. De aceea și Hristos ne spune în Evanghelie: *„Orice jertfă va fi*

[0] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul LVIII.

sărată cu sare” [0]. Să ne gândim, de pildă, de cât discernământ are nevoie asceza! Omul trebuie să aibă în vedere puterile pe care le are și starea lui duhovnicească etc. Căci, dacă întreci măsura, vei ajunge să nu mai poți face nimic, iar acest lucru va fi spre paguba întregii tale vieți duhovnicești. De aceea Părinții spun că tot ce este peste măsură este de la diavol[0]. Pentru Cuviosul Paisie cel Mare, de pildă, care putea să postească chiar și douăzeci de zile, nu era o exagerare când ținea adesea post negru de trei zile. Însă unul căruia îi tremură picioarele și nu poate posti cele trei zile[0] nici măcar o dată pe an, dacă ar voi să țină mereu post negru, aceasta ar fi o exagerare, adică de la diavol.

— Înțeleg că pentru asceză este nevoie de discernământ, însă mi-e greu să concep același lucru pentru celelalte virtuți. Ne-ați putea da un exemplu?

— Să te luăm pe tine ca exemplu. Tu ai o inimă de mamă și… Să spun mai departe?

— Da, Gheronda.

— Și purtare de… mamă vitregă. Ai atâta jertfire de sine, atâta lepădare de sine, atâta bunătate, dar nu ai discernământ. Nu ești atentă să vezi cine este cel care îți vorbește și ce anume vrea: nu te gândești cum trebuie să te porți cu el, ci îl repezi. Iar acela se mâhnește, căci el nu vede inima ta, ci purtarea ta.

— Așadar, ce trebuie să fac?

— Să-L rogi pe Dumnezeu să te lumineze, ca să le înfrunți pe toate cu discernământ. Înarmează-te acum cu răbdare și rugăciune și încet-încet vei dobândi și discernământ.

Și dragostea are nevoie de discernământ

— Gheronda, Avva Pimen spune: „Află ce voiește fratele și-l odihnește pe el”[0]. Ce vrea să spună exact?

— Vrea să spună că trebuie să afli ce nevoie are fratele tău, aproapele tău, și să i-o satisfaci, în sensul cel bun. Căci și dragostea are nevoie de discernământ. Dacă cineva, de pildă, este lacom la mâncare, nu trebuie să-i dai mereu mâncăruri gustoase, căci aceasta îl va vătăma. Vei face mâncare gustoasă pentru unul care nu are poftă de mâncare, ca să o poată mânca. Sau, este dovadă de dragoste a-i dai dulciuri unui diabetic?

[0] *Marcu* 9, 49.

[0] *Patericul egiptean*, Avva Pimen, pf. 129.

[0] Se referă la primele trei zile din Postul Mare, când nu mănâncă și nu se bea nimic.

[0] Vezi *Patericul egiptean*, Avva Pimen.

— Cum poate cineva să-i iubească pe toți oamenii deopotrivă și să facă acest lucru cu discernământ?

— Îi iubește pe toți la fel, dar nu-și manifestă dragostea la fel față de toți. Pe unul îl iubește de departe, fiindcă trebuie să îl țină la distanță, pe altul de aproape, în funcție de ceea ce-i este fiecăruia de folos. Unuia nu trebuie să-i vorbească deloc, altuia trebuie să-i spună două cuvinte, altuia ceva mai multe.

— E posibil ca manifestarea dragostei mele să-l vatăme pe celălalt?

— Dacă celălalt este mărinimos și tu îi arăți multă dragoste, atunci se schimbă în sensul cel bun și se străduiește cu orice chip să te mulțumească, să nu te întristeze. Dacă însă îi arăți dragoste multă celui obraznic, el devine și mai obraznic, fiindcă dragostea cea multă pe cei mărinimoși îi face și mai mărinimoși, iar pe cei obraznici îi face și mai obraznici. Așadar, când vezi că nu ajuți cu dragostea ta, o micșorezi cu discernământ; făcând lucrul acesta tot din dragoste.

— Este posibil ca, făcând o jertfă dintr-un imbold curat, să ajung la exasperare?

— Da, de aceea jertfa trebuie făcută cu discernământ. Să iei aminte să nu-ți depășești propria rezistență, fiindcă și puterile tale trupești au o limită. Când îți depășești limita rezistenței trupești, dacă cineva îți va spune; „Nu ai făcut nimic de dimineață până acum”, se poate să spui în sinea ta: „Ce om nerecunoscător! Eu de dimineață m-am omorât cu munca, iar el îmi spune că n-am făcut nimic!”. Și așa tot efortul a rămas zadarnic.

— Gheronda, dar dacă pe moment mă indignez în sinea mea, dar îndată mă gândesc că ceea ce s-a întâmplat a fost din cauza intențiilor mele necurate, strădania mea este zadarnică și în acest caz?

— În acest caz aghiuță îți dă un brânci, iar tu îi dai o palmă puternică. Și atunci aghiuță încasează palma și pleacă.

Discernământul nu are limite și reguli

— Gheronda, are discernământul vreo măsură?

— Nu, discernământul nu are vreo măsură; nu are limite și reguli. Îl are și pe „nu”, îl are și pe „da”; îl are și pe „puțin”, îl are și pe „mult”. Unei maici care are discernământ, nu este nevoie să-i spui ce să facă și cum să vorbească. Ea acționează întotdeauna corect, fiindcă gândește întotdeauna duhovnicește. Are luminare dumnezeiască și simțire duhovnicească.

— Gheronda, mi-ați spus odată că sunt îngustă la minte. La

ce vă refereați exact?

— Vezi lucrurile îngust; ești atentă doar la ceea ce trebuie făcut și nu-ți pasă de om. De pildă, spui la slujbă: „Maica cutare trebuie să stea la locul cutare și să cânte asta”. Nu cercetezi dacă ea are curajul să stea acolo și să cânte acea cântare. Să vezi mai întâi când și cum se cuvine să fie aplicat acel „trebuie” și numai după aceea să ceri îndeplinirea. Nu ai discernământ și de aceea le înfrunți pe toate sec, formalist.

Pentru a aplica corect regulile Bisericii și pentru a fi de folos oamenilor, trebuie să ai o înălțime duhovnicească, pentru a avea și discernământ duhovnicesc. Căci altfel rămâi la litera Legii; însă litera Legii „ucide”[0].

Îți spune unul: „în Pidalion[0] așa scrie”, și le aplică așa cum le găsește scrise, după literă, în timp ce ar trebui să cerceteze fiecare caz în parte.

După cum am văzut, în spatele unui caz se pot ascunde mii de alte motivații. Epitimia, de pildă, trebuie aplicată în funcție de om, de starea în care se află, de greșeala pe care a făcut-o, de pocăința pe care a arătat-o și de atâtea altele; nu există o rețetă și o regulă pentru toți.

În orice situație, totul este să ai discernământ, luminare dumnezeiască. De aceea mă rog mereu ca Dumnezeu să dăruiască lumii luminare. „Hristoase al meu, spun, ne-am pierdut și casa, și calea care duce la ea. Luminează-ne ca să ne găsim casa, pe Părintele nostru. Dăruiește-ne cunoașterea dumnezeiască!”.

[0] Vezi *II Corinteni* 3, 6.

[0] Culegere de Canoane ale Bisericii Ortodoxe, care conține Sfintele Canoane ale Sinoadelor Ecumenice, Canoanele Apostolice, precum și Canoanele Sfinților Părinți ai Bisericii, cu o scurtă tâlcuire. Culegerea a fost alcătuită în anul 1793 de către Sfântul Nicodim Aghioritul și de monahul Agapie.

NELINIȘTEA CEA BUNĂ

«Când nu uităm că menirea noastră aici, pe pământ, este dobândirea Împărăției tui Dumnezeu, atunci pătrunde în noi neliniștea cea bună. Mai devreme sau mai târziu această neliniște ne va strămuta sufletul în spațiul duhovnicesc, unde va găsi oxigen din belșug, va prinde viață și va zbura la înălțime».

Neliniștea cea bună, frământarea cea bună pentru „lupta cea bună”[0]

— Gheronda, ce este neliniștea cea bună?

— Neliniștea cea bună este acea frământare bună de a duce *„lupta cea bună”.* Te frământi, te supraveghezi pe tine însuți, descoperi ce anume împiedică sporirea ta duhovnicească, îți pui problema și ceri ajutor dacă este nevoie, și săvârșești astfel lucrarea cea duhovnicească. Vezi, de pildă, că în cutare împrejurare te-ai purtat cu mândrie și imediat te gândești: „Cum poate fi lovită mândria? Cu smerenia. Așadar: smerenie”. Tac-tac, lovește mândria cu securea. În puține cuvinte, cauți sporirea duhovnicească săvârșind astfel lucrare duhovnicească. Vezi, elevul termină prima clasă primară, merge într-a doua, apoi termină școala primară, merge la gimnaziu, la liceu etc. Dacă nu este un elev bun, va cere ajutor. Sau va lua meditații pentru a intra la Universitate. Apoi, citește intensiv ca să-și ia diploma. În continuare poate face studii postuniversitare, apoi doctorat; poate merge și în străinătate ca să studieze mai mult.

Și face toate acestea ca să progreseze într-o știință. Cu cât mai mult trebuie să te frământe sporirea ta sufletească în viața duhovnicească, care este știința duhovnicească!

Neliniștea cea bună este întraripare. Dă sufletului noblețe, vioiciune; nu aduce încordare și supărare, ci mângâiere. Nu este osteneală, nu este zbucium sufletesc, ci râvnă pentru nevoință. Văd uneori la voi o anumită stagnare. „Așa mă nevoiesc, spuneți voi, în starea asta mă aflu” și acolo rămâneți. În regulă, vă aflați în această stare. Un Sfânt, însă, ce ar face în această situație? Nu există înăuntrul vostru acea zguduire, acea întraripare. Nu v-ați schimbat lăuntric, fiindcă nu a intrat înăuntrul vostru pârghia neliniștii celei bune, ca să vă arunce în sus.

Să luăm în serios mântuirea sufletului nostru

— Gheronda, scrieți în Viața Starețului Hagi-Gheorghe: «Grija pentru mântuirea sufletului smerește trupul și omoară patimile”[0]. Oare de această grijă duc eu lipsă?

[0] *I Timotei* 6, 12.

[0] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Starețul Hagi-Gheorghe Athonitul*, Ed. Evanghelismos, București, 2006, p. 35.

— În realitate, mintea și inima ta nu sunt acolo. Mintea și inima trebuie să se îngrijească tot timpul de cum vom ajunge la destinația noastră, care este Împărăția Cerurilor. Când inima suferă pentru mântuirea sufletului, mintea se duce și ea acolo unde este durerea inimii. Durerea este totul. Iar atunci când suferi, nu vrei să mănânci, nici să dormi. Cel care are neliniștea cea bună ia lucrurile în serios. Se vede însă că tu nu ți-ai luat drept țintă Cerul, ci pământul. Încă nu ai luat în serios mântuirea sufletului tău. Ce altceva putem lua în serios dacă nu luăm în serios mântuirea sufletului nostru?

Nu putem fi nepăsători față de mântuirea sufletului nostru. Trebuie să ne preocupe tot timpul cum ne vom mântui. Dacă nu ne preocupă acest lucru, vom rămâne legați de cele pământești și vom fi mereu scurtcircuitați. Când nu uităm că menirea noastră aici, pe pământ, este dobândirea Împărăției lui Dumnezeu, atunci pătrunde în noi neliniștea cea bună. Mai devreme sau mai târziu această neliniște ne va strămuta sufletul în spațiul duhovnicesc, unde va găsi oxigen din belșug, va prinde viață și va zbura la înălțime.

Dumnezeu nu i-a dat omului mintea ca să se preocupe mereu de cum să găsească un mijloc mai rapid de a merge dintr-o țară în alta, ci ca să se preocupe mai întâi de lucrul cel mai important, și anume cum să poată ajunge la destinația sa, lângă Dumnezeu, în țara cea adevărată, în Rai.

„Dă prilej celui înțelept, și mai înțelept va fi”[0]

— Gheronda, ce-l poate îmboldi pe un om nepăsător să înceapă să trăiască duhovnicește?

— Îl pot îmboldi multe, când și el însuși vrea să înainteze. Dar dacă el însuși nu vrea să înainteze, se va umple doar de răni de pe urma „îmboldirii”, precum unii boi pe care îi împungi cu țepușa ca să meargă mai repede, dar care nu înaintează, ci numai capătă răni de la țepușă și treabă tot nu fac.

— Dacă cineva e bine intenționat și-l îmboldești, oare nu va ajuta și Dumnezeu, încât să facă ceva?

— Da, va ajuta și Dumnezeu, dar cu o îmboldire trebuie să alerge. Altfel, se ostenește în zadar și cel care îl îmboldește. Este foarte obositor pentru cel care se străduiește să ajute pe cineva, când acela se împiedică mereu de aceleași lucruri, pentru că nu vrea să se îndrepte.

[0] *Pilde* 9,9.

Dacă nu intră în om neliniștea cea bună, ca să pornească și să lucreze duhovnicește, nu poate spori duhovnicește, ci rămâne ca o roată pătrată la care trebuie să împingi mereu. O împingi puțin, se oprește, o împingi iarăși, se oprește din nou. Cum să pornească în felul ăsta? Dacă are de făcut un drum lung, o poți aduce la capăt împingând-o astfel? Iar calea duhovnicească este lungă: nu are 100 sau 200 de metri, ca să-l împingi și să înainteze.

— Cum poți trezi în tine neliniștea cea bună?

— Să presupunem că citesc o carte duhovnicească și rămân impresionat de ceva anume. Mă opresc acolo și studiez, ca și cum aș afla o piatră prețioasă și aș dori să văd ce este. Mă oglindesc pe mine însumi în acel text, cercetez apoi dacă am înțeles corect și mă străduiesc să pun în lucrare. În continuare cercetez dacă l-am pus corect în lucrare. Și astfel, încet-încet, învăț să înaintez corect în viața duhovnicească. Cine mi-a vorbit mie despre Sfântul Isaac Sirul? Un băcan mi-a împachetat odată o scrumbie într-o pagină din revista *Bibliotecă athonită*. Când am despachetat-o, privirea mi-a căzut pe un text care era scris pe hârtie. Era de la Sfântul Isaac Sirul. L-am luat, l-am uscat la soare, l-am citit și m-a topit cu totul. Mi-am petrecut un an cu această lectură. Îl citeam, îl reciteam, și astfel l-am iubit pe Sfântul Isaac. Mă întrebam dacă există vreo carte de-a lui. Am căutat și m-am chinuit mult până am avut cartea în mâinile mele. Iar voi citiți atâtea și atâtea. Nu vă impresionează nimic? Să copiați textul care vă impresionează. Dacă îl copiați și vi-l readuceți adesea în memorie, nu-l veți uita cu ușurință și-l veți pune în lucrare.

Unora le spun un cuvânt-două și îndată li se înlăcrimează ochii. Le însemnează pe o hârtie atâtica, le pun în lucrare și înaintează mai departe. Nu spune Solomon: *„Dă înțeleptului prilej, și mai înțelept va fi”*[0]? Iar alții, deși au auzit o mulțime de cuvinte care i-au ajutat mult, nu fac nimic, fiindcă nu a intrat înăuntrul lor neliniștea cea bună. Vin și-mi fac doar o prezentare a stării lor. Fără să aibă neliniștea cea bună de a se lupta. Însă aceasta este o stare superficială. Mă mir cum de nu-și fac probleme în ceea ce privește viața duhovnicească? Nu-și pun întrebări?

Din clipa când intră în om neliniștea cea bună, el observă ce anume îi lipsește, întreabă cum poate dobândi ceea ce-i lipsește și se folosește. Cum va afla cineva, dacă nu întreabă?

Călătoream odată cu doi soți, care aveau împreună cu ei și

[0] *Pilde* 9, 9.

pe copilașul lor. Pe tot parcursul călătoriei copilașul nu-l lăsa deloc în pace pe tatăl său, ci-l sâcâia cu întrebările lui. „Tăticule, ce este aceea? Dar aceea de ce este așa?”. „Încetează, că l-ai amețit pe taică-tu!” îi spune mama. „Lasă copilul! îi spune el. Cum va învăța dacă nu întreabă?”. Tot așa este și în cele duhovnicești.

Ca să înțelegeți mai bine cum lucrează duhovnicește cel care are neliniștea cea bună, ar trebui să vă spun ce anume o preocupă pe o maică de aici. O văd și mă bucur. La fiecare întrebare pe care mi-o pune, îndemnată de neliniștea cea bună, iar nu ca să ne aflăm în vorbă, trebuie să scriu un caiet întreg, ca să-i răspund. Are o mare neliniște, înțelege multe, se nevoiește mult, de aceea și primește mult Har. Când omul caută să afle în ce anume nu merge bine și se străduiește să se îndrepte, se smerește, vine Harul lui Dumnezeu și de aici încolo înaintează normal.

Neliniștea cea bună nu se sfârșește niciodată

— Gheronda, oare nu cumva nu mă nevoiesc corect și de aceea sunt neliniștită?

— Ești încordată?

— Nu, dar de ce am această neliniște?

— Binecuvântato, există neliniștea liniștită și liniștea neliniștită. Neliniștea cea bună trebuie să existe întotdeauna în noi; încordare să nu existe. Acela care se nevoiește corect, niciodată nu este mulțumit de sine însuși, ci are mereu înăuntrul său o neliniște care provine din strădania plină de mărinimie cu care lucrează.

— Gheronda, omul care se nevoiește ajunge vreodată să nu mai aibă nevoie de neliniștea cea bună?

— Nu, fiindcă neliniștea cea bună nu încetează niciodată în această viață. *„Așa să alergați, ca să luați premiul”*[0], spune Apostolul Pavel. Aleargă omul cât trăiește, ca să-L găsească pe Hristos, fără să se oprească vreodată. Aleargă și nu simte osteneală, ci bucurie.

Ca să înțelegeți, vă dau o pildă: un câine de vânătoare bun, de îndată ce adulmecă iepurele, nu rămâne lângă vânător, ci începe să caute, ca să găsească iepurele. Aleargă, se oprește puțin, adulmecă în stânga și în dreapta, începe din nou să alerge; nu stă în loc. Mai multă bucurie are când aleargă, decât atunci când stă. Alergarea și căutarea îi dau viață.

[0] *Corinteni* 9, 24.

Tot astfel și noi, trebuie să avem această trezvie. Mintea noastră să fie neîncetat la Hristos, de vreme ce El este ținta noastră. Însă noi, deși am găsit urmele și știm pe unde trebuie să mergem ca să ajungem la Hristos, de multe ori stăm pe loc; nu înaintăm. Dacă nu cunoșteam calea, am fi îndreptățiți să ne oprim.

Îmi amintesc că tatăl meu avea în Konița doi câini de vânătoare foarte bine dresați. Bătrânul Prodromos Korținoglu, cântărețul Sfântului Arsenie, i-a cerut odată un cățel bun din aceeași rasă, ca să-i păzească animalele, adică să latre când s-ar apropia lupul. Tatăl meu i-a dat unul. Într-o zi un vecin de-ai lui Korținoglu, căruia îi plăcea mult vânătoarea, era foarte mâhnit, fiindcă i se îmbolnăvise un câine de-al său și nu se mai putea duce să vâneze. Și auzind asta bătrânul Prodromos, i-a spus: „Nu te mâhni, îți voi da eu câinele meu. Este din rasa Eznepidis[0]”. Atunci vecinul bucuros, a luat câinele și a pornit la vânătoare. Când a ajuns în pădure, a făcut semn cu mâna, așa cum obișnuiesc vânătorii, ca să alerge câinele de vânătoare, dar acesta, în loc să alerge, se învârtea în jurul lui, îi lingea picioarele și se uita la mâinile lui să vadă dacă nu cumva avea pâine! Vedeți, era un câine bun, de rasă, dar nu fusese dresat ca să prindă iepurele, de aceea se tot învârtea în jurul vânătorului.

Cred însă că voi, de vreme ce ați găsit urmele lui Hristos, veți alerga mereu ca să-L găsiți pe Hristos, ca să vi se umple inima cu Hristos atât de mult, încât să nu puteți să-L încăpeți și să spuneți: „Ajunge, Dumnezeul meu! Nu mai rezist!”.

[0] Numele de familie al Starețului.

Cuprins

PROLOG.....
UNITATEA ÎNTÂI: PATIMILE.....

Lupta împotriva patimilor.....
Să nu ne îndreptățim patimile.....
Descoperirea patimilor.....
Sprijin patimilor este mândria.....
Patimile se dezrădăcinează ușor cât sunt „fragede”.....
Cum să ne izbăvim de patimi?.....
Mai bine să murim eroic, decât să fim biruiți de patimi.....
Trebuie să semănăm, ca să dea Dumnezeu.....

PARTEA ÎNTÂI IUBIREA DE SINE, MAMA TUTUROR PATIMILOR.....

CAPITOLUL 1 Iubirea de sine și urmările ei.....
Din iubirea de sine se nasc toate patimile.....
Din mâncarea fără gust să-L gustați pe Hristos.....
Iubirea de sine biruiește dragostea pentru aproapele nostru .....
„Să se aleagă praful de ceilalți!”.....
Chinul comodității.....
Iubirea de sine ne lipsește de pace și de bucurie.....

CAPITOLUL 2 Eliberarea din sclavia iubirii de sine.....
Scopul ascezei: dezbrăcarea de omul nostru cel vechi.....
Să nu ne închinăm la odihnă.....
De ce te păstrezi pe tine însăți pentru tine însăți?.....
Când există lepădare de sine, Dumnezeu dă Harul Său.....

PARTEA A DOUA MÂNDRIA, RĂDĂCINA RĂULUI.....

CAPITOLUL 1 Mândria, Comandamentul General al patimilor .....
Când nu ne dăm seama de mândrie.....
Mândria se înfiltrează peste tot.....
Gândurile de mândrie.....

CAPITOLUL 2 Mândria are multe chipuri.....
Mândria ascunsă.....
Egoismul este copilul răzvrătit al mândriei.....
Părerea înaltă despre noi înșine.....
Încrederea în sine.....

Lăudăroșenia.....
Dorința de a plăcea oamenilor.....
Caramela laudei.....
Slava deșartă.....

CAPITOLUL 3 Consecințele mândriei.....
Mândria ne izolează de Dumnezeu.....
Atunci când primim un gând de mândrie, le zăpăcim pe toate .....
Cel mândru nu are zboruri duhovnicești, ci căderi.....
Mândria îl face de râs pe om.....

CAPITOLUL 4 Să lovim mândria.....
Să rămâi în luptă și să te lupți corect.....
Mândria o zdrobești cu ajutorul fratelui.....
Dezintegrarea duhovnicească a individualistului.....
Poziție înaltă și cugetare smerită.....
Să nu-ți atribui ceea ce ți-a dat Dumnezeu!.....

PARTEA A TREIA OSÂNDIREA, MAREA NEDREPTATE.....

CAPITOLUL 1 „Nu judecați, ca să nu fiți judecați!”.....
Osândirea este plină de nedreptate.....
Cum ajungem la osândire.....
Osândirea alungă Harul lui Dumnezeu.....
Cel care fi osândește pe ceilalți cade în aceleași greșeli.....
Dacă trecem cu vederea greșelile celorlalți, atunci și Dumnezeu le va trece cu vederea pe ale noastre.....

CAPITOLUL 2 Lupta împotriva osândirii.....
Dacă ne vom întoarce către noi înșine, nu vom mai osândi pe ceilalți.....
Dacă îi vom îndreptăți pe ceilalți, nu-i vom mai osândi.....
Să nu tragem ușor concluzii.....

PARTEA A PATRA ODRASLE ALE IUBIRII DE SINE ȘI ALE MÂNDRIEI
Invidia – Mânia – Întristarea.....

CAPITOLUL 1 Otrava invidiei.....
Invidia este una dintre cele mai mari patimi.....
Invidia otrăvește dragostea cea multă a femeii.....
Invidia ne slăbește puterile.....
Cel care-și îngroapă darurile invidiază darurile celorlalți.....
Invidia cea bună.....

CAPITOLUL 2 Mânia, vrăjmașul păcii lui Dumnezeu.....
Să întoarcem mânia împotriva patimilor.....
De ce ne mâniem?.....
„Mâniați-vă și nu păcătuiți”.....
„Gătitu-m-am și nu m-am tulburat”.....
Cu smerenia și tăcerea potolim mânia.....

CAPITOLUL 3 Întristarea cea stricătoare de suflet.....
Bucuria este de la Hristos, întristarea este de la diavol.....
Egoismul aduce întotdeauna întristare și neliniște.....
Cel nemulțumitor este întotdeauna întristat.....
Aghiuță vrea să ne vadă întristați.....
Întristarea ne istovește puterile sufletești și trupești.....
Alungați nefericirea prin vitejie duhovnicească.....
Antidotul întristării este slavoslovirea lui Dumnezeu.....

UNITATEA A DOUA: VIRTUȚILE.....

Cultivarea virtuților.....
„Lucrarea virtuții este păzirea poruncilor lui Dumnezeu”.....
Toate virtuțile se cultivă.....
Virtutea celorlalți ne umple de mireasmă și pe noi.....
Rețetele Sfinților pentru lucrarea virtuții.....
Să curățăm virtutea noastră.....
Fur al virtuților este mândria.....
Frumusețea duhovnicească.....

PARTEA ÎNTÂI UNA ESTE VIRTUTEA: SMERENIA.....

CAPITOLUL 1 „Dumnezeu celor smeriți le dă Har”.....
Cel smerit are toate virtuțile.....
În cel smerit se odihnește.....
Duhul lui Dumnezeu.....
Un gând smerit face ca Harul lui Dumnezeu să lucreze de îndată.....

CAPITOLUL 2 Lucrarea pentru dobândirea smereniei.....
Cum se cultivă smerenia.....
Smerenia inimii este totul.....
Smerenie în faptă, nu numai în cuvinte.....
Când cerem de la Dumnezeu smerenie, să primim și smeririle .....
„Micșorează-te pe tine întru toate”.....
„Mai prejos decât toată zidirea”.....

CAPITOLUL 3 Smerenia, puterea cea mare a vieții duhovnicești.....
Acolo unde există smerenie, diavolul nu are loc.....
Sporire duhovnicească există acolo unde există smerenie multă.....
Cei smeriți își păstrează bogăția lor duhovnicească în vistieria lui Dumnezeu.....

PARTEA A DOUA DRAGOSTE DUHOVNICEASCĂ.....

CAPITOLUL 1 Dragostea nesecată a lui Dumnezeu și dragostea noastră către Dumnezeu.....
Dumnezeu ne „bombardează” cu dragostea Sa.....
Buna împărțire a dragostei .....
Suirea la Ceruri.....
Să-i dăruim dragostea noastră lui Hristos.....
Flacăra dragostei lui Dumnezeu.....
Iubirea dumnezeiască.....
Nebunia dumnezeiască.....
Beția dumnezeiască.....

CAPITOLUL 2 Dragostea către aproapele.....
Dragostea și smerenia, cele două virtuți înfrățite.....
Dragostea cea prețioasă și adevărată.....
Să îndepărtăm propriul eu din dragostea noastră.....
Dragoste de mamă pentru toți.....
Inima nu îmbătrânește niciodată.....
Împreună-lucrarea minții și a inimii.....
„Din sărăcia ei…”.....
Aruncați catastiful cel vechi în focul dragostei.....
Dragoste cu durere.....
Dragostea încredințează lăuntric.....
Dragostea anulează distanțele.....

CAPITOLUL 3 Dragoste pentru întreaga zidire.....
Legătura omului cu animalele, înainte și după căderе.....
Animalele simt dragostea omului.....
Animalele cer ajutor de la om.....
Să luăm exemplu de la animale.....
Olet, pasărea cea mărinimoasă.....

PARTEA A TREIA NOBLEȚE ȘI MĂRINIMIE.....

CAPITOLUL 1 Noblețea, măreția lui Dumnezeu.....
Ce este noblețea.....

Noblețea duhovnicească este dreptate duhovnicească.....
Cum se dobândește noblețea.....
Prin noblețe omul intră în legătură cu Dumnezeu.....
Omul fie devine un mic nobil, fie rămâne un nefericit.....

CAPITOLUL 2 Mărinimia, dragostea cea mult recunoscătoare .....
Cei mărinimoși sunt suflete nobile.....
Hristos Se bucură de nevoința noastră cea făcută cu mărinimie.....
Dușmanul mărinimiei este iubirea de sine.....
Cei mărinimoși au conștiința delicată și sunt ajutați de Dumnezeu.....

PARTEA A PATRA VLĂSTARE ALE DRAGOSTEI ȘI SMERENIEI.....
Simplitate și Curăție; Credință și Nădejde; Răbdare – Bucurie – Discernământ.....

CAPITOLUL 1 Simplitatea și curăția.....
Simplitatea, primul vlăstar al smereniei.....
Una este simplitatea și alta este obrăznicia.....
„Faceți-vă ca pruncii”.....
Omul simplu are numai gânduri bune.....
Simplitatea odihnește.....
Prin sfânta simplitate omul cunoaște tainele lui Dumnezeu .....

CAPITOLUL 2 Credința și nădejdea în Dumnezeu.....
Astăzi tot răul vine de la necredință.....
Când credința se zdruncină.....
Neîncrederea și puțina credință.....
Cel care crede în Dumnezeu nu se teme de nimic.....
„Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea”.....
Nădejdea și încrederea în Dumnezeu sunt cea mai bună asigurare.....
Dragoste adevărată are acela care are credință dreaptă.....

CAPITOLUL 3 Răbdarea cea mântuitoare.....
„Fericit bărbatul care rabdă ispita”.....
Ca să-l rabzi pe celălalt, trebuie să-l iubești.....
Hristos a atârnat mântuirea oamenilor de răbdare.....
Iarna avem răbdare în nădejdea venirii primăverii.....

CAPITOLUL 4 Bucuria duhovnicească.....

Maica Domnului a adus în lume bucuria.....
Unde este Hristos, acolo este bucurie adevărată.....
Bucuria duhovnicească vine odată cu lucrarea duhovnicească .....
Bucuria dumnezeiască vine prin a da.....
Bucuriile duhovnicești sunt daruri ale lui Dumnezeu.....
Durerea duhovnicească este bucurie duhovnicească.....

CAPITOLUL 5 Discernământul, cununa virtuților.....
Măsura discernământului pe care-l avem este dată de starea noastră duhovnicească.....
Fiecare virtute are nevoie de discernământ.....
Și dragostea are nevoie de discernământ.....
Discernământul nu are limite și reguli.....

NELINIȘTEA CEA BUNĂ.....

Neliniștea cea bună, frământarea cea bună pentru „lupta cea bună”.....
Să luăm în serios mântuirea sufletului nostru.....
„Dă prilej celui înțelept, și mai înțelept va fi”.....
Neliniștea cea bună nu se sfârșește niciodată.....